

Les Bibliothèques Virtuelles Humanistes

Extrait de la convention établie avec les établissements partenaires :

- ces établissements autorisent la numérisation des ouvrages dont ils sont dépositaires (fonds d'Etat ou autres) sous réserve du respect des conditions de conservation et de manipulation des documents anciens ou fragiles. Ils en conservent la propriété et le copyright, et les images résultant de la numérisation seront dûment référencées.
- le travail effectué par les laboratoires étant considéré comme une « œuvre » (numérisation, traitement des images, description des ouvrages, constitution de la base de données, gestion technique et administrative du serveur), il relève aussi du droit de la propriété intellectuelle et toute utilisation ou reproduction est soumise à autorisation.
- toute utilisation commerciale restera soumise à autorisation particulière demandée par l'éditeur aux établissements détenteurs des droits (que ce soit pour un ouvrage édité sur papier ou une autre base de données).
- les bases de données sont déposées auprès des services juridiques compétents.

ANTONII DEUSINGII

Med. ac Philos.

De

ANIMA HVMANA
DISSERTATIONES
PHILOSOPHICÆ.

Quibus adjectæ

Eiusdem

Familiares & Amicæ

D I S Q V I S I T I O N E S
Epistolares,

Habite cum Rev. ac Clariss. Viro,

D. JOANNĒ SANTENO L. A. M. &c.

De Origine Formarum Naturalium,
& Animæ Humanæ Substantia.

Accessit

S P O N G I A

Adversus Cavillationes quasdam, sub selecta Disputatione
Philosophico-Theologica, in Animæ Humanæ
Substantiam egestas.

HARDERVICI.

Ex Officina NICOLAI à WIERINGEN

ANNO CICCI CXV.

ANIMUM
DEO
ANIMAM
PROXIMO

Gregor.

Sic conditi mirabiliter sumus, ut Ratio (*id est Animus, scilicet Mens*) Animam, & Anima, Corpus possideat.

Nobilissimo, Amplissimo, ac Magnifico Viro,

D. D. JOANNI à WYNBERGEN,
Ad suprema Consilia Status Confederati Belgii De-
legato, Hardervici Consuli, &c.

Illustris Scholæ Academicæ Gelro-Velavicæ,
quæ est Hardervici,

C V R A T O R I
Consultissimo, ac Vigilantissimo.

Domino suo, ac Musarum Promotori &
Patrono, salutem ac felicitatem

P.

Nobilissime, Amplissime, ac Magnifice Domine;

 T Animum Deo, ita Animam Proxi-
mo inscribimus & consecramus. In
eo namque laboramus assiduè, ut
nos totos, quæ mens in facultates
corporeas se diffundit, & *inseparata*
sua hisce communicat, nos ipsos Reipublicæ li-
terariæ, ac servandæ & reparandæ in columbitati
generis humani, pro facultate nobis à Deo con-
cessa, vindicemus; à curis verò cæteris, quantum
fieri potest, longissimè nos arceamus: Id quod
in nobis reliquum est, cum quo nulla animalis.

D E D I C A T I O.

facultas communicat, soli Deo relig'osè devo-
vemus. Dum verò *Animam Animo* subditam in
officiâ proximi studiosè impendimus, imprimis
inclita hæc vestra Schola Academicâ, ejusdem
que florentissima Iuventus, nos sibi dicatos ha-
bet: in quorum gratiam hæc *Dissertationes nostræ*
de *Anima Humana*, quas Nobiliss. ac Magnifico
vestro Nominis inscribo, sunt prognatæ. Hic
itaque, dum in literario otio nos oblectamus, ad
Vos singulari observantiâ *Animam* reflectimus,
quâ magnam partem à Nobiliss. Vestræ Magni-
ficentia nutu pendere nos agnoscimus. Præto-
gativa quippe Vobis in Animam nostram du-
dum facta est, ut sub favore vestro majori cum
alacritate commissa nobis munia obeamus. Ve-
strum ergo erit porrò, (ne vegetior nunc assur-
gens laboribus Anima, fortasse languescere in-
cipiat,) id quod agitis agere deinceps, & recte
agentes, atq; à Vobis Animæ parte majori pen-
dentes, benevolentia vestræ aurâ sustinere, eis-
demque sub umbra amoris vestri requiem non
denegare. Sic se quiore studio in nos intenti, præ
Nobiliss. Vestræ Magnificentia splendore, he-
betescent; tandemque otia nostra literaria ne-
gotiis molestioribus miscere procul dubio cessa-
bunt; laboresque nostros, quos in commune bo-
num

D E D I C A T I O.

num conferimus, nobis ipsis non ingratos esse,
tandem æquiori animo sinent. Per Vos autem
ipsos haud difficultem in Illustrium ac Potentum
D. D. Ordinum Deputatorum animos deinceps
porrò adytum inveniemus: & favori Optimati-
um subnixi, alacritate novâ Animam refocil-
labimus. Vale diutissimè, Nobilissimè ac Magni-
fice D. Curator; ac curâ indefessâ porrò bonum
publicum Athenæi vestri promovere perge. Da-
bam Hardervici. X Cal. Decembr. M DC XLV.

N. N. & M. M. V.

Observantiss.

ANTONIUS. DE USINGIUS.

C A N D I D O L E C T O R I

S. P.

A N T O N I U S D E U S I N G I U S.

Nobilissima ac verè Philosopho digna concemplatio est, qua circa HUMANAM ANIMAM instituitur, in qua merito omnium Animis exercant, utpote cùm nostri inde pendaat pars maxima cognitionis. Cumque, ut vir sanctus ait, tota fere sapientia nostræ summa, quæ vera demum ac solida sapientia censeri debeat, duabus partibus constat, Dei cognitione & nostri, (quarum altera alteri nexu necessario est colligata:) hanc utiq; solidioris sapientiae Culoribus negligere sat indecorum est; at turpe sane Christianis. Geminam autem nostri notitia vera faciem gerit, sat densâ caligine involutam: alteram lumine religionis, alteram insuâ non his rationis face dargendam. Posteriori quidem parti impræsentiarum operam intendimus, ac nebula discutere allaboramus: quodque solo transvolantis animi obtutu alibi notatum est à nobis, ac per brevitatem aphoristica non nisi digito monstratum è longinquò, quod verò sequius à quopiam arreptum, ac contra nostram mentem est in publicum traductum, id pleniore tandem expositione, pro nostri instituti ratione planum apertumq; reddimus. Nudos hic animi nostri sensus, priuînis dudum lineamentis adumbratos, velut in tabella pleniùs exprimimus, evidenterissimos candoris nostri testes. In quibus certè nihil novum apparebit, nisi forsitan iis qui Antiqua nesciunt, ac Veteratatem ipsam

P R A E F A T I O.

non lustrarunt; nihil antiquarum censebitur, nisi quibus sola philomela quadam annua canit: Et si fortasse quid non omnium ingenis & animis sit aequum planum & acceptum, (cum nec ipse Iupiter placere queat omnibus,) nihil utq; indiscriminatum, quod aijunt, appellari merebitur, nisi à minùs disciplinatis disciplinarum & magistris, quibus forte vel unius aut alterius systemate omnis disciplina est consarcinata: qui, dum disciplinas universas in Compendia proscribunt, aren-tesq; rivulos sectari jubentes ipsos rerum fontes suppressimunt, antiqua veritati ac solidiori sapientiae inestimabile dispensum important, ipsosq; Reipubl. literariæ nervos solidiores rumpunt. Nihil verò h̄ic humana quadam ratione ita ador-natum exhibemus, ut non idem unicæ Religionis nostræ normæ, Scripturæ, inquam, sacræ, se ultero accommodeet, & fidei se nostræ dogmatiis submittat. Redivivam h̄ic Antiquitatem reddimus, & in probatioribus sententiis, ad normam Religionis Orthodoxæ congruentibus, monumenta quoq; Veterum illustramus. Platonem Aristotelem in nostri notitia, quam sugge-rir humana ratio, consentientem exhibemus; utrumq; verò, licet fidei mysteriis non adæquantes rationē, haudquaquam tamen sacra sanctæ veritati refragantes. Sic perennem vere tradimus Philosophiam, quæ saepe Religionis Christianæ veritatem probat, quam sacerdorum ipsamet successio confirmat. At interim humanae fortis haud immores, hoc è Scaligero adjicimus: Si quod habet animus noster in cognoscendo vero difficultates, tot haberet innocentiae suæ

sūæ fautores, alacritatē illā , quæ nos vel calum-
 niæ vel obtrectationis metu deficit, maxima pars
 ærumnarum nostrarum levaretur. At enim verò,
 tum mihi, tum plerisq; aliis, contrà evenire mani-
 festum est. Vnus enim quisq; seipso fretus, alieni
 nominis ruinâ, gradum sibi facit ad gloriâ suam.
Longè sanè alia nosratio impellit, nec vanam vanâ affecta-
tione gloriam intendimus; sed constans ac perpetua voluntas
est cuiq; suum tribuendi. Duriora quoque verba aliorum ac
sententias cum mitioribus conferimus, & dum ex verbis ne-
mini moveremus litem, aequitate Christianâ potius de aliorum
mēnte judicamus, quam nimis affectato aliquo rigore. Et,
dum solius veritatis inquirendæ vel probandæ causâ labora-
mus, nulli equidem mortalium contradicendi studio contra-
dicimus. Ex amore veritatis, vel ab Amicis quoque nostris,
illæsâ amicitia, recedimus. Id nempe quod in discussa, reverâ
quoq; locū obrinet in amicitia: Suavior illa harmonia est, si
ex tono dissonante harmonia ipsa intendatur. Amici animi
synceritate sola coalescunt; at horrendum inimici nomen &
conatus inter Christianos est. Vix autem sui compos est, qui
liberam in iis, quæ Religioni non officiunt, non ferat veritatis
disquisitionem. Vale, Candide Lector, ac maiiori judicio, &
labore magis à negotiis semoto, quam quo hæc nostra concin-
nata sunt, seorsim singula expende: Ac errores quoque no-
stros, cùm simus homines, pro aequitate Christiana corrige.
Hardervici. pridie Id. Mart. 1645.

ANTONII DEUSINGI

Med. & Philos.

De

ANIMA HUMANA
DISSERTATIONES
PHILOSOPHICÆ.

DISSERTATIO PRIMA

De

ANIMÆ HUMANA
SUBSTANTIA.

 Ubstantiam Animæ investigaturo ante omnia scire necesse est, quid ipsum Animæ vocabulum significet. Quo ignorato, necesse est fluctuare intellectum, ac inextricabili labyrintho involvi. Multis autem modis *Animæ* appellari consuevit: atque ex pluribus hujus vocabuli significationibus haud exigua Philosophis difficultas oboritur, ac molestus contentionis insultus, ab iis imprimis, qui vel sui ingenii sublimitate Philosophiam transcendunt, vel contentionibus agitandis supra modum sunt idonei. Quorum motus ne concitemus, inceptæ, quæ in verbis existunt, concertationes removendæ prius erunt. Ac primum, inter ceteras significationes, *Animæ* plerumque idem denotat, quod ψυχὴ Græcis: cuius vocabuli etymon Chrysippus apud Plutarchum lib. mei τοῦτον ἵππημάτων derivat ταῦτα ψυχὴ a refrigeratione, quia respirando animal ψυχὴ τὸ τε αἴρεται refrigeratur ab aere. Hoc ergo sensu anima solis animalibus tribuitur, ac propriè illam εἶναι denotat, quæ per se respirandi facultatem præbet. Atque ita Socrates in Cratylō Platonis ψυχῆς anima nomen considerans, quām accommodate appellacionem eam sortiatur, existimò eos, inquit, qui ψυχῆς nomen indiderunt, hujusmodi quiddam intellexisse, ut ille nomine

A

nomine

- nomine significare vellent illud, quod cum corpori adsit, causa sit vita, respirandi vim tribuendo, quasi ἀνατολήος respirando refrigerans. Hæc ergo propria est significatio animæ, quæ animalibus anima propria esse, plantis vero non convenire censetur: quæ ideo Stoïcis vitam habere negantur, velut & in S. Scriptura eadem non viventia sed videntia dicuntur. II°. Quoniam vero sanguis animalibus proprius est, qui est quasi corporalis quedam anima, essentialiter ac veram animam quasi representans, ac quodammodo fulcens, hic etiam nomine φυχὴ antiquitus appellari consuevit: unde apud Aristoph. ή τὴν φυχὴν εκτίθεται Animam mihi exfugunt. De cuius appellationis ratione pluribus egimus Theatr.
4. Nat. Univ. part. 2. disp. 5. III o. Sed quandoque latiori significacione accipitur φυχὴ anima, ut etiam naturæ plantarum conveniat. Hoc sensu ab Arist. 2. de anima cap. 1. t. 3. definitur ἡ φυ-
χὴ atius primus corporis organici, potestate vitam habentis. Enim vero, partes quoque plantarum, inquit, instrumenta sine contro-
versia sunt. Hoc sensu in homine quoque anima vocatur omnis
soula à qua functiones quæcunq; profiscuntur, exceptâ ratione;
Natura nimirum tum vegetativa-tum sensitiva in homine, seu illud omne quo homo ad genus animalium refertur, cui directrix
5. ac gubernatrix præstet ipsa mens humana. Hinc Trismegistus in
Clave *Animæ sine mente*, inquit, neque quid dicere, neque quid fa-
cere potest: Sape enim evolat mense anima, & in illa hora neque
cernit anima, neque audit. Nempe talem mentis ab anima ἀπο-
λογία seu separationem hæc respicit Trismegistus, qualem indigitat Plato lib. 1. de div. sap. Egypt. cap. 4. Ego sapientis animo con-
templans, inquit, relieto corpore visus sum perfrui summo bono, cum
voluptate incredibili: quare hæsi quodammodo attonitus, agnoscens
me esse partem quandam superioris Mundi, atque adeptum sentiens
vita immortalitatem sub luce maxima, quæ neque oratione expri-
mi potest, neque auribus percipi, neque cogitatione comprehendi.
Tandem vero hac contemplatione defessus intellectus, recidit in
6. phantasiam, &c. Hæc nimirum phantasia ea est, quam nonnulli
supremam materialium formarum vocant, quam nos animam
sensitivam humanam appellamus, quam nomine anima in ho-
mene, à mente distinctæ, indigitavit Trismegistus. Similiterque
Aristoteles, qui τὴν φυχὴν animam in corpus herile imperium ob-
tinere

tinere ait; mens vera, inquit, in appetitu[m] (seu ipsam animam, vel animæ partem nobiliorem,) politicum ac regium. Menteum ergo hominaiis ita ab anima discernunt, quando propriè spectant talem animam, qualem suâ definitione Aristoteles complexus est.

Quam quidem definitionem Aristotelis haud commodè accom- 7.
modari posse menti humanæ, quæ item *rationalis anima* vocatur, optimè notavit Danæus Hag. Christ. ad loc. comm. part. 3. libr. 1. cap. 10. Ubi Aristotelis definitionem periculofam pronunci- at: *Nam, inquit, alligat animam corpori, quod de anima hominis verè dici non potest.* [Similiter fere Melanthion lib. de Anim. definitionem animæ in Ecclesia usitatam discernit à definitione Philosophica.] Cur autem ea corpori alligit animam, exposui in A- polog. Resp. ad Art. 1. Nempe, quia ἐνταξια non significat nisi id quod est perfectio alterius, & quod non habet aliud esse, quâm quod sit alterius complementum. Atque ita Calvinus lib. 1. Inst. cap. 15. §. 6. *e Anima*, inquit, seu mentis humanæ, definitionem à Philosophis petere, stultum esset, quorum nemo fere, excepto Platone, substantiam immortalem solidè afferuit. Nec ipse quidem Arist. de- 8.
finitionem animæ latius extendit, quâm ad talem animam quæ separabilis non sit, cum interim tamen separabilem aliquam par- tem non ignoraret: hoc nempe manifestum est ex 2. de anim. t. 11. ubi post expositam animæ definitionem, subjungit. *Animam igi- sur non esse separabilem à corpore, vel partes ipsius nonnullas, si parti- bilis sit; haud obscurum est: nonnullis enim parsium earum convenit quod τοπική sint; at quo minus quedā sint separabiles nihil vetat, propriea quod corporis nullius sint ἐνταξια.* Nempe, ut idem ait ibid. t. 21. de intellectu contemplati viaq. potentia nondum quicquam est manifestum; sed videtur hoc anima genus esse diversum: idque so- lum separari potest, velut perpetuum ab eo quod occidit. Atque hinc Joh. Grammaticus in præfat. ad 2. de anima, ait, animam rationa- lem non esse actum corporis secundūm substantiam; sed solum secundūm operationem. Èa ergo definitione, quâ anima ἐνταξια vocatur, mens humana, seu intellectus, quem in Græci nominant, ne quidem anima dicendus est; sed ab anima naturali distinguen- dus. IV°. Aliquando autem sola mens, ut à reliquis facultatibus 9.
distincta concipitur, animæ nomine audit, ac ψυχὴ impropriè vo- catur: quam tamen nonnulli Latinorum eo sensu non animam sed

4 DE ANIMAE HUMANAE

DISSERT. I.

- animum* vertunt. Hi recte inter *animum* & *animam* distinguunt, ut in versu Attii apud Nonium, *Sapimus animo, fruimur animâ;*
10. *sine animo anima debilis est.* Plurimi verò Latini pro animæ generali definitione humanam ingerunt, seu mentem propriè dictam. Ita Seneca, *Anima*, inquit, *est spiritualis intellectus ad beatitudinem in se & in corpore ordinatus.* Similiter Augustinus *Animam* alicubi definit *spiritum intellectualem, rationalem, semper viventem, semper in motu, voluntatis capacem.* Tali sensu quoq; apud Platonem in Phædonē Φυχὴ occurrit : ubi ἡ τὸ φιλοσόφειον Φυχὴ, inquit, μάλιστα ἀτιμάζει τὸ σῶμα, καὶ φέγγιον ἀπὸ αὐτοῦ, ζεῖται δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, *Philosophi animus maximè contemnit corpus, & ab ipso fugit, ipse verò querit apud se ipsum esse.* Atq; ita Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. eandem hominis partem indifferenter modo in mentem seu intellectum, modò Φυχὴν non placet rationalem animam appellat. Hoc item sensu Intelligentiæ quævis assistentes anima vel animi dicuntur; quin & ipse Deus: ut apud Catonem, *Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt, &c.* Ubi animum Ioh. Scaliger. *vix mentem seu Intellectum* verit. Vo. Quandoque mens unā cum sensitiva quadam anima, aut si quid ei analogum, nomine τῆς Φυχῆς anima indigitatur, sicque anima à natura strictè dicta distingui solet. Ita rursum in Platonis Cratylō, *Annon e Anaxagora credis, inquit Socrates, rerum uataram omnium mente quadam & anima exornari simus & contineri?* Par est igitur eam potentiam nominare φυχήν, qua quoniam naturam δχν & ἔχεi vebit & continet;
11. *conciinnius autem Φυχὴ profertur.* Similiter Marsilius Ficin. Orat. 2. ia Convivium Platonis, seu de Amore cap. 3. *Si quia in anima cognitione stabilitas est, mentis constat potius quam anima beneficio: natura enim mobilis est circuitus.* Cū animam dicimus, inquit, priscorum more Theologorum vim in ratione & sensu positam intelligimus; cū naturam, vim anima in generando locatam. Hac ergo significatione facultates hominis nobiliores quævis, tam rationales, tam sensitivæ, τῆς Φυχῆς anima nomine indigitari solent. Quod si verò accuratum loquendi modum spectemus, *Vim illam,* (quæ in ratione est,) ut idem Marsilius subjungit, *hominem propriè vocaverunt,* (seu id quod tribuit humanam essentiam istam, (quæ in sensu,) *hominis idolum & simulacrum,* (seu formam animalis, 13. *humanij, intelligenti formæ subordinatam.*) VI°. Simili verò ratione

tione omnes in homine facultates simul, seu id à quo facultates promanant, tum rationalis, tum sensitiva, tum vegetativa, unius animæ appellatione denotari consueverunt: quo sensu Arist. 2. de anim. t. 18. *animam definitam* ait, *vegetativo, sensitivo, intellectivo, ac motu: ubi tamen porrò inquirit, nimirum horum unus quodque sit anima, an vero pars anima?* ac disertè plures animæ partes constitutens (velut ex 1. de part. animal. cap. 1.) intellectum tandem text. 21. à reliquis ut *diversum anima genus* discernit: Eodem verò sensu una in homine anima passim, ex communi & usitata loquendi ratione, accipi solet. VII°. Quandoque autem singulæ illæ partes 14° animæ humanæ, peculiares animæ vocantur. Ita Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. *Semina vegetalem animam* (ψυχὴ θερμήν) habere manifestum est: *sensualem etiam*, (ψυχὴ αἰδηλῶν) quā animalē est, tempore precedente recipi, & rationalem quā homo. VIII°. Quandoque duo tantum in homine animarum genera distinguuntur, unum separabile, alterum inseparabile; unum sempiternum, alterum quod occidit. Ita Arist. 2. de anima t. 21. de mente loquens: *Videatur hoc anima genus esse diversum*, inquit, *idque solum separari potest, velut sempiternum ab eo quod occidit*. Sed de hac animarum in uno corpore distinctione nunc porrò pleniū agemus: ut partibus traditis, constet, quid de universa Animæ Humanæ substantia sit sentiendum.

Plures in uno hominē animas esse tam vehementi acerbitate 16° nonnulli insificantur, ut ejus sententiae Autores, quā duæ homini animæ tribuuntur, *impietas conditores* appellant, eosque cum tota secta sua anathemate damnante, exortâque voce dicant, *Quicunque post hac contraria senserit, anathema esto*. Quantavis inest, sive rerum sive terminorum ignorantia, etiam ad damnandas conscientias, si qui nimium curiosi sive Professionis terminos transiliunt, ac rebus alienis se immiscant! Longè moderatius hīc sentit Calvinus Inst. lib. 1. cap. 15. §. 6. *Qui plures volunt esse animas in homine,* inquit, *hoc est, sensitivam & rationalem, et si videntur aliquid afferre probabile, quia tamen in eorum rationib[us] nihil est firmum, repudiandi nobis sunt, nisi in rebus frivilis & inutilibus nos torquere libeat*. Certe inutile est Theologo, ac frivolum in rebus Theologicis, tales Philosophorum profundiores disquisitiones, ac subtiliores angustias scrutari. Ineptum verò penitus, easdem, atque id^{17^o} genus.

- genus similes passim propinare vulgo, quod talium rerum acuminata non capit: ad colum verò usque talia Naturae sacra expandere,
19. omnino perquam est ridiculum. Theologo equidem, quā tali satis esse debet, scire ac inculcare *unicam homini ratione intelligentiamque pollutie esse animam rationalem & intelligentem*, quā immortalis sit ac separabilis, quae exuta corpore vivat tamen, habeat, eandem ac spiritualē naturam, ac ingenium suum & indolem invaciter teneat, ut loquitur Danæus. Philosophis autem omnium facultatum, omnium partium, aut si quo alio nomine lubet appellare, quae homini insunt, quae ad humanam animam spectant, accuratior disquisitio est relinquenda. [Hæc equidem Calvini cit. loc. est sententia: qui ideo ibidem *Caterūm*, inquit, de *ipſis facul- tatiſ subtiliſ differere Philosophiſ permittō*; *nobis ad adſicandam pietatem ſimplex definitio ſufficiet.*] Nudè apertèque tradit S. Pagina id quod ad salutem necessarium existit, ac solā illius autoritate nitendum est Theologo: hæc verò ubi silet, silere ejus Interpretibus tutissimum habetur; periculorum verò certi quid determinare in utramvis partem, ac reverā, ut Calvinus ait, temerarium. At Natura rerum multa admiranda interim involvit, abſtruſa, recondita, haud protinus in rerum superficie obvia, sed profundiorē ratione Philosophicā eruenda, quae ut non tangit ipsa S. Scriptura, ita nec iisdem refragatur, nec silentio suo eadem evertit, cùm ad
21. particulares scientias ipsa non descendat. Fundamentum ergo Theologicum de unica simplici hominis anima rationali, separabili, immortali. hæc præſupponentes firmum ac indubitatum, quid de pluribus in homine animabus statui queat, Philosophicē scrutabitur. Dum verò plures in homine animas vocamus, partes intelligimus unius ejusdemque Animæ, humanæ vulgo dictæ, ad quam nempe non modo intellectus & voluntas, quæ à mente dependent, sed omnes omnino facultates, tam materiales, quam immateriales, referuntur. Quo sensu Arist. 7. Polit. cap. 15. Ut anima & corpus duo sunt, ita quoque duas videmus esse animæ partes, unam irrationalē, alteram quæ habet rationem. Eas autem animæ partes substantias reipsa diversas statuimus, ac propriā essentia distinctas: Quippe cùm reverā pars quædam seu facultas animæ humanæ rationis expers sit, secundum præstantissimos Philosophos, ac ipsa teste experientiā, nulla certe
- apud

apud me ratio vigeat, ut cum Scaligero dicam ex Exercit. 307. DISSERT. 4.
 sed. 5. qua mihi persuadeat, animam nostram, (mentem dico,
 seu animam rationalem propriè dictam,) substantiam immate-
 rialem, Dei quasi particulam quandam,ullo modo compositam esse,
 presertim ex duobus atque contrariis: Non enim tam esse aqua contra-
 rum ignem arbitror, quam ratiōne ratiōne. Duæ ergo saltem 23.
 substantiæ in anima humana discerneridæ sunt, facultatibus con-
 trariae: quarum altera mens est, quæ reliquis partibus materiae
 implicitis superaddita ac unita, humanam essentiam constituit, ac
 ratiōne hominis anima appellatur, in qua sola nullam partem;
 nullam vim, nihil denique prorsus vel esse, vel cogitari posse dicimus;
 quod careat ratione. Hanc solam immortalem in hominē agno- 24.
 scimus: at corporum interīm tamen sāntā fide resurrectio-
 nem. Altera, quæ magis propriè ψυχὴ anima dicitur, materiae
 implicita, impressiones sæpenumerò in ipsam mentem efficit, ut
 hæc sit talis, qualis illa est. Scilicet, cūm trahit in vitam novam
 altusque cupido, Mens aliud suadet. Hinc in regeneratione etiam tamen
 piditates carnales multoties multis modis militant adversus ani-
 mam, adversus rationem. Hinc tot errores, peccata, culpi. Nec 25.
 verò tamen unum hominem dicimus, quasi cūlum partibus
 coagmentatis: non trigeminus aliquis Geryon est, aut alia chi-
 mæra quæcunque; sed verus homo est, unus homo, per se unus.
 Quippe ita subordinatae sunt illæ substantiæ, ac inferior per se raz-
 tionis expers, ita cum materia cohaeret, ut corpus resultet determinatum naturaliter, ad sustinendam mentem. Ex quâ unione
 verum est, quod habet Arist. οὐκέτι τὸ σῶμα οὐδὲ τὸ πνεύ-
 μα ἀρχὴ: δὲ τὸ τῆς ὁρᾶσσος πλάνην τὸ βαντάνη τὸ Anima, strictè
 dicta, in corpus herile imperium obtinet; mens in appetitum, (seu in
 ipsam animam,) politicum ac regium. Hanc verò duplicitem huma- 26.
 næ animæ substantiam respicit Arist. lib. 1. Ethic. ad Nicom.
 propè finem, ubi, Rationi quodammodo parere, inquit, id quod
 rationis expers est, tum praeceptio & admonitio, tum omnis repre-
 bensio atque exhortatio indicat. Quid si verò fatendum sit, etiam
 hoc ipsum rationem habere, duplex erit id: quod rationis participes
 est: alterum quidem principaliter, ac rationem habens in se ipso; al-
 terum velut quod Patris dicto audiensest. [Ac manifestè Melan-
 thon, non minus solidus Philosophus, quam Theologus Ortho-
 doxus,

DE ANIMÆ HUMANÆ

DISSENT. I.

- doxus, lib. de Anima, mihi pag: 22. Non absurdam esse judico opinionem supra recitatam, eorum qui dicunt, animam sentientem & vegetatricem esse vel vapores, vel spiritus, vel animas distinctas ab ipsò spiraculo, in quo est intelligentia & electio.] Nec alienus ab eadem sententia fuisse videtur Calvinus, vel certè Philosophi hinc movere litem noluisse, aut damnare eorundem conscientias, quando lib. I. Instit. cap. 15 §. 6. post traditam divisionem animæ humanæ in varias facultates, subiungit, *Si cui libet alio modo anima potentias distribuere, ut altera vocetur appetitiva, que tametsi rationis expers, rationiter amen obtemperat, si aliunde dirigatur; altera dicatur intellectiva, quae sit per se ipsam rationis participes: non valde reclamo.* Quà verò ratione hæc utraque potentia, (quæ vel est ipsa animæ essentia, vel ab essentia emanativa procedit,) in unam eandemque substantiam simplicem, mentem sc. propriè dictam, queat cadere, quà ratione eadem substantia simplex, & rationis per se particeps, & rationis expers dici queat, quà ratione eadē simul & imperare & parere, nemo cogitatione facile comprehendet. [Idem argumentum ex Occamo pro sententia sua munienda citat Melanthon, cit. lib pag. 12. Contrarii, inquit, sunt appetitus rationalis & sensualis. Videntur igitur & substantia distincta esse: quia in una & eadem, ac indivisibili natura, pugnantia appetitiones collocare, videtur absurdū.] Quin & mens ipsa, quam vocamus rationalem animam, haudquaquam cum semine traducitur, ut in seq. exponimus, sed corpori post convenientem apparatus supervenit, idque, ut celebriores quique volunt, circa quadragesimum diem circiter: Unde & Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. τὸν τὸν μόνον Σύγχρονον ταῖς σολαῖς μensem extrinsecus advenire pronunciat, cùm jam ipsa sensitiva anima è potentia in actum suscitata est. Namque, ut Galenus ait, oportet profectio idonea esse id corpus, quod animam (rationalem) est recepturum, & si sui temperamenti magnam mutationem subeat, ex eo statim animam emigrare. At quænam causa cogitari potest, quæ ante accumulation rationalis animæ organa disponat, quæ corpus conformet, quæ interea temporis nutritionem & accretionem præstet? An solus quidem calor id efficiet? At certè calor cùm sit accidentis, non agit nisi in virtute agentis alicujus principalis. An verò ~~duo~~ alias quam ~~duas~~ facultatem formaticem semini inesse statuemus? At

At illa facultas vel est ipsa animæ essentia, vel certè accidens ejusdem est inseparabile: *λόγος ergo τάξις* in semine inesse non negamus; at *τὸν λόγον* nomine substantiale formam indigitamus, ac ipsam naturam, quâ homo ad genus animalium refertur. Sed quid si fætus ab anima matris vel utero formari statuatur? Certè magnis urgeri posset hæc sententia difficultatibus, quas ne in longum protrahamus, pro nostra sententia firmando id opponimus solummodo, formationem fætus esse propriam naturæ operationem, quare eam ab interno principio fieri est necesse. Natura enim non est principium transmutationis in alio, sed in eo in quo inest. Ac fieri quidem conformatio[n]em ab interno principio, antequam accedat rationalis anima, vel inde satis liquet, quod per omnes feminis partes intus & extra æquabiliter procedat conformatio[n]: similiter nutritio & augmentatio. Quod si verò quisquam credat animam matris etiam in semine inesse, ac esse fætum quasi partem matris suæ, quæram, an ergo anima matris recedat antequam accedat anima infantis propria? an verò eo momento, quo infantis anima accedit? vel an in genito infante etiam supersit? Si dicatur primum, jam semel fætus moritur in utero. Si secundum, cur migrabit, quæso, matris anima, quæm diu fætus in utero inest, cum substantia substantiæ non sit contraria? cur munus nutritio[n]is, augmentationis, quo fungebatur antè, alteri committet? quâ verò ratione nova illa anima adventi[n]as conformati ipsius corporis organici, ac singularum partium, quas ipsam non conformavit, accuratam obtinebit protinus cognitionem, ut minutissimorum quorumcunque mox administrationem tueatur? Ne jam dicam novâ adventante animâ, ac interim priore recedente, non esse numero eundem embryonem. Quod si dicatur tertium, quâ, quæso, ratione fiet, ut hic duæ rationales animæ, non subordinatae, matris & infantis, in eodem simul individuo existant? esse tne verità ex corpore & duplice anima verus homo, an verus potius Geryon veraque Chimæra? aut si quid aliud trinum triplexve ab Aufonio animadversum est. Cælitus certè aliqua demissa machina expetenda est, quæ hanc tam terram tollat belluam, aut duplē potius hominem, duplice instructum rationali animâ, transformet, ac in simplicem transmutet, ne forte supra parentes suâ dignitate, supra humanam sortem se evectum credat. Sed quæro.

interim quamdiu gemina in uno fætu anima inesse statuenda sit? An ad partum usque, an verò quoque cùm jam infans est à matre separatus? Si posterius quidem dicas, jam matris anima quoque extra maternum corpus erit: ac plures erunt interim in genito infantæ animæ: Nisi fortè hæresin sectetur quis Themistii & Averroës, qui unam numero intellectualem animam inesse omnibus hominibus volebant: at illi interim formam informantem aliam

36. materialem admiserunt. Si dicas prius, jam pulchra ratio in promptu est, cur puerpera quandoque moriatur in partu, cur quandoque maneat in vivis: nempe dubia matris anima, utri parti adhærescat, corporine materno, an corpori infantis, hunc casu aliquando comitatur, desertocorpore matris, at in partu tandem emigrare cogitur etiam ex infante: Sed à qua causa, quæso, an fortassis à frigidiore aëre? At quid si ita anima infantis emigret, remanente matris anima in fætu? Et, nunquid tandem è ratione semper semimortui nascuntur homines, dum ante partum duplex adest anima, in partu verò una animarum perit? Ne jam dicam matrem è ratione statui præcipuam, quin imò unicam generationis causam, adeòque generare posse sine viro. Sed cùm plantarum quoque semina, à matribus seu stirpibus avulsa, conformatio-

nis, nutritionis, accretionis causam in se habeant, cùm item ova avium ac piscium à matribus secreta, quid ni & reliquorum animalium feminibus internum ejusmodi principium inesse statuendum est? Cur verò minus semini humano? Equidem genera-

ratio naturalissimum naturæ opus est. Ac homini à quæ atque reliquis animantium speciebus concessum est ex se simile procreare: nec enim brutorum animantium conditionem potiorem esse conveniebat conditione ejus animalis, quod vocamus hominem. Cùm verò generatio ad formam tendat, docente Arist. 2. phys. t. 73. quæ in animali ipsa sensitiva anima existit: Utiq; ab homine generari corpus sensitivæ animæ instructum, seu animal humum, est necesse. [Rectè, meo quidem judicio Melanthon, Theologus extra controversiam orthodoxus, lib. de anim. mihi. pag.

12. Ut in plantis propagatur anima, seu vis seminalis, cum semine, & bovis anima oritur ex vi seminalis, sic de anima vegetativa & sensitiva in homine dici potest. Homo enim non generat imperfectius quam planeta & boves. Additque: Moveretur hoc argumento & Occam-

(N. particulam & interponit, ut sibi consentientem Autorem innuat,) scriptor Anglicus, ut dicat in homine esse duas distinctas animas rationalem & sentientem: quia manifestum est, anima sentientis nullas esse actiones, nisi organicas. Quare consentaneum est, eriri eam à semine, & esse vel temperamentum, vel & ira in corpore.]

Sed regerit non nemo; Si ex traduce rationalem animam derivare 39.

haud latius tutum sit, (quod à nobis erat demonstratum. disp. 6.

part. 2. Theat. Nat. univ. §. 34. &c seq.) sc̄ ipsam refellit argumentatio

ista. Quia ex hypothesi neque homo generabit hominem; sed tantum

corpus animatum isthac formā materiali qua reipsa diversa sit ab

anima rationali. Sed ut confundat semetipsum isthac cavillatio. 40.

Quero, siquidem ex anima rationali traduce conciliari nequeat

natura ejus immortalis, quod ipsi etiam placet Adversario, anno a

unâ nobiscum statuat, rationalem animam creando infundi & in-

fundendo creari, adeo que ab homine, utpote naturali agente,

non posse proficiisci, sed à Patre spirituum Deo Opt. Max. con-

ferrit. Annuit hīc proculdubio. Quero ergo porrò, an interim 41.

non statuat ab homine generari idem specie? Nec hoc inficiabitur.

Si ergo pergas quærere, quā ratione homo generet sibi simile, si non producat rationalem animam? Hæredit certè aqua Ad-

versario, miscenti Philosophica Theologicas, nec satis Philosophicas,

nec satis Theologicas. Nec enim satis est, si dicat generari homi- 42.

nem ab homine, quod materiam homo generans suppeditet ac

disponat, ipsamque rationalem animam extrinsecus advenientem

materiæ dispositiæ uniat. Haud enim, qui materiam suppeditat,

generare dici potest, cùm hæc præcedat generationem, ejusque

sit subjectum. Cùmque generatio non nuda alteratio dicenda sit, 43.

haud potest dici generare is, qui subjectum generationis qualitatibus disponit. Qui verò unit formam materiæ, is quidem gene-

rate dicitur, at non quod uniat simpliciter, sed quod educat è

potentia materiæ uniat, ac eadem quidem actione uniat, quā eam

è potentia materiæ educit. [Hinc generatio fieri dicitur Scalig.

Exerc. 6. §. 10. quando semen prolificum producitur.] Sed nec ipsa 44.

unio rationalis animæ cum corpore, humanæ actioni adscriben-

da est: solius enim Dei est, eam creando infundentis in dispositam

materiam, & infundendo creantis. Cùm enim illa unio contingat

sæpenumerò postquam parens modò obiit primarius, quis illam

- unionem tribuet parenti & nisi forte soli matri universum generationis actum censeat attribuendum. Quod enim seminalem aliquam virtutem fingant, quæ primarii fungatur vice generantis, nihil est: cum illa absque forma esse nequeat, ut antè expusimus. Huc verò cum Theologia non descendat, in sublimiori culmine constituta, expediamus nodum istum philosophicè. Cuilibet speciei animantium nobiliori concessa est facultas producendi simile in sua specie. At certè generandi talis vis haud ultra naturam propriè dictam 2. phys. t. 3. extendenda est: cum finis generationis sit natura ipsa. ibid. t. 14. Anima verò rationalis ut generatione non producitur, ita & natura non est, i. de part. anim. cap. 1. nec est generandi vim sortita magis quam Intelligentiæ. Non ergo homo generat, ut homo est per rationalem animam; sed homo generat, ut animal humanum est per animam sensitivam. In animalis ergo determinati genere producit homini simile: cum in gradu sui eminentiore, quo ad divina propius accedit, quo Intelligentiis assimilatur, generandi facultatem non obtineat. Quod si ergo animal humanum generatione hominis producatur, hoc est, quod determinatum sit ad gradum eminentiorem, scu ad rationalem animam recipiendam, utique in embryone inest sensitiva anima, nimirum id quod ἀλογος in anima humana appellamus, quod quasi patris dicto audiens existit, quod à parte rationali rationem obtinere dicitur communicatio. Hanc ergo sensitivam animam in embryone præsupponit rationalis anima, cum corpori conjungitur: ab illa conformatio dependet organorum; ab illa corpus aptum redditur ad rationalem animam recipiendam; ab eadem, interim absente rationali, dependet functionum naturalium, quæ insunt, executio. Ingratus verò hospes adventaret rationalis animus, qui protinus adventit suo domicilio pulcherrimi artificem expellere: quin imperitus admodum in artificiosa machina director, qui artifice ejecto organorum usum ipse ignoraret. Quippe, ut Galenus ait, ea solumvis organorum usum novit, quæ & ea fabrefecit. Hinc videmus, ut loquitur idem, pueros sonantes quicquid jubentur sonare, cum nec intelligant à quibus musculis linguis sic moveantur, ut eam vocem convenienter sonare possit. Nempe rationalis anima, quæ ipsa organorum usum non intelligit, ministerio utitur partis inferioris, & quo-

& quorum modum ipsamet ignorat, eadem exequitur persibi subditas ac ministrantes facultates. Haud sine ratione ergo Mo-
cenicus, Ubi. Instit ad hom. perf. Contempk 3.p. 1. cap. 19.

Qui ad id deveniunt, ut opinentur intelligendi virtute accidente sentiendi virtutes ac reliquias imperfectiores destrui, mentem autem ipsam harum munia sustinere. Natura ordinem turbare videntur.

Nam corruptio omnis est à contrario: intelligendi, autem virtus sentiendi virtuti non est contraria; sed illi quam maxime consona.

Quod ex eo precipue patere potest, quoniam sentiendi virtus intelligendi virtutis aditum prabit. Nam, ut paulò antè dixerat, huma-

nun corpus, cuius rationalis anima est vera forma, non constitui-

tur absque usū virtutis viventis ac sentientis. Ac verè quidem Arist.

Corrumphi id quod efficit, vel secundum omnes, vel secundum aliquas partes, absurdum est. [Absurdum ergo est ex parte id quod

habet Scal. Exerc. 6. f. 11. Anima quoque ea, inquit, quā primum vivit fetus hominis, etiam à nostris Theologis habita est pro vegetativa tantum: Deinde subit sensitiva. Rectè quidem hactenus, si ad operationes referatur anima; At perperam subjungit: Tum his abolitis anima nostra infunditur. Quid enim causæ fingi potest, à

qua substantia animalium præcedentium aboleatur.] Quin imò, 51.

sola mens, quæ planè immaterialis est, quā ratione materiales opera-

tiones ederet, nisi materialiter formam sibi subditam haberet? Unde, quæso, mens humana facultatem nutriendi, augmen-

tandi, &c. sibi concivisse est credenda? An fortè vi eripuit hæc ipsa emigrantib⁹ sensitivæ animæ? vel an ab ea commodato possi-

det? vel an ex pacto sibi tales facultates comparavit? aut hære-

ditario fortè jure atquisivit, succedens in possessionem, cum sensiti-

vitæ tenues evanesceret in auræ? Sic verò Solis occidentis lumen

quis in capsula reservet. An verò mens humana eas facultates se-

cum ipsa apportasse statuenda est? At non esse absque necessitate

multiplicanda entia Tyronibus est notum, maximè si per multiplicati-

onem non solvantur nodi à uero seu insolubiles, sed cumulantur &

in Philosophia & in Theologia, contrareceptam sententiam. Cur

nempe emigrare est necesse id quod rectè constitutum est, cur

aboleri id quod minimè adversatur rationali animæ? cur eas fa-

cultates destrui, quas certum est fuiscant equam mens ipsa adve-

niret, & cum adventu hujus novas oboriri? Cur & τῷ λόγῳ πλα-

- cur, & ipsi denuò rationali animæ eadem facultates adscribendæ sunt? Cur tuâ exui virtute corpus, quam antè obtinebat, quâ conformatum est, & novâ facultate indui. Cur non simplicior mens hominum accedit, quam ut materiales facultates involutas habeat facultati prorsus immateriali? Ne dicam infra mentis dignitatem esse, vilissimas in corpore obire functiones quasvis, ut penè fœcibus se inquinare sit credenda, absque aliorum ministerio. Hoc sanè omittendum non est, eâ ratione mentem hominis ligari nexibus corporeis, ac penitus immergi materia, ubi aperiatur sanè heresi non nisi latibulum, contra receptam sententiam. An verò servat quoque rationalis anima facultates illas materiales, quas suscepit pereunte λόγῳ πλαστῷ, quando ea jam à corpore separata est? Quâ verò ratione simplicis substantiæ hic perit aliqua facultas? aut cur hic denuò multiplicatur entium interitus? vel quâ necessitate facultates tales frustra adesse separatae menti eredam? [Fortassis ut probetur eâ ratione μεταφύσις, dum hisce facultatibus instructa rationalis anima ad invadendum novum corpus prona est. Nempe ut habet Marsil. Ficin. com. in cap. 3. lib. 8. Ennead. 4. Plot. ex sententia aliorum: *Animæ nostrae præter intellectum in Mundo intelligibili semper agentem, habent rationem, imaginationem, sensum, vim vegetalem, quas sane vires officiis propriis quandoque oportet uti. His autem utuntur in corpore: itaque consentaneum est eas in corpora quandoque descendere. Egregia sane ratio, si Deo placet, ac digna Christiano ingenio.]*
56. Nec est quod credit aliquis infundi rationalem animam mox tempore eodem quo fœcundum semen utero committitur, ut adeò præter rationalem animam haud aliâ facultate opus sit, nec adventante mente quippiam in corpore perire sit necesse, aut menti separatae frustra quid adesse, vel è simplici substantia sine ratione quid dissolvi. Errorem nempe illum jam antè refutavimus, cum ipsa etiam semina quorumvis animantium potentia continere animam ostendimus, (quod ipsum passim nobilissimi Philosophorum quivis unâ cum Arist. confirmant:) Antequam ergo rationalis infundatur anima, in semine jam esse quandam animam necesse est, quæ nempe ipsum corpus conformat. Quâ verò tandem ratione una eademque simplex anima rationalis operationes edet longè dissimillimas, ac velut è diametro pugnantes

pugnantes? dum nempe intellectus & voluntas operationes habent immateriales, & ab organis corporeis haud dependentes, adeoq; facultates ipse immateriales sunt; at reliquæ operationes sunt corporeæ & organicæ, adeoque à corpore a facultate, & quæ materia sit implicita, oriuntur. Evidem vel facultates animæ 58. non differunt ab ipsa animæ essentia, vel qualitates sunt emanati- vè ab essentia ejusdem dependentes. Si fatearis prius, una certè eademque simplicissima substantia & implicita materia dicetur, & implicita negabitur. Quæ enim materialiter operari dicitur ut forma, omnino cum materia permiscetur, & à corpore dependen- ter operatur; quæ immaterialiter, quamvis ut forma quidem ho- minis, à materia tamen independenter operabitur. Si dicas ab 59. essentia ipsius animæ manare facultates, quâ, quæso, ratione fiet, ut à substantia, quæ ratione suæ existentiaz à materia non depen- deat, promanant facultates materiales, siquidem emanativæ cau- fæ solam existentiam effectus consequatur necessariò, immediate, ac simpliciter? Certè nutrit & auctrix facultas, itemque sensus & motus, haud minus arcto nexo cum materia cohærent, quam cum naso simitas: Quòd si ergo facultates illæ ab animæ essentia pro- manent, supponant ejus existentiam materiaz implicitam. Nec 60. quicquā est quòd dicat aliquis, materiales illæ facultates non esse rationalis animæ solius, sed suppositi. Nam, licet facultates illæ non nisi in compagno producant functiones, vis tamen illa ipsi procul dubio inest animæ, quâ hæc, dum corpori unita est, materiales edit operationes, non quidem partim ab ipsa anima, partim à cor- pore promanentes, sed à sola anima per organa corporeæ proce- 61. dentes. Omnes nempe facultates acque operationes animæ hu- manæ, ab ipsa anima humana promanare a se perfici certum est, idque vel à corpore dependenter, vel independenter: quod si ergo facultates dum ab anima hominem informante manant, de- pendeant à corpore, animam quoque ipsam corpori implicitam existerè necesse est, nec ab eo posse separari; quod si verò facul- tates dum ab anima, hominem informante, manant, à corpore non dependeant, anima quoque ipsa quoad existentiam à corpo- 62. re non pendebit. Quid verò tandem rationis singi potest, quo uni- menti, eique planè simplici, ita diversissimæ assignari queant fa- cultates, quarum aliae ad solam animam pertineant, aliae ad inte- grum

DISSERT. I.

- grum compositum à An, quæso, fieri potest, ut una eademque
 63. simplicissima substantia partim sit materiæ implicita, partim sit à
 nexibus corporeis soluta? Quin &c. cùm operari præsupponat esse,
 adeoque ipsa existentia animæ eadem necessitate à materia de-
 pendeat, quâ operationes materiales, utique rationalis anima, quâ
 facultate edit materiales operationes, non erit independens à ma-
 teria.
64. teria: quare nec per consequens per se subsistit eâ parte, nec est
 separabilis, nec adeò immortalis dici potest. At eadem rationalis
 anima, quâ facultate immateriales operationes edit, sine organo
 corporeo ac penitus indepen- denter à materia óperatur, quare &
 eadem facultate independenter à materia exiit: adeoque &
 per se subsistit, ac est separabilis & immortalis. Una ergo eadem-
65. que rationalis anima simplicissima, & separabilis dicenda est &
 inseparabilis, mortalis simul atque immortalis. Quod cùm absurdum,
 Alia certè anima, vel (si nominis offendat, alia aliqua
 substantia, à rationali anima diversa, quæ tamen sit subordinata
66. ei, in homine omnino concedenda est, ad quam materiales facul-
 tates referantur. Sic verò per se liberam ab omni materiali opera-
 tione rationalem animam agnovit Arist. 2. de gen. anim. cap. 3.
 qui postquam vegetativam ac sensitivam animam inesse ostendis-
 set, subiungit tandem: *Restat igitur ut mens sola extrinsecus acce-
 dat, eaque sola divina sit: nihil enim cum ejus operatione communi-
 cat actio corporalis.* Hoc nempe est quod inquit Theol. Basilens. in Resp. ad Sennert. de nat. & orig. anim. in brutis, p. 46.
*Anima rationalis, quâ talis, vel ipso Aristotele teste, irregiæas nul-
 las habet ouiamæs, cùm operationes quidem ejus edantur in corpo-
 re, sed non per corpus aut organa corporea.* Atque ita pluribus in lo-
 cis humanam mentem seu rationalem animam discernit Arist. à
 facultatibus corporeis, ut 1. de anim. cap. 4. t. 65. 66. 2. de anim.
 text. 11. 21. 3. de anim. cap. 5. &c. Cùmque materiales quoës pre-
 cedant rationalem animam, verissimum existit quod dicitur ab
 Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. *Non simul fieri animal & hominem.*
 Quòd si verò alia non concedatur homini essentia; præter solam
69. rationalem animam, certè ne ad genus quidem animalium referri
 poterit, nec inter corpora naturalia censi. Namque, ut Trismegisti.lib.de anim. Vocatur animal, ob vitam, inquit, rationale autem
 ob intellectualem naturam. Et mox: *Quo enim modo potest dici
 animal,*

animal, non existente essentia quæ vitam prebeat? Sed neque rationale potest dici, nisi sit intellectualis essentia, quæ prebeat intellectualem vitam. Et cum per naturam corpora naturalia constituantur, 70.

natura autem, quæ forma est, non separabilis sit à materia, nisi ratione tantum, docente Arist. 3. phys. text. 12. at rationalis anima reipsa separabilis existat, lib. 3. de anima, utique natura dicta Physicis hæc appellari nequit, quare nec per se corpus naturale aliquod, nec animal per consequens constituit, ex mente quoque Aristotelis. Hinc idem 1. de part. anim. cap. 1. mentem physicæ 71.

considerationis esse negat, eò quod natura non sit, quæ sit principium motus naturalis. Cumque generans cum genito ejusdem speciei sit, 2. phys. t. 70. quæ identitas specifica à forma dependet; homo autem ab homine generetur, ibid. & t. 13. cum interim rationalis anima extrinsecus accedat 2. de gen. anim. cap. 3. necesse est adesse aliam essentiam, quæ genitum cum generante ad genus animalium referri queat. Et, cum Physica versetur circa eas for- 72.

mas, quæ separari non possunt, 2. phyl. t. 26. rationalis verò anima sit separabilis, ut ex ipso quoque Arist. libris de anima pluribus in locis constat. Utique necesse est aliam adesse formam homini, cuius merito ad physicam considerationem homo referatur. Verissimè autem ex natura rerum loquitur Trismegistus in 73.

Clave: Impossibile est mentem in terreno corpore nudam ipsam se stabilire. Neque enim terrenum corpus possibile est tantam imortalitatem ferre; neque talem virtutem sustinere conflatum sibi possibile corpus: quare sumpsit mens veluti septum, animam, &c. Huc 74.

quadrat illud Libavii: Anima sc. rationalis, diversissima à corpore, cetera vinculum, quod utriusque naturam participet, nec inesse illa nec assistere potest. Tale vinculum non ignoravit quoque Scaliger Exerc. 307. f. 13. Animæ nobilitas cœlestis atque divina, inquit, haud poterat cum re bruta, id est corpore, conjungi, nisi media interesset natura quadam, de quo ex Aristotele satis diximus supra: quamvis forte Scaliger naturam illam medium haud satis commodè verbis expresserit. Nimirum, animæ rationali 75.

seu parti humanæ animæ separabili, à materia non dependenti, quæ mens vocatur, substernitur pars alia, à priori distincta, inseparabilis, à materia dependens, quam Themistius ac cum eo Scaliger Exerc. 6. sect. 9. domicili sui architectam pronunciat.

- Hanc partem animam sensitivam humanam appellare consueverunt Philosophi, quām ē potentia materiæ educi afferunt, quā ipsa semina animata esse ajunt, antequam mens tandem infundatur. Sic Verulamius de dign. & augm. scient. lib. 4. c. 3. doctrinam de humana anima dividit, ut pars altera tractet de anima rationali, quā divina est, altera de irrationali, quā communis est cum brutis: quas, licet homini non nisi unica sit anima humana, vocat tamen, duas differentes animarum emanationes, quā in prima utrinque creatione se dederint conspicendas: Nam iram, quod altera ortum habuerit à Spiraculo Dei; altera à matricibus elementorum, nempe ē potentia materiæ sit educta. Est autem haec anima in brutis, inquit, ibid. pag. 238. anima principalis, cuius corpus brutorum organum; in homine autem, organum tantum & ipsa anima rationalis, & Spiritus potius appellatione, quām anima indigitari possit. Neque tamen, inquit, cūm haec tenus Philosophiam solum tractemus, partitionem istam à Theologia mutuaremus, nisi etiam cum principiis Philosophia conveniret. Atque ita Mocenicus univ. Instit. ad hom. perfect. Contempl. 3. part. 1. cap. 19. Intelligendi virtus, inquit, adharet sensibilium forma perfectissima, non tanquam propria illius forma, sed tanquam forma totius compositi, quod ex formâ sensibilis perfectissimâ adeptione ad intelligendi virtutem admittendam disponitur, hoc est, ut nos alicubi pronunciavimus, tanquam forma animalis humani: Et paulò post: Hac verò intelligendi virtus non destruit sensiblēm virtutem cui adjungitur, sed illam potius perficit, unā cum ceteris omnibus, qua recipienti insunt, atque ad longè præstantiorem ordinem perducit, ut intelligendi vim associet. Similiter Themistius, citante Fort. Liceto de ort. animæ hum. lib. 2. cap. 1. sensuali anima tanquam materia, intellectū copulari, scribit: quippe ordo processus q̄, natura hīc est, ut respectu inferiorum superioribus vice formarum utatur; & respectu superiorum inferioribus vice materia. Summam verò & supremam formarum intellectū constituit, quo simul atque progressa est, receptui canit, in eoque finem quasi extreham manum imponit: ut pote que nullam formam superiorem nobiliorem haberet, cui loco materia subjeceret intellectum. Eodem sensu Plotinus, Philoponus, Ammonius, Averroës, Zabarella, aliique complures Philosophi Principes, unā cum Aristotele ac Platone,

Platone , diversas in uno homine animas seu partes animæ distinctas agnoscunt , alii quidem duas , rationalem ac sensitivam ; alii verò præter rationalem materiales duas , ut nempe vegetativa à sensitiva sit distincta : Quos non sine ratione secutus est in Academia Lugd. Bat. haud pridem , cùm in vivis esset , Clarissimus Professor Burgerdlicijs . Ac multis in eandem sententiam differit fortunius Licetus , lib. de ort. Animæ Humane . ubi plurimorum autoritates adducit . Hoc verò ambiguitati locum dedit , quod , ut 80 . Bodinus loquitur lib. 4. Theatr. Nat. *Pauci Latinorum Philosophicam* hac parte serio tractarint : nam pro anima generali definitione humanam ingerunt , in qua re plerique Augustinum sequuntur , præter Henricum , Thomam , & Scotum , qui , ut idem Bodinus ait , *Philosophia* de ceteris subtilius quam ceteri Latini conquisierunt , nec tamen à Philoponi sententia longè discesserunt : qui *Philoponus* , mentes humanas à Deo creari , ac formatis corporibus infundere statuit , postquam vegetalem ac sensualem animam acceperint : ac tres animas totâ substantiâ distinctas esse , duas quidem priores cum homine aboleri , superstite intellectuali . Atque hæc quidem ipsius 81 . Aristotelis sententia fuit , qui libr. 1. Eth. ad Nicom. cum duas animæ partes tradidisset , alteram per se rationis participem , alteram , quæ veluti filius dicto parentis audiens sit , at quodammodo rationis particeps fiat , subjungit partem quoque rationis expertem esse duplēm . Nam vegetativa , inquit , nullo modo rationis est particeps , quod autem ad concipiendum , & omnino ad appetendum impellit , aliqua ex parte ratione præditum est , nempe , quæ ei paret atq; obtemperat . Ac ita 1. de part. anim. cap. 1. partes animæ variis 82 . indigitans , easdem animæ nomine singulas appellat , quando quærens *Vitrū de anima* omni differere naturalis scientia intersit , an de aliqua una ? Concludit tandem . Constat igitur non de anima omni differendum , quandoquidem non anima omnis natura est , sed aliqua eius pars una , aut etiam plures . Partes autem hæc animæ , 83 . seu particulares animas , quæ essentiali subordinatione aliæ alias respiciunt , pulchre distinguit 2. de gen. anim. cap. 3. ubi , Cūm non minus semina animalium vivant , inquit , quam stirpium , & aliquando prolixa sint , utique animam vegetalem (φυτὴν ζετιν) habere palam est , &c. Sensualem etiam (quam φυτὴν ζετιν appellat ,) quæ animale est , tempore procedente recipi . Utramque 84 .

- que tamen è potentia materiæ educi statuit , & cùm potentia priùs insint, in actum evocari, priùs quidem vegetativam, deinde sensitivam, *Mentem* verò *solam*, (quam ibidem *ψυχὴ τοῦ λιπαροῦ* rationalem animam nominat,) extrinsecus advenire ait, *cumque*
85. *solam divinam esse*. Alibi tamen solam mentem animam genere diversam statuit; reliquas verò naturas, quando in uno supposito insint, unius animæ partes vocat, ratione diversas: quippe ita 2. de anim. text. 18. cùm animam quidem definitam dixisset vegetativo, sensitivo, intellectivo, & motu, quærendum ait, utrum in horum unumquodque sit anima, an pars animæ? &c. ac sub jungit tandem t. 21. *de intellectu contemplativaque potentia nondum quicquam est manifestum*, (sc. nondum naturam ac conditionem ejus exposuerat, quam nec sub ipsa quidem animæ definitione complexus fuerat, ut patet ex 2. de anima, t. 11.) sed videtur hoc animæ genus diversum, idque solū separari potest, veluti sempiternum ab eo quod occidit. Nempe animarum materialium, vegetativæ & sensitivæ, tam arcta unio est, & cum materia permixtio, ut altera alteram quodammodo absorbeat, ac inferiori quidem materiali disponente, superior sensitiva actum unicum inseparabilem, at subordinatum menti, constituat: unde & ratione tantum differre ex animæ partes dicuntur, ibid. t. 22. At rationalis anima à nexibus corporeis soluta est, etiam tunc cùm in corpore existit, & hominis essentiam constituit: Unde nec vocabulum *irrationalis* illi potest assignari, quod nimis arcta cum corpori alliget. Hæc enim, secus atque aliæ partes animæ peculiares etiam in corpore habet operations, ab organis corporeis haud dependentes, (quod & notavit Arist. 2. de gen. anim. cap. 3.) hæc separabilis existit, hæc à corpore soluta vivit tamen in se, ac ingenium suum atque indolem vivaciter tenet. Hanc ergo animam in homine discernimus, ab ea quæ materiæ est implicita, quam sensitivam appellamus, quæ nempe vegetabiles facultates sub se comprehendit.
88. Atque hoc sensu duas in uno per se homine dari animas, quid nata exerteraque voce, absque omni piaculo in religione, quis pronunciaret? Cæterum, si quis ea, quæ ad controversiam de anima humana decidendam, aut minuendam saltem, à nobis sunt allata, animo ac cogitatione perpenderit, facile ex omni salebra contentionis se expediet, nec admodum mirabitur, aut veluti absurdum resuere.

respuit, id quod Platonis atque Aristotelis opinioni impedimentum accidisse ex Themistio refert Fernelius lib. 5. Physiol. cap. 15. insine, dum uterque non simplicem, sed concretam ex partibus animam dicit: Nec ipsi refragabitur Fernelio, qui ibid. cap. 18. 89. censet, animam qua in nobis est rationis & intelligentia particeps, non ex aliis tanquam ex partibus componit, sed simplicem esse, & tanquam reginam (cum accesserit) aliarum principatus obscurare, ut una praestantissima dominetur, que omnium vires atque facultates, hanc secus atque pentagonum, simplex illa comprehensis teneat. &c. Ut enim soluta mens & libera cogitat, ratiocinatur, si talia efficit in nobis nullius corporis adiuta concretione mortali, &c. Eadem natura utens facultatibus, corpus universum alit; utens vita-
libus, hominis vitam sustinet. &c. Nempe, ut paulo ante eodem 99. cap. exposuerat: Dum fetus utero conformatur primum natura-
lis anima emergit, deinde anima sentiens comparet & elucet: Quæ quidem, licet simplex sit, comitem tamen retinet vim illam natu-
ralem, quæ tum manens propriè anima dici non potest; superest
tamen, tanquam præparatio & ministra formæ succendentis. Po- 91.
stremò autem, cum mens consilii rationisque particeps immigrat,
quæ sentiens fuerat anima, jam non reapte, seu quæ anima erat,
commoratur; sed ut facultas quædam & superioris illius quasi
præparatio, quoad substantiam materiæ permixta manet. [Min-
ime ergo putas, (ut cum eodem Fernelio dicamus ex Physiol. lib.
7. cap. 13.) sentiendi animâ appellente altricem perire, & cum
summa illa rationis particeps accesserit, quam omnium vim habere
existimant, catervas intercidere: illi enim ha- semper assident, essentiâ
(sedibusque addit ex suo sensu,) distincta.] Cum vero animæ illæ 92.
inferiores specificam hominis essentiam non determinent, hinc
cum Varrone quidam non incommodè unius animæ gradus va-
rios distinguunt. Is namque apud Augustinum de civitate Dei,
primum animæ gradum esse ait, qui omnes partes corporis, quæ vi-
vunt, transit; & cum non habere sensum, sed tantum ad vivendum
valetudinem seu potentiam. hanc verò vim in nostro corpore di-
cit permanare ad ossa, ungues, & capillos; sicuti in Mundo arbores
sine sensu aluntur & crescunt, & modo quodam suo vivunt. Se- 93.
cundum gradum appellat, in quo sensus est; hanc vim pervenire in
oculos, aures, nates, os, tactum. Tertium gradum animæ esse sum-
mum,

mum, qui vocatur, animus, in quo intelligentia præminet: hoc, præter hominem, omnes carere ait mortales, & in eo quoniam homines Deo videntur similes, hanc partem animæ in corpore Mundi ille perperam *Deum*, in nobis autem *genium* inquit appellari. Ut tandem uno verbo absolvam: Plures in uno homine esse animas materialiter, seu quoad substantiam, omnino statuendum est, quoad formalem verò rationem animæ, seu ratione principatus, non nisi unicam inesse in uno individuo, largiri non gravatur. Prædictam verò animæ humanæ constitutionem quicunq; non discernunt, vel agnoscunt, ii utique gravissimis passim & indissolubilibus vexati implicatiq; difficultatibus, in salebra hædere necesse habent, nec rationem, quâ se commodè expediant, inveniunt.

Ad hanc de Anima Humana Substantia Dissertationem referantur Coroll. adjecta ad Dissert. 4. & 6.

DISSESTITO SECUNDA

Quæ est

De

ANIMÆ HVMANA ORIGINE.

PRIMA.

Ubstantiam animæ humanæ talem antehac lustravimus, quæ non sit simplex; sed ex partibus composita: mortali & immortali; seu evanescente, & substantiam in se ac per se servante, adeoque vere per se vivente; materiae immersa, & nexibus corporeis soluta; naturali, ac divina. Quarum quidem partium hic concentus est, ut unam quasi *ἴστηλέχειαν* seu actum perfectum & absolutum simul junctæ constituant. Veluti enim partis inferiores ea est conditio, ut non habeat aliud esse, nisi quo sit perfectio alterius; omnem tamen perfectionem subjecti ipsa non absolvit: ita vicissim partis superioris ea conditio est, ut ultimam perfectiōnem

enem tribuat subjecto, (quæ est altera $\tau\pi\lambda\chi\eta\alpha\zeta$ conditio,) ac essentiam humanam constituat; at proprium tamen hæc in se esse habet, quo per se subsistat, quodque non penitus in eo positum est, ut sit perfectio alterius, (quod tamen proprium $\tau\pi\lambda\chi\eta\alpha\zeta$ attributum est,) sed in se quoque ac per se perfectionem quandam obtineat, quâ ad proprias operationes, à materia non dependentes, exercendas sit idonea. Substantia vero hujus per partes à nobis expositæ, (cujus quidem propriam $\sigma\tau\alpha$, seu essentiam haud possibile est cuiquam cogitatione assequi, nedum verbis exprimere,) hujus, inquam, ortus & origo nobis porrò nunc investiganda est. Ac inferioris quidem partis, quam mortalem, quam materia immersam, ac sensitivam animam, vocamus, haud alia ortus ratio est, quâm reliquarum formarum naturalium. Cùm enim è parte homo ad genus animalium referatur, ac ejusdem cum reliquis animalibus naturæ & conditionis sit, nulla ratio est, cur hic aliam originem concipiamus, quâm quæ in brutis quoque animantibus obtinet. Adeoque quid de origine hujus partis statuendum sentiamus, nōrum esse potest ex Theatr. Nat. Univers. part. 1. disp. 7. ubi pleniū, quid sit educi è potentia materia à nobis est expositum. De superioris ergo partis, quâ verè homines sumus, origine hæc dissertatione inquirendum est. Hic autem variae Philosophorum sunt opiniones. Ac plato quidem animas ab origine Mundi omnes à Deo conditas afferuit in Timæo: ubi Deus, cùm Universum constituisset, altris parens numerum animalium distribuisse dicitur, singulis singulas adhibens, eisque tanquam vehiculo impositis monstrasse Universi natum, legesque fatales explicuisse: ostendens primam generationem unam fore cunctis æquè ordinatam, ne quis ab eo queratur se indignè affectum. Satis autem & quasi sparsis animabus per singula singulis convenientia temporum instrumenta, (seu sidera, singula singulis appropriata,) futurum monstravit ut animal nascetur, quod omnium animalium maximè esset divino cultui deditum; voluptate interim ac dolore cæterisque affectibus animi contemperatum: Quibus si quis imperet, fore ut justè vivat; si vincatur, fore ut vivat injustè. Ac cum qui bene curriculum vivendi à natura datum exegisset, ad illud astru, cui accommodatus esset, revertitur, beatamque vitam accutum: Qui verò affectibus se superari permisisset,

- permisisset , mutandum in secunda generatione in naturam muliebrem. Et qui ne tum quidem finem peccandi fecisset, mutatum iri in brutorum naturam suis moribus similem : ac tam diu in hac mutatione transiuste futurum, dum absterrisset expiassetque per rationem sordes ab elementis contractas, affectusque turbulentos sibi subjecisset. Si ergo animas à prima Mundi origine creatas, astrisque ut vehiculo impositas, multiplici notitiâ, habitibus, virtutibusque à Deo instructas, cælitus in corpora delabi, & tanquam in sordidum contagiosumque carcerem immitti, Plato statuit: ob cujus affinitatem pravis affectibus, tanquam sordibus, inquinentur ac veluti hausto oblivionis poculo, obliscantur planè cælestium donorum atque virtutum, donec denudò doctrinâ excolantur, & per reminiscientiam antiqua recolligant. De qua re multis apud Macrobium , Virgilium , aliosque Platonicos: quos hac quidem parte, quæ est de animæ origine, (rejectâ interim fabulâ quæ est de transmigratione , de qua postea dicimus,) Origines i. περὶ ἀρχῶν , aliiq; nonnulli ex Græcis Theologis securi : qui omnes animas unâ cum Angelis factas voluere, easq; veluti in apotheca seu thesauro Dei tam diu asservari, donec corporibus suis associentur. Ex ea autem opinione unius in exordio Mundi creationis animarum, concludit Plato libr. 10. de Republ. Easdem semper animas fore: *Neque pauciores, inquit, erunt unquam anima, cum nulla intereat; neque plures. Si enim immortalium quicquam plus efficiatur, ex mortali efficietur: eruntque demum immortalia omnia.* Sed hanc quidem suam sententiam ipsé Plato destruere videtur, quando Mundum nunquam interierunt in futurum sœcula animæ in terram decasuræ sint; ad animanda corpora, (fieri autem illud si quidem Mundus suum πλήρη fit habiturus,) ubi ergo beatitudo erit animorum , quam toties ipse Plato decantavit? ubi præmia justitiae post hanc vitam, de quibus etiam superiùs ex Platone fuit facta mentio? Etenim , si redeunt semper animæ, (redire autem necesse erit, si quidem nec plures nec pauciores sunt futuræ unquam,) & si certus ille numerus discedet aliquando à corporibus, tot innumerabilibus sœculis post futuris, quomodo corpora quæ subsequentur animata erunt,

erunt, nisi redeuntibus animabus, semperque in hoc ludibrio DISSERT. II.
versantibus, ac è cælo relabentib[us]. Si hoc, ubi ergo beatitudo bonorum? ubi gloria, ubi honores justorum post mortem? Sed nec 11.
convenire potest rationali animæ, solutam à corpore subsistere,
antequam eidem conjungatur. Quippe, si melius sit menti à corpore solutam esse, ex Arift. 1. de anim. t. 49. utique in peccatorum gurgitem se nollet ultrò insinuare: ac præter Dei justitiam ac bonitatem foret, puram ac intaminatam inquinare sordibus, ac in abyssum vitiorum cogere nolentem. Denique, quid causa reddi 12.
potest, cur sociata corpori humana mens eorum nihil recordetur, quæ dudum antè noverat? cur multa se novisse antè, non intelligat? quod argumentum movet alicubi Platoni Aristoteles. Si-
militer Lucretius libr. 3.

— *Si immortalis (ab origine Mundi genita) natura
animæ*

Constat, & in corpus nascentibus insinuatur.

Cur super antealiam atatem meminiſſe nequimus?

Hac ergo opinione rejectâ, videamus aliam, ex ultima quoque 13.
Antiquitate prognatam, quâ ab Universi quadam anima particu-
lares animæ quævis originem habere creduntur. Sic namque Trismegistas in Clave: *Non audivisti, inquit, quod ab una anima Universi omnes animæ sunt, ea quæ in universo Mundo voluntantur,* quasi illinc divisa & distributa! Haud tamen hasce divinæ essen- 14.
tiæ particulas credidit Hermes, velut Epict. apud Arrian. lib. 1.
dissert. 14. θεοὶ μόνοι καὶ ποταμοὶ πανα vocat. Nec enim illæ Deum creatorem cum Mundi anima vel spiritu confundit: Quippe qui in Dialogo Asclepio, *Spiritu ministrantur omnia*, inquit, & vegetantur in mundo; & quasi organum vel machina summi Dei voluntati subjectus est. Huncque similiter postea imitatus Plato, 15.
Mundi animam à Deo creatore secrevit. Quod dogma postmo-
dùm à Stoicis pessimè corruptum est: qui Deum Mundi animam
constituentes, ab ipso Deo decerpi omnes in Universo animas
fixerunt. Quò spectat illud Virgilii.

— *Deum namque ire per omnes*

Terasque, tractusque maris, calamque profundum:

Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,

Quemque sibi termes nascentem arcessere vitas.

D

Hinc

- PRESENTAT. II. Hinc fortè Cicero Animum humanum ex divina mente decerptum, haustum, tractum, s^epⁱius pronunciat. Quem Horatius
16. libr. 2. Sat. 2. divinæ particulam aura vocat. Alii verò animas particulares unius Mundi animæ, vel ipsius Dei, quasi radios ac scintillas dixerunt, post discessum è corpore in eandem redeuntes : in quem sensum Simplicius, primo Physicorum; οὐ γάρ ἡ φυχὴ ὑπὲθετὴ εἰλάμπειν λέγεται, Etenim dicitur anima à Deo radiare. Atque ita Philo Judæus, Omnis homo, inquit, secundum intellectum habet cum verbo divino societatem, factus natura beatæ simulachrum, aut abscissio, aut resurgentia, (εκμαγεῖσθαι, οὐ ποτε σωσμα, δὲ παύσασμα:) Huc spectat illud Ciceronis, Humanus animus decerptus ex mente divina, cum alio nullo, nisi cum ipso Deo, si hoc est fas dictu, comparari potest. Quod hic dixit decerptum, alibi haustum, vel tractum, id ipsum Philo & Epictetus αὐτοπαρασμα, απαύγασμα vocant. Ipse Moses divinum afflatum appellaret.
18. Ut adeò s^epⁱius cogitationem meam subeat suspicio, hanc priscam nobilissimorum Philosophorum de subsistentia mentis nostræ opinionem meliori sensu ab Antiquis ipsis esse redditam; at à novitiis quibusdam Philosophis, ob phrasin sermonis sublimia mysteria non satis exactè adquantem, pravè detortam ac vitiatam, vel perversè intellectam; quod ipsum quoque visum fuit August. Steucho Eugubino de peren. Philosoph.lib. 9. cap. 30.
19. Certè ipsum etiam Pythagoram, qui, autore quidem Cicerone ac Plutarcho, dixit Deum esse per omnes Mundi partes intentum & commenantem, ex quo nostri animi carperentur, locutum esse de ortu nostrorum à Deo animorum, certum est: quos non aliâ ratione ad Deum reverti credidit, quām quā sacra item pagina testatur, Spiritum reverti ad Dominum, qui dedit illum: Namque teste eodem Plutarcho, Pythagoras ac Plato sensere, animam opus æterni Dei esse: non ergo à Deo tanquam à Sole radios inferebiles nitescere. Quin &, sat manifeste Pythagoræ omnes ac Platonici, velut ipse quoq; Trismegistus, animabus extra Deum in se ac per se subsistentiam attribuerunt; quibus varias mutationes, ut in progressu dicemus, ac præmia post discessum à corpore bonis,
20. 21, pœnas malis decreverunt. Sentiebant ergo ac profitebantur prisci illi Philosophi, ut ex Plutarcho docet idem Eugubinus, animas à Deo, veluti à creatore spirituū & afflatore, mitti; non verò è Deo, veluti

veluti scintillas propriè decerpi , aut velut radios vibrari ac luce-
re: similiter reverti easdem ad suum genitorem, at non ita reverti,
ut ad suam subsistentiam conjungendos , & quasi avulso copu-
landos, quemadmodum dicuntur Averroës ac nonnulli alii feni-
sisse; sed ut ad creatorem regemque suum , à quo creationem si-
militudinemque ipsius naturæ acceperint , & cujus non sunt de
substantia, possunt ab eo procul esse, ad regna conspectumque e-
jus nunquam venire, si se malè factis coinquinaverint. Hoc sen- 22.
sit Plato, inquit, totaque Antiquitas. Sed ex ignorantia tamen ho-
rum Antiquissimæ Philosophiarum dogmatum , nisi potius ex animi
perversitate propria, pessima ac detestanda plurimorum Hæreti-
corum opinio irrepsit, quâ Deum ipsum cum substantia humanae
animæ confuderunt. Hinc diducta illa novorūm ex Socini Schola
Thnetopsychitarum execranda opinio , quâ Spiritus ille no-
ster , qui ad Deum reddit , ita divinæ particula auræ traditur , ut
nullam habeat extra Deum in se ac per se subsistentiam : apud
Volkelium de vera Rel. lib. 3. cap. 11. Cujus Autorem primum
Irenæus lib. 1. contr. hæres. c. 24. refert Carpocratem: Augustinus
verò Gnosticos & Manichæos illius Patronos facit lib. de Hæres.
cap. 46 & 70. Sic itidem recentiores Enthusiastæ essentiam divi-
nam cum humana anima confundunt ineptissimè, crepando pas-
sim illud Poëta:

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.

Sed hæc sententia quam plurima absurdia implicat. • 1°. Deum
esse divisibilem in partes, pro multitudine inividuorum generis
humani: adeoque non esse simplicissimum. 2°. Deum non esse
purum actum; sed multis modis è potentia in actum transire: è vi-
tiis ad virtutem componi; ex ignorantia ad Scientiam, & vice ver-
sâ, fædâ mutabilitate circumagi. 3°. Deum in bonis bonum esse,
in malis malum: ac non boni tantum, sed & mali causam & auto-
rem. 4°. Deum subjici pœnis infernalibus: Adeoque esse aliquid
quod ipso Deo sit superius. 5°. Anima hominis si sit ipse Deus,
non erit Deus unus; aut una statuetur omnium, qui sunt in Uni-
verso, qui erunt, qui fuerunt, anima. 6°. Anima immensa erit, æ-
terna, omnipotens, ubique præsens; adeoque totum Universum
continebit; totius Universi erit conditor, ac gubernatur. Hæcau-
tem omnia sunt longè absurdissima. Plenius hæc sententia confu-

DISSERT. II.

- tata est ab August.lib. de orig.anim.c. 2. & Epist. 25. ad Hieron.
Leone primo Epist. 19. ad Toribium Episc. Asturicensem. Thom.
2. contra Gentes, cap. 85. videantur & Connimbr.lib. 2. de anim.
23. cap. i. q. i. art. 6. Hanc verò impiam sententiā non video quomodo
evitare queant, vel tueri immortalitatem animæ, qui negant ani-
mam humanam esse substantiam in suo genere, (in suo genere, di-
co,) perfectam & completam, & ratione propriæ subsistentiæ ab-
solutam, cùm interim determinata sit ad corpoream substantiam,
& ad unam cum eadem, subsistentiam: Hæretica, ni fallor, persua-
sio habenda est, quâ ii, qui propriam in suo genere humanæ menti
subsistentiam decernunt, in hærefoes suspicionem adducuntur.
24. Ex prædicta origine fictitia humanæ mentis promanavit item ille
Averroës ac Themistii perniciosus error, quo omnium homi-
num una tantum eademque mens seu rationalis anima statuitur,
quæ omnia ac singula individua humani generis informet, seu si-
mul omnibus hominibus informando asfistat; quamvis ea cre-
25. datur ex opinione horum à summo Deo distincta. Error autem
ille hinc prognatus est, quod cùm lumini comparetur intellectus
agens ab Aristotele, illi intellectum unicum constituerint, veluti
unum Universi lumen est: Hinc quemadmodum luminis in spe-
culo recepta imago in se non habet subsistentiam, quâ sit à lumi-
ne comuni diversa, ita nec singulorum individuorum mentes
à communi mente; sed omnes in unum fontem redire, à quo ex
potestate in actum deducantur: ut adeò quemadmodum nihil
facit ad unumquodque speculorum, luminis incorruptibilitas;
ita nec prost nobis singulis intellectus agentis æternitas. Nec e-
cim fieri posse existimârunt, ut numero distinguantur mentes
humanæ, dum specie convenire statuuntur: quippe distinctiones
in iis quæ specie conveniunt per materiam fieri persuasum ha-
26. buerunt. Hisce verò gravissimis ac turpissimis erroribus, (quos
mox pleniùs redarguemus,) sese involverunt, qui perva-
sam illam ac detortam ex Antiquitate sententiam, de origine
27. animæ rationalis è mundana anima, amplexi sunt. Et sane, tali
origine suppositâ ejusmodi errores haud potuerunt evitari.
Quippe I°. Non potest anima Mundi, si quæ statuenda sit, sui
aliquam particulam suppeditare, quæ divulsa propriam per se
subsistentiam obtineat: substantia enim spiritualis non habet par-
tes

tes extra partes. II°. Nec verò de se generare potest animas: nam 1°. creaturæ in corporeæ generatio non competit, quæ viventibus corporibus est propria. 2°. generatio subjectum præsupponit, quod à generante sit diversum: at hoc in Mundi anima non datur. 3°. per generationem humanæ mentes ejusdem speciei cum mundana anima producerentur; adeoque ad similia organa corporea ordinata: at longè alia humani corporis est fabrica, alia mundana. III°. Nec creatione ab anima Mundi humanæ mentes 29. producuntur: cùm soli Deo propria sit creatio. Restaret ergo, si à Mundi anima humanæ mentis origo deducenda foret, unam eandemque singulis & omnibus inesse animam specificam, quæ eadem sit anima totius Universi. Sed hoc Scripturæ S. adversatur 30. multis modis: quæ, ut singulis hominibus suam animam attribuit, ita & pro numero hominum, animarum numerum constituit. Idemque refragatur rectæ rationi: Nam, I^o. Cùm rationalis anima essentia forma sit hominis, quâ homo est, una certè forma non nisi unum individuum constituet: adeoque omnes homines non erunt nisi unus homo. II°. Unus erit intelle~~ctus~~ omni- 31. um, una eademque voluntas: & quicunque intelle~~ctus~~ uales habitus ab uno comparati sunt, iidem omnibus communes erunt. Quippe intellectus & voluntas vel sunt ipsa rationalis animæ es- sentia; vel promanativè ab eadem pendent: ubi ergo illa una est, intellectum voluntatemque multiplicari erit impossibile: cùm- que omnibus hominibus virtutum intellectualium subjectum idem tribuatur ex hypothesi, nempe una eademque rationalis anima, necesse est ejusdem accidentia seu qualitates omnibus communes fore. Quod autem hīc respondeat Averroës, multi- 32. plicari homines, & intellectus atque voluntatis operationes & effectiones, per phantasiam seu cogitativam, hoc est, per sensitivam animam, quam singuli peculiarem habeant, id certè nihil est. Non enim homo verè homo est per sensitivam animam: nec in hac ipsa intellectus & voluntas radicatur; sed in rationali anima hæc rationem præsupponit, ut ipsa rationis particeps evadat. Et sanè cùm quis mentem abstrahit à sensualibus, & ratiocina- 33. tione ea comprehendit, ad quæ materiales facultates non afflurgunt, tunc utique omnino, si sit una mens communis omnium, eandem operationem omnes exercebant, idemque omnes percipi- ent.

- DISSERT. II. pient. Sed hisce omnibus experientia reclamat. Adeoque III°. Ex 34° unica communi mente omnium consequitur opposita eidem simul, secundum idem, posse assignari, v.g. scire & nescire, velle & nolle: Namque, non omnium eadem de eodem est sententia; hinc quod unus ait, alter negat, cum interim in indivisibili consistat veritas: sic quod unus bonum judicat, id alter censet malum. Absurdum autem haec in unam mentem simul posse cadere. IV°.
35. Cum veræ beatitudinis subjectum sit mens hominis, sequetur, suppositâ unicâ mente omnium, eandem mentem simul verè beatam esse, simulq; miseram: beatam in probis ac bonis; miseram in improbis: quod sanè absurdissimum. Rejecienda ergo est sententia, quâ à mundana anima, humanae animæ origo derivatur. Sed expendenda tamen pleniùs doctissimi cuiusdam Viri, circa hanc humanae mentis ex mundana anima originem, opinio peculiaris, quam in *Synopsi Physica ad lumen divinum reformatæ*, ut inscribit, pag. 170. his verbis exponit: *Quemadmodum corpus ex praexistenti materia formatum est; ita anima ex praexistenti spiritu Mundi.* Et per consequens, quemadmodum terra, aqua, aër, aether, eadem mundi materia sunt, densitatis solùm gradu differentes: ita spiritus naturalis, vitalis, animalis, & hic mentalis, idem ille spiritus mundi sunt, puritatis solùm & perfectionis gradus differentes. *Inspiratio* igitur divina nihil aliud homini contulisse credenda est, quam quod 1°. depuravit *Spiritus ejus* partem intimam, ut actionum subtilitate post omnes visibiles creatureas proprius Deo accederet. 2°. fixit, ut tam in corpore, quam extra corpus subsistere posset. Et mox: *Radix anima, spiritus vitalis et animalis, utique ex traduce est: formationem autem ejus, (ut intimæ ejus partes fiant Spiritus mentalis, seu mens,) sibi tribuit Deus, Zach. 12.*
1. non extraordinariè tamen, aut miraculose concurrens; sed quia, ut sic fieret in natura humana, ordinavit. Et quamvis mentem hominis immediate à Deo esse profiteatur p. 169. Non tamen putandum, inquit, animam ex nihilo, tanquam novum ens, creari; sed indi solùmmodo novam Spiritui animali in homine perfectionem, ut uno gradu animâ brutorum sit superior. Atque ita comparationem nostri cum brutis instituens, p. 164. *Corpus, inquit, habemus ex elementis conflatum, eque ut bruta; Spiritum habemus è Spiritu mundi, eque ut illa;* sed anima seu mens ex Deo est. Illud circumfe-

cum ferimus mortale; illum dissipabilem: hanc vero persistentem et jam extra corpus. Certè multa sunt, quæ in hac sententia desideramus. Nam 1º. Non apparet quomodo discriminus essentiale sit inter mentem humanam, & animalem reliquosque in homine spiritus; quin imò, inter illam, & brutorum animantium spiritus: cùm omnes omnino spiritus tum in homine, tum in brutis variis, ex uno eodemque Mundi spiritu hauriri statuantur, non nisi gradu, seu perfectione & imperfectione, differentes. 2º. Quâ 38. ratione Mundi ille spiritus parte unâ purificari dicitur, parte alterâ manente impurâ, cùm non habeat partes extra partes? Aut 39. quo pacto tot decerptis myriadibus animalium ex mundano spiritu, per se sub silentibus ac permanentibus, non fiet ille minor, aut peribit ejus vigor. 4º. Vel an fortè, separata à materia 40. post hominis interitum humanâ animâ pars aliqua materiæ spiritu Universi vacua deseretur? 5º. Gradus ille, quo mens nostra 41. differt à spiritu animali, seu sensitiva anima, vel est substantia vel accidens. Si accidens credatur, quomodo dissipatur animalis spiritus, persistente mente etiam extra corpus? si substantia, jam ergo novam Deus spiritui animali substantiam addit, ac verè novum ens, à spiritu animali, adeoque Mundi spiritu, toto genere distinctum: at cur substantiam hanc ex nihilo productam diffitebimus? aut ex quo subiecto potius existimabimus productam? 6º. Sed si fortè unus idemque Mundi spiritus, decerpta simul 42. materiae particulâ, in partes varias discerpi queat divinâ ordinatione, (veluti si arbor in partes varias divisa, in singulis servet animam, quasi ex communi totius arboris anima decerptam, cùm sit quodammodo materialis,) quâ, quæso, ratione fieri posset, ut tot diversa genera animantium ex uno eodemque Mundi spiritu decerptos spiritus totâ specie diversos habeant? An etiam, ut mens hominis immediatè à Deo esse dicitur, quamvis ex communi Mundi spiritu hauriri statuantur; ita & in reliquis animalium speciebus Deus ipse peculiarem quandam operationem confert, quâ specificum discriminus statuat? Id verò, quod discriminus fortè quis existimet, an accidens, annova aliqua substantia dicendum est? Sicque idem labyrinthus deinde hic oritur qui antè. 7º. Sed quò tandem, unâ cum particula materiæ decerptus spiritus, post sui separationem ac emigrationem, materiam remit-

- DISSERT. II. remittet? vel an fortassis eam novo spiritu donabit aliquo, à se prognato, quo minus plurimis decerpis myriadibus spirituum, quot sunt humana individua, iisq; separatis à materia, antiquum tandem revertatur Tolu ya Bohu, hoc est, rudis ac informis abyssus? Vel ex quanam substantia incrementum sumet potius in reliqua materia superstes Mundi spiritus, ut decerptas multoties
44. & à suo spiritu desertas materiæ particulas sibi rursum uniat? Erit certè longè alia h̄ic ratio, quam in plantarum atque animalium incremento, ubi forma se extendere videtur ad materiæ auctæ molem: in accretione enim naturali non se diffundit minor aliqua forma, ut ipsa per se fiat major; sed materiæ accessione, formam potestate continentis, augmentum quasi formæ etiam è potentia materiæ elicetur: at materiæ particula, quæ post migrationem rationalis animæ relinquitur, omni plane spiritu orbata est; adeoque non est in potentia, sed meram obtinet negationem: ut adeò necesse foret ipsum Mundi spiritum continuè in se augere semetipsum, (innumerabilibus propemodùm hinc inde demigrantibus humanis animabus,) siquidem universam materiam continere atque vegetare sit neceſſe.
45. 8°. Cùm autem quoad existendi modum à materia dependeat illa Mundi spiritus particula, quam quis forte unâ cum materia decerptam credit, quæ mens hominis vocetur, quâ, quæſo, ratione tandem illa ita figi statuetur, ut tam in corpore quam extra corpus suam subsistam obtineat: hoc est, ut in se ac per se subsistat, ac adeò neque quoad esse, neque quoad operari à materia dependeat, ac post interitum hominis non dissipetur, seu cum reliquis spiritibus ad communem Mundi spiritum non revertatur: nisi extraordiniariè ac miraculosè concurrat ipse Deus in quacunque generatio-
46. ne hominis? Aut quanam h̄ic secundæ causæ constitutæ sunt, vel fingi possunt, per quas in natura humana ita fieri Deus ordinaverit? Certè verisimile non est ab ulla creatura tantam Universi Spiritus secundum partes fieri posse potius mutationem, quam ipsam etiam creationem. Quâ enim actione, creaturæ cujuscunque, tanta Spiritus Universi quoad partes orientur purificatio, tantaque immutatio, ut totum rei genus varietur essentialiter, reipsa quidem interim quoad substantiam eadem permanente,
47. ac non nisi accidentalí quodam modo depuratā? Quin &, cùm animalis

animalis spiritus, seu sensitiva anima, non minùs à materia de- DISSERT. II.
pendeat secundùm proprium subsistere & secundùm opera-
ri, quām dependet simitas à naso; haud magis potest concipi eun-
dem spiritum sic depurari atque perfici, ut extra materiam sub-
sistat atque operetur, quām à naso simitatem separari. Quòd si er- 48.
go extraordinariè ac miraculosè ipse Deus h̄ic concurrere cre-
dendus sit, omnino & ex nihilo creare potius dicendus erit, quām
tot ex uno eodemque Mundi spiritu, circa rationalis animæ ori-
ginem, tot in Natura rerum ~~erat~~, ut jam ostendimus, involvi.
Non ergo mens humana à quodam Mundi spiritu arcessenda est.
Sed videamus μετεμψύχωσιν, seu animarum è corporibus in no- 49.
va corpora transmigrationem: quæ quidem de origine humanæ
animæ sententia, antiquam illam comitatur ex Mundana anima
originem. Hanc olim amplexi perhibentur Empedocles, Pytha-
goras, Plato, Apollonius Thyanæus, aliquique ex Antiquioribus
complures: quem item Manichæis errorem tribuit Augustinus
lib. de Hærel. cap. 46. & lib. 5. Faultum cap. 10. Hinc Pythagoras
tempore belli Trojani se Euphorbum fuisse ait apud Ovid.

Morte carent anima, semperque priore relitâ

Sede, novis domibus vivunt, habitantque recepte:

Ipse ego, nam memini, Trojani tempore belli

Panthoïdes Euphorbus eram, &c.

Ita Julianus Apostata, referente Historiâ Tripartitâ, animam
Alexandri Magni sibi attribuit. Empedocles se olim piscem fuisse
carmine cecinit. Eadem de trasmigratione animarum opinio
non in una tandem secta subsistit; sed transit in totas ferè gentes.
In Germanos, ut refert Appianus in Celticis; Getas, teste Juliano
in Cæsaribus, Gallos, referente Cæsare lib. 6. B. Gall. & Dio-
dor. Sic. lib. 5. Biblioth. aliosque. Hac eadem opinione imbui-
tos fuisse tempore Salvatoris nostri Judæos, manifestè colligitur
ex Matth. cap. 16. vers. 13. 14. quam hodie etiamnum Talmu-
distæ & Judæorum Physici defendant, teste Drusio in Observat.
De hac autem pleniùs Socrates in Platonis Phædone. Nimirum, 50.
ut bonorum anima, (ea nempe, quæ pura discesserit, corpore-
um nihil secum trahens, utpote quæ nihil cum corpore in vita
lubens communicaverit, sed fugerit illud, seque in se collegerit,
tanquam semper id meditata,) ad sibi simile divinum abit, quò

DISSERT. II.

- cum pervenerit exadit felix, ab errore, ignorantia, timoribus, ferisque amoribus, cæterisque humanis liberata malis, reverâ reliquum tempus cum Diis agens; ita malorum anima polluta impuraque à corpore discedens, ac contagione corporeâ involuta, quam consuetudo congressusque cum corpore, propter continuam familiaritatem, plurimumque ejus cultum, effecit quasi congenitam, ponderosum quid, grave, terrenumque, & visibile secum trahere traditur, à quo gravetur, rursumque ad visibilem trahatur locū: Hinc circa monumenta sepulchraq; versari fertur:
51. poenas luens vitæ improbè actæ. Tales verò animæ dicuntur tam diu circumvagari, donec cupiditate naturæ corporeæ comitante rursum induant corpus: *Induunt autem, inquit Socrates, ut decens est, ejusmodi mores, quales in vita exercuerunt. Nimirum, qui ventri, petulantia, gula dediti, vitam egerunt, neque quicquam pensi pudorisque habuerunt, decens est asinorum formas & ejusmodi brutorum subire: Qui vero injurias, tyrannides, rapinas, præcateris seculi sunt, in luporum, accipitrum, milvorum genera, par est pertransire. Similiter & in ceteris, abeunt enim in genera qualibus in vita mores similes contraxerunt. Felicissimi horum sunt, & optimum proficiscuntur in locum, quicunque popularem civilemque virtutem, quam temperantiam & justitiam nominant, exercuere, absque philosophia quidem atque mente, sed ex consuetudine exercitatio neque acquistam: quoniam decens est, hos in tale quoddam genus iterum civile miteque demigrare, ut apum, aut vesparum, aut formicarum, aut etiam in idem rursum genus humanum, modestosque ex illis homines fieri. In Deorum vero genus nulli, inquit, faveat pervenire, praterquam iis, qui discendi cupiditate flagrantes, &*
52. *philosophati sunt, & puri penitus discesserunt. Trismegistus in Clave: Harum animarum, inquit, (quas omnes ab una Universi anima divisas & distributas dicebat,) multa mutationes sunt: Harum quidem in fortunatiorem, illarum verò in contrarium statum. Nam qua reptiles sunt in aquatilia mutantur: aquatiles vero in terrestria: terrestres autem in volatilia: aërea vero in homines. Humanæ vero, immortalitatis participes, in Damones (id est, Intelligentias,) mutantur. Atque hæc quidem ab Antiquis de transmigratione animarum opinio est tradita: absurdâ certè penitus; & si religionis nostræ dogmata spectemus, impia: Cujus falsitas*
- tem

tein & ab surditatem, si Philosophiam ipsam consulamus, non est arduum ostendere. Etenim, cum proprias habeat anima rationalis operationes, ab organis corporeis non dependentes, praeter eas quas adminiculo corporis exercet; sitque ipsa purus intellectus, semper in se luce notionis radians, ut Philosophi loquuntur, cuius quidem vita ipsum intelligere dicatur, utique intelligeret ea post migrationem, quae in priori corpore per se cognovit; cumque per reflexionem agat intellectus, utique se illa pridem cognovisse intelligeret, hoc est, eorum meminisset. At talia contingere nunquam deprehendimus. Quin &, si una eadem que numero forma essentialis unum idemque individuum constituit: est autem rationalis anima forma hominis, quam homo est: unus idemque post migrationem anima homo erit, qui erat dum ante. Nec dabitur differentia specifica diversorum animalium: v. g. hominis, equi, canis, &c. Et qui olim fuit Agamemnon vel Hercules, nunc vel taurus erit forte, vel accipiter: Qui olim Ovidius, nunc forte erit gallus gallinaceus. Atque ita sive numerò eveniet fortassis, ut quis impellens asinum, percutiat vel proprium parentem, vel alium quemcunque ex majoribus; vel, ut quis suem mactans, occidat matrem, cujus olim sit uberibus lactatus. Hinc dogma illud Pythagoræorum: magnum scelus esse in esu carnis pecorum, ne bubulam de aliquo proavo quispiam obsonaret, ut habet Tertullianus in Apol. contra Gentes, cap. 48. Quae cum omnia sint absurdissima, ac ineptissima, absurdarum certè ac inepta erit illa μεταμόρφωσις. Sed nec absurdos adeò ineptosque crediderim summos illos principes Philosophiae, Socratem, Pythagoram, Platonein, aliosque, ut serio migrationem talem rationalis animæ tradiderint. Certè Trismegistus, quamvis ante varias mutationes animalium tradidisset, ac migrationes in reptilia, aquatilia, terrestria, volatilia, ac humana corpora; mox tamen eodem libro absurditatem rei partim profitetur, ac ante traditam opinionem corrigit etenus, ut ex homine non nisi in hominem mutationem fieri posse credit. *Impia, inquit, anima manet in propria essentia, se ipsam crucians: & terrenum corpus quarens, in quod ingrediatur. Alius enim corpus non capit humanam animam. Neque enim fas est, in bruti animalis corpus animam humanam cadere. Dei enim lex hec est, servare animam humanam*

57. à tanta contumelia. Videtur certè illud omne, quod μετεμψύχωσι
ac palingenesiā tali traditum est ab Antiquis, sensum mysticum &
allegoricū involvere, & ad mores atque affectiones, habitusque a-
nimæ subinde mutabiles ac variabiles, pertinere: ut nō male collig-
it Velcurio lib. 4. phys. cap. 8. post Jamblichum, Proclum, Por-
phyrium, Albertum, & alios: (quamvis contra sentiat Plutarchus
lib. 5. de Plac. cap. 20.) ut eā ratione homo verè idem & alter dici
queat; ac ita ex leone ovis sēpē numerō, ex vulture columba, vel
contra, fiat; sicque *vetus* homo moriatur *novus* resurgat; vel con-
tra: Prout enim homo affectus ac moratus est, ita vel lupū, vel ur-
sum, vel leonem, vel bovem, vel canem, vel aquilam, vel vulturem,
vel formicam, vel apem, vel virum, vel fæminam, agit. Quò etiam
respicit illa Ovidii Metamorphosis, seu corporum in alienas for-

58. mas transmutatio. Atque ita certè propriis moribus corruptæ vi-
tae pœnas luere, quasi post obitum, (verè enim vitam obit, qui
humanam vitam vivere desinit, velut & qui vitam impian-
exuit, ut humanam vitam verè vivat,) haud absònè improbi ho-
mines censentur: donec tandem, nisi resipiscant, & ad meliorem
frugem revertantur, maximam gravissimamque pœnam sustine-
ant, quam mox describit Trismegistus: ubi filium ad pietatem in-
stituens, *Qualisnam*, inquit, *ignis tantam habet flammarum, quantam impietas?* Aut *qualisnam mordens ferat ita ludit corpus, quantum ipsam animam impietas?* Vel, non cernis quanta mala patiatur
anima impia? Vociferans & clamans, uror, comburor: quid dicam,
quid faciam, nescio. Edor infelix à malis circundata: neque video
misera, neque audio. Haec voces, ô fili, cruciate sunt anime: Non ut tu
& vulgus opinamini, quod anima exiens è corpore in brutum tran-

59. seat. Veram autem illius commenti, de animalium Transmigra-
tione, rationem exponit Timæus Locrus, libro de Anima Mund-
i, unde suum Plato Timæum adornavit: nempe, piæ fraudis in-
star, ut vocant, ab hominibus id confictum esse, ad injiciendam
animis scelerum detestationem. Ita enim ipse Timæus, postquam
infelices improborum manes implacabilia supplicia manere ex-
posuisset, & alia, addit, que Ionicus Poëta scripsit ex vetere me-
moria repetita, ex quorum auditu animos hominum voluit ad reli-
gionem puritatemque informare: quo sancè nomine, inquit, ipsius
consilior probo. Quemadmodum enim corpora remediis quisbus dana-
morboſis

morbosis sanamus, nisi cedant saluberrimis; ita & animos falsis sermonibus coercemus, nisi ducantur veris. Hac igitur de causa hoc concedatur, quod necessario commemorentur peregrina supplicia, quasi anima commigrent ultro citroque: ignororum quidem in corpora muliebria, corporibus tributis ad ignominiam: homicidarum, inferarum corpora, ad penam & supplicium; libidinosorum, in species volantium animantium, quae in aere solent versari: segnium denique, otiosorum, imperitorum, stolidorum, in aquatilium species. **60.**
 Simili ratione & alia quedam rectè tradita à majoribus & antiquissimis Philosophis sub fabularum involucre posteritati reliqua esse, tradit Arist. 12. Met. cap. 8. Id vero factum ad multitudo-
 nis persuasionem, ac legum observandarum utilitatisque opportunitatem, idem testatur. De quibus si quis meliora separet, reje-
 citis fabularum involucris, divinè eos locutos arbitretur, inquit:
Ac verisimile esse, Philosophiam, dudum perfectè repertam, rursum corruptam esse & deletam; & has opiniones placitaque Veterum usque ad hæc tempora tanquam reliquias pervenisse. Talia Pythagoræ ejusque sectatorum involucra fabularum, circa hanc materiam, notat etiam Plotinus Ennead. 4. lib. 8. cap. 1. Prædictis autem suppliciorum generibus comparari potest purgatorium Pontificiorum; & id genus alia commenta, ex eodem fonte hausta: quibus Orthodoxi veritatem biblicam præferimus. Commentitia ergo prædicta animæ humanæ origo est, vel ipsis ejusdem autoribus ac patronis idipsum confitentibus. Verior ergo aliqua investiganda etiamnum restat: de qua porrò Dissertatione proxima disquiremus.

DISSERTATIO TERTIA

Quæ est

De

ANIMÆ HUMANÆ
ORIGINE,

SECUNDA.

Um nondum sit inventa in præmissis origo humanæ mentis, alia nunc porrò latebræ excutientiae sunt. Ac primùm succurrit sententia eorum qui Intelligentias ejusdem conditores statuunt. In quorum numero referuntur Avicenna; itemque Seleucus & Hermias ex Hist. Tripart. l. 7. c. 11. similiter Galitæ, unde hæresis Messalianorum originem detraxit. Futele argumentum unum atque alterum, quibus niti videatur illa opinio, referunt Connimbr. lib. 2. de anim. cap. 1. 2. quæst. 3. art. 1. Sed ipsi dogmata Autorum expendamus. Equidem, quod Avicennam attinet, is, teste Fortunio Liceto lib. 1. de ort. anim. hum. cap. 4. per animam humanam non simplicem intellectum intelligit; sed illud omne, à quo facultates quæcunque in homine promanant: adeoque vegetativam & sensitivam animam in homine à rationali distinguens, illas quidem fætui à parentibus inditas tradit: quamvis cælestem quandam mentem decimam, seu supremam, quam Cholcodeam vocat, opinetur uti ipso semine, tanquam instrumento, ad producendam animam vegetalem ac sentientem fætus: ut eâ ratione ab illa suprema Intelligentia, mediantibus causis secundis, semine ac parentibus, dependent vegetativa ac sensitiva anima, velut & aliæ formæ à materia dependentes non absimilem, secundum eundem, agnoscunt ortus rationem. At rationalem animam, seu mentem humanam, ab eadem Intelligentia decima immediate profici sci voluit. 3. Sed ne magno Viro temerè quid præter mentem propriam adsperga-

spergatur : quod quidem attinet originem ejus animæ humanæ partis, quæ materiæ est implicita, nimirum vegetativæ & sensitivæ animæ vulgo dictæ , quâ ratione illa queat dexterius pro mente Avicennæ exponi, facile liquet ex disp. nostra de *Essentia & Origine formarum naturalium*, quæ est in Theatr. Nat. univ. part. I. disp. 7. Similiter vero de origine ipsius mentis humanæ, non ita absurdam, ut persuasum est, sententiam est tuitus. Quippe in eo 4. deceptus cum Aristotele, quòd supremam Mundi Intelligentiam, (quæ nempe primo mobili assistat, ac simul motum Sphæris inferioribus communicet,) absolutè motorem primum ac Rectorem Universi, nempe Deum Opt. Max. crediderit, hanc quidem immediatam mentis humanæ causam designans, statuit ab ipso Deo proximè & immediate , nullius causæ secundæ interventu, rationalem animam procreari. Quod autem alios Autores attinet, 5. qui Intelligentias vel Angelos humanæ mentis conditores tradiderunt, eos ex Platonis Timæo, non tamen ex Platonis mente, sed propriis conceptibus , vel non satis æquâ verborum Interpretatione, deceptos crediderim. Quippe illic, cum Diis minoribus, h. e. Astrorum Intelligentiis, seu potius secundùm Platонem, ipsis Astris Intelligentiâ præditis, Deus Opt. Max. animalium generationem in Mundi origine committeret, ita eadem affatus fertur. 6. Vos, (Dii geniti,) accedite secundum naturam ad animalium generationem, ita ut vim imitemini meam, quâ in ora vestro sum infus, Atque ejus quidem animalis, quod in ipsis tale futurum est, ut cum immortalibus appellatione conveniat, divinumque vocetur, principatumque teneat, & justitiam simul ac vos ultrò colat, ego vobis semen & initium tradam. Vos cetera exequi par est: Et immortali natura mortalitatem attexentes, faciatis generetisque animalia, subministrantesque alimenta augeatis, & consumpta rursum reficiatis. Ubi manifestè Plato supremum Deum, ac Creatorem Angelorum, (qui & in Sacris Deorum nomine appellari solent, ut Psal. 8. vers. 6. & alibi,) eundem, inquam, immortalis etiam naturæ in homine, hoc est, rationalis animæ genitorem designat, cui mortalitas à Diis minoribus, ut vocat, seu astris sit attexenda. In quem sensum Alcinous lib. de doctr. Plat. cap. 23. *Animam hominis*, inquit, *immortalem à primo Deo suscipientes Dii mortalium generum conditores, partes illi duam mortales adjunxerunt.* &c. Similiter 8. *mentem.*

- mentem Platonis declarat Themistius: nimirum, *Deos juniores, cùm animam immortali origine præditam accepissent à Deo summo Mundi Opifice, obduxisse ei corpus mortale, quod ut fieri posset, utque immortalis forma in mortali corpore clauderetur, texuisse genus animæ alterum fragile ac mortale, &c.* Quem eundem sensum reddit Marsil. Ficinus Argum. in lib. Platonis de Sanctitate: sc. *corpus quidem, inquit, ut Plato in libro de Natura disputation, ab elementis quatuor; naturalem speciei complexionem à caelestibus sphæris; partes animæ, qua trahuntur affectibus, à Demonibus, (id est, Intelligentiis) & animis siderum sphararumque suscepimus; rationem vero ac mentem nostri parentis imaginem ab ipso Mundi totius Opifice, sine ullo cœlolarum, aut Demonum ministerio.* Sed de hac genesi rationalis animæ ex mente Platonis, deque officio, non creationis, sed secundum naturam operationis, minoribus Diis, seu astris, secundum eundem attributo, pluribus à nobis actum est in Hexaëmero, ad diem sextum, *Theatr. Nat. univ. part. 2.*
11. disp. 6. à §. 14. usque ad §. 28. Qui verò è dementiæ pervenirent, ut ab Angelis verè produci, seu ex nihilo creari putarent rationales animas, ii vel hoc unico argumento nimia absurditas convincuntur, quod rebus finitis, quales sunt Intelligentiæ, infinita virtus agendi nequeat attribui: At creatio infinitæ virtutis actio est, cùm nihil ab ente intervallo infinito distet, seu inter finitam virtutem ipsumque nihil indefinita ratio intersit. Quod enim longius potentia ab actu remota est, è major requiritur virtus, quæ actum comparet: ubi ergo indefinita ratio est, quæ inter potentiam, (nullam omnino in creatione existentem,) & actum intercedit, ibidem indefinito modo virtutis activa ratio nem extolli necesse est: quæ si interim certa & absoluta præsupponatur, infinita utique non esse nequit. His ergo refutatis suspensu tandem duæ magis tritæ sententiæ de animæ humanæ ortu, quarum altera illam per parentes in sobolem traduci urget, quod ex Traduce oriri appellant; altera eandem à Deo immediatè seu absque secundarum causarum concursu creari. Sed utraque hæc denuò tot tantisque urgeri videtur difficultatibus, ut multi magni Viri hīc ist i^{ch}eū, nihilque certi definire, maluerint, quām profundo & inextricabili difficultatum labyrintho se involvere. Inter quos ipse Augustinus lib. 5. adversus Julianum,
- cap. 3.

cap. 3. Quem imitatur Musculus in locis C. & Piscator in Disp. de Peccato th. 101. ubi inquit, *Cum ab utraque parte argumenta penè indissolubilia videamus, suum cuique liberum relinquimus iudicium: præsertim cum etiam Augustinus hanc questionem in medio reliquerit.* Similiter nihil certi determinare hic audet Melan-

13.

thon, qui lib. de anima hanc quæstionem attingens, fateamur, inquit, *nos admirandum opus sapientia & potentia Dei in creatione Mundi non penitus percipere: Et mox, proposito uno atque altero ab utraque parte argumento, abrumpens tandem illam disputationem, monet, ut discernantur ea, quæ ut cunctæ mentis humanae acie penetrari possunt, ab aliis que per vestigari non possunt.* Nec multum ab hisce abfuisse videretur Lutherus, quando quidem profitetur, se nihil publicè de illa quæstione affirmare velle; privatim tamen apud se tenere sententiam de Traduce non obscurè innuit. Eam verò *animarum traductionem sibi & incredibilem &*

14.

absurdissimam videri Vitacherus lib. I. de peccato orig. cap. 8. cùm plerisq; Orthodoxis, testatur: *Vclut item Bellarminus, cùm Scholasticis ac Pontificiis omnibus sentiens, opinionem de Traduce exploratum errorem vocat, quin imò heresin cùm Thoma: adeoque non amplius tutam Augustini sententiam arbitratur, de origine animæ dubitantis nihilque certi afferentis; sed sentiendum potius existimat, hominibus singulis singulas ex nihilo tum primum creari atque infundi animas, cùm in uteris matrum fætus concepti atque ad animationem præparati sunt.* Nos in re admodùm

15.

controversa Theologis rationes ex Scriptura S. petitas relinquentes, per argumenta philosophica, principiis ex natura notis nitentia, utrinque sententias examinabimus, & pro vera nostri origine, quæ saniori religioni sit conformis, investiganda, intimos opinionum recessus, absque tamen aliorum præjudicio, protestate nostra excutiemus. Quod ergo Traducem attinet: quamvis

16.

illa modernis Philosophis, ac sanioribus Theologis ferè omnibus, saltem potiori parti ac præcipuis, displiceat; nec pro ea ullum reperiatur argumentum tanti ponderis, quod vel mediocriter in hac controversia versatum à contraria sententia abducatur: haud tamen caret ea suis Patronis. Et oīm, teste Lipsio Physiol. Stoīc. lib. 3. cap. 7. inter ipsos Theologos dissidium, *innata anima, an ingressa?* Innatam Tertullianus contendit, (lib. de anima,)

- & in ipso, & ex ipso fieri homine, & vivum esse à primordio semen.
17. Similiter ex Græcis Georg. Nyssenus: Posteriorem esse, inquit, originem animarum, ipsasque recentiores esse corporum constitutione, nemo sanamente praditus in animum induixerit; cùm manifestum sit, quod nihil ex inanimis vim in se habeat movendi, itemque crescendi. At eorum, qua in utero aluntur, neque augmentum & incrementum, neque de loco in locum motus controversus est. Relinquitur ergo ut censemus, unum & idem anima & corporis constitutionis principium esse. Ac quemadmodum terra, si surculum à radice avulsum acceperit, arborem inde efficit, non ipsa vim augendi injiciens, sed incrementi duntaxat materiam atque subfundim impatiens; ita dicimus etiam id quod ab homine avellitur (semen,) ad hominis sationem, ipsum quoque aliquo modo animal esse, ex animato animatum. Invicta sane ratio est adversus eos, qui nihil in homine præter rationalem animam agnoscunt, quod animæ nomine indigitare liceat; nec aliâ parte hominem, aliâ verò animal ac vivens, constitui contendunt. Eâ motus ipse Lipsius, Sententia erat, inquit, quam tueri posset, nisi Ecclesia & priores Theologi jam aliter credi sensissent. At certè, nulla hæc movet difficultas eos, qui semina quidem animata censem, non tamen rationali animâ. Nec quidem ullus Ecclesiæ consensus h̄c necessitatem infert, cùm ne illa quidem in Ecclesia sit universalis: adeoque ipsius Ecclesiæ reverâ non sit; utut reverâ sit dicendus plurimorum in Ecclesia & quidem præstantissimorum Virorum. At interim nec Martyr in locis C. pronunciare veretur, sententiam de Traduce non posse expugnari & reverti ex sacris literis: quæ tamen unica Ecclesiæ ac puriorum Theologorum norma esse debent; cùm vel ipso Calvinio Judice, ex Augustino, temeritas cendifenda in Theologia sit, (seu in iis quæ astringunt conscientiam,) si de re obscura in utramvis partem quid definiatur, sine claris & sat evidenteribus Scripturæ testimoniis; quæ an satis clara, pro certa origine animæ constituenda in Scriptura extent, judiciis Theologorum h̄c relinquimus. Quod si hoc controversial maneat, ad rationes Philosophicas confugiendum erit, ut his evadat manifestum, per conclusiones necessariò illatas, quid tandem veritati congruat in hac materia, quid verò sit adversum. Non una autem s. omnia, qui Traducem tuentur, est sententia. Sunt enim I. qui
- . contem-

contendunt animam rationalem è potentia semini's educi , hoc est, semen ipsum, quando emititur, potentia animatum esse, non actu: progressu autem temporis, cùm jam ex parte elaborari cœpit, & membrorum corporis delineatio facta est, per δύραυν πλάσματα in semine hærentem , ipsam quoque rationalem animam è potentia feminis educi, ut actu exurgat, ac corpus suum informare incipiat. Verùm sententia hæc omnino absurda est. Quod enim dependet à materia quoad fieri, idem dependet à materia quoad esse; & per consequens quoad operari: Quare nullæ erunt animæ rationalis operationes à materia non dependentes , nec ipsa anima per se subsistet , nec à materia poterit separari. Si enim materia, certo modo ab agente conformatae dispositæ , suum debeat ortum rationalis anima , haud dubiè interebit , quando illa dispositio ac conformatio dissolvitur. Non ergo immortalis est ; sed planè eadem conditio illius credenda est , quæ est formarum materialium. Quæ omnia falsa esse religione tenemus; & in progressu ratione demonstrabimus. Nec est, quod hic organiunt nonnulli , rationalem animam ex se esse corruptibilem , quod quidem prædicto argumento probari concedunt , non tamen perituram in æternum , quia Deus statuit eam conservare. (Hinc fortè pullulavit illa hæresis , aut certè patrocinium hinc invenit , quâ damnatorum animæ dicuntur interire.) Ita autem ajuntes se esse corruptibilem, ut, si cœlaret Deus ab actu quo conservat eam , protinus in nihilum reverteretur. Sed frigida & absurda responsio revera est, quâ suæ causæ patrocinium pollicentur. Haud enim substantiae æternæ vel corruptibles dicuntur , quod illæ à conservativo Dei influxu non dependeant, adeoque secus atque hæ scipias queant conservare actueri ab interitu ; sed quod per actionem physicam non queant destrui, nec ab ulla causa dissolvi, (ut Plato in Timæo loquitur de Diis genitis,) nisi à qua fuerant colligatae. Quippe omne id quod ortum habet , immortale quidem & indissoluble per se non esse profitetur ethnicus Philosophus ; at esse tamen aliqua quæ nunquam dissolventur aut peribunt; ideo quod voluntas Dei, (quæ semper actu sibi similis & eadem , quæ ipsamet conservatus Dei est influxus,) majus talibus sit vinculum ad vitæ custodiā , quam nexus illi dissolubiles : respectu quorum in se

- DISS. III. spectatorum, sine Dei conservante actu, haud magis Angeli
26. sunt immortales, quām ipsa rationalis anima. Hoc ergo nobis impræsentiarum fatis est, eam esse rationalis animæ conditionem, quod à nulla causa naturali queat destrui. Quod autem tale est, à nulla certè naturali causa potest gigni: quippe cùm intereundi modus similis existat modo oriendi. Ac veluti repugnat, substantiam independentem à materia, actione physicâ ac materiali destrui; similiter repugnat eandem physicâ & materiali actione, seu
27. per generationem, gigni. Difficultatem hanc habere pondus procul dubio agnovit Balthasar Meisnerus, qui licet strenue propugnet Traducem, prædictam tamen rejicit opinionem sicut.
3. Philos. suæ, cap. 6. quæst. 1. hisce argumentis. 1º. Quod vis plastica, quæ est accidens, non queat longè nobilissimam substantiam producere. 2º. Quod dicta illa vi: tus ~~rebus~~ sit omnino animæ facultas aliqua: adeoque non præcedat ipsam animam in semine. Quæ certè argumenta per quam urgent eos, qui præter rationalem animam in semine haud aliam concedunt ullam; Nec minùs tamen interim obscurum est, quâ ratione, si vel sensitiva anima in semine adesse concedatur, hæc ipsa è potentia ejusdem in actum queat evocare rationalem animam, quam semen non
28. obtineat antè. 3º. Prædictam opinionem hoc quoque argumento idem impedit; quod formarum materialium, seu à materia dependentium, sit proprium è potentia materiae educi; anima autem rationalis forma spiritualis sit, quæ nempe propriam in se ac per se subsistendi rationem habeat: seu, ut exponamus cum Calvino, quæ essentiale quiddam sit per se, à corpore seu materia separatum, cui suæ partes sint, secretæ à corporeo commercio: quæ ipsamet, ut alii probati in religione Theologi loquuntur, nullas, quæ talis est, ~~in~~ ~~rebus~~ obtinet ~~operationes~~, cùm operationes quidem ejus edantur in corpore, sed non per corpus aut
29. organa corporea. Hac ergo rejectâ de Traduce sententia, aliam alii fingunt rationem. Namq; II. Sunt qui statuunt, rationalem animam non quidem simpliciter è potentia materiae educi, sed simul verè traduci ac propagari ab anima parentis, atque cum semine, cui insit, tanquam vehiculo, in ipso conceptus momento communicari soboli: ac proinde hac ratione semen eo ipso momento protinus, quo emittitur, actu esse animatum rationaliam,

nimā, contendunt. De modo tamen interim talis propagationis DISS. I¹.
nondum inter omnes convenit. Nonnulli volunt, animam esse 30.
ab anima parentis, per ejus divisionem, & quasi imminutionem:
quem quidem modum tuendi animarum traducem haud satis
tutum judicat ipse Meissnerus; nec verò sine ratione: Quippe
præsupponitur, animam esse divisibilem, ex quo consequitur,
eandem esse materialem, adeoque corruptibilem. Et sanè cùm
secundūm hanc sententiam tota anima filii fuerit in corpore pa-
rentis, illudque informarit, saltem ex parte, sequitur formam
migrare de materia in materiam, seu potius de supposito in sup-
positum. Quin &, essentiam ipsam diminui necesse est, si forma 31.
diminuatur, ac secundūm partem transfundatur: habebitque fi-
lius partem unius ejusdemque essentiæ, quæ fuerat parentis. Ne
jam dicam, hâc ratione animam filii omnino ream esse omnium
peccatorum, quæ parens perpetravit, ante illius emissionem &
transfusionem. Alii ergo pro hoc modo declarando consultiūs 32.
rem agere videntur: dum eum non esse, inquiunt, per animæ pa-
rentis vel partitionem, vel frustulationem, vel transfusionem, vel
abolitionem, &c: sed talem, qualem *aliqua ex parte* per sui pro-
motionem explicet Scal. Exerc. 6. s. 11. Verūm enim verò, quæ
vel qualis illa sit promotio, æquè obscurum est, quam & ipse
Scaliger Exerc. 307. s. 29. fatetur nos latere: cuius certè nos ab-
surdia multa ostendimus in Theat. Nat. univ. part. 1. disp. 7. q.
3. § 17. 18. 19. 20. & seq. Et, si vel ratio aliqua constaret, quâ se 33.
formæ naturales (de quibus cit. loc. agit Scaliger,) finguntur
promovere, per hanc tamen non nisi *aliqua ex parte*, ut ipsi ajunt,
explicari modum propagationis animæ rationalis possit. Quin i-
mò, si vel formis naturalibus reverà ratio illa conveniret, haud
quaquam tamen eadem in rationalem animam quadraret. Haud
enim illa à materia dependet quoad esse, aut cum materia ita u-
num efficit, ut non servet sibi suas partes, à materia separatas: ut
adçò non queat ullo modo diffusio quædam ac propagatio mate-
riæ ipsam quoque rationalis animæ diffusionem seu promotio-
nem quandam implicare: secus atque forsan fieri posse quis exi-
stimet in formis materialibus, quarum non sit aliud esse, nisi quo
materiam respiciant necessitate dependendi. Cùm ergo difficul- 34.
tates passim tales urgeant, ne subire eas sit necesse, in latebras

- DISS. III. abstrusiores alii configuiunt. Quippe III. sunt nonnulli, è quibus Jac. Martinus lib. 3. Miscell. quæst. d. 7. qui quidem animam filii ab anima parentis per traducem derivant; at verò modum imper-scrutabilem & nobis incognitum afferunt. Expedita sanè ratio, si nemo rationem exigat. At nec hæ latebræ sat tutæ erunt, cùm
35. mox pleniùs collato lumine excutientur. Hoc ergo unâ operâ adjiciamus: quod nempe IV. modum propagationis alii declarent similitudine à lumine desumptâ. Velut enim corpus ex corpore per semen genitale nascitur, ita animam quoque ex anima nasci, ajunt; & per traducem propagari, sicut una lucerna incen-
36. ditur ab alia. Hanc sententiam Tertulliano, nec non Avicennæ, (cujus aliam mentem antè declaravimus) tribuit Velcurio lib. 4. Phys. cap. 38. quam pleniùs declarat Meisnerus p. 924. inquiens: *Quām primum parens semen transfundit in uterum genetricis, tunc unâ cum semine transmittit animam, non quidem suam, aut suæ partem, sed suæ similem.* Et paulò post: *Sicut lumen se multiplicat, hoc est, aliud lumen immediatè producit in materia idonea, idque non per sui partitionem, non per localem sui in alteram faciem transmissionem, sed per noviluminis accensionem; ita etiam anima nostra in semine, ad generationem hominis disposita, sese multipli-cant, hoc est, aliam sibi in specie similem animam immediate, non*
37. *interveniente aliquo instrumento corporeo, producunt.* Sed nec illa propagandi animarum ratio sat tuta est: ut nec ulla alia, quæ forte fingi vel excogitari posset. Nam 1°. cùm ab utroque parentum semen emittatur, & utrumque ad genitaram concurrat, (quod dudum magis certum est, & variis argumentis ab experientia anatomica desumptis evictum, quām ut indigeat hoc loco pleniori probatione,) quārō primum, an semen utriusque parentis animatum sit animâ rationali, an alterutrum, v. g. patris, tantum. Quòd si utrumque, vel duæ erunt in uno homine rationales animæ; vel partem animæ à parte, partem à matre, conferri est ne-cessere; vel alterutram in conceptu interire. Postremum quidem nimis est absurdum: Si primum dicas, homo unus erit geminus, ipso etiam concedente Meisnero: Si dicatur reliquum, anima e-
38. rit divisibilis, adeoque materialis & composita. Neceſt quod quis eandem rationem cogitet humani seminis, si rationali ani-mâ credatur præditum, quæ seminis est reliquorum animan-tium.

tium. Quo enim modo ex utroque semine , tum maris tum DISS. III.
 fœminæ, quod utrumque sensitivâ animâ instructum sit, non ni-
 si unum animal, unâ sensitivâ pollens animâ, exsurgat, rationem
 promptam dedimus Theatr. Nat. univ. part. I. disp 7. quæst. 3.
 §. 67. 68. quæ sanè neutquam accommodari potest rationali a-
 nimæ, nisi propriam hujus subsistentiam quis neget, adeoque im- 39.
 mortalitatem. Quòd si quis fortè semen matris inanimatum cre-
 dat, tum ex hypothesi eorum, qui rationalem animam in gene-
 ratione hominis ex traduce requirunt, non erit mater parens
 hominis, sed tantum corporis humani; nec ergo (vel per conse-
 quentiam illata m à Meisnero p. 908.) ipsa mater est totius filii. 40.
 Sed unde , quæso, hac hypothesi suppositâ , in Salvatore nostro
 Christo ortum habet rationalis anima , qui sine patre natus est
 secundum carnem, per omnia nobis similis excepto peccato? Hic
 fortè hæretica Apollinaris sententia patrocinium inveniet , quâ 41.
 is pro anima rationali Christo Deitatis Spiritum attribuit. 2º. Si
 cum semine à parente transmittatur anima, quid, quæso , fiet, e-
 missio quidem semine, at interim non succedente genitura ? An
 perit rationalis anima ? vel an hoc casu semen rationali animâ
 non est instructum? Posterior asserere videtur magis tutum. Si
 verò causam quæras, cur non adsit tali casu anima ? Id fieri , re-
 spondetur à Meisnero , vel quòd semen non sat aptè sit disposi-
 tum ad generationem ; vel quòd singularis fuerit inficta à Deo 42.
 pœna, naturæ cursum ordinarium miraculosè inhibente. Sed
 supponamus semen optimè elaboratum, quale sæpe per libidi-
 nem effunditur , utique reverà miraculosè tunc contingere naturæ
 cursum inhiberi: quippe veluti miraculum foret, si candelæ,
 rectè quoad materiâ disposita, ardenti candelæ convenienter ad-
 moveretur, ac ea flam mam tamen non conciperet ; ita per mira-
 culum continget procul dubio, si quidem sententia prædicta vera 43.
 est, à parente semen sat dispositum emitti sine anima. Sed quo-
 nam tandem emigrabit illa anima, quæ erat procul dubio in se-
 mine legitimè disposita , paulò ante seminis emissionem ? an à
 Deo fortè, miraculosè eam inhibente, ne ad genitaram accedat,
 annihilabitur? Vel an fortassè nulla in semine inesse anima dicen-
 da est, antequam idipsum emittatur , ac in uterum condatur, ut
 hoc momento demum, si modò non miraculosè obstat Deus, no-
 nà animâ,

- DISS. III. vā animā, veluti viatico, instructum reddat ipsum semen animā parentis: Arbitraria ergo & quidem satis circumspecta actio hæc generantis animæ, adeoque ipsi cognita; nec ergo patri cuivis in-
44. explorata ratio, quā animam infundat semini, at de qua tamen multis-modis litigant Philosophi. Et, si quidem, quotiescumque non succedit generatio, in uterum trasmissio semine, ordinarius naturæ cursus inhibetur, ita ut non propagetur anima, semper utique hoc casu defectus aliquis seu vitium in masculino semine spectandum est: quod nempe ex præscripto naturæ rationali animā instructum esse oportebat, ex hypothesi; at non erat, nullā succedente generatione: At quis semper ausit generationis irrita;
45. culpam imputare viro? quis nunquam solam feminam in culpa esse afferat? Sed &, absurdum equidem omnino statuendum est, Deum multoties, cùm non succedit generatio, naturæ cursus ordinarium miraculosè inhibere; ac non econtrà multò potius creatione novæ animæ, cùm jam conceptus factus est, eundem cursum promovere. An etiam ex cujusvis hominis arbitrio & libidine miraculosa Dei operatio pendebit, quā ordinarius naturæ cursus à ipso Deo institutus, quem ipse ratum esse voluit, vel revertatur, vel fistatur? 3º. Et, Cùm non uno impetu universum emittatur semen, sed per partes: aut in singulis partibus seminis, eodem modo quoad dispositionem se habentibus, inesse rationalem animam censendum; aut secundūm partes hanc inesse partibus, adeoque esse divisibilem; vel nulla certè ratio excogitari pos-
46. test, cur sit in una parte potius quām alia, & in qua parte insit potius, quām in cæteris omnibus? 4º. Porrò, quicquid rationalem habet animam, id actu homo est: ubi enim illa adest, ibi semper actu est; nec è potentia educenda dici potest, nisi quatenus potentia non actu, sed operationi est opposita: quippe propriam ipsa habet subsistentiam, quā quoad esse non dependet à materia. Si ergo semen rationalem habet animam, actu sanè homo est. Adeoque parens in uterum maternum non semen tantum, sed universum hominem transfundit: nec ergo inter semen hominis ipsumque hominem specifica intercedit differentia: Ac in uno parente ante feminis transmissionem plures existent actu homines, quippe plures rationales animæ conjunctæ semini: Cùmque anima quæ actu est, non nisi cum organico jungatur corpore,

edpore, semen utique organicum dicendum est. Non ergo se- DIS S. 1M.
 men ullo modo interit, cum hominis sit generatio : quippe ma-
 net ipsa forma seminis ; ac adeò modò ipsa dispositio organica
 per generationem producenda. Homo ergo semen est, & semen
 homo est. 5°. Quod autem similitudinem à lumine vel face de- 48.
 sumptam attinet: illa certè unica refellit satis talem propagatio-
 nis rationem. Quippe flamma facis accendendæ non ex flamma
 facis accensæ generatur, sed hujus beneficio & activitate è poten-
 tia materiæ propriæ educitur: quippe à qua necessariò tum quo-
 ad fieri tum quoad esse dependet : nec ipsa verò semper manet
 eadem, sed continuè nova nascitur, continuè interit. Si ergo ta-
 li ratione producatur anima filii ab anima parentis, quo cande-
 lalumen à lumine , utique è potentia materiæ educetur. Quod
 tamen ipsimet propositæ sententiaz patroni non admittunt, ob
 gravissimas, quas antè commonstravimus difficultates. 6°. Sed 49.
 nullo modo naturaliter ab anima parentis posse prolis animam
 oriri , colligemus per inductionem. Quicquid ex alio fit natura-
 liter, seu non per creationem, fit ex eodem vel terminativè, ut
 ex non annulo annulus; vel subjectivè, ut quod ex alterius poten-
 tia educitur; vel decisivè, ut quod ex ayulla rei parte; vel constitutivè,
 si quid ingrediatur essentiæ ipsius constitutionem. At nullo
 horum modorum anima filii ab anima parentis oritur. Vel enim, 50.
 (ut in universum denuò dicamus,) anima parentis animam filii
 ex se produceret, vel ex semine. Sed ex neutro quidem terminati-
 vè; seu neutrum terminus à quo est illius mutationis, quâ filii
 anima producitur: quia terminus à quo perit , proveniente ter-
 mino ad quem: At non perit anima patris, productâ animâ filii;
 nec perit ipsum semen , utpote quod rationalem animam jam
 producēam continere dicitur. Similiter ex neutro subjectivè ori- 51.
 tur anima filii: Non ex parentis anima , sic enim una simul cum
 hac unum constitueret, ac in hac ipsa quasi in subjecto hæretet,
 quod absurdum ; nec è semine tali modo oritur , ita enim esset
 forma materialis, tum secundūm esse , tum secundūm operari
 dependens à materia. Nec decisivè ab alterutro dictorum oritur: 52.
 quippe anima parentis non dividitur, ut antè demonstratū, quod
 & à primariis Propugnatoribus ipsius Traducis conceditur:
 quod Gautem decisivè à semine oriretur, esset pars materiæ, quod 53.
 admodum

- admodum absurdum est. Sed nec constitutivè ad animæ essentiā alterutrum quid confert. Haud enim anima patris est pars constitutiva animæ filii; nec verò semen tale esse potest, sicut enim ex substantia corporea compoñetur anima: adeoque vel corpora esset universa, vel ex corporeis & incorporeis substantia coagulata: quod utruinque est absurdum; & si posterius dicatur, manet quæstio eadem, unde nempe & quâ ratione altera pars illius spiritualis sit producta. Non ergo naturaliter produci potest anima filii ab anima parentis. At interim creatione, quæ solius Dei est, cum infinitam exigat potentiam, ab eadem ortum obtinere nequit. Haudquaquam ergo oritur ab anima parentis. 7º. Quod idem denuò hoc solo arguento fatis luculenter constat, exposito à nobis olim Theatr. Nat. Univ. part. 2. d. 6. §. 38. & seq. Vel anima animam prœducet ex nihilo, vel ex aliquo quoconque. Non ex nihilo, hæc enim est creatio, quæ soli Deo propria. Si ergo ex aliquo, vel ex subiecto materiali, quod absurdum; vel immateriali, seu spirituali quodam semine, ut nonnulli volunt: at ita immateriale suæ essentiæ mutationem recipit, quare non erit simplex; quod itidem est absonum: quin imò, queri posset denuò, unde illud immateriale ortum habeat? aut quâ ratione ab anima oriatur potius semen aliquod spirituale animæ, quam ipsa rationalis anima? Vel enim à parentis anima creatur, quod absurdum; vel ab eadem emittitur seu excluditur: Hoc verò si dicatur, fuit ergo antè in parentis anima: adeoque vel ut pars in toto; vel ut accidens in subiecto; vel ut in loco, aut in vase: At partes nullæ sunt indivisibilis substantiæ; ac substantiæ repugnat esse in subiecto; sed nec in loco vel in vase substantiæ immateriales insunt, nec tali modo continere substantiæ immateriales aptæ sunt: Et à qua causa tandem primum inditum est animæ parentis tale seين? vel unde genitum? Quin & spirituale illud, quod ab anima parentis, instar seminis, prognatum præsupponitur, vel est partialis atque incompleta anima: At qua ratione vel partes vel gradus essentiæ habent immaterialis substantia? Vel est substantia specie & essentialiter ab anima diversa: Totum ergo specie immutari est necesse, ut fiat rationalis anima: At quod est omnino simplex, ut substantia spiritualis, id immutata specie ac regenitæ ipsum quoque aboleri & de novo procreari est necesse.

Porro

Porrò spirituale illud semen animæ veleſt incorruptibile , ac post animæ ortum etiam num superest ; vel corruptibile existit. Non quidem prius, quippe præsupponitur ex eo fieri anima: sed nec posterius , virtute enim creata spiritualis substantia nequit deſtruī. Nullum ergo datur spirituale ſemen, ex quo anima rationalis procreetur. 8°. Vel ſingatur tandem modus qualisunque propagationis animæ ab anima parentis. Anima ergo animam, producet vel ex neceſſitate naturæ , vel libere. Sed illud dici nequit : Cūm enim anima sit spiritualis atque ſimplex ſubſtantia, atque adeò quoad eſſentiam ac neceſſitatem naturalem ſemper uno eodemque modo ſeſe habeat , in productione autem ſui ſimilis agat, ex hypothefi, independenter à materia, adeóque mo- tum physicum non ſubeat, nec temporis indigeat extenſione, utique ſingulis momentis multiplicabuntur animæ, ac promanabunt animæ ab anima non ſecus ac à Sole lumen : quare vel tantillo temporis ſpatioſo infinitæ producentur , nullum habitura unquam ad corpora reſpectum: quod omnino eſt absurdum. Si verò 60. liberè ſe ipsam anima diſfundat in progeniem, jam novit ſe id facere, & ſe id noſſe novit; quod tamen nunquam deprehenditum eſt in rationali anima. Ac ita quidem absurdissimarum absurditatum plena demonstrata eſt ſententia dę Traduce humanae animæ. O- rigo ergo ejus altius ab ipſo Deo derivanda eſt: quam veram tandem mox, juvante Deo, Dissertatione proximâ videbimus.

C O R O L L A R I U M.

Aliam eſſe Angelorum eſſentiam; aliam verò rationalis animæ: Quippe eſſe hujus naturalem quandam ad ipſum corpus præpensionem: non tamē inde, quod cum corpore à parentibus fit propagata.

QUAMVIS rationalis anima , ſi ſecundūm propriam ſubſtantiam ſpectetur , quæ omnino spiritualis eſt, nec in eſſendo, nec in operando dependens à materia, rectissimè Angelicis mem- tibus affiſſimari quodammodo dicatur, omniq[ue] naturā propriè dicta eſſentia ſuæ dignitate reverè longè ſit ſuperior: haud tamen penitus ejusdem cum Intelligentiis eſſentia eſt, ut credidit Ori-

DISS. III. genes libr. 1. τετραρχῶν, cap. 5. & 8. nisi fortè si cum Scaliger
 Exerc. 359. s. 1. duplex Intelligentiarum genus statuendum sit: ut
 nempe aliæ cælestibus corporibus assistant, quæ per intellectum
 moveant; aliæ assistant primæ causæ, cuius jussu munia peragant,
 ac cujus mandata exequantur, propriè dicti Angeli, quòd mittat
 eos Deus. Sub priori quidem genere rationalem animam univo-
 cè constituerunt Antiqui Philosophi, qui hanc formam assisten-
 tem appellârunt; at specie tanien interim præ reliquis (quas nec
 unius ejusdemque speciei omnes crediderunt,) ignobiliori. Nec
 verò alium iidem assistendi rationem assignârunt Intelligentiis
 cælestibus, quamquam quâ rationalem animam assistere sensitivo cor-
 pori dixerunt, cum eam interim formam hominis reverà infor-
 mantem, quæ hominem per se unum faciat, non dubitarent. Ab
 altero autem ordine Intelligentiarum, seu Angelis propriè dictis,
 toto genere rationalis anima diversa est. Quippe naturalem habet
 hæc ipsa ad sensitivum corpus propensionem, etiam eo ipso tem-
 pore; cum est à corpore separata; qualis propensio in Angelos
 non cadit, cum hi secundum propriam essentiam sint penitus ab-
 stracti. Illa autem rationalis animæ propensio ad corpus exinde
 ortum habet, quòd non sit condita scorsim, seu non priùs pro-
 creata vel genita, (à qua cunque tandem causa, quam mox diss.
 seq. dabimus,) ac postmodum infusa corpori; sed ipso procrea-
 tionis momento simul corpori sit unita personaliter, in unam
 simplicemque humanam naturam. Respectu ergo hominis rever-
 à incompleta substantia est, ac naturale in habet propensionem
 ad reliquum sui complementum, cum quo absoluta ac completa
 persona oriatur: ut interim ipsa in suo genere substantia completa
 sit, subsistentiam propriam in se ac per se habens, ac proprias per
 se ipsam exercens operationes. Ut accèd de hac substantia, si me-
 taphysicè, seu nullo habito respectu naturalis corporis, in se spe-
 cietur, haud absconè, vel certè citra omissem hæreseos suspicio-
 nem, dictum sit à Clariss. Viro D. Doct. Freitagio (haud ita pri-
 dem in Academia Groningo-Omlandica Medicinæ Professore,) disp.
 3. de Paradox. sect. Sen. th. 44. quod *impropriè* dicatur sub-
 stantia incompleta. *Anima humana*, inquit, (nempe rationalis)
 duplex potest esse respectus: alius quo quodammodo, sed *impropriè*,
 dici queat, id queratione substantia composita, substantia incomple-

ta: quatenus enim forma est, que cum materia propria, quod est corpus organicum, constituit hominem, talis ita vulgo nominatur. Verum quia est substantia spiritualis, similis in hoc angelicis illis actibus puris, omnino est substantia completa, & non ita dependens à materia, ut ab ea separata existere nequeat. Convenit, inquit, cum actibus materialis reliquis, quod & materia immergi, in eaque forma officium perficere possit: discrepat ab iisdem, quod sit substantia spiritualis, qua à materia quam informat, separata per se & ex se existere possit.

DISS. III. 4

DISSERTATIO QUARTA

Quæ est

De

ANIMÆ HVMANÆ
ORIGINE,

TERTIA.

Um jam antehac sat solidè ostensum sit, nullà ratione posse à parentibus cum semine transfundī rationalē animam, quam nec ab ulla creatura conferri posse demonstravimus: restabit tandem ultimò, divisitus originem habere, ac à solo Deo hanc creari: in qua sententia Philosophorum vestissimi consentiunt. Nominatim in Antiquitate hanc fuisse Stoïcorum & Platonis sententiam, refert Tertullianus cap. 25. de anima. Sunt, inquit, qui presumunt non in utero concipi animam, (nempe unā cum semine, quando sit conceptus,) nec cum carnis figulatione compingi atque produci; sed effuso jam partu (semine potius ad genituram) nondum vivo infantis, (feu nondum sensu motuque actu prædicto) extrinsecus imprimi. Ceterū semen ex concubitu mulierib[us] locis sequestratum compingue scere in solam substantiam carnis, &c. (in animal humānum, quod subordinetur menti.) Hoc Stoici, inquit, cum Aenesidemo, & ipse interdum Plato. Haud equidem sat recte horum intentem percepit vel 3° expressit

- DISS. III. expressit Tertullianus, quasinihil in semine agnoscunt, quod instar animæ vegetaret, & ad sensum motumque præpararet ipsum semen, ac organa disponeret, ante rationalis animæ adventum. Hinc ille, absurdam sententiam respuens, *innatam animam*, asseruit, & *in ipso & ex ipso fieri hominem, & vivum esse à primordio semen*: ut dissent. præced. ex eodem citavimus. Lactantius eandem Pythagoræorum quoque de ortu animæ sententiam adjicit: *Pythagorici, inquit, & Stoici, cùm timerent argumentum illud, quo colligitur necesse esse ut occident anima cum corporibus, quia cum corporibus nascentur: dixerunt non nasci animas, sed insinuari potius in corpora.* Plato certè in Timæo rationalis animæ originem Deo ascribit, atque, (ut Themistius observat,) Deos jumores, (seu astra, intelligentiæ ex mente ejus instructa,) cùm animam immortali origine præditam (nimirum rationalem) accepissent à Deo summo Mundi Opifice, obduxisse ei corpus mortale: quod uti fieri posset, utque immortalis forma à mortali corpore clanderetur, texuisse genus animæ alterum fragile, ac mortale (nimirum sensitivum animam, &c.) Ac clarius sententiam Platonis exponit Marsilio Ficin. Arg. in lib. Platon. de Sanctit. *Corpus quidem, inquiens, ut Plato libro de Natura disputat, ab elementis quatuor, &c. suscepimus, rationem vero ac mentem nostri parentis imaginem ab ipso Mundi totius Opifice, sine ullo cœlicolaram & dæmonum (hoc est, Intelligentiarum,) ministerio. Hec itaque Deisunt, hec Deo redenda: atque hac retributio sanctitas nuncupatur.* Similia habet item, pro mente Platonis declaranda, comm. in Timæum cap. 37.
7. In hunc sensum Empedocles, referente Plutarcho libr. de od. & invid. animam nostram, inquit, non habere principium à sanguine, & contempnare spiritum; sed huiuscmodi ortum corporis esse: namque animus huc, inquit, tanquam peregrinus & exul profectus est
8. aliunde, nempe à superis. Nec alio sensu Ciceronem crediderim animas ex mente divina hancas ac decerptas, impropriâ sc. ac oratione locutione, asserere: veluti Orthodoxis etiam Theologis familiare est, meliori sensu, quam ut verba sonant, animam divinam particulam aure appellare: Hinc idem Cicero, cùm sibi consolationem quereret, originem animorum, inquit, in terris inveniri non posse: Negat inveniendum unquam, unde ad hominem pervenire possint, nisi à Deo: ut ex eodem refert. August. Steuch. Eugub. de

de peren. philos. libr. 9. cap. 25. Similiter in ultima antiquitate ^{D I S S . I I I .} Trismegistus, libr. de anima, prope finem, à primo Deo intellectualem animam derivat. Et Aristoteles animam *divinam* appellat, quam *hūpάθειαν οὐτέται for in se immigrare* ait, 2. de gen. anim. c. 3. Pro hac item sententia stat inter Christianos maxima Philoso- ^{10.}
phorum nobilissimorum cohors. Hanc tueruntur Connimbr. 2. de
anim. cap. 1. quæst. 3. Tolet. lib. 3. de anim. cap. 19. quæst.
17. Pererius lib. 1. de Philos. cap. 9. Timplerus lib. 3. Em-
psych. cap. 1. quæst. 30. & lib. 4. Metaphyl. cap. 5. quæst. 7.
Fracastor. in Dialog. de anima ad Rhamnusium quæst. 5.
Ludovicus Vives libr. 2. de anim. Scalig. Exerc. 6. sect.
11. & 290. l. 2. item 307. s. 10. Fernelius libr. 7. Physiol. cap.
13. Heurnius lib. 3. Instit. Med. cap. 2. Similiter Goclenius, Sei-
delius, Bodinus, (qui omnes omnino formas à Deo creari con-
tentit,) aliiq; propemodùm innumerabiles. Inter Theologos
Calvinus, Zanchius, Beza, Junius, Trebatius, Martyr, Wit-
tacherus, Lombardus, Thomas, Bellarminus, ac plerique o-
mnes ex Scholasticis, Pontificiis, nec non Orthodoxis. Pro hac
item faciunt varia Scripturæ loca, & hinc petitæ rationes, quas
Theologis relinquimus. Ex Philosophia autem christiana quæ- ^{11.}
dam argumenta hic movebimus. I. Nisi immediatè à Deo orire-
tur rationalis anima, posteri Adami, (si vel in statu innocentia
mansisset,) deterioris fuissent conditionis suo genitore Adamo.
Probatur consequentia: quia longius à Deo efficiente absuissent
ratione suæ originis, concurrentibus & intercedentibus, pro
generatione sui univoca, secundis causis, quarum cooperatione
multum dignitati animæ decederet. Ac meritò sanè nobilior ^{12.}
imago consetur, quæ à Magistro & artifice excellentissimo, quæ
quæ à discipulis, perfectione infinitis modis ab artifice deficien-
tibus, sit conficta. II. Quin imò, solus Adam ad imaginem Dei ^{13.}
esset conditus; posteri verò omnes ad imaginem Adami ac ejus
posteriorum geniti: Solus Adam gestasset imaginem Archetypi;
veliqui verò omnes imaginem Antitypi. III. Eadem foret ratio ^{14.}
ortus posteriorum Adam, quæ & brutorum animantium: quæ
ergo hominis prærogativa ratione existentiæ quæ essentiæ nobis-
litate brutis præferendus? IV. Certè, cùm eadem sit ratio inte-
ritus, quæ ortuse est, si animæ à creata virtute gignerentur, à creata ^{15.}
virtute.

- virtute possent destrui. Ea quippe quæ à Deo sunt solo, sola Diis adæquantur, hoc est, immortalia existunt, divinâ voluntate: Ut eleganter Plato in Timæo differit. V. Quin &, Omnino certum est, Deum Opt. Max. in ipso creationis rerum omnium exordio talem gignendarum ac producendarum rerum ordinis rationem instituisse, quem valere voluit in posterum: Attunc reliqua quidem animantia è terra & aqua, velut è potentia materiae, prodire jussit, secundariâ solummodo creatione concurrens. In producenda autem rationali anima, primariâ & immediatâ creatione, absque secundarum causarum interventu & cooperatione, usus est: Hanc ergo rationem utique, immediatè sc. creandi animarum rationalium, similiter haud dubiè in duratione rerum ratam esse voluit. Quod & imprimis eò magis certum est, quod
27. Dei conservatio sit continua creatio. VI. Dùm rationalis anima natura propriè dicta non sit, (vel eo solo argumento, quòd, quâ talis, non dependeat in operando à materia,) sed essentiis angelicis assimiletur, nec generandi sanè aut se ipsam propagandi facultatem obtinebit potius quam ipsi Angeli, nec hisce magis ab alio quam solo Deo potest generari. VII. Sed tandem, ne in longum argumenta extendamus: Hoc quidem ipso satis solidè demonstravimus, à Deo proximè & immediatè esse rationalis animæ originem, quòd jam antè reliquas opiniones omnes, quæ alium quemcunque ortum fingunt, absurdas & erroribus periculosis involutas ostenderimus. Sed interim nec suis hæc sententia carere videtur difficultatibus. Ac primùm quidem, haud leviter exercuit hæc ipsa Augustinum, pro peccato originali disputantem contra Pelagium: Hic namque, concedente Augustino, animas non propagari à Parentibus, sed ab ipso Deo inspirari proximè, mox inferebat puras à Deo, vel impuras, oriri. Quod si dicatur prius, absurdum fore utique à justo Deo puras animulas in impura corpora detrudi, ut in iisdem peccato obnoxii, vitiorum foribus contra omne suum meritum & voluntatem, necessitate quadam, conspurcentur; quòd si impuræ autem crearentur, Deum ipsum peccati originalis autorem fore statuendum.
28. Hac equidem difficultate motus Augustinus, cùm in contrariam sententiam de Traduce transire non auderet, maluit deinceps eà parte ~~intelligere~~, nihilque certi definire. Fateritamen interim substatuit

stinuit Epist. 28. ad Hieronymum, & 157. ad Optatum, se neque DISSERT. IV.
logendo, neque orando, neque ratiocinando, invenire potuisse, quo-
modo cum animarum creatione peccatum originis defendatur. E- 21.

quidem, si forte nos lateret ratio, quâ propagetur à parentibus
peccatum, non tamen ob hunc modum minus cognitum, creatio
ipsa animarum, quæ non modò sacrâ paginis est consentanea, sed
invictis argumentis passim confirmatur ac probatur, est negan-
da, vel in dubium vocanda. *Eleganter dictum narrat Augustinus* 22.

Epist. 29. quod huic rei aptè convenit. *Cum quidam rnisset in pa-*
teum, ubi aqua tanta erat, ut eum magis exciperet ne moreretur,
quam suffocaret ne loqueretur: Accessit alius, & eo viso, admirans,
ait: Quomodo huc cecidisti? Ait ille, Obscurâ cogita quomodo hinc
liberes; non quomodo huc ceciderim quâras: ita, quoniam fatemur,
& fide catholicâ tenemus, de reatu peccati, tanquam de puto, etiam
parvuli infantis animam, Christi gratiâ, liberandam; satis est ei,
quod modum, quomodo salva fiat, novimus, etiam si nunquam, quo-
modo in malum illud devenerit, noverimus. At interim haud peni- 23.

tus desperant Theologi nostri ac Philosophi in reddenda origi-
nis peccati ratione: haudquam interim pro extenuatione e-
jusdem contendentes: quam calumniam sat impudenter Ortho-
doxis Adversarii nonnulli, degeneres à suo Antistite, intentant.
At nec omnes tamen, qui cum rationalis animæ creatione pecca-
tum tuentur, in modo propagationis convenientiunt. Plures equi-

dem sententias coacervare non est animus, cùm id Theologis
relicum cupiamus. At inter Philosophos interim videri potest
super hac re pleniùs Rob. Baronius in Philos. Theologiz ancil-
lante Exerc. 2. art. 6. usque ad 12. Duas, quasi præcipuas, citat Mel-
lanthon in Tract. Philosophico de Anima. Quarum prima: Ta-
lem in generatione servari naturam, qualis ea nunc est: cùm nec
corpora forent, nisi divinitus sustentarentur. 2°. Frigidius re-
spondere ait, qui dicunt animas pollui contagio corporis. Prio- 24.

rem sententiam planius exponunt alii: nempe, Deum in produc-
tionē animæ fungi officio non creatoris modò; sed & Judicis:
adeoque justo Dei judicio animas nostras non obtinere mox in
primo sui ortu primævam illam dignitatem imaginis divinæ, sc.
justitiam & sanctitatem, quamvis nec impuritatem obtineant;
sed simpliciter essentiam spiritualem, & proprietates ab essentia

- DISSERT. IV. dimanantes. Verum & hic non exiguis hæc rere scrupulus videtur.
26. Si enim vel ipsum peccatum originale, vel potissima saltem ejus pars, consistat in carentia, (ut ita dicamus,) originalis justitiae & sanctitatis, qui fieri potest, ut non sit autor peccati illius ipse Deus, si quidem ille animam eam ipsam naturam, quam producit, iu-
27. sticiâ originali carentem producit? Vel, quo jure hanc pœnam infligit animæ Deus, quæ ipsa strictè loquendo, non fuit in lumbis Adami, ex hypothesi, adeoque in hoc ipso pœnam non est pro-
28. merita; sed à Deo ~~etiam~~ creatur? Vel, an peccatum primi homini necessitatem Deo imposuit, à sua propria bonitate, quam omnia, quæ per se solus efficit, valde bona efficit, ex parte recendi: ut adeò salva nequeat esse Dei justitia, nisi postmodum deterritus, creandi suâ facultate propriam, produceret? Certè in Opti-
29. mum Deum non videtur illud posse aut debere dici. Pro hac ergo diluenda difficultate fundamenta quædam exponemus: quibus pro orthodoxa sententia munienda solidam responsionem posse superstrui non dubitamus. Afferimus ergo 1º. Non seorsim à Deo creari animam, ac seorsim infundi, nee creatam usquam extitisse antequam infunderetur; sed, ut Augustinus loquitur, *creando infundi & infundendo creari*: hoc est, eodem momento, eodemque actu corpori imprimi ac insinuari, eidemque ~~etiam~~ uniri, quo à Deo creatur. Atque ita dictum accipimus illud Zachar. 12.v.1.
30. *Deum formare spiritum hominis in medio ejus.* 2º. Duplici sensu potest accipi, animam corpori insinuari puram vel impuram. Vel enim intelligi potest animam eo momento quo insinuatur ac infunditur esse aut puram aut impuram; vel puritatem aut impuritatem illam à creante ac infundente Deo esse, qui talem animam
31. creaverit. 3º. Afferimus, eodem momento, quo creatur anima ac corpori unitur, orbatam esse divinis illis donis supernaturalibus, justiciâ originali ac sanctitate, quam citra peccatum Adami ac
32. transgressionem legis obtinuisse. 4º. Haud tamen illum divinæ imaginis defectum à Deo creante, & secundum ordinem rerum, semel à se ipso in origine Mundi constitutum, operante, dependere; sed ab animali natura, quæ in Adamo peccavit, ac verè fuit in lumbis primorum parentem, cui ipsa rationalis anima arctissimè in unam personam conjungitur, ab ea, inquam, in perso-
33. nam ipsam redundare. Indeque in parte hominis essentiali potissima

ſiūna, nimirum rationali anima, non modò defectum originalis
iustitiae ac sanctitatis oboriri; sed eandem porrò ita infici, ut re-
verà positivum in anima rationali malum, & enormis concipi-
ſcentia, quæ positiva qualitas sit, facultatibus animæ ſuperaddita,
reſultet. Id verò quomodo eveniat, ex ipſa naturali hominis con-
ſtitutione, in diſputationis curſu, ſi neceſſe erit, eruemus, atque
explicabimus. [Corollar. 2. adjecto in fine Difſert. hac editione, ju-
dicium noſtrum de hoc negotio declaramus.] Hoc unicum hīc addi-

34.

muſ: Maximam eſſe animæ cum corpore ſympathiam ac commu-
nionem: unde contingit ut dolente ac malè affecto corpore ani-
ma doleat, quo rectè conſtituto, beneque habente, hilarior eva-
dit. Ut ergò, ſi infunderetur anima in corpus vulneratum, aut in

35.

igne poſitum, mox, dum infunditur, haud dubiè in eo corpore
doleret; ita dum infunditur in animale corpus, vitiatum ac cor-
ruptum per ſenſitivæ animæ inordinatam ac corruptam habitu-
dinem, illa protinus, ob arctiſimam cum ſenſitivo corpore uni-
onem ac communionem, vitiatur, ſeu fulgore ſuo ac dignitate,
h. e. originali iuſtitiâ ſuâ ac sanctitate privatur: conſimili ferè
modo, ut radii ſolares nebuloſo aëre perfuſi obfuscantur, ſuam-
que claritatem ac ſplendorem amittunt; quamvis, propriè lo-
quendo, nihil vaporofuſus aér aetiuitatis in radios ſolares exerceat.

Sicque mox contingit, ut non feratur modò equis auriga; ſed hic

36.

ductum eorum, quos coērcere ac regere debebat, ſuâ ſponte ſe-
quatur. Pleniorē verò hujus rei diſquitionem, & ex divino

veritatis fonte hauiſtam expositionem, Theologis relinquimus,
ac diſertatione ſolâ ex principiis Naturæ, præeunte tamen ſacræ

37.

lucernâ Scripturæ, per Philosophiam Theologiæ ancillantem,
diuictâ acquiescimus. Sed diluenda ſuperfunt alia quædam ar-

gumenta, quæ à Traduciariis contra creationem & iuſtificationem
animæ afferti vulgo ſolent. 10. Dixit Deus mari ac foemina, fo-
tificate & augescite, Gen. 1. vers. 28. ſimiſiter ut antè dixerat be-

ſtiis ibidem, vers. 22. Ut ergo bestiæ ſecundūm corpus & ani-
mam ſimul generantur, ſimiſiter & homo. Resp. per confeſſio-

nen: Eādem planè ratione conuenire generationem homini, quâ
bestiis, nimirum, quatenus ſunt animalia. Eā ergo parte, quâ ho-
mo animal eſt, totâ generatur à parentibus; quippe unâ cum fe-
mine ſenſitiva anima traducitur. Cum ergo generatione fit naturæ

- DISSERT. IV. opus: rationalis autem anima natura propriè dicta non sit, sed cælestibus Intelligentiis assimiletur: in eam sanè generatio non cadit: Unde nec illius, in primo ortu hominis, eadem productionis ratio à Deo instituta est, quæ in brutis animantibus. Hæc etenim ex terra & aqua prodierunt, suscitata anima, virtute Dei, è potentia materiæ: At homini ipse Deus spiritum inflavit, divinitatis simulachrum. II. Obj. Dicitur Deus die septimo quievisse ab omni opere suo. Gen. 2. 2. & 3. Ergo non erat quotidie animas. Resp. 1º. Non simpliciter dicitur Deus quievisse ab omni opere suo; sed ab omni eo opere, quod fecerat. Quippe operantur etiamnum Pater & Filius. Joh. 5. vers. 17. & omnia operatur unus idemque spiritus 1. ad Cor. 12. vers. 11. 2º. Responderi potest ex Augustino lib. de Spiritu & Anima cap. 41. *Damus rationales animas pro essentia quotidie fieri de nihilo novas; sed pro simili natura ex institutione divina non utique novas. Quales enim in exordio Deus die sexto masculo & femina dedit, tales quotidie inspirat singulis, nova de nihilo creatione, non novâ institutione.* III. Obj. Adam genuit filium ad imaginem suam. Gen. 5. At in anima potissimum similitudo illa spectanda est. E. Resp. 1º. Genuit Adam filium ad imaginem suam, è parte, quâ generandi facultatem obtinebat. 2º. Sensus Scripturæ est, filium illum, qui ab Adamo erat genitus, fuisse ad imaginem Adami; non quod imago illa eodem modo ab Adamo dependeret, quo modo generatio. Ita dicitur Christus θεός ex Maria genitus; & totus Christus, ob unionem hypostaticam divinitatis cum humanitate, vocatur filius Mariæ, unde & in Synodo Ephesina contra Nestorium definitum fuit, ut Maria θεότοκος *Deipara* appellaretur, cum interim Deitatem ex Maria non acceperit. Ita certè homo hominem secundum imaginem suam dicitur generare, quoniam id quod propriè ac per se generatur, in unam subsistentiam cum anima rationali, divinitus infusa, conjunctum est. Object. IV. Dicuntur animæ egressæ de femore Jacobi. Genes. 46. vers. 26. Ergo cum semine propagantur animæ. Resp. 1º. Per retorsionem. Lev. 19. v. 28. & 21. v. 1. animæ pro mortuis sumuntur, & manifestè ibid. cap. 21. v. 11. pro cadavere mortui: quid mirum ergo sumi corporibus vivis & animatis. 2º. Directè respondemus, animas synecdochice pro hominibus esse positas. Et, ob unionem hypostaticam

postaticam animæ & corporis, quod uni parti convenit, personæ DISSERT. IV.
 attribuitur: & quod personæ tribuitur, alteri parti accensetur.
 Veluti idem totum pro parte ponitur, quando Filii dicuntur
 fuisse in lumbis parentum, dicuntur egredi de renibus eorum. V. 41.
 Obj. Si homo generando non produceret rationalem simul ani-
 mam, deterioris esset conditionis quam bruta & plantæ, quæ pro-
 ducunt animas sibi proprias, sc. vegetativam & sensitivam. Resp.
 Hominem, quam parte generandi facultatem habet, generare ani-
 mal suæ speciei, adeoque corpus sensitivæ animæ instructum, æquè
 atque animantia cætera sibi simile generant: animal verò illud
 humanum ceteris animantibus è nobilibus est, quod non sit sim-
 pliciter brutum quid, sed ad rationem admittendam ordinatum.
 Quod autem animam rationalem non generet, id hominis nobi-42.
 litatem ac conditionem præ reliquis animantibus longè præstan-
 tiorem arguit: quippe è parte homo assimilatur Angelis seu In-
 telligentiis, quibus nec ipsis facultas generandi est concessa. Nem-
 pe homo generat è parte, quam est corruptibilis; at quam immortalis
 est in individuo conservatur, pro conservatione ergo speciei, per
 modum propagationis, rationali animæ facultas haud tributa est,
 ut nec beatis Angelis, id etenim mortalitatis argumentum est in 43.
 individuis. Reliqua argumenta, quæ vulgo hinc moveri solent,
 cum vel leviora sint, vel ex prædictis facile solvi possint, sponte
 præterimus. Hoc tamen unum, non ex speculationum aliqua
 subtilitate, sed ex communi sensu, rerumq; observatione profe-
 stum, operæ est pretium adjungi. Nimirum VI. difficultatem
 movent haud mediocrem æquivoca illæ (ut non nemo vocat,)
 & prodigiosæ monstrorum productiones, quæ ex hominum co-
 pulatione cum bestiis accident: quales complures ex variis auto-
 ribus refert Joh. Baptist. Porta Mag. nat. lib. 2. cap. 12. Nisi enim
 anima humana cum semine genitoris transmittatur, unde, quæ so-
 fieri potest, ut quæ hinc nascentur, non bestiæ merae sint, sed im-
 pressionem quandam & tinctoriam rationis habeant, quanta qui-
 dem in aliis brutis animantibus non reperitur? Achilleum sanè 44.
 argumentum contra eos, qui nihil præter rationalem animam in
 homine agnoscunt, à quo facultates pendeant. Nobis verò, qui
 sensitivam humanam è potentia materiae educatam statuimus, sub-
 ordinatam rationi, non tanta hinc molestia incumbit. Fieri enim

- DISSERT. IV. posse statuimus, ut ex semine humano & alterius cuiuspiam animalis, quasi medium aliquod animal prodeat, (veluti ex equo & asina mulus,) in quo anima sensitiva humana dominetur absolute,
- 45 nullâ sc. præsente rationali. Cùm verò anima illa, quâ animal humanum constituitur, sit suprema ac nobilissima formarum materialium, ut appellatur à Philosophis, quæ ipsa, ubi rationali animæ est subdita, verè rationis particeps evadit, i. Eth. cap. 10. quid mirum, si hæc ipsa in multis actionibus humanam quodammodo rationem æmulari videatur: quod & in aliis quibusdam brutis, ut simiis, cercopithecis, aliisque similibus, observa re licet. Et quæ de Elephantis prolixè memorat Lipsius cent. I. Epist. 50. quæque ipsa in hoc animante testatur quotidiana experientia, multorum profectò hominum, qui extra materiam evolare haud assueti sunt, rationem superare videntur: ut, si cum hujusmodi hominum simulachris id animantium genus conferas, vix quicquam, præter unicam hominis figuram deesse videatur. Quamvis ergo in homine vero, seu reverâ rationali anima instructo, nihil agat sensitiva anima, nisi à rationali excitetur, quippe respectu cuius, cùm sit forma hominis, ipsa materiæ quodammodo vicem gerit, seu materiam disponit, si tamen sola ipsa materiæ dominetur, nec actu sit subjecta superiori formæ, (excitata nempe priùs in conceptu à facultate in alterius speciei semine delitescente,) mirum utique non est, si & ipsa elephantis animæ solertia imitetur, aut fortè eam superet, cùm eâ ipsâ sit
- 48 nobilior. Veros autem homines, seu animalia humana instructa rationali animâ, ex impuro ejusmodi ac impio congressu oriri, qui quidem ratione pollet haud facile crediderit. Adeoque, quæ referuntur de Attila Hunnorum rege, qui Italis flagellum Dei sicut appellatum, ex muliere & cane genito, non figurâ tantum humanâ prædicto, sed verè humanâ ratione pollente; itemque de Minotauro, ex Pasyphe Cretensium regina, tauri concubitum experta; & si quæ sunt similia: ea omnia vel fabulosa statuimus, & ex vulgi dictariis, per ignominiam, prognata; vel per fraudem diabolicam, larvæ instar, permittente Deo, sic conficta censemus.
- 49 Nisi quis fortè in tali etiam conceptu Deum Optim. Maxim. naturæ operationi ita cooperari credat, ut & rationalem animam, veluti in aliis conceptibus humanis, infundat: cùm & in scortationibus

tionibus & adulteriis idem ille Deus , creando atque infunden-
 do animas, cooperetur generationi naturali, quæ per se bona est,
 & ab efficiente natura proficiscitur ; non tamen interim coope-
 rando illi vitio , quo fornicatores & adulteri contra legem Dei
 generationem perficiunt. Hoc si quis ausit sibi persuadere, fruatur
 ille suo sensu: nobis sane nunquam illud verisimile evadet. Quam- 50.
 vis nec ipsimet Traduciarii , non nisi per similem responsioneum
 hoc ingens absurdum queant evitare , sc. Deum Opt. Max. in
 tam fædo congressu propagationi rationalis animæ cooperari: nisi
 forte minus piè malint Dei concursum ac cooperationem in re-
 bus singularibus negare. Sed de origine rationalis animæ sic di-
 cendum est. Restat porrò ut de tempore inquiramus, quo infundi-
 tur. Tutissimè equidem , qui solam in homine agnoscunt ratio- 51.
 nalem animam , afferere videntur inesse eam semini mox à con-
 ceptione, quam opinionem urget cum aliis nonnullis Gorlaeus
 Exerc. Philos. 18. pag. 344. Cùm enim apud omnes sit in con-
 fesso, delineari statim semen, figurari, mox nutriti, augeri ; utiq;
 ab anima has actiones provenire necesse est. Semen namque , ut
 res quædam est corporea, haud eâ pollet potestate, quâ talesibí
 comparet figuram , quâ tot membra ordinatisima efformet, ta-
 lia & non alia: ac ipsa quidem plastica facultas, vel est ipsa animæ
 essentia , vel promanans inde qualitas. Quare omnis illa opera- 52.
 tio, quam in semine inesse certum est , proveniet ab aliqua in se-
 mine jam existente anima. At si in semine non nisi una statuatur,
 quæ vegetet , quæ sentiat , quæ ratio cinetur , utique rationalem
 animam mox à conceptu semini inesse concludendum est. Quæ si
 non traducatur à parentibus , ut antè demonstravimus, in ipso-
 met conceptus momento , vel mox à conceptione creari & in-
 fundi, ex præsupposita hypothesi de unitate animæ, omnino sta-
 tuenda est. Sed præassumptam illam hypothesin, quâ sola ratio- 53.
 nalis anima inesse fætui statuitur , jam antè refutavimus Dissert.
 de animæ humanæ substantia ; ubi speciatim à § 37 usque ad §
 48. & à fine § 68. usque ad § 74. ab homine produci semen ani-
 matum, & quæ ac à reliquis animantibus, ostendimus, utpote cùm
 aliàs non posset procreare sibi simile, (si quidem rationalis anima
 ab ipso Deo conferatur;) nec naturam adeò perfecti animalis verè
 obtineret. Similiter ibid. §. 56. Confectarium certissimum diduxi- 54.
 mus,

- mus, non esse operationes, quæ in humano semine mox à conceptione elucentur, adscribendas rationali animæ, quæ mox tempore eodem, quo fæcundum semen utero committitur, infusa statuatur, quippe cum & ipsa semina brutorum animantium, (quibus utique humani animalis semen non est dignitate postponendum,) quâ talia, in se facultates habeant ab anima intus existente dependentes. Nec verò posse materiales illas operaciones, quæ mox à conceptione exercentur, rationali animæ transcribi, pluribus ostendimus ibid. à §. 51. usque ad §. 65. Rejecta ergo opinione de infusione animæ mox ipso tempore conceptus, rectius alii, tum Antiqui tum Recentiores penè omnes, sentire censendi sunt, qui, elapsō aliquo quantocunque tempore post conceptum immitti rationalem animam contendunt: in puncto quidem temporis determinando haud omnes æquè inter se consentientes. Ex hac sententia diductum est, quod Canonum decreta statuant, non committi homicidium ab eo, qui fœtum in utero occidit, ante infusionem animæ, sc. rationalis: quod nondum dici queat, natum esse hominem. Pro quo decreto muniendo nonnulli citant textum sacræ paginæ, qui est Exod. 21. v. 22. 23. quod an rectè fiat aliis dijudicandum relinquimus. Hoc verò interim asserimus, homicidii omnino reum esse, qui aut studio, aut nimis securitate quadam, vel temeritate, post conceptum procuraverit abortum, quamvis nondum rationalis anima fuerit introducta: ratio nempe hęc est, quod destruatur illud ipsum, quod à Natura, Dei ministra, adeoque Deo ipso, per conceptum actu est dispositum, aut saltem plenam in se facultatem continet, quæ materiam aptè disponat, ut rationalis anima eidem uniatur. Quamvis autem forte nequeat exactè tempus definiri, quo rationalis anima infundatur, errare tamen statuendus est Papinianus I. C. qui leg. 9. §. 1. ff. ad leg. Falcid. docet partum nondum editum hominem non recte dici: nisi potius secundum scita Juris, quam Philosophiæ rationes, sic impropiè locutus sit dicendus. Quid enim, si vel teste Paulo, (ut Jure Consulto Jure Consultum refellamus,) leg. 12. ff. de statu Hom. *septimo mense nascatur perfectus partus;* contigerit autem forte, ob externum aliquod accidens, ut enixa fuerit fœtum mulier hoc statu tempore, quæ nullà vi externâ incursan- te, utero gestasset novem menses integros: an non gestasset eo tempore,

tempore, quod inter mensem septimum actionum intercedit, DISSERT. IV.
 verum hominem? vel, unde, cum in lucem ederetur mense se-
 ptimo, qui in utero nondum homo erat, ita subito humanita-
 tem consecutus est? Quin imo, ne ad septimum quidem mensem 60.
 usque mora intercedit usque dum tationalis anima infunda-
 tur, quamvis ita sentiat Dandin. Comm. 59. in libr. 2. de anim.
 t. 49. cum & exempla extent varia genitorum hominum mens
 sexto, quantoque: qualia nonnulla refert Schenckius Obsert.
 medic. lib. 4. obs. 152. & 153. (quamvis revera intra septimum
 mensem partus raro sint vitales, hoc est, in vita serventur,) Qua- 61.
 re & non admittenda videtur hac parte sententia Ecclesiastico-
 rum, quos vocat Velcurio libr. 4. phys. cap. 38. sc. embrionem ve-
 getari anima vegetativa suâ & propriâ post conceptum usque ad
 70. diem, ut minimum, vel usque ad 100 diem ad summum: Inde
 vero post 70 vel 100 diem à conceptu embryonem sentire suâ pro-
 priâque anima sensitivâ, usque ad sextum circiter mensem: quo
 mense demum circiter anima rationalis, creata ad imaginem Dei,
 corpori humano infundatur. Proxime veritatem attingere viden- 62.
 tur, qui, simulatque organa sunt conformata, & conveniens do-
 micilium animæ rationali est exstructum, hanc infundi censem.
 Ita Hippocrates (in Stobæanis Eclogis) statim à formato semine
 animam admittit. Et cum nulla ratio sit, cur tardius sit admit-
 tenda, citius adesse quidem non posse hoc argumento docet
 Gal. libr. de format. fatus, quia oportet profecto idoneum esse id
corpus, quod animam (rationalem) est recepturum, & si sui tem-
peramenti magnam mutationem subeat, ex eo statim animam emi-
grare. Nempe, rationalis anima non informat materiam, quip- 63.
pe quæ non est educita è potentia materiae: sed informat corpus
organicum; nobiliori tamen ratione, quæm quâ dicuntur ma-
teriales animæ ~~in~~ *corporum organicorum.* Hæ enim cor-
poris organici, quâ tale est, essentiam constituunt; at rationalis
anima essentiam illius presupponit. Longius hoc conformatio- 64.
nis tempus, sc. ad quartum mensem usque, prorogat Fernel. libr. 7.
physiol. cap. 13. Similiter Heurnius Instit. med. libr. 3. cap. 2. Ad
mensem vero tertium id extendit Jacchæus Instit. Med. libr. 1.
cap. 9. Connimbricenses infusionis animæ tempus designant diem
quadragesimum in masculis, octogesimum in foeminis: quæ di-
 I stin-

65. distinctionis ~~augibet~~ nimis arguta videtur. Vulgo quadragesimus dies circiter , indifferenter assignari solet: quod circa illud tempus, aut in masculis etiam aliquantò priùs, partes omnes ex puro & solo utriusque parentis semine formatæ ac dispositæ credantur. Sed exactius illud tempus rimari , quo infundatur anima, humano ingenio à Deo datum non est : at demandata omnibus assidua sollicitaque cura est , ut sancta tandem Deoque creatori suo grata & accepta egrediatur.

C O R O L L A R I U M . I.

Speculans ad Différ. de

Anim. Hum. Substant.

- N**on levis difficultas esse videtur , quæ validè admodum unitatem seu potius absolutam simplicitatem humanæ animæ persuadeat. Nempe , cur eo tempore , quando anima in iis functionibus , quæ ad vegetativam & sensitivam animam spectare dicuntur , perficiendis occupata est , rationales functiones impediantur? Et vice versa , quod magis anima hisce intenta est , eò magis habentur illæ? idque adeò , ut , cùm intentissimæ sunt rationales , aliæ planè suspensæ , si non suffocatae , videantur. Id quod in Ecstaticis luculenter appareat : ac inter cætera exemplo Trismegisti & Platonis , tale quid de se se prædicantum , ut constat ex citat. nostra Différ. de Anim. Hum. Substant. §. 5. ostendi potest.
2. Ad quam diluendam difficultatem respondent nonnulli , (inter quos Zimaram juniores 2. de anim. t. 136. citat. Fort. Licet. de ort. anim. hum. lib. 3. cap. 4.) vehementius aliquid contemplantes idcirco sensibus uti non posse , quod animæ essentia , licet diversis naturis constituta , una tamen sit; unum autem non queat simul diversis actionibus vehementius incumbere: Ac propterea , inquit , ubi una animæ actio vehementior est , alteram cessare , quod
3. major motus minorem obfuscet. Sed hanc responsionem rejicit Fortun. Licet. ob rationes , quas hic recensere supersedebimus. Ipse quemagis appositam hujus rei causam reddit , nempe , quod , cum in anima humana mens ad sensitivam animam , & hæc ad
- vege-

vegetativam, se habeat ut forma ad materiam, cùmque materia
rū ubique proprium sit pati, ita ut nihil efficere queat nisi in
virtute formæ sibi annexæ, contingat hac ratione ipsam animam
sensitivam in homine nihil agere, nisi adjutam ab intellectu; simi-
liter vegetativam in nobis nihil operari, nisi gubernatam ab ani-
ma sensitiva, eo modo quo actus materiam gubernat ac regit ad
agendum. Atque ita evenire, ait, ut si intellectus totus occupatus
sit in alicujus objecti contemplatione, hujus auxilio destituti sen-
sus omnes propria objecta, quamvis præsentia, sentire atque ani-
madvertere nequeant. Quod ut aliquanto clarius per partes enu-
cleemus: Ita certè sensitiva anima se habet in homine, ut nihil
agit, nisi à mente excitata, & efficaciter impulsa ad actionem,
quæ est actio, (modus enim actionis sensitivæ animæ à mente
non obtingit; sed partim ab ipsa sensitiva est, partim ab objec-
tis & organis determinationem accipit, non secus atque ma-
ris agitatio à ventis est, at modus agitationis ab undis, scopu-
lis, aggeribus, &c.) quod ipsum plenius exposuimus in
Hexaëmero, ad oper. 5. dici § 27. & ad oper. 6. dici § 20.
21. Ut ergo functiones sensitiva anima exerceat, haudqua-
quam sibi sufficit; sed neque satis est, mentem sensitivo corpori
præsentem esse, & quidem ~~in~~ unitam, nisi ea simul effi-
caci influxu ad agendum impellat sensitivam animam: at sola
sensitivæ præsentia ac vigor, quo organa rectè se habeant ad ex-
erceendas operationes, quamvis actu à mente non exuscitetur
hæc ipsa, sufficit pro actionibus animæ vegetativæ edendis:
quippe solâ præsentia suâ ipsius vegetativæ quasi actus est ipsa
sensitiva anima, &c; materia atque illa immersa, at sensitivæ actus
non est rationalis anima nisi vivido impulsu, ipsa si in se spectetur
à materia ab juncta. Hinc, si vel cessent ab exercitio sensus omnes,
ipsaque movendi facultas rectè disposita, naturales tametí fun-
ctiones feliciter procedunt. Cùm vero æquali necessitate à mate-
ria dependeant vegetativa & sensitiva, ac illa quidem materiam
disponat, ut sensitiva actu existat, nunquam hæc in functionibus
suis rectè se habere potest, nisi simul vegetativa rectè se habeat:
Ac possunt quidem utræque hæc simul sat intense operationes
suas exercere; nempe sensitiva videre, audire, gustare, &c. item-
que movere, ac interim vegetativa in nutritione ac augmenta-
tione

- COROL. L. tione non cessare. Contingit tamen aliquando per accidens, phantasiâ aliisque facultatibus sensitivæ animæ intensè functionibus suis incumbentibus, vegetativæ functiones lœdi, spiritibus nempe ac calore, ut ajunt, à concoctionis visceribus ad cerebrum revocatis. Quinimò, reverà hujus item rei causa est, & quidem potissima, quòd, cùm ipsa sensitiva utrasque functiones tum animales tum naturales exequatur, illas quidem per se, has verò per vegetativam animam, cuius ipsa quasi actus est, seu forma, illa quidem in propriis functionibus intentâ vehementer, non possit non aliquanto segniùs ad facultatem vegetantem se convertere.
8. Contingit autem frequentissimè, vegetativâ quidem ac sensitivâ, in suis operationibus rectè se habentibus, mentem interim in propria functione haud satis feliciter procedere, ac verè illarum functionibus hujus functiones turbari. Cujus rei causa ac ratio hæc est: quòd cùm intelligentem oporteat speculariphantasma-ta, (quando nempe versatur circa cognitionem earum rerum, quæ per sensus externos intellectui offeruntur,) vegetativâ quidem animâ in suis functionibus intentâ admodùm, interni sensus turbentur, per vapores ac fuligines è corpore inferiore ascen-dentes, unde phantasmata non sat convenienter formari possunt: quâ eadē causâ, quasi vinculo injecto, mens ipsa ob arctissimam cùm corpore communionem ac consensum, præpeditur,
9. ne liberiùs sibi indulgere, & quasi è materia evolare queat. Valido item sensitivæ animæ exercitio, vel motu quoconque, non modò turbantur, ac quasi dissipantur phantasmata; sed ipsa etiam phan-tasia distorquetur, dum per diversa objecta distrahitur: Hinc mens ipsa, utut in se confistat, & propriam functionem non per organa corporea exerceat, à turbato tamen phantasmate-menti objecto turbatam in se speciem intelligibilem format. At-que ita mens hominis *υποστατικῆς* unita corpori sensitivo, ob intimam cùm illo unionem ac communionem seu consensem, sa-pe-numerò ex sensitivi corporis quacunque conturbatione vcl affe-
10. ctu, in suis operationibus propriis impeditur. Certè animi affe-ctus plerumque non patiuntur mentem quasi è materia secedere, auctalem fieri separationem à corporeis facultatibus qualem in Philosopho requirit Plato, & in qua vera Philosophia consistere traditur, quando hæc definitur *αναλαγὴ τῆς φύσης ἀπὸ τῆς σώμα-*

70. Namq; per magnam illam mentis cum corpore communione, ac verè in unum suppositum unionem, ipsum illud inscitiae indumentum, ut vocat Trismegistus, sensitivum corpus, inquam, variis affectibus obnoxium, mentem ad terrenam fœcet deprimit, ut idem loquitur, cænoque illigat, ne intelligentiam cælitus hauriat. Quin ipsa etiam mens hominis seipsam ex 11. compassione naturali à materia, seu facultatibus materialibus, abducere sibi non indulget; sed blanditiis coporcis tenaciter adhærescit. Adsueta tamen multâ exercitatione corpus quasi vestem deponere, & vinculis illis corporeis se expedire, ipsaque sensuum blandimenta respuere, in se ipsa contemplatur mens, ac sibi suisque meditationibus indulget, à phantasmatibus abstracta, & vel ad superiora converfa, vel intenta speciebus intelligibilibus, quas tum antè sibi comparavit. Hic ergo cùm intensiori conatu insit, in corpore quidem existens, eidemque unitate unita permanens, per se ipsam sine corpore vel organo corporeo operatur: sicque licet in carcere quodammodo detenta, extra carcerem tamen suum prospicit, ipsoque interitus vinculo se expedit, viamque mortem, ut cum Trismegisto denuò loquamur, deserit, ac sentiens cadaver deponit. Cessante autem efficaci mentis in 13. sensitivam animam influxu cessat quoque hæc ipsa à suis functionibus. Ac ita verè anima tali statu, sine mente nec dicere quid nec facere quid potest, nec cernere, nec audire. Ipsa autem mens interim divinâ contemplatione se oblectans, agnoscit se partem esse superioris Mundi, ac luce maximâ perficitur: donec contemplatione cessante recidat in phantasiam, ut loquitur Plato, hoc est, donec denuò efficaciter in sensitivam animam influat. Quod si autem mens partim in seipsa operetur, partim in phantasiā sit intenta, vehementissima sèpenumero lucta exurgit inter sensum atque rationem, dum longissimè modus agendi qui in mente est, dissidet ab agendi modo, qui est in sensitiva facultate, illâ secundum rationem incedente, hac ad ductum sensuum se componente: donec paulatim, ni equis feratur auriga, mens ab anima seu phantasia se abducatur, ac per preces piasque cogitationes sursum evolet, ut ita inhibito mentis in sensitivam animam influxu, ipsa sc. mente se subducente, ac in seipsum recessente, appetitus sensuīus necessariò quiescat, ipsaque tandem

COROL. I.

- COROL. II. 15. ratio superior evadat. Ac ita verè illud genus , quod sensitivæ facultatem obsidet , oratione ac jejunio (quo fomenta subtrahuntur inordinatis animi affectibus,) ejicitur.

C O R O L L A R I U M . II.

*Speculans ad clariorem Explicationem § 33. 34. 35.
præsent. Dissertationis.*

Diximus nullum omnino in anima rationali defectum , qui ad peccatum originale quocunque modo spectet , à Deo creante originem habere ; sed omnem in anima defectum , & quæ ac vi- tium originale , ab animali natura hominis per naturalem generationem producta , cui ipsa rationalis anima arctissimè in unam personam conjungitur , in personam ipsam primo unionis momento redundare : indeque in rationali anima non modò defectum originalis justitiae ac sanctitatis oboriri ; sed eandem porrò ita infici , ut reverè positivam in anima malum , quod peccatum 2. originale vocamus , resulteret. Quod , ne frigidius credatur dictum , ex ipsa naturali hominis constitutione eruendum altius , ac aliquanto evidenter enucleandum est. In peccato ergo originali tria consideranda sunt : 1º. Participatio peccati primorum parentum : fuit enim illud peccatum commune totius generis humani . 2º. Inopia originalis justitiae , seu defectus donorum supernaturali- um , tum intellectus tum voluntatis , in quibus humana majestas ac splendor divinæ imaginis refulgebat . 3º. Propensio seu inclinatio ad malum : quippe non modò illâ præcipuâ imaginis Dei parte excidimus , quæ ad bonum nos inclinabat ; sed contrarius affectus in nobis obortus est , qui divinæ legi adversatur , quiique nos 3. ad quamvis turpitudinem proclives reddit. Quod ad primam peccati originalis partem attinet , quæ cæterarum radix est , illa hæreditario quodam jure communicatur posteris : quippe veluti parentum nobilitas ac splendor propagatur in filios , ita ut non sibi modò nobiles existant , sed nobilitatis splendorem in posteros transfundant ; ita quoque non sibi modò exciderunt nobilitate suâ primi parentes ob malè facta , sed & posteritatem uni- 4. versam nobilitatis suæ privilegiis orbârunt. Seu , veluti Vasallus jure

jure quodam Feudi bona in progeniem transfert, dum Feudi
 Dominus sua jura persolvit; ita si quo crimen superiorum Domini
 num offendat, non se ipsum modò Feudi bonis privat; sed & uni-
 versam prosapiam jure antiquo destituit, ut minores subditi non
 amplius ad obsequia obstricti teneantur. Quod ut applicetur, ac
 reddatur simul ratio: Homo primùm à supremo rerum Domino
 ac Conditore Deo insigni maiestate ac gloriâ donatus, imperium
 nactus erat, ut in universum terrarum orbem, ac in cætera ani-
 mantia quævis, ita & in sensitivam animam seu proprios affectus:
 sed Deo factus inobediens, legemque divinam respuens, ex justo
 Dei iudicio maiestate illâ excidit, adeòque factum, ut dominium
 hominis propemodùm excusserint, ac rebellia Domino suo facta
 sint animantia cætera Terræ: Eâdemque ratione simul factum est,
 ut illa pars hominis, quâ ad genus animalium pertinemus, quæ
 naturæ in nobis angelicæ, hoc est, menti, parere debebat, una
 cum mente in malum traducta, ac per lapsum vitiata, legi rationis
 reluctetur; suamque corruptelam vicissim in ipsam mentem trans-
 fundat. Quippe ipsum sensitivæ animæ, seu animalis humani, po-
 tiùs, quod subordinatur menti, vitium, seu corruptela & enormi-
 tas, propter arctissimam cum mente communionem, ac unio-
 nem verè hypostaticam, in personam ipsam convenit, veréque
 parti alteri communicatur: ut adeò totus homo particeps evadat
 peccati à primis parentibus commissi; ipsumque peccatum ori-
 ginale verissimè ex traduce dependeat veluti morbus quidam
 hæreditarius, quamvis rationalis anima per traducem non propa-
 getur: ac velut actuale peccatum in Adamo à mente promanans,
 in sensitivam quoque facultatem transiit; ita originale in posteris
 ejusdem à sensitivo corpore, inordinate composito, communica-
 tur ipsi menti. Hic tamen notandum, 1º. Non transire hanc ori-
 ginis peccati partem nisi in posteros eos Adami solos & omnes,
 qui naturali generatione ex lumbis ejusdem prodierunt: adeòque
 Dominum ac salvatorem nostrum Jesum Christum, qui pecu-
 liari Spiritus s. operatione, factâ sanctificatione semenis, conce-
 ptus est, han labem non attingere. 2º. A solo Adamo hoc pecca-
 tum propagari in posteros omnes, non similiter à posteris in po-
 steris derivari, quamvis continua serie per posteros propagetur;
 Solus enim ille privilegiis potuit excidere, qui iis antè erat instru-
 etus,

- Etus, solus in morbum incidere qui antè erat sanus: ac ob ejus culpam primævo jure primævâ sanitatem carent posteri omnes, & quali necessitate, cùm nemini eorum id quod amissum fuit à pro-
9. genitore primo potuerit communicari. 3º. Solum hoc primi hominis peccatum transire in posteros, quippe quod universam animaliem naturam, quæ à parentibus in filios propagatur, vitiavit: quam primus homo acceperat non sui tantum causâ rectæ rationi subditam; sed & causâ posteriorum: quam si propriâ culpâ, & erga Deum ipsum inobedientiâ suâ, rebellem sibi non fecisset, iusto Deo judice sic permittente, probè recteque ordinatam eandem transmisisset in progeniem; at per transgressionem legis viciatam, labore peccati infestam producit etiamnum. Cætera vero peccata, quæ post imaginem Dei corruptam committuntur, non magis quam justitia ipsa propagantur, sed merè tantum persona-
lia existunt: cùm universalis illa ratio, quæ concernebat posteros
10. jam cesset. Secundam peccati originalis partem, seu carentiam iustitiae ac sanctitatis primævæ, quod attinet: quia nvis respectu creantis Dei nullus in anima defectus oriatur, (cùm, quod ipse Deus per se agit in eodem genere semper optimum habendum sit, nec mente queat concipi, quâ ratione ab ipsa bonitate immutabili quid pejus aut deterius priori per se prodire statuendum sit,) oritur tamen in ipso Creationis ac infusionis momento defectus ille in anima rationali, ob unionem hypostaticam ejusdem cum corpore, & naturalem quandam affectionum communica-
tionem. Quamvis enim corpus, sensitivâ animâ instructum, non ita agat in rationalem animam, ut propriè loquendo actione suâ destruat rationalis animæ fulgorem dignitatemque à creante Deo concessum; cùm tamen hæc non potens sit corriger vitium illud, quod cum semine à primis parentibus derivatum est, nimirum perversitatem sensitivæ animæ, quâ, secus atque in statu innocentiae, continuè relugetur menti, hinc necessariò hæc maiestate suâ excidit: dum intimè juncta animali humano quasi in fædo, obscuro, ac uliginoso loco, obfuscatur: nec enim cum ipsa illa vitiata nostri parte, quam à parentibus consequimur, tanta animæ divinitas potest refulgere. Certè, maxima est animæ cum corpore sympathia seu consensus, maxima communio, unde con-
tingit ut dolente aut malè affecto corpore anima doleat, quo re-
cte

È constituto, beneque habente, illa hilarior evadit: Ut ergo, si infunderetur anima in corpus vulneratum aut in igne positum, mox dum infunditur, haud dubiè in eo corpore doleret; ita dum infunditur in animale corpus vitiatum ac corruptum per sensitivæ animæ inordinatam ac corruptam habitudinem, illa protinus, ob arctissimam cum sensitivo corpore unionem ac communionem vitiatur, seu splendore suo ac dignitate, hoc est, originali justitiâ suâ ac sanctitate privatur. Consimili ferè modo, ut radii solares nebuloso aëre perfusi obfuscantur, siueque claritatem ac splendorem amittunt, quamvis propriè loquendo nihil vaporosus aër activitatis in radios solares exerceat. Hinc jam constat, 13. cur parentes per gratiam regenerationis rectius compositi, & aliquatenus donis justitiae ac sanctitatis instaurati, cur, inquam, tales ejusmodi dona in posteros non transfundant. Nimirum, in statu regenerationis non tolluntur vitia carnis, seu eorum radix, sc. habitualle illud malum à primis parentibus contractum; sed per Dei gratiam, & auxilium Spiritus S. coërcentur inordinati motus vitiæ ac corruptæ naturæ: ut ita mens, adjuta Spiritus s. ope, rebellanti carni rectius dominetur, ac eâ ratione vitia hujus corrigit: dum hæc interim in naturali generatione, quæ opus mentis non est, antiquum servat. Tertia tandem peccati originalis pars 14. ex utraque jam exposita resultat. Quippe sensitiva anima, quæ ante lapsum per se erat indifferens, tum ad bonum tum ad malum, rationi quidem per sensus indifferenter sive bonum sive malum objiciens ac proponens, at ipsa propriâ inclinatione per se non propendens in alterutrum, sed præscribenti rationi perpetuò obtemperans, per lapsum ipsa quoque ad malum impulsâ à ratione liberè malum præeligente, ac divinum mandatum respuente, justo tandem Dei judicio rebellis facta est humanæ menti, ita ut contra dictamen rationis suâ sponte nunc insurgat, propendens potius ad ea, quæ sensibus corporeis sunt grata & amica, quam ad ea, quæ dijudicata priùs sint à recta ratione. Ac ipsa quoque 15. ratio, seu mens humana, majestate suâ carens, justitiaeque originalis ac sanctitatis orbata donis, non modo fræno meliori destituta est, quo appetitum sensitivum coërceat, sibique subjiciat; sed & propensa est in ea quæ à sensitivâ facultate præmonstrantur gratiore. Hinc passim mens per sensitivum appetitum abrepta, in malum

- COROL. II. malum ipsa per consensum ultrò vergit, sicut tandem non modò fertur equis auriga, sed ultro ductum eorum, quos exērcere
16. ac regere debebat, suā sponte sequitur. Statuimus ergo hīc 1°. contra Bellarminū lib. 5. de amiss. grat. cap. 15. aliosque Pontificios Theologos, concupiscentiam hanc esse positivam quādam qualitatem, animæ facultatibus superadditam: quæ originem habet à sensitiva anima, indeque rationali mox in primo
17. infusionis momento realiter ac positivè communicatur. 2°. Concupiscentiam seu propensionem illam ad malum, non simpliciter dimanare ex ipsa animæ constitutione essentiali, quā constituitur ex parte sensitiva & rationali; sed partim ex carentia originalis justitiæ, quā partem sensitivam sibi intellectiva subjiciebat, ultroque ipsa ad bonum vergebatur, partim ex rebellione & inobedientia partis sensitivæ, per lapsum ad malum potius quam ad bonū conversa, ac justo Dei iudicio dictamini rationis immo-
18. rigeræ redditę. Adeoq.; 3°. Negamus rebellionem appetitus sensitivi contra rationem, ejusque directionem, esse naturalem. 4°. Absurdum dogma pronunciamus, concupiscentiā in renatis non esse peccatum, sed solummodò morbum ac naturæ languorem.
19. 5°. Statuimus non ex sola amissione originalis justitiæ, quasi fræni cuiusdam aurei, quo sensus rationi subjiciebatur, seu ex sola remotione doni illius supernaturalis, statim in nobis oboriti pugnam inter partem superiorem & inferiorem animæ: (quasi ex natura primitus indita illa resultare queat, nisi pars inferior co-eretur:) sed adesse nunc insuper peculiarem ac præternaturalē ipsius appetitus sensitivi inclinationem quādam potius ad malum quam ad bonum, amissā ~~ad luxem~~ illa naturali primitus inditā, quā promiscuè, ex natura sua, secundū dictamen intellectus ad utrumq; se habebat, cum rectæ rationi esset moriger-
20. ra ac convenienter subdita. Ex dictis ergo manifestum est, 1°. Quomodo sententia de creatione animæ rationalis nec peccatum originis evertat, nec Deum ipsum peccati autorem faciat: Seu, quomodo anima, quæ à Deo producitur ac infunditur, ac proinde ab Adamo non traducitur, nec ullo modo in lumbis Adæ extitit, quomodo ea, inquam, rea sit peccati ab Adamo commissi, Deo ne minimum quidem ab antiqua bonitate sua in ipsius animæ creatione recedente. 2°. Quo pacto, dum pura à Deo creature,

creatur, impura evadat, in ipso creationis momento, vitio corporis animalis, cui ~~in se~~ unitur. 3°. Quā ratione nodi quidam, qui alioqui nonnullis ~~ad virtutem~~ videntur, circa peccati originalis propagationem, sat commodè (ni proprium nos judicium fallit, quo doctrinibus ultro cedimus,) per sensitivæ animæ Hypothesin solvantur.]

DISSERTATIO QUINTA

*De*ANIMÆ HVMANÆ
IMMORTALITATE.

E immortalitate animæ humanæ dicturi, sub- 1:
stantiæ ipsius modum spectabimus, quo ita per
naturam sit affecta, ut illi sit essentiale actu nun-
quam interire. Quod ne involvat ambiguitatem,
duobus modis immortale per naturam dicitur:
vel, quod nullâ potestate, ne divinâ quidem po-
test aboleri: quo modo solus Deus per naturam immortalis est,
simpliciter & absolutè, qui certè ut mentiri nequit penitus, Hebr.
6. ita penitus non potest non esse. Vel immortale per naturam di- 2:
citur, quod licet quoad esse à Deo conservante dependeat, fine
cujus ordinario influxu necessariò periret, essentiam tamen pro-
priam à Deo talem obtinet, quā absque miraculosâ & extraor-
dinariâ Dei operatione ita sibi sufficit, ut per eam ab interitu
servetur: veluti sensum per naturam animalibus inesse dicimus,
dummodò per ordinarium Dei concursum essentia eorum ser-
vatur. Hoc posteriori sensu Angelis saltem immortalitas per na- 3:
turam tribuenda est, quā semipterni permanent, modò Deus
Opt. Max. ordinarium suum influxum, quo omnia, quæ creando
produxit, conservando in duratione tuetur ac continuè repro-
ducit, non suspendat. Antali quoque modo anima nostra sit im-
mortalis, hac dissertatione disquìrendum nobis proponemus.
Ubi primum eam animæ humanæ partem, quā verè homines su- 4:
mus, ab altera, quā sumus animalia discernentes, huic quidem
eandem

- DISSERT. V. eandem ortus & interitus rationem tribuimus, quam alibi brutorum animabus, ac omnibus in genere formis conventire est expositum; at solius partis excellentioris, rationalis n̄empe animæ seu mentis, nobiliorem præ cæteris conditionem contemplabis.
5. mur. Evidem de mentis humanæ immortalitate dubitare, eamve in controversiam vocare, Viri Christiani non est: quippe quod revera est divinæ veritati reluctari. In quod instituti genus meritò censuram infert Cicero lib. 2. de nat. Deorum: ubi, *Mala*, inquit, & *impia consuetudo est, contra Deos disputandi, sive ex animo id fit, sive simulate.* Certè contra Deum ipsum disputat, qui
6. tot Scripturæ locis, meridianâ luce magis claris, se opponit. Præterquam enim quod animæ nostræ immortalitas sat evidenter queat elici ex ipsa Creationis historia. Gen. 2. eandem haud obscurè attestantur loca, Gen. 4. vers. 10. ubi sanguis Abelis vindictam flagitat à Deo. Gen. 5. 24. ubi Enochus à Deo assumitur: cui simile est exemplum Eliae, 2. Reg. 2. 11. Eodem spectat promissio facta Abrahamo, Gen. 15. 1. quod Deus illi m̄ceres sit permagna futura: ac promissio addita secundo præcepto Decalogi, Exod. 20. 5. 6. Unde & alia mortis ratio justis assignatur, alia injustis. Num. 23. 10. Evidentissimè autem probat immortalitatem animæ humanæ ratio fœderis; quod cum Abrahamo & posteris eius iniit Deus, Gen. 17. v. 7. & 26. v. 24. item Exod. 3. 6. & Jer. 31. v. 33. adeò certè, ut, positâ sempiternitate fœderis illius ex divino promisso, vel Deus ipse non foret Deus, vel animæ post mortem sint superstites. Unde argumentum desumens Christus Salvator, optimus sacrarum literarum Interpres, Matth. 22. v. 31. 32. os ita obturavit Sadducæis, infensisimis doctrinæ de animæ immorta-
7. litate hostibus, ut hiscere in adversum non auderent. Plura item alia sat evidenter Scripturæ testimonia passim occurunt, quibus humanæ animæ post mortem superstites traduntur. Inter quæ insignis locus Eccles. 12. 9. Similiter Matth. 10. 28. Luc. 23. 43. quo item spectat historia Lazari & divitis epulonis, Luc. 26. Paulus item Phil. 1. v. 23. cùm Christo esse desiderans, fiduciam proficit vitæ futuræ ac sempiternæ. Plura, quæ ex Sacris in hanc rem
8. adduci possunt, non movebo. Ex dictis autem satis luculenter apparet, quod jam præmonere cœpimus, in Christiana religione haudquam problematicam debere esse quæstionem, quæ de immor-

immortalitate animæ agitatur, sed hanc omnino principii loca esse debere, ubi Christiani hominis vita formanda est: quippe ex qua divini numinis colendi ratio magna ex parte dependet; & quæ neglecta nulla divini cultus, nulla religionis, nulla pietatis aut probitatis cura erit in animis mortalium. Unde Augustinus G. Confess. cap. ult. *Si animus, inquit, mortalis est, Epicurus in animo meo palmam habet.* Haud tamen abs re est, hanc questionem in Philosophia agitare, & quid ex lumine naturæ sacro sanctæ anciliante veritati, de constitutione nostri nobis constet, indagare aliquanto propius: ut ratione convincantur impii, quibus patim cura est divina pagina, vel Scripturæ veritas in dubium vocatur. Magno sanè inter Ethnicos studio & contentionе fuit agitata controversia, ^{10.} si ne animus hominis immortalis, an aquæ atque corpus intereat? Primus inter eos de hoc disputasse fertur Pherecides, referente Cicerone I. Tusc. quest. deinde in Academia, Stoa, Peripato, aliisque Philosophantium Gymnasiis controversia mota vehementius: *Digna sanè, ut dicamus cum Alstedio, in qua hominum ingenia desudarent, cum omnium causa ageretur.* Sed ne priorem nobis paginam Philosphorum Ethnicorum faciat Autoritas, quid rationes valeant imprimis perpendendum est. Nam, si ullibi, hinc sanè rationibus agendum est viro veritatis studio; non Tullianis Platoniciisque pigmentis: *Declamationes enim ambitionum opera, otiosorum cibi sunt. Natura divinitatisque negotiis impedito animo studendum est ei breviti, que res aequet verbis, demonstrationes certas habeat prouectare,* ut Scaliger in hoc ipso negotio loquitur Exerc. 307. l. 30. Videamus ergo primū rationes ^{11.} à Scaligero prolatas, quæ quidem hæ sunt. I^o. Nullum simplex resolvitur in sua principia: nullis enim componitur principiis. At simplicem esse animam docet ex eo, quod sit actus, *ίρτη ζειν*, & ἀπὸ apud Aristotelem. Addo, nisi esset substantia simplex vel composita esset ex potentia & actu, vel ex duobus actibus: Non prius, esset enim anima corporea, ac per consequens in homine daretur penetratio dimensionum: quin imò, solus ille actus potentia pro anima habendus esset, quam id quod è potentia & actu presupponitur compositum: is ergo tandem foret simplex, quod intendebatur; vel daretur progressus in infinitum in finitis. Quod si verò ex pluribus actibus composita credatur anima, non erit

- per se una, nec unum per se hominem constituet. Simplex ergo
13. statuenda est, nec resolubilis in partes. II°. Anima est natura cœlestis, seu quinta essentia, alia à quatuor elementorum natura: si enim ex multiplici materia elementorum, eorumque formis contaminatis fieret una forma, sine adventu alterius formæ unius, homo nihil aliud quam mistum esset, ac unum quid per accidens: Ac nisi quatuor illa rectorem habeant, temere ac sine modo metaque ulla jactabunt & ja^ctabantur. III°. Si interit anima, cum sit simplex, neq; in principia resolvatur, ad nihilum necessariò redigetur. Ergo ex aliquo nihil sit: & converso naturæ opere, sit aliquid ex nihilo. Quod esse, inquit, contra decreta omnium Peripateticorū. Haec sunt Scaligeri demonstrationes: quæ equidem substantiaz durationem fixam animabus nostris confirmant; attamen revera minùs firmæ sunt aut solide, pro vera vita rationalis animaz, aut immortalitate ejus, quæ secundum intellectu est e, usq; operationes, persuadenda: adeoque tales non sunt, quæ
14. pro ne^cstare sint propinandæ Viro veritatis studioso. Nihil enim illæ largiuntur animis nostris rationalibus, quod non brutorum, quoque animabus, & in universum formis omnibus substantiæ communiæ sit. Nam, quod ad primum argumentum spectat. Omnis certè forma, quæ forma est, omnino simplex actus est, ut exposuimus Theatr. Nat. Univ. part. I. disp. 7. quest. I. §. 13. Ac perperam impingit illa prima ratiocinatio, quod vel autoritate utens Aristotelis pro vera ratione, id demum nominis & essentiæ assignet rationali animæ, quod ne ipse quidem Aristotleles extendit latius, quam ad illas animas, quæ sunt insperabiles, (ut ex iis manifestum est, quæ Dissert. de Anim. hum. subst. §. 7. 8. exposuimus;) adeoque eo ipso arguento noster hic Philosophus humanam animam ejusdem efficit conditionis cum animis brutorum animantium, ac necessitate quadam consequentiaz mortalem eo modo, quo brutorum animas mortales appellamus. Ac evidenter secundo arguento immortalitatem veram animabus nostris eripit, quando circa finem citatæ Exercit inquit, Si est entelechia corporis, & actus materiae (anima nostra,) & materia nihil aliud quam elementa quatuor, necesse est animam esse essentiam quintam. Addit autem: Quin istis (qui reclamat,) edico simul: omnem formam cuiuscunque perfectimisti, etiam

etiam si non est anima, ut in adamante, naturam esse quintam, longe aliam à quatuor elementis. Nisi itaque hoc argumento humana anima reverà mortalitatis sit dieenda, velut formæ mistorum corporum quorumvis, plaudite jam vacæ & asini, vespæ ac crabones, & quicquid uspiam substantiali formâ donatum est, nec enim minus quam humana turba ex immortalitate vestra gaudere potestis. Ut solâ hac hypothesi assumpta, non erraverit Plotinus cum Trismegisto, ac Platone quandoque, omnem animam immortalem inferens. Tertium verò argumentum tandem habet roboris. Nam ideo quod ex nihilo nihil fiat, & nihil in nihilum resolvatur, dicuntur etiam formæ quævis materiales è potentia materiæ educi, & in eandem recidere: at præsenti argumento nullo modo constat, aliam humanæ animæ conditionem esse, aliam verò formarum reliquarum, nempe materialium. Quin etiam, hoc solum, si quid roboris haberet illa ratio, evinceretur, à nulla causa naturali posse rationalem animam apnihilari; velut à nulla causa naturali potest ex nihilo produci: an verò insuper quid positivum in ipsa animæ humanæ essentia spectandum sit, quo etiam, respectu habito ipsius Dei creantis, immortalis sit dicenda, nimis eo sensu, ut, si annihilaret eam Deus, (à cuius libera voluntate omnino esse suum habet ac durationem, ac in cuius potestate situm est eandem destruere,) an id illi eveniret præter propriæ essentiaz conditionem à Deo constitutam, hoc sane arguento nondum innoscit. Majori ergo soliditate, (quod futurum mox speramus,) immortalis anima nostræ essentia demonstranda est. Haudquaquam enim Velcurioni lib. 4. phys. c. 40. aliisque id concedimus, (quod & Scaligeranus demonstrationes nimis laxæ inquebant,) humanæ rationem nullis argumentis sibi probare posse & persuadere, ut certè credat immortalem esse animam humanam: quin potius à fana ratione abesse longius censemus, & exceccatas hujus sæculi gestare mentes, qui pro illius immortalitate rationes nullas admittunt, quas interim vel intus eyitare nequeunt in suis conscientiis. Hos illi non absimiles proponunciamus, qui Dei invisibilia, potentiam illius ac divinitatem, ex operibus, quæ fecit, non agnoscunt: non alia de causa, nisi quod ob propriæ rationis nebulas haud patiantur satis esse evidens, quod solo lumine naturæ clarum fore ac

DISSERT. V.

- rebat indubitatum: quamvis interim haud parum animum, vel lumen naturae admittendo aptum, disponat, ac veritatis Philosophicæ fulgorem clarius adducat Scripturæ lumen animo permixtum. Revera autem magis quam pro sana ratione sensibus adhæsit suis Antonius ille apud Ciceronem libr. I. Tusc. quæst. Qui, cum illi Cicero, *Evolvē diligenter*, inquit, *librum Platonis*, qui est de anima, amplius quod desideres nihil est: *Feci mehercule, respondet ille, & quidem sapientis: sed nescio, quomodo dum lego assentior, cum posui librum, & tecum ipse de immortalitate animarum cogitare incipio, omnis illa assensio habitur.* Nos, cum minimè probemus omnia Platonis argumenta, quæ & brutorum animas ad immortalitatem evehunt quandoque, solidiora tantum quædam expendemus. Ac primùm, in majorem rei evidentiam, præsentis Dissertationis ~~superioris~~, seu controversam quæstionem, in hunc modum planius exprimimus: *An humana anima sit spiritualis substantia, à corpore separabilis, que etiam cum discessit, à Deo quidem dependens, subsistentiam tamen in se ac per se servet, ingeniumque & indolem vivaciter teneat, seu efficaciter intellectus ac voluntatis operationes exerceat, habeatque sensum spiritualem, quo vel premia vel poenas percipiat, vel latitudinem vel dolore afficiatur?* Non ergo pro nostro instituto satis erit, demonstrasse rationalem animam quoad substantiam suam nullo genere interitus à causa naturali posse destrui, nec ulla in Natura rerum contrarietate aboleri, (quæ ratio Thomæ est pro ejus immortalitate p. I. q. 75.) hoc enim illi est commune cum materia quoque prima, ipsaque formarum materialium substantia: sed demonstrandum nobis est, hanc ipsam, sine corpore etiam, dum est in corpore, essentiale quiddam esse à corpore separatum, ut loquitur Calvinus Inst. lib. I. c. 15. §. 2. verèq; sine corpore in se ac per se vivere, hoc est, efficaciter operari, ad cōque propriā subsistentiā nisi, esseque revera quid in suo genere completum ac perfectum, dum naturaliter ad unam subsistentiam cum corpore est ordinata. Sed ne hīc cavillandi detur aliqua occasio, de modis existendi quædam paucis præmittenda sunt. Ens reale 1º. velita existit, ut nullo modo alteri inesse aut communicari possit: (ut perfecta & absoluta supposita;) Vel 2º. ita existit, ut actu in alio sit, (ut accidentia, partes suppositorum, formæ materiales, universales

versales essentiæ, itemque singulares in abstracto spectatae;) aut
saltem alii communicari possit, (velut animæ humanæ à corpo-
re separatae, quæ licet in alio non sint, ad unionem tamen cum
corpore sunt determinatae.) Quæ priorem existendi rationem ha-
bent, respectu posteriorum speciali ratione, & quasi κατ' ἵξοχην,
dicuntur *per se subsistere*, seu *per se existere*, aut *subsistentiam pro-*
priam & absolutam habere. Posteriora verò omnia respectu ho-
rum *inexistere* dici possunt. Sed cùm magna horum omnium sit 26.
diversitas, pro diversa existendi ratione, diversimodè passim *ſub-*
ſtantia vel subsistentia, vel ipsum *subſttere* accipitur. Præterquam
enim quòd *hypostasis vel subsistentia* vulgo tribuatur 1º. ei quod
verum *effe* obtinet, ac non inanem tantum ejus speciem; itemque
ei quod habet *effe* permanens: 2º ei, quod quovis modo subest,
ut fundamentum, vel basis, vel sæx in vino, aut sedimentum in
urina: usitatissimè ac frequentissimè apud Philosophos tribus
modis accipi solet. 1º *Subſttere* illud dicitur quod non est in ali- 27.
quo *subjecto* inhæſionis: nempe omnis ac sola substantia, sive ea
sit universalis sive particularis, sive sit completa sive incompleta,
Atque hoc existendi modo substantia distinguitur ab accidenti-
bus: Unde in illius definitione ponitur *per se subsistere*; cum acci-
dentium *effe* seu *existere* non sit *subſttere*, sed *effe* vel *existere in* 28.
alio. 2º. *Subſttere* strictius dicitur illud omne, quod in alio non
est, non modò ut accidens in *subjecto*, sed nec ut pars essentialis
vel integralis in *toto*, nec ut essentia in *supposito* vel persona: seu,
quod ita simpliciter absolutam habet subsistentiam, ut nulli o-
mnino sit communicabile, aut in nullo queat includi *supposito*:
hoc est, quod ipsum absolute sit vel *suppositum* vel persona. Hoc
ergo sensu non modò animæ humanæ propriam subsistentiam
non tribuimus; sed ne quidem essentiæ divinæ: cùm illa sit in ho-
mine, ut pars essentialis in *toto*; hæc verò ineffabili modo in tri-
bus S. S. Trinitatis personis. 3º. *Subſttere* dicitur, quod non exi- 29.
stet in alio ita ut ab eo pendeat quoad existendi actum, hoc est,
ita ut non nisi propter imperfectum suum existendi modum ex-
tra illud, sive sine illo, ac per se non existat. Quo quidem modo
negamus non solum accidentia subsistere; sed etiam materiam
primam, ac formas omnes quæ è potentia materiae educuntur: si-
militer substantias universales, & singulares essentias in abstracto
spectatas:

- DISSERT. V. spectatas: atque hinc, licet (contra sententiam Apollinaris,) singularis ac perfecta natura humana sit in Salvatore nostro Iesu Christo; haud tamen cum Nestorio singularem illi naturæ subsistentiam tribuimus. Afferimus autem hoc ultimo modo subsistere non modò omnes substantias completas ac prædicamentales, itemque S. S. Trinitatis personas; sed etiam hoc significatu subsistentiam tribuimus essentiæ divinæ, quamvis una eademque sit in tribus personis: nec enim Dei essentia à Deitatis personis in suo esse pendet; utpote quod imperfectionem argueret. Et hoc quidem modo animabus quoque nostris propriam subsistentiam esse tribuendam, sine qua immortales naturæ dici non possent; nunc porrò demonstrabimus. Interim de prædictis existendi modis, præter ea quæ exposuimus Apol. nostræ Art. 1. & Theatr. Nat. Univ. disp. 6. à § 29. usque ad § 33. vid. Rob. Baron.
31. in Philos. Theol. ancill. Exerc. 1. art. 4. Hisce autem præmissis, ut ad rem ipsam tandem accedamus. Tria argumenta solidiora ex Platone, Xenophonte, & Cicerone, pro immortalitate animæ, colligit Melanth. libr. de anima. Quorum primum, desumptum ab essentia ipsius animæ, tale est. I^o. Natura non orta ex elementis non corrupitur. Anima non est orta ex elementis. Non ergo corrupitur: adeoque propter corporis interitum non interit. Hoc quamvis idem videatur cum secundo Scaligeri, multum tandem distat, ac verè tale est, de quo potuerit Plato prædicare, videri posse sufficientem demonstrationem, nisi gloriari odiosum.
32. esset: (καὶ μὴ ἵταχθεὶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀποδεῖχθαι.) Nempe argumentum intendit propriam animæ subsistentiam, quæ non dependeat secundūm existendi actum ita à materia, ut sine clementorum aliqua contemperatione, aut materiae permixtione, nec queat esse, nec operari. Ac si minor talis esset. Anima nec secundūm esse proprium, nec proprium operari, dependet ab elementis. Ratio nempe datur, quod impossibile sit, posse in re ulla, quæ ad elementa spectat, vel ad naturam elementarem adstringitur, oriri notitias universales, ac de rebus immaterialibus, de Deo, de numeris, de ordine, de discrimine honestorum & turpium: quæ tamen notitiae reverè in humana anima insunt. Nempe operationes spirituales, intellectus nimirum & voluntatis, exercet anima nostra, etiam absque organorum ministerio, dum corpori est,

est unita, quando ea percipit & agit, ad quæ nulla facultas materialis unquam assurgit. Nec enim longius id dictum Aristotelis, 34.
(intelligentem oportere speculari phantasmata.) extendendum est, quæ ad earum rerum contemplationem, quæ per sensus menti obviae redduntur: ubi tamen ipsa quoque mentis actio est inorganica, quæ non nisi circa speciem intelligibilem versatur, quam mens ipsa sibi format, dum phantasma objicitur. Estq; revera talis actio non tamen mentis, quæ hominis seu compositi: quippe mentis quæ hominis forma est, ipsique phantasiaz seu animæ sensitivæ præstituta ac unita. Atque in hac communione spectata mens, 35.
 seu potius ipsa phantasia illi devincta essentialiter, intellectus possibilis seu patiens dicitur; ac illa quidem à se ipsa distinguitur, aut ab hoc intellectu patiente, quatenus aliter absque omni corporeæ facultatis concursu intelligit, seu absque phantasmate species intelligibiles in se concipit, ipsaque species, è phantasmate formatas, communicat ac quasi imprimis sensitivæ, quam ita ipsam quoque rationis participem reddit, ac verè intellectum passivum efficit, cujusque respectu ipsa agens appellatur. De qua re 36.
 alibi. Et quid enim? Ne hoc solummodo dicamus, Deum ipsum sæpe species imprimere humanæ animæ; ac posse ipsam animam feita penitus à sensibus corporeis abducere, ut forte dubium videri queat, an intra corpus an vero extra corpus versetur, ut saltem sensitiva nec videat nec audiat, nec dicere quid, nec facere quid queat: ut in ecstasi contingere non raro observatum est. Plura sane nobis argumenta sunt omnino abstractarum operationum. Etenim, an non ipsi judicamus ratiocinationes nostras, & 37.
 verum à falso in iis discernimus? an non deprehendimus ac corrigimus in iisdem errata? an non habemus actus ita reflexos, ut intelligamus, nos intelligere, quin immo, nos intelligere quod intelligamus. Ipsius quoque Dei notitiam habemus, animabus nostris insitam; ac immortalia cognoscimus; quin ea quoque quæ materiæ immersa sunt à materia abstrahimus, ac sine materiæ conditionibus, sine figura contemplamur: ac utut multa intelligimus, semper tamen plura intelligere desideramus; ut ne per morbos quidem vel senectutem activi intellectus operationes fastiscant. Cùmque ille, qui brutis animalibus inest sensus, extra 38.
 corpus non egrediatur, vel saltem non longius se extendat, quæ

- ad res sibi objectas; mentis certè humanæ agilitas, ut cum Calvinus dicam ex Inst. lib. 1. cap. 15. § 2. cælum & terram, naturæque ar-
cana perlustrat, & ubi sœcula omnia intellec̄tu & memoria com-
plexa, singula digerit suâ serie, futuraque ex præteritis colligit.
Quid, quòd dormiendo non tantum se circumagit & versat, sed
multa utilia concipit, de multis ratiocinatur, futura etiam divinat,
39. ut loquitur Calvinus cit. libr. cap. 5. § 5. Quin ipsum quoque U-
niversum transcendimus; ac invisibilem Deum & Angelos intel-
lecu propiùs investigamus: quæ certè minimè in corpus com-
petunt. Recta, honesta, justa, quæ sensus latent, apprehendimus;
insatiabilem, ac longè majorem quam pro conditione hujus vi-
tae, habemus appetitum æternitatis, scientiæ, beatitudinis: quin &
pro salute nostra appetimus & avidè amplectimur multoties ea,
40. quæ sensibus adversa sunt & inimica. Quòd si ergo anima nostra
talia agit sine corporis auxilio, non utique ut forma corporis illa
agit: Forma enim, quæ forma est, nihil per se ipsam agit: sed tota
formæ actio redundat in compositum, cui ipsa operandi est prin-
cipium: Si verò per se ipsam agit anima, non dependenter à ma-
teria vel organis corporeis, utique existentiam habet absolutam
ac independentem, quæ (licet ad constitendum hominem ma-
teriâ seu corpore indigeat, cui uocari solet jungatur,) fine ope-
tamen ac causalitate corporis obtinet sibi propriam essentiam, ex-
tra suas causas constitutam; adeoque & per se subsistit, existentiæ
41. suæ modum habens proprium ac substancialiem. Ut omnino ex
Calvino concludendum sit, loco proximè citato, latere in homi-
ne aliquid à corpore separatum. Vel, ut paucis ex Marsilio Ficino
repetam, comm. in Conv. Plat. c. 3. *Si animus per se agit quicquam,*
per se certè est & vivit: vivit autem sine corpore quod sine corpore
operatur. Si per se est, esse ipsi quoddam proprium convenit, corpori
42. *non commune.* Quòd si verò in ipso corpore anima per se subsistat,
ac sola sibi sit principium à conditore Deo constituta suarum o-
perationum, absolute utique ac substancialiter à materia est sepa-
rabilis, ut subsistens citra materiæ subsidium, separata vivat atque
operetur. Quid enim causæ fingi potest à qua reducatur ad interi-
tum? Et si nulla quidem fingi queat, an non ipsa nos natura urget
43. ut eam judicemus immortalem? Certè quod à solo Deo creatore,
absque secundarum causarum concursu & subordinatione (ut
jam.

jam antè demonstratum est) talem essentiam obtinuit, ut per se subsistat, suasque edat operationes, id à nulla creatura potest destrui vel inhiberi: cùm enim Dei conservatio sit continua creatio, id equidem quod per secundas causas nullo modo est produc-
tum, in sui conservatione nullo modo à concursu earundem pendet: at quod à solo & unico Deo in sui esse pendet, id à solo & unico Deo, concursum suum denegante, potest aboliri: haud enim 44. ulla creatura ejus est potentia, quæ ultro influentis Dei conservationem queat inhibere. At cur nam aboleret Deus essentiam à se bene constitutam? Boni certè non est, yelle id quod bonum est annihilare, vel ullo modo in deterius dissolvere: At omne ens, quæ ens, bonum est. Aut, si humanam animam annihilaret Deus, foret illud utique præter indigentiam essentiæ ipsius animæ, à Deo antè tali modo constituta, ut propriam in se subsistentiam obtineat: ac sanè prorsum supernaturali ratione destructio ejusmodi contingere, cùm non minùs naturæ limites transcedat, à rerum conservandi actu Deum Opt. Max. cessare, quām creare. In solo ergo Deo causa ac ratio actualis interitus humanæ 45. animæ quærenda foret, respectu cuius ne vel ipsi Angeli sunt immortales; at non in ipsa anima: quæ ut suam subsistentiam à conservante Deo naœta est, ita eam suâ sponte non deponet, sed per hanc seipsum ab interitu tueretur: ut adeò reale suæ immortalitatis aliquod principium in se obtineat. Hæc nempe animæ ipsius 46. est essentia, quæ illam ordinavit ac conservat divinum beneplacitum, & immutabile decretum. Haudquaquam ergo rei satisfaciunt, qui immortalem quidem animam pronunciant; at nullà aliâ ratione, nisi quòd ab ulla creatura nequeat annihilari. At errant illi longè gravius, qui cùm rectè quidem præsupponant citra lapsum, & animam hominis suâ naturâ incorruptibilem, & corpus nulli morti aut corruptioni obnoxium; per lapsum tamen è contrâ totum hominem ex natura sua faciunt mortalem, cuius animam non nisi extraordinariâ quadam Dei gratiâ ab interitu servari putant. Evidem negari nequit, quòd in Deo alia sit immortalitatis ratio, quām in nostris animabus, cùm hæ non modò absolutâ Dei potentia annihilari queant, sed & si vel conservativo actu tantum Deus non influeret, in nihilum relaberentur illicet: ac insuper hoc ultro equidem concedimus, aliam sanctorum.

DISSERT. V.

- Angelorum rationem immortalitatis esse, aliam verò animarum humanarum, quippe cùm per legis divinæ transgressionem hæ verè mortem atque abolitionem sui sint promeritæ, adeoque solà Dei bonitate ac speciali quadam gratiâ, seu veluti precariò, immortales serventur. Hoc tamen interim, dum Deus illam gratiam concedit, non tollit propriam essentiam à Deo prius tributam animæ, (licet secundùm eximia illa justitiæ ac sanctitatis dona, veluti affectiones supernaturales, sit corrupta, ipsæque intellectus & voluntatis operationes sint distortæ ;) sed divinâ illâ bonitate salvâ, ac gratiâ superstite, omnino animabus nostris propria *ὑπόσασις* seu subsistentia relinquitur, quâ sublatâ non possent verè dici *ὑπόσασις*: ut adeo sit illa anima *ὑπόσασις* ut verbis utar Cl. Alstedii, ex Pneum. part. 4. cap. 4. *fundamen-*
48. *tum immortalitatis ejus non minimum.* De qua quidem animæ humanæ subsistentia alibi plura juxta Orthodoxos exposuimus. Ex prædicto autem errore admodùm periculoso originem detraxit olim, hodièque fomentum assumit, illa perniciosa hæresis, latissimam ad Epicureisimum viam sternens, quâ damnatorum
49. animæ creduntur interire. Non jam eos pluribus attingere necesse est, qui animam ita corpori astrictam volunt, ut non satis esse videatur, ad sistenda corporis membra hostiam, vivam, sanctam, Deo que acceptam, si recta ratio præfit facultatibus corporeis, ipsa ad colendum Deum prona ac intenta, eademque in regenda hominis vita universa principatum teneat; nisi insuper nullæ omnino sint humanæ animæ operationes quæ non cum organis corporeis communicent, nullæ quæ dependeant à sola mente, per se ac non ut forma operante: ut adçò necesse credant influe-re in corpus organicum omnia rationalis animæ *ἐργάμματα* seu operationes, non tantùm illas quæ videri possunt exerceri mediante animâ sensitivâ, sed etiam rationales, ac quibuscumque tandem Deo est agglutinanda. Hoc unicum inferimus fieri aliter
50. non posse, quin hac hypothesi admissa, propria animæ *ὑπόσασις* vel subsistentia negetur: adeoque non minimum illud (ut Alstedius vocat) immortalitatis fundamentum evertatur: quo destru-*&* fulcra sanè Religionis quælibet vacillant, ipsaque tandem
51. corruat Religio, ac impunè dominabitur Epicurus. In tales severius censuram stringit Calvinus lib. 1 Inst. cap. 5. § 5. qui nempe, *pra-*
posterioris

posterioris argutias dediti (ut vocat) frigidum illud Aristotelis dictum libenter obliquo flexu traherent; tam ad immortalitatem anima abolendam, quam ad eripiendum Deo ius suum. Nam quia organicae sunt anima facultates inquit, hoc praetextu alligant eam corpori, ut sine eo non subsistat. At qui longè abest, inquit, quin potentie anima in functionibus, quae corpori inserviunt, inclusa sint. Ac ibidem multas operationes colligens, quae nihil attinent ad corpus, nec in organa corporea influere dicenda sunt, infert tandem suas anima esse partes à corpore separatas. Quid ergo? diceturne ita anima substantia completa ac perfecta? Evidem in suo genere talem esse, non video quā ratione dubitari debeat vel possit, siquidem demonstratum hactenus, eam per se absolute operationes exercere, adeoque ratione propriæ substantiarum absolutam esse. At ita tamen dicimus completam ac perfectam, ut interim determinatam afferamus ad corpoream substantiam & ad unam cum eadem substantiam. Synops. Philos. primæ, seu Compend. Metaph. disp. 8. th. 29. Nempe, ut dicamus cum Clariss. D^o. Schoockio, ex disp. de immort. anim. th. 6. *Anima, quæ est anicata sua, (intell. secundum ordinem naturæ,) quamvis corporis, in se considerata est completa substantia, relativè vero ad corpus (seu hominem) incompleta: quia vero de essentia illius est, habere rationem formæ, rectè dicitur illius essentia esse natura incompleta. Quæ haud magis sunt contradictiones, quam homo completus in utero, & extra eum existens. Ille enim rectè, quamvis omnibus numeris absolutus, incomplete dicitur essentia, quia nondum natus alio vitæ modo vivit, cum tamen tota hominis essentia in eo sit: Una eademque anima est substantia spiritualis completa, & forma informans corporis, (seu hominis) cuius conservatio in proprio esse utrumque statum includit. Quod autem de statu violento, in quo futura sit anima post separationem ad naufragium propè moveri solet, ad illud haud incommodè respondet idem th. cit. eum non competere animæ ratione essentiarum, sed appetitus: confer. ea, quæ Coroll. adjecto ad dissert. 2. de animæ humanae origine exposuimus: ubi quæ ex Clariss. D. Freitagio notavimus, appositè ad hoc negotium transferri possunt. Hoc impræsentiarum addimus, haud magis incompletam ac imperfectam animæ in se spectatae essentiam argui per appetitum ac propensionem, quā separata*

53.

54.

55.

56.

- DISSERT. V. parata corpori agglutinari desiderat; quām incompletam ac īmperfectam arguit essentiam humanam appetitus ille, quo naturaliter scire desideramus, cūm interim multis ignorantia tenebris passim sumus involuti. Et reverā homō ipse in hoc miseriæ statu incompletus dici potest, si cum primævo illo conferatur, quippe cum potissimā imaginis divinæ parte orbatus sit: at interim quis neget hominem in se spectatum nihilominus essentiam completam obtinere? Sed hisce satis de primario illo Platonis pro immortalitate animæ humanæ argumento, quod Achilles rectè dici potest, quod absque vana jactantia Platoni potuit demonstrativum appellari. Ad secundūm transeanus, haud minūs firmum, quod à justitia divina pendet: adeoque ea stante stat, ac non nisi ea vacillante vacillat. Est autem illud tale: II°. Omnia divinā providentiā geruntur: quod non Scriptura modò probat, sed & ratio humani intellectus solidè evincit, ac à nobis demonstratum est Theatr. Nat. Univ. part. I. disp. 10. q. 1. At videamus interim pios ac honestos viros in hac vita passim male affici; ac contrā in sinu gaudere iniquos; illos injuste à tyrannis a clatrōibus occidi; sceleratis verò contrā ad vota quāvis evenire, at impunes interim hosce elabi. Quod si ergo Dei vigeat justitia, necesse est piorum vitam aliam quandam supereruisse, hac terrenā longè meliorem, quæ cum corporis interitu haud quaquam extinguitur: ac impios econtrā manere tandem peinas, iniquitatis expletā in terris mensurā, adeoque nec in hisce animam cum corpore perire. Hoc illud argumentum est, quo D. Petrum fuisse usum testatur Clemens lib. 3. recognit. Si Deus justus est; anima immortalis est. Ex eodem argumento consolatione certissimā freti, præstare injuriam pati quām inferre, non dubitamus. Ipsa nempe divinæ justitiæ consideratio nos erigit, quā, fore vitam aliquando, ubi discernat Deus Abelem à Caïno, Baptistam ab Herode, Paulum à Nerone, ac quemvis plium suppressum, à suppressore impio, persuasum certo certius habemus: Et, quod Caïno dictum fuit, cuivis perverso dictum novimus: *Quod si male feceris, peccatum tuum quiesceret donec revelabitur.* Tertium argumentum Cyri apud Xenophontem citat Melanthon, à magnis cruciatibus conscientia in sceleratis petitum: Ut Optimè hoc uno eodemque argumento & vindicis Dei cognitio, & animarum immor-

Immortalitatis certitudo, naturaliter animabus hominum indita probetur. Vanissimum, inquit Calvinus Institut. lib. 1. cap. 3. § 2. quod à quibusdam dicitur, paucorum vafritiâ & calliditate exco-
gitatam esse religionem, seu immortalitatis animæ persuasionem, ut hac arte simplicem populum in officio continerent, unde tan-
dem universalis supersticio, seu inveteratus error promanârit. Ta- 61.
met si enim extiterunt olim nonnulli, hodièque non pauci emer-
gunt, qui immortalem animam esse negent; velint tamen nolint,
quod nescire cupiunt, subinde sentiscunt. Nemo, inquit, Calvi-
nus, in audaciorem & effraniatorem numinis contemptum proru-
pisse legitur, quam C. Caligula; nemo tamē miseriūs trepidavit, cùm
aliquidira divine indicium se proferebat: ita Deum, quem studebat
ex professo contemnere, invitus exhorrescebat. Quid verò audacis-
simō Dei contemptori tanti metus causa esse potuit, nisi quod
immortalitatem animæ sentiret. Hinc conscientia mali ad furias 62.
sæpenumerò sceleratos exagitat, ut de Oreste constat, de Oedi-
po, aliisque gentilitiis. Sacræ literæ Caïni angustiam produnt, ac
Judæ proditoris: cui mors naturæ levis fuit, præ morte & perdi-
tione immortalis animæ, non finienda in perpetuum. Infinita
funt similia exempla: ut adeò cuivis sua conscientia sit indubita-
tum immortalitatis suæ argumentum. Præter dictas autem ratio- 63.
nes, quæ certè Geometricis æquiparari possunt demonstratio-
nibus, plures non coacervabimus: ne tantum probabilibus, quod
certum est in dubitationem revocare videamur potius quam
confirmare. vid. Piccol. libr. 2. de mente hum. Alsted. Pneumat.
part. 4. cap. 2. &c. Quod autem atinet Philosophos antiquos, 64.
quamvis fuerint etiam pauci ita à mente dimoti, ut nec seipso
nossent, nec Deum vererentur, nec sensum conscientiæ ejusque
stimulos admitterent: nobilissimorum tamen in universa Anti-
quitate Philosophorum ita constans fuit de immortalitate ani-
mæ sententia, ut asserere non dubitaret Isidorus lib. 3. Epist. 235.
*Philosophos, & Poëtas, & Oratores, & Scriptores omnes, animæ
immortalitatem docuisse.* Hanc sanè tuiti sunt Trismegistus, Py- 65.
thagoras, Anaxagoras, Plato in Philebo, Timæo, 10. de Republ.
ac imprimis in Phædonie, qui de immortalitate animæ inscriptus
est; similiter Plotinus peculiari libro, ac universa Academicorum
cohors: quorum tamen plurimi latiūs, quam par est, immortalis-

- DISSERT. V.** tatem animarum extendunt, utin bruta quoque illa traducatur, solo nempe argumento à simplicitate ejus sumpto, quo forte & materia prima immortalis posset appellari: eodem Scaligerum deceptum fuisse antea monuimus, quamvis in errorem cum cæ-
66. teris non longius procedat. Stoici ferè dubiè vel ambiguè lo-
quuntur: non defunt tamen apud eos sat clara testimonia. Ita
nempe Seneca Epist. 102. *Dier iste, inquit, quem tanquam extre-
mum reformidamus, eterni natalis est.* Et alibi: *Animus aeternitatis
sua memor, in omne quod fuit, futurumque est omnibus saeculis, va-
dit.* vid. Lips. Physiol. Stoic. lib. 3. cap. 11. Prolixius diffusa Anti-
quitatis de immortalitate animæ sententias colligit August.
Steuch. Eugub. de peren. philos. libr. 9. Et longa serie Nicol.
Faventin. libr. 1. de immort. animæ Antiquos recenset, qui hanc
sententiam amplexi sunt, inter quos præter antè à nobis enumera-
tatos, fuere Pherecides, Homerus, Euripides, Pindarus, Hesiodus,
Diogenes, Thucydides, Thales Milesius, Zoroaster, Aratus,
67. Cicero, Plinius, aliique plurimi: Gentes integras quod attinet,
Ægyptios quidem immortales animas tradidisse autor est Herodotus libr. 2. similiter Druides, & Galli veteres, teste Cæsare,
libr. 6. comm. & Valerio Max. libr. 2. cap. 1. Græci & Romani,
teste Cicerone de Amicitia. Item Hesseni Judæorum, Brach-
manes Indorum, (quæ non gentis sed sectæ nomina sunt,) Persæ,
Macedones, Thraces, Arabes, Getæ, Arcades, ut ex variis citat
68. Alsted. Pneum. part. 4. cap. 2. Ac præter Veteres, nuperas quo-
que Patrum nostrâ que memoriâ repertas gentes, utat maximè
Barbaras, ex variis Autoribus colligit, ac sententias earum expo-
nit Crocius in suo Syntagm. Theolog. libr. 2. cap. 2. Inter quas
Guinenses, Peruani, Chinenses, Mexicanos, Guianenses, Touou-
pinambaulti, Brasilienses, Virginianos. Ut adeò sit verè com-
munis quidam populorum consensus, tacitusque Naturæ instin-
ctus & connata lex: quò item spectant Gentilium fabulæ, de ma-
nibus, campis Elysii, Tartaro, paſſim apud Homerum, Virgil.
69. Ovidium, decantatæ. In hoc omnium ferè gentium ac nobilissi-
morum Philosophorum conſeuſu, mirum quod reperiantur qui
dubitare ausint de sententia Aristotelis, quin imò qui non nisi
mortales illum agnoverisse animas contendant: etiamſi vel præci-
pui illius Interpretes plerique sanam illi de immortalitate ani-
mæ sen-

In sententiam aperte assignent, quam evidentissimis ex eodem prolatiis testimoniis affirmant. Certè Græci omnes, qui Aristotelem interpretatione suâ seu commentariis illustrârunt, humanam mentem ex sententia illius dixerâ immortalem, inter quos Theophrastus discipulus Aristotelis, referente Themistio, Plutarchus, Priscianus Lydus, Simplicius, Psellus, Olympiodorus. De solo Alexandro Aphrodiseo dubium est, quem tradidisse animas mortales vulgo ajunt. Sed, nostro quidem iudicio, merito hunc defendit Angust. Steuch. Eug. libr. 9. de peren. Philos. cap. 21. 22. Reverâ namque sensit is cum cæteris 71.

Peripateticis, ac ipso Principe Aristotele, animam quandam corpoream, seu materiae implicitam, ac mortalem, à mente distingtam, cui ipsa mens separabilis, immortalis, impermixta, superveniat. Velut & ipse Philoponus, qui hîc acriter Alexandrum infestatur, mentes humanas formatis corporibus infundi statuit, postquam vegetalem & sensualem animam acceperint, ac è tribus animabus totâ substâ distinetis, priores cum homine aboleri, superstite solâ intellectuali, ut ex eodem refert Bodin. Theatr.

Nat. lib. 4. Quod enim ad Alexandrum attinet, quando is quidem 72.

animam dicit esse *crasin* & *actum formamque corporis*, subjungit, *Fit nobis, quemadmodum prædictimus, sermo de anima eorum que sunt in generatione & corruptione.* Non dissidet ergo eâ parte à Galeno, ac Hippocrate fortassis, qui ipsi quoque actum corporis crasin ejus, seu temperamentum, crediderunt, (à quo tamen animam rationalem distinctam non modò agnoverunt, sed aperte sunt testati, vid. quæ. citav. diss. 2. de anim. hum. orig. § 62.) & à sententia horum non longius recedit Danæus loc. com. part. 3.

lib. 1. c. 10. ubi *animam brutorum tantum quoddam humorum temperamentum & syncrasin appellat.* Nempe, de ea tantum anima loquitur Aphrodiseus, quam definit Aristoteles 2. de anim.

actum corporis organici, &c. quam definitionem minimè quadrare in humanam mentem, vel ipso Aristotele id aperte testante, exposuimus dissert. de hum. anim. subst. § 7. 8. atque hinc seipsum declarans Alexander, de anima eorum se loqui, inquit, quæ sunt in generatione & corruptione, hoc est, rerum absolute naturallium. At injuriam sanè faciunt humanæ menti, eamque reverâ pronunciant mortalem, qui essentiam illius in definitione Ari-

70.

73.

74. stotelis constituunt, ut cit. loc. manifestum dedimus. Rectius Alexander diviniorem hanc animam, quæ propriè dicatur mens, sive animus quo sapimus, non vult inclusam esse sub illa definitione Aristotelis: unde dicit ἡ γὰς θεῶν φυχὴ, εἰ τὸ τάυτα δὲ φυχὴ παλαιόν, ὅμοιό μας ἡ ταύτη φυχὴ λέγονται, Nam anima Deorum, si modo ea appellanda sit anima, aequivocè cum hac diceretur; Humanam sc. animam intelligit, seu rationalem, quam eandem alibi vocat formam immaterialē, & quæ propriè dicatur ψυχή; mens, οὐ κατ' ἐπρεσίαν secundum actum, (Aristoteli dicta agens intellectus,) item χωρὶς τοῦ αἴσθητοῦ, οὐ αὔτη, separabilem, impatibilem, & impermixtam: hanc alterius generis esse innuit, & aequivocè vocari animam testatur. Imitatur autem eo loquendi modo Aristotelem, qui & ipse in Moralibus νῦν θεοῖς συγγένειαν mentem Diis cognatissimam, seu ad Deorum maximè genus pertinenter appellat: Velut & Pythagoras, homines universos sermone compellans, θεοὺς τὸν genus divinum nominabat. Et Aratus Τερψίχορος ερεπερ: quod refert Apostolus Act. 17. vers. 28. & excipit his verbis γένος εἰν τοῖς πάπχοντες τῷ θεῷ, Génus ergo cūm simus Dei, &c. Ut ut autem recte in negotio præsenti sentit Alexander, eundem tamen alià ratione hic errasse non negamus, utpote qui mentem nostram à divina mente vel ipse non discrevit, vel ab Aristotele per agentem intellectum indigitari ipsum Deum creditit: quem ideo non immemorò ridet Themistius, referente Evgub.lib.9.de peren.Phil.cap.31.at ipse interim ridendus è causâ, quod, dum mentem quidem hominum à Deo statuit diversam, omnibus tamen unam eandemque tribuat: sed quâ occasione in hunc lapsus sit errorem Alexander dissert. 1. de anim. hum. orig. § 18 obiter innuimus.
75. Quod ergo immortalitatem animæ humanæ attinet, hanc sanè Alexander quoque attestatur Principi Peripateticorum, nec ipse è parte ab Antistite discedens. Eandem Aristoteli sententiam attribuunt Philosophi Arabes plerique omnes: velut item Thomas lib.2.contra gentes cap.79.aliique recentiores. Loca Aristotelis complura colligit Piccol.lib.2.de mente hum.cap.3.4.5.6. & 7. & quæ in sinistram suspicionem adducuntur rationes solvit idem cap. 8. Ac magno volumine, de immortalitate animæ, causam Philosophi prosequitur ac defendit Fortunius Licetus. Certe si vel aliquando sit obscurius locutus Aristoteles, aut fortè alieno loco

loco minori cum ~~et~~ protulerit, quod ad hoc negotium
 extendi posse videatur: plura tamen ejus loca occurunt, quibus
 satis clarè & perspicuè suam mentem ex professo exponit, ex
 quibus lucem mutuare pro obscurioribus omnino æquum ac ne-
 cessere est. Ac illud quidem Ethnico Philosopho cum viris lumine 79.
 divino illustratis, sanctis etiam & laudatis, commune est, quod ri-
 gidioribus Censoribus locutiones ejus possint esse offendiculo.
 Annon etiam in Lactantio circa hanc ipsam materiam periculosa
 locutiones invenimus, quas tamen æquiores æquo toleramus
 animo, utpote cum lib. 6. cap. 11. inquit, *Animas hominum, ne
 extinguantur, humanitate sustenta.* Et ibid. cap. 20. *Adeò longè
 ab hominibus secessit humanitas, ut cum animas hominum inter-
 ficiant, ludere se opinentur.* Quin imò, an non ex Scriptura ipsa 80.
~~Scriptura~~ impii arripiunt, quod suæ causæ hīc prætendant, con-
 tra tot loca meridianâ luce magis clara, veluti ex eo quod est
 Eccl. 3. v. 19. Et si quis consequentiis nocte gaudeat, in Cal-
 vino quoque, circa hanc doctrinam, ansam satis amplam inve-
 niat. Is enim Inst. lib. 1. cap. 14. § 8. nonnulla, quæ de Angelis
 quæri possunt, perpendens, *credamus*, inquit, *ex eo esse genere my-
 steriorum, quorum plena revelatio in ultimam diem differtur.* Hinc, 81.
 si sanctorum animabus, quæ duduī è corporibus migrarunt,
 nondum revelationem eam factam opinatur, in Arabum fortè
 hæresin impingere alicui minùs æquo videbitur, ac statuere ani-
 mas cum corporibus interire, die autem novissimo denuò cum
 iisdem excitari; aut cum aliis dormire eas in ultimum diem, adeò
 que ad Epicureismum cum Socinianis & Anabaptistis viam ster-
 nere. Et fortè magis durus poterit videri locus ille qui est Inst.
 lib. 2. c. 25. § 6. Sed quis probus unquam, aut saltem orthodoxus,
 optimo Calvinō, (qui peculiari libro sat strenue Psychopanny-
 chitarum errorem refutavit,) ejusmodi calumniam aspergere
 tentavit. Quod si ergo passim in Theologis ejusmodi loquendi 82.
 formas non usque adeò exquisitas, vel acumen rei sat exactè at-
 tingentes, æquo animo admittimus ac ferimus, cur, quæso, non
 cædem ~~scripturam~~ utamur erga Philosophos? cur tam rigidæ censuræ
 eos submittamus? præsertim cùm ex clarioribus de sana mente
 eorundem satis luculenter constet. Sed utut plurimi de immorta- 83.
 litate animæ consentiunt, de modo tamen ejus & existendi ratio-

ne cùm à corpore separata est , non una extat omnium opinio . Quippe , ne jam denuò de iis dicam , qui vel ipsum Deum pro humanae animæ substantia communi cunctis habuerunt , vel alio modo unam omnibus animam communè tradiderunt : Qui quidem μετεπένθωσις statuisse perhibentur cum Pythagora , Trismegisto , aliisque Antiquis , eos , in perpetuo ludibrio versari animas , ac de uno corpore in aliud post obitum migrare , credidisse fama

84. est . A quibus non longè Plato absfuisse censetur : qui tamen excellentes & heroicas animas , non nimium pollutas contagio corporum , tanquam puriores sursum evolare arbitratur , & suis denuò consociari astris ; ignavas verò & voluptatibus corporum contaminatas , humi vagari circa sepulchra , easque spectra esse judicat , quæ sàpe cernuntur . Sed hæc fabulosa esse , & excoxitata eum in finem , ut reverentiam plebeculæ injicerent , & terrorum incuterent quo in officio contineretur , non dissimulavit ipsamet Antiquitas , ut Dissert . I . de anim . hum . orig . ostendi-

85. mus . Plura id genus Plato in hac materia commentus est . Quippe ex Homero profundum sub terra barathrum , seu vastissimum hiatum , quem Tartarum appellant , sub persona Socratis assumentis in Phædone , in hunc omnia flumina confluere , indeque rursum esfluere ait . Recenset autem quatuor præcipua : quorum maximum , terram circumdans , Oceanus appelletur . Secundum quod Acheronta vocent , per subterranea loca in paludem Acherusiam esfluere narrat , quò plerique defunctorum perveniant animi ; ibidemq ; per fatalia quædam temporum curricula , partim longiora , partim breviosa , commorati , rursus in generationes animalium relabi dicuntur . Tertium fluvium Pyriphlegeton tem vocat , multo igne flagrantem , qui magnam paludem efficiat , aquâ lutoque ferventem . Quartum Stygium , quem Poëtae Cocytum appellant , qui paludem efficiat Stygem : huncque in Acherusia paludè Pyriphleghonti fluvio obviam factum , ac in

86. gyrum revolutum , dicit in Tartarum irrumperem . Ac eorum quidem animas , qui in vita medium quodammodo tenuisse compriuntur , ad Acherontem profectos , in paludem Acherusiam pervenire fingit , ibique habitare ac purgari , poenas dantes injuriarum ; cùmque purificati sunt , absolvi , ac pro merito singulas benefactorum præmia reportare . (Hujus purgatorii aquam admolum

dām bituminosam ac sulphuream cogitare fas est, quæ tandem à Pyriphlegethone flammam conceperit, ac Pontificis pro plectu crumenis emundandis accudendo argento in purgatoriū igneum conversa sit.) Alios verò, qui sanabilia quidem peccata, sed ingentia commiserunt, (veluti, si qui contra parentes irritati per vim aliquid fecerint, sed poenitentiā ducti eos in reliqua vita coluerint, vel qui simili quodam pacto fuerint homicidæ,) eos in Tartarum quidem necessariò delabi, inquit, sed ibi per annum commoratià fluctibus denuò ejici, homicidas quidem per Cocytum, parentum verò violatores per Pyriphlegetonem; Postquam verò ab his delati fluminibus ad paludem Acherusiam pervenerunt, clamare eos illic ait ac vocitare eos, quos vel necaverunt, vel in iuriis affecerunt, suppliciterque rogare ut eos permittant ingredi in paludem: quod si impetraverint, penetrare illuc finemque malorum accipere; sin minus in Tartarum revolvi, indeque rursum in flumina: neque deferriri per hæc mala priùs cessare, quam ab his quos affecerint iuriis, veniam impetraverint. At qui ob scelerum magnitudinem insanabiles esse videntur, qui videlicet sacrilegia multa & magna, vel cædes iniquas, vel alia horum similia perpetraverunt, hos omnes conveniens fors, inquit, mergit in Tartarum, unde nunquam egrediuntur. Qui verò piè præ cæteris vixisse inveniuntur, eos ex his terrenis locis, tanquam è carcere solutos atque liberatos, ad aliora ascendere, puramque supra terram habitare regionem tradit: Ac inter hosce quidem eos, quicunque satis per Philosophiam purgati sunt, absque corporibus omnino totum tempus vivere, ac habitationes hisce pulchriores nancisci. Sed suas Ethnicis reliquamus: quibus tamen immortalibus animabus pœnas vel præmia destinata esse, pro ut se quisque gesserit in corpore, non male adumbrarunt. Alii verò qui animam à Deo decerpserunt, ac ita propriæ divinæ particulam auræ tradiderunt, eandem in Dei substantiam reverti, ac ita in Deo non autem in seipso immortalem conceperunt: adeoque parum abest, quin animam in se spectatam penitus mortalem pronunciârint. Quorum sententia affinis admodum est illa quæ ex anima Mundi prognatas animas inculcat. Sed errores isti antè modò refutati sunt, ex eo, quod animam in se subsistentiam habere propriam demonstravæ-

- DISSENT. V.
90. straverimus. In tales verò eos omnes incidere necesse est , qui propriâ & absolutâ subsistentiâ humanam mentem planè exuunt, nisi malint cum Arabibus Thncto-psychitis delirare videri, existimantes animos humanos cum corporibus perire , ac de novo cum iisdem die tandem ultimo resuscitandos; (quæ hæresis damnata est in Concil. Arab. de quo apud Euseb. lib. 6. cap. 36. an. 249.) vel cum Epicureis insanire, animas humanas brutorum animalibus similes constituentes , ac per sensus cum iisdem , neglectâ ratione, de hominis eventu judicantes , ut similem hunc credant eventui ipsius bestiæ, ut moritur hæc, ita mori illum , & spiritum eundem omnibus ipsis esse , ac ita præstantiam hominis
91. præ bestiis nullam esse, ut est apud Eccles. 3. v. 19. Minùs fortè ineptire quis existimet Socinianos & Anabaptistas , at non sine summo tamen religionis offendiculo , qui licet animas humanas immortales sentiunt , dormire tamen eas ad novissimum usque diem, tumque denuò unà cum corporibus exuscitatum iri , urgenter: Quâle item hæresi confpurcant turpissimè , (si modò erubescant immortalitatem penitus negare ,) qui animam humanam ita nexibus corporeis astringunt , ut eam non solummodò secundùm illa ~~operationes~~ seu operationes suas , quæ videri possent exerceri mediante sensitivâ animâ, à corpore dependere contendunt; sed etiam secundūm rationales: Unde necessariò consequitur, separatam à corpore; ac ita organis corporeis carentem, per se non posse agere; adeoque plus quam veterno profundissimo correptam sine omni sensu sine operatione conquiescere. Sed, cùm antè demonstratum sit, inesse proprias humanæ menti operationes , quæ cum nulla facultate corporea communicant, intelligi profectò nequit, quis aut qualis sit veternus ille animæ, non prosum mortuæ & exstinctæ ; vel quâ ratione, cùm per se absque corporis auxilio non possit agere, in se tamen dici queat
92. ullo modo vivere. Absurda quoque fuit illa dubitatio Cebetis apud Platonem in Phœdone, quâ vivaciorem fortè ipso corpore ac magis diuturnam concedit animam; at interim incertum esse, an non tandem ipsa quoque post longa temporum spatia extinguatur? Quid enim , quæso, vitam animæ extirpabit , cui, volente Deo , naturâ propriâ subsistentiam abstractasque in se operationes convenire demonstravimus ? In ea autem cùm substantia-

stantiales transmutationis causam nullâ ratione liceat excogitare, naturâ utiq; impellimur ad judicandum ipsam esse prorsus immortalem. Nec enim hîc ferenda Stoïcorum est opinio, qui animas à corpore discedentes, quòd igneæ sint naturæ, (ut Melanthon ex iisdem causam refert in finelib. de anima,) diutius quidem superstites esse, & aliquot etiam sèculis in hoc aëre volitare, at tandem aliquando quasi fumos dissipari. Certè animarum essentias omnino simplicissimas jam antè cum Scaligero ostendimus ac demonstravimus: Ac ignis sanè sui motus atque actionis causa per se esse nequit; multoq; minùs causa esse potest operationum prorsus à materia non dependentium. Sed de opinione Stoïcorum vid. Lips. Physiol. Stoïc. libr. 3. cap. 11. Orthodoxi tandem vivas post mortem superesse animas non dubitamus: ac pias quidem in beata sede Beatorum omnium, ex beata Dei contemplatione mille ac mille gaudiis, ac perfectissimâ beatitudine, quam nullus homo unquam cogitatione comprehendit, frui & exhilarari; impias verò ac damnatas in loco damnatorum infernalibus cruciatibus torqueri, & inextinguibili igne cruciari, ac non absuri tamen in perpetuum, asserrimus. De quo impiorum igne haud absönè Trismegistus in Clave: *Qualis nam ignis, inquit, tantam habet flammarum, quantum impietas? Et qualisnam mordens fera ita ludit corpus, quantum ipsam animam impietas? Vel non cernis, quanta mala patiatur anima impia? Vociferans & clamans, uxor, comburor: quid dicam, quid faciam nescio. Edor infelix à malis circumdata, neque video misera, neque audio. Ac ita verè, quòd in Asclepio ait idem. In hoc obest anime aeternitas, quod sit immortali sententiâ aeterno iudicio subjuncta. Contra vero, ut ibid. paulò pòst subjungit, justo homini in Dei religione ac summa pietate praesidium est. Deus enim tales ab omnibus tutatur malis. Pater enim omnium & dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Non ubi loco, nec qualis qualitate, nec quantus quantitate; sed hominem solum intelligentiam mentis illuminans: qui discussis ab animo errorum tenebris, & veritatis claritate perceptâ, toto se sensu Intelligentia divina permisceret. Hoc ergo, inquit, inter bonos malosque distabit. Nec verò animabus tantum separatis talia gaudia vel cruciatus parata sunt; sed novissimo tandem dic, ipsa quoque corpora resuscitabuntur ac*

- DISSERT. V. resurgent, singulaque suis animabus restituentur, eidemque cum illis sorti subjicientur, tumque nec finis gaudiorum unquam, nec cruciatuum exitus, aut redemptionis spes ulla supererit. Theosophia hoc nostræ dogma est, non Philosophia: ad quod ratio humana non assurgit, nisi supra finitatem suam fese evehat hoc Tertulliani vehiculo paradoxo, *Certum est, quia impossibile est.*
- Hæc enim demum verè fides est. Haud tamen illa carnis resurrectio videtur penitus ignota fuisse vetustioribus Philosophis: ut in densa caligine palpantibus, ac procul dubio non nisi à Dei populo edoctis. Sic enim in Phædone Plato: *Vetus sermo est, cuius memores sumus, superesse animas, qua hinc illuc abiuerunt, rursusque huc reverti: fierique ex mortuis viventes: Et deinde: Neque nos hac ipsa quasi decepti confessi sumus; sed revera reviviscencia est, atque ex mortuis viventes sunt, mortuorumque super sunt anima.* Si quis autem forte, ad suam peregrinationem re-spixisse hic Platonem, malit; illi equidem non refragabimur. De loco interim, ubi commorenentur interim vel assertentur animæ, ineptam futilemque questionem vocat Calvinus Inst.lib. 3. c. 25.
- § 6. quando scimus non eam esse anima dimensionem quam corporis. Quod sinus Abrahæ dicitur beata sanctorum spirituum collectio, nobis abunde est, ex hac peregrinatione excipi à communione fidelium patre, ut nobiscum fidei sua fructum communicet. Splendidissima tamen habitacula nobis præparata esse à Deo conditore ac Salvatore nostro, in domo illa Patris, in civitate illa, quæ in quadroposita est, quæ super Universam Mundi machinam immobilis indefinita exurgit, quæ non egit Sole vel Luna ut luceant in ea, cùm gloria Dei eam illustret, ac Lucerna ejus sit agnus, id sancta fiducia tenemus. Nec tamen erubescimus subiectore ex Seneca ad Polyb. cap. 28. *Fruitur nunc (egressa quælibet anima pia,) aperto & libero calo: ex humili atque depresso in eum emicuit locum, quisquis ille est, qui solutas vinculis animæ beato recipit sinu: & nunc liberè vagatur, & omnia rerum Natura bona, cum summa voluptate perficit.* Impiis verò ac damnatis locum esse destinatum, qui *Infernus* appellatur, non ambigimus: Is verò ubi sit, ut cum Wollebio dicamus, ex Compend. Theol. Christ.lib. I.c. 12.
- nec experiri, nec scrutari expedit. Plura, quæ de separatis animabus, earumque actionibus, vel senserint, vel fabulati fuerint Philosophi.

Philosophi antiqui & varii , hic prætermittimus. conf. Lips. Physiol. Stoic. libr. 3. diss. 14. Beatæ autem animæ, quas in immortalitate sua verè immortalis vita comitatur: At infelices illæ sunt, quæ vitam immortalem agunt ipsâ morte infeliciorem; quæ verè immortali morte in æternum cruciantur. Ab ea nos præser-va, ô Domine!

DISSERTATIO SEXTA

De

ANIMÆ HVMANÆ
UNIONE CUM CORPORE.

Ivinè dictum ab Ethnico Viro, *Traði etiā vīdō, Nōf se teipsum.* Quod dignum sanè ut omnium animabus infixum jugiter notetur. Præterquam enim, quod, Calvinus teste, *Dei nostris que notitia mutuo inter se nexus sint colligata,* adeoque nostri ipsius notitia , quam divino lumine assequimur exactius , totius religionis ac divini cultus sit exordium : Est certè aliqua nostri cognitionis pars, quam, quâ sumus homines, negligere non possumus ; quâ Philosophi, omnino revocare ad animum debemus. *Quod si enim à Deo sumus geniti, ut Dei contemplemur opera,* indeque *Creatorem nostrum gloriâ extollamus excellentiori:* haudquaquam rectè functi erimus officio humano , nisi nostri propriam naturâ accurari studio & industriâ expenderimus: quippe qui præclarum illud Dei opus sumus, in quo visibilis cum invisibili Mundo copulatus , sensibilis creatura cum intellectuali sociata est. Hic Deus verè in compendium redegit latifundia suorum operum, & Angelicam essentiam , in qua divina imago resplendescit elegantiū, cum natura corporea in copulam arctissimam contraxit. Haud ergo nobis satis esse debet, lustrâsse primâ- 3. riam illam nostri partem, quâ speciem humanam obtinemus, & divina propius attingimus , à summo genitore genitam *auferre,* incorpoream, immortalem, ac divinitatis imagine undiquaque instructam ; nec alteram satis est, quâm cum brutis animantibus

- communem possidemus, habere perspectam : sed illius ad hanc inclinationem ac propensionem naturalem enixius peruestigare expedit, & unionem utriusque pleniùs expendere. Tunc enim demum humanam naturam plenè cognoscimus, quando animam cum corpore in unum colligatam exactè satis perlustraverimus.
4. Cùm híc Animam dicimus, rationalem intelligimus , nimirum formam hominis quâ homo est : velut corpus indigitamus sensitivum , rationali animæ consociatum , quod animal humanum cum Plotino Ennead. 1. lib. 1. passim, ac Marsilio Ficino itidem, appellare licet. In illa autem nec partes nec gradus agnoscimus: quippe cùm sit planè simplex , nec intensionem aut remissionem patiatur , sitque tota simul ubicunque est,cùm facultas ejus, ipsa ejus , non habentis partes extra partes , sit essentia , quippe quæ quoad substantiam propriam à materia vel organo corporeo non pendeat , nec cum actione ejus actio corporea communicet : ut Dissert. præced. est à nobis demonstratum,& ab Arist. docetur 2.
5. de gen. anim. cap. 3. & alibi. Dum verò sensitivum corpus dicimus , materiam indigitamus ita exornatam , iisque dotibus seu facultatibus instructam à natura, ut digna inveniatur cœlesti illo matrimonio, quo imaginis divinæ particeps evadat, ac submittatur rationi. Pro modo autem hujus copulæ ac unionis déclarando, lucem dabit ipsamet formarum materialium, quæ dicuntur,
6. & immaterialium diversitas. Evidem, tametsi omnes formæ, si secundùm propriam substantiam in se spectentur , immateriales sint, ut exposuimus Theatr. Nat. univ. part. 1. disp. 7. quæst. 1. §. 4. & seq. materiales tamen illæ appellari consueverunt, sive formæ è potentia materiæ eductæ , quæ secundùm specificam essentiam. quâ formæ sunt aut operandi ullam facultatem habent , ita à materia depenpent, ut sine hac penitus nec fieri, nec esse vel conservari, nec operari queant, adeoque quarum ipsa materia quodammodo causa necessaria existit, non quidem activa, seu à qua, vel passiva absolute, seu ex qua ; sed subiectiva , seu è cuius potentia, ac per cuius dispositionem : alià nempe ratione , quam quâ & accidentia à subjecto tanquam à priori dependent. Quippe accidentium esse est inesse penitus , seu inhærere : at esse quidem formis substantiale proprium tribuitur , quod tamen ita incompletum est, ut propriam subsistentiam non largiatur; sed non nisi in mate-
- 7.

ria ac cum materia certam definitamque speciem constituat: ut ita forma quilibet non nisi in materia, ac cum materia, ac per materiam operetur; adeoque actio illius non sit ejus propria ac solius, sed compositi. Alio item modo formæ materiales appellantur, quod in star materiae sint ulterius subordinatae ad alios actus, tanquam perfectibile ad propriam perfectionem, ut vegetativa in animalibus respectu sensitivæ, & hæc in homine respectu rationalis. At immateriales formæ dicuntur, quæ licet speciem composito tribuant, non tamen ita à materia dependent, ut causalitate aliqua materiae oriuntur, seu è potentia materiae emergant, aut quæ proprium esse & operari sine materia vel extra materiam non obtineant; ita rationalis anima in homine, ut ut intimè unita sensitivo corpori, non tamen ita corpus actuat, ut è materiae sensu fit educita, ac sine materia vel extra materiam non subsistat, nec proprias & à materiae independentes exerceat operationes: quippe proprios omnino habet ipsa in se, sine corpore & extra corpus, actus intelligendi, volendi, gaudendi, dolendi, ut dissentient. præced. demonstravimus. Nec verò alios actus ipsamet subordinata respicit, quippe cum sit ultima & absoluta hominis perfectione. Priora illæ formæ finis generationis 2. phys. t. 73. appellantur: qui finis generationis est natura. ibid. text. 14. quod naturæ nomen magis convenit in formam quam materiam. ibid. t. 13. eaque forma seu natura non nisi ratione separari potest. t. 12. De formis autem immaterialibus hæc non dicuntur. Quippe, (ut cum nostro subiecto ista conferamus,) rationalis anima finis generationis non est, utpote quæ generatione non producitur, sed extrinsecus advenit, docente Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. & apud eum à Deo creatur ac infunditur: ut in præced. demonstravimus. Nec natura quidem ea dici potest. teste Arist. 1. de part. anim. cap. 1. ubi eam hac de causa physicæ considerationis esse negat, quod non sit principium motionis naturalis: præterquam enim, quod non moveat primo id est proximè, nec primò seu immediatè insit, sed mediante sensitivâ, (confer. definit. Naturæ, Theatr. Nat. univ. part. 1. disp. 8. q. 1.) ne quidem per sé movet physicè. Nec enim physicè movetur homo, quia homo est, seu quia est rationalis anima instructus; sed quia est animal, seu sensitiva ac motiva facultate pollet; quaque huic vegetativæ motiones sunt subordinatae:

- Ac potest rationalis anima reipsa à materia separari; sine ea esse;
13. ac in se consistere, sine ea agere. Ex quibus manifestum est, formas materiales esse formas informantes physicas, nimirum formas materiarum, formas corporum naturalium, quae naturalium. Formas vero immateriales, utut propriæ formæ sunt, quæ dant esse rei, materiarum tamen formas non esse, nec naturalia corpora, quæ talia, constituere; nec adeò *formas informantes physicas* dicentes esse esse. Ut ab hisce ergo distinguantur, Vetustioribus *assistens* appellari consueverunt: nempe, quod in se consistant, seu per se subsistant; nec ita sint materiarum immittere, ut ab ea pendeant. Hoc ergo sensu rationalis anima, utut maximè est forma hominis Logica, quippe quæ humanam tribuit essentiam, ac omnino per se unum efficit, rectè tamen forma informando *assistens* appellatur: quippe quæ sit *forma per se subsistens*, ut loquitur Alstedius
15. Pneumat. part. 4. cap. 2. Quod exponit elegantius Velcurio lib. 4. phys. cap. 18. infine: *Anima rationalis*, inquit, *cum viribus suis, tametsi in toto corpore sit sparsa, nullum tamen habet certum ac definitum organum corporeum, sicut sensitiva ac vegetativa, quia corpore quiescente, immo separata à corpore, tamen suis officiis fungitur, id est, intelligit, vult, deliberat, &c. Secundum ergo operationes rationales non est alligata certo organo ullius membra; veruntamen operationes communes corporis & animæ efficit per organa corporea sensuum aut vegetationis, ut sunt loqui, imaginari, videre, nutriti, &c.* Non ergo absolute dici potest, rationalem animam corpori assistere, veluti gubernator navi, vel auriga currui: nec enim per omnia hæc similitudo quadrat, quippe cum in toto corpore, (vel omnibus Antiquis ita sentientibus,) sit anima, eidem intimè unita; sed tantum quatenus ipsa corporis sensitivi operationes dirigit ac gubernat, sensus appetitumque, quo lubet, inflebit; haudquaquam ita corpori immersa, ut ab eo pendeat secundum proprium operari ac subsistere. Hoc solo respectu Fernelius lib. 5. physiol. cap. 18 inter modum unionis, qui immateriali & materiali formæ convenit, discernens. Illa, inquit, (mens scilicet, seu rationalis anima, quam verè formam hominis informantem agnoscit,) quasi separata & simplex, corpori non permiscetur, sed ei duntaxat, ut navi gubernator assistit; hæc (sensitiva anima,) in corpus penitus immergitur: ut sit formæ superioris, ve
ré que

rèque hominem constituentis, quasi præparatio. Ita sentit Joh. Grammaticus præfat. ad 2. de anima, *animam rationalem, non esse nullum corporis secundum substantiam; sed secundum operationes tantum. quam tamen hominis formam, quâ homo est, aperte afferit.* l. 3. t. 1. Toto calo igitur aberrant à sano sensu omnes ii, qui nullam aliam rationem assistentis formæ (quæ appellatio magis Antiquorum Interpretibus, quæ in ipsim Antiquis, in usu est,) agnoscent, quâm ut motum ordinet; cùm ne quidem eo sensu forma ullâ ratione appellari posset: absurdè enim loqueretur utique, qui nautam navis formam appellaret, vel aurigam currus. Sed ut Priscorum hîc sententia percipiatur evidentius, Plotinum, excellentissimum Philosophum Platonicum, consulamus: Qui Ennead. 4. lib. 3. cap. 20. exponens primùm, Animam in corpore non esse sicut in loco vel vase, nec ut partem in toto, vel ut totum in partibus, nec ut qualitatem in subjecto, addit *nec ut speciem* (hoc est, formam physicam) *in materia: Species enim, inquit, in materia inseparabilis est. &c.* Et mox cap. 21. disquirens an dicere conveniat, *quod sit in corpore sicut gubernator in nave?* dicendum est, inquit, *id rectè dictum est, quantum spectat ad eam anima facultatem,* (leu partem,) *per quam valeat à corpore separari.* Addit autem: *Nondum ea ratione modum exponi maximè exceptatum.* Nam, inquit, *sit tanquam navigator accipiatur, secundum accidentem aderit gubernator;* fin autem ut gubernator duntaxat, quomodo id conveniat? Non enim in tota nave est, sicut anima in toto corpore. Verè autem hominem constitui per rationalem animam, hanc que ipsam homini essentiam specificam tribuere, adeoque esse formam informantem, naturaliter unitam corpori, satis innuit, subiungens: *animam inesse corpori, sicut ars instrumentis in est, velut in gubernaculo,* si quidem gubernaculum forte esset animatum, adeo ut gubernatoria virtus intus foret artificiose movens. Veruntamen in hoc differentiam esse monet, *quod ars ejusmodi ab extrinseco pendet:* Ipsumque modum tandem colligens sic expavit: *Ac si secundum illud gubernatoris exemplar gubernaculo se ipsum insinuantis, (at ab eadem separabilis,) animam collocemus in corpore, velut in instrumento naturali, quæ moveat ipsum quounque placuerit.* At porrò tamen ambigi posse non dissimulat, quo modo tali instrumento insit? Simili exemplo ferè utitur Arist. 2.

- rist. 2. de anim. t. 8. pro anima, quâ anima est, essentia declaranda: ubi eam vocat quidditatem seu essentiam rationem talis vel talis corporis, perinde ac si quod instrumentum artis naturale corpus esset, cœn securis, cuius ratio essentia foret ipsa anima. Hunc verò reprehendit Plotinus Ennead. 1. lib. 1. cap. 4. eâ tantum ratione, quod anima proprium esse & operari videatur denegare, ean-
22. demque inseparabilem constituere. Utrique igitur in similitudine exactè convenit, ac uterque formam verè informantem statuit: At Plotinus jam citato loco *separatam formam* vocat, ac *materia impermixtam*, hoc est, ut Alstedius pronunciat, *formam per se subsistente*; cum Aristoteles inseparabilem definiat: quem eâ quoq; definitione indigitâsse rationalem animam perperam persuasum habuit Plotinus: unde idem 4. Ennéad. lib. 2. mox in init. vocem ἀτελέχειας, in definitione animæ positam ab Aristotele, rejicit, quod minus anima essentiam declaret, eamque tam faciat, quæ solùm sit perfectio materiæ, nec aliud esse proprium habeat à materia separatum. Plotinus ergo negat animam inesse corpori eo modo quo materiæ inest forma physica; ac eam potius adesse toti dicit, ac corpore velut instrumento uti: sed ita tamen, ac si ars, seu ipsam artificis facultas, in instrumento esset quid internum, ac essentiam rationem instrumento adderet. A qua sententia non longius abludit Augustinus, quando lib. de quant. anim. cap. 1. 3. itemque de spirit. & anim. cap. 1. *Animus est*, inquit, *substantia quedam rationis particeps*, *regendo corpori accommodata*. Reverâ autem veritati congruit Plotinus, quando negat rationalem animam corporis esse ἀτελέχειαν, quippe, ut Zabarella loquitur lib. de mente hum. cap. 4. *solum ostendit, eam à materia non pendere, & ab ea separabilem esse. Imo*, Platonici omnes, inquit Zabarella, *non solum affirmant*, nos habere esse ab anima rationali; sed dicunt nos esse animam ipsam (de qua re postea disquiremus,) *quod certè non dicerent*, nisi putarent eam esse formam quâ homo est homo: negarunt ergo eam esse formam immersam materiæ, & ab eo inseparabilem; non omnino negarunt eam esse formam hominis. Quâ ne quidem parte Aristoteles à Plotino cœterisque Platonici dissentit: quippe qui non nisi animas materiales, & quæ physicæ considerationis sunt, suâ definitione est complexus, ut alibi ostendimus. Unde & post traditam animæ definitionem

tionem lib. 2. de anima , text. 11. intet formas informantes & assistentes, quas vocant, distinguit, ibidemque , ut & text. 21. sc de iis animæ partibus agere, quæ separabiles non sunt, sat manifestè monet. Et quamvis ipse quoque animam rationalem ad aliud formarum genus, quas nempe assistentes vocant, referat, quod variis argumentis probatur ex eodem à Piccol. libr. 2. de ment. hum. c. §. rectè tamen ipse Piccol. cit. loco ejus colligit sententiam, sc. mentem non formare corpus; esse tamen formam formarum , & maximè dare esse homini, cùm constitutas supremū hominis gradum, & hominē eminentissimum. De quo gradu eminentiore hominis, alteroque inferiore ex sententia Aristotelis, diximus in Hexaëm. disp. 7. § 8. & seq. Eam verò Aristotelis sententiam esse, efficaciter 26. probat item Thom. i. part. Summ. q. 76. & alibi. Eandem mentem Aristotelis percepit accuratiùs Averroës, qui in comment. 5. lib. 3. de anim. asserit nomen i⁷λεχίας de anima rationali & de aliis partibus animæ dici ferme à quivocè, (quod & Alexandro placuit ex Aristotele, ut citavimus dissert. præced. § 74.) quoniam de anima sentiente & de vegetante, significat formam informantem; de rationali verò assistentem : ad cuius sententiæ confirmationem adducit loca Aristotelis, jam antè à nobis citata, text. 11. & 21. lib. 2. de anima. Quamvis autem ipse etiam Averroës, cum 28. suis affectis, Aristotelem imitatus, mentem hominis formam assistentem faciat; hanc tamen comm. 20. lib. 3. de anima docet non modò per operationem, sed & per naturam uniri cum homine, seu corpore humano supremā materialium formarum in genere animalium constitutos; quin imò per naturam jungi, quando nondum juncta est per operationem intellectualem, ut in pueris. Eam 29. verò unionem per naturam Piccol. lib. 2. de ment. hum. cap. 18. intimorem & majorem vocat, quām sit connexio formæ (informantis similiiter) cum materia: ac rationem reddit. cap. 17. quia nec titur sine extensione & distantia partium: *Mens enim*, inquit, *non extenditur, sed ubique est tota est*: modo certè longè eminentiori, quām quo forte idem de animabus materialibus posset concipi, cùm hæ secundūm certas operationes certis partibus astricatae sint. Nec aliter sentit ipsius Averroës, qui, licet etiam 30. cælestes intelligentias formas astrorum assistentes faciat, eas tamen suis corporibus magis uniri profitetur, teste Fort. Lic. lib. 1.

- de ort. anim. hum. cap. 14. quām formæ naturales materiae huic
 31. sublunari. Talem ergo formam assistentem ipse etiam reverè sta-
 tuit Averroës, quæ, quia toti corpori unita, non solum sit princi-
 piūm intelligendi; sed etiam conferat essentiam humanam: seu,
 quæ per naturalem sui unionem ac connexionem cum homine
 per phantasiam constituto, (hoc est, cum animali humano, ra-
 tionis ob communionem participe, & q. hominis inferiore gra-
 du,) verum intellectum rationemque conferat, ac hominis gra-
 32. dum eminentiorem verèque divinum absolvat. Similem senten-
 tiā Themistio attribuit Thomas in opusculo 16. quamvis
 Themistius una cum Averroë alio errore circa mentem hominis
 se implicuerit, quem alibi tetigimus. Sanam verò mentem Aristote-
 telis de rationalis animæ cum corpore unione, agnovit item Ale-
 xander, qui ideo ipse quoque, teste Zabarella lib. de ment. hum.
 cap. 4. eam formam informantem hominis afferuit, quæ huma-
 33. nam speciem constituat. Et sanè, contradictionem nullam esse
 inter formam assistentem, aut per se subsistentem, & specificam
 seu informantem, evidenter innuit Joh. Grammaticus, quando-
 quidem in præfat. lib. 2. de anima, & explicatione text. 1. ejusdem
 lib. apertè testatur, animam rationalem non esse actum corporis.
 secundūm substantiam, sed secundūm operationem, cujus-
 modi est nauta in navi; alias verò animas esse actus etiam secun-
 dūm substantiam; (hoc est, illam esse formam assistentem,
 hasce verò simpliciter informantem:) Nihilominus text. 1. lib. 3.
 de anima, inquit, animam rationalem dare esse homini, & ho-
 34. minem constituere. Verè enim rationalis anima assistit corpori,
 quatenus materia non est permixta, sed propriè gaudet subsi-
 stentiæ, ac à materia est separabilis, (seu ut Mar. Ficin. exponit
 comm. in cap. 2. Enn. 1. libr. 5. Plotin. quia & simplex est, & in-
 se ipsa existit ac consistit,) ac sensitivæ operationes dirigit; at in-
 terim informat hominem ei que esse tribuit specificum, quatenus
 naturaliter determinata est ad aliam substantiam cum qua in u-
 nam coit subsistentiam. Hæc Platonis ac Platoniconrum omnium
 35. sententia est, quam nos à veritate non abesse opinamur. Eam
 verò pulchritè declarat Simplicius, citante Zabarella de ment. hum.
 cap. 4. Nimirum, duo esse genera formarum informantium:
 aliam enim ita informare materiam & dare esse rei, ut nihil aliud
 sit quam actus talis rei, proindeque inseparabilem esse ab eo cu-

Jus est actus; aliam verò esse formam, cuius essentia non in hoc
 tantum constituta sit, ut sit actus alterius, sed ipsa quoq; secundùm
 se sit aliquid, eo respectu absolutum, ac proinde queat esse sine illo
 cuius est forma. Posterioris autem generis ipse etiam Simplicius 36.
 unà cum Platone ejusdemque Sectatoribus humanam animam
 asseruit: qui & hoc ipso sensu alibi rationalem animam totam in
 se manentem ac perfectam tradit, totamque simul lapsam in cor-
 pus & imperfectam; quod sanè quomodo repugnantiam non in-
 volvat alibi exposuimus. Galenus quoq;, qui & ipse met Platonicę 37.
 doctrinę est addictus, libro quđ animi mores sequantur tempe-
 ramentum corporis, animam rationalem veram hominis formam
 informantem statuit, quam eandem Aristoteli attribuit: (ut ex
 judicio Galeni quoque hac in parte Aristoteli cum Platone sit
 consensus:) quam suam sententiam, ac de opinione insuper Ari-
 stotelis judicium, sententiā item ac judicio Andronici Rhodii
 confirmat. Optimā profectō ratione uterque, & Galenus & Ari- 38.
 stoteles, non nisi in corpus convenienter conformatum, adeoque
 vegetativā ac sensitivā facultate præviā instructum, insinuari ra-
 tionalem animam contendunt, ut antehac citatum ex utroque:
 quā parte solā circa constitutionem hominis errasse visus est Ploti-
 nus, qui, exponente Marsil. Ficin. comm. in Enn. 1. lib. 1. cap. 2.
 intellectualem naturam esse quidem vitam corporis familiarem
 (vegetativam scilicet & sensitivam) negat, concedit tamen famili-
 arem quandam suā præsentiam vitam in corpora propagare: ex qua
 & corpore non homo, sed animal conficiatur humanum. Certēra- 39.
 tione concipi non potest, quo modō rationalis anima, in se sim-
 plicissima, reliquas humanas animas partes corporeas, & ab ipsa
 intellectiva natura secundūm ipsos Platonicos distinctas, produ-
 cat vel in corpora diffundat. Nisi potius ipse Marsilius non satis
 accuratè expressisse mentem Plotini credendis sit, quando intellectualem naturam pro universa anima humana exponit: cuius
 equidem cùm sint partes quædam ab intellectuali natura distin-
 ctæ, rectè hæ dici possunt ab anima humana in corpus ipsum
 propagatae, ut ita totum animal humanum, seu corpus sensitivum
 hominis constituatur, quo velut instrumento utatur intellectua-
 lis pars, ipsa non similiter, ut cæteræ, materiae immersa, at interim
 arctissimè humano animali sociata: quam Plotini esse mentem
 ipsum-

- DISSERT. VI.** ipsum met Plotinum consulenti verisimile evadit. Ac isto quidem
 40. sensu optimè Plotini mentem reddit idem Marsil. Ficin. Ennead.
 4.lib. 7. cap. 1. ubi, *Anima*, inquit, *dupliciter se habet ad corpus*,
 partim quidem ut *substantialis quadam species* (seu *forma physica*),
 ad *materiam*, quoniam per eius *praesentiam certa quadam humo-*
rum temperatura, spiritusque *vitalis in corpore nascitur*; partim
 vero tanquam *utens ad instrumentum*, (non quidem simpliciter
 tale, ut jam ante ex Plotino exposuimus, quippe cum essentialiter
 corpori unita sit, sed secundum quid: unde addit,) *quantum pro*
arbitrio moveat corpus, atque est a corpore separabilis, & jam quo-
 41. *dammodo separata*. Homo ergo vere constituitur, non à sola ra-
 tionali anima in seце considerata; nec in totum ut corpore eadem
 velut instrumento utitur: sed, quatenus insuper sensitivo corpori
 humano arctissime conjuncta est, & *in seце unita*, quā qui-
 dem unione suas item facultates, intellectum nempe atque vo-
 luntatem, in ipsam sensitivam animam quodammodo transfun-
 dit, ac ita sensitivo corpori accommodatur, ut totus homo parti-
 42. ceps evadat rationis ac imaginis divinæ. Evidem, tametsi ratio-
 nalis anima in suo genere completa sit, & ratione propriæ subsi-
 stentia absoluta, ut ex disserr. præced. constat, hoc tamen nullo
 modo impediat, quod minus incompleta sit respectu essentia hu-
 manæ, ut ibidem clarum est. Nec verò idem est substantia com-
 pleta & incommunicabilis; ex Fonsecalib. 5. Metaph. cap. 8.
 quæst. 5. s. 3. Nec quicquam impedit, quod minus aliqua substan-
 tia, quæ propriam in se ipsa habet substantiam, sit interim de-
 terminata naturaliter ad aliam substantiam, & ad unam cum ea-
 dem substantiam. [Suppositi quidem propriè dicti ac personæ
 tantum ea est conditio naturalis, ut penitus absolutam habeat
 substantiam, nec ad unionem cum alia substantia ex seце deter-
 minata sit: at quā ratione rationalis anima tum in corpore tum
 extra corpus verè substantiam habere propriam dici queat, patet
 ex Suarez. disp. 34. s. 5. s. 27. 28. 29. 30. quod idem quoque Diss.
 præced. plenius à nobis est diductum. Unde quoque manifestum,
 subsistens, quā tale, non includere eam omnimodam incommu-
 nicabilitatem, quam includit suppositum vel persona: nisi res
 subsistens simul talis sit, quæ simpliciter & absolute sit completa:
 ut denuò liquet ex Suarez. cit. loc. § 59 in fine & init. § 60. quod
 & alibi

& alibi pleniùs à nobis est expositum.] Animam ergo rationalem, ut ut completa sit in suo genere, propriamque subsistentiam obtineat, quā verè dicit queat *veritas*, cum corpore sensitivo nihilominus consociari naturaliter asserimus, ac in unam subsistenciam uniri. Ut adeò naturalis hæc consociatio partis triusque rectè appelleatur passim *hypostatica copulario*, vel *hypostatica corporis & anima unio*. vid. *Tipl. Empsych. lib. 3. cap. 1. quest. 34. Wolleb. lib. 1. Compend. Theol. cap. 5. can. 2. de homine, in comment. Rob. Baron. in Philos. Theol. ancill. Exercit. 2. art. 6.* & alii innumerabiles: quo loquendi modo nihil aliud indigitatur quām veram & unitr. totius hominis, ex corpore & anima compositi, persona. Verè autem rationali 44. animæ naturalis est illa ad sensitivum corpus determinatio: ac spectatæ quidem in se ipsa, illi ut essentiam illius consequens, seu secundo modo per se, naturalis est; spectatæ verò quā est pars essentialis hominis, ut essentiam illius constituens, seu modo per se primo. Hinc ne per mortem quidem naturalem appetitus naturalis seu propensio ad corpus aboletur, sed post separationem etiam superest: quo item statu denudò cum corpore deposito affectat unionem, ut totius hominis essentia perfecta, ac completa subsistentia redintegretur. Originem verò habet ille naturalis 45. appetitus animæ, ex eo quod non priùs generetur, ac postmodum ad unionem hypostaticam cum corpore determinetur; sed quod eodem actu quo creatur, simul societur corpori, ac coquidem sine procreetur, ut cum corpore jungatur, ac unione suâ hominis personam compleat. Ut adeò, si quidem non in se, sed in ordine ad hominem, cuius est essentialis pars præcipua, spectatur, naturaliter substantia sit incompleta, quæ vergat propriâ propensione ad compositum; ac complementum alterum, non sūt, sed essentia humana, per naturam appetat. Dum verò corpori consociata est, immediate hæret sensitivæ animæ, quā mediante cura materia conjuncta est. Hoc sane vinculum naturæ maximè videtur consentaneum: Cùm enim maxima intercedat discrepancia inter materiam, quæ pura est potentia, non nisi ad materiales formas appetitum habens; & rationalem animam, quæ absolutus, si in se spectetur, ac purissimus in se consistens actus est, commodissime ad utramque intercedens sensitiva ani-

DISSERT.VI.

- ma accommodata est. Ea enim, ut materialis actus est, à materia
 47. inseparabilis, ad materiam necessitate quadam propriâ ac natu-
 rali vergit; ad rationalem verò animam in consortium admit-
 tendam eadem determinata est, quâ est substantia incorporea,
 capax rationis per communionem. Sic ergo rationalis animæ di-
 vinitatem, quam materia per se ferre erat impotens, hæc com-
 modè admittit tandem, actuata scilicet per sensitivam animam,
 48. quâ ipsâ mediante rationali intimè associatur. Hinc manifestum
 est, quo jure dici queat rationalis anima non tam materiam
 actuare, quam sensitivam essentialiter materiae seu corpori or-
 ganico unitam, h. e. humanum animal, vel sensitivum corpus
 humanum. Sed expendendum pleniùs, quâ ratione tandem insit
 sensitivo corpori, cùm nec ut in loco, vel in vase, nec ut in par-
 titibus totum, vel in toto pars, nec velut in subjecto qualitas, vel
 49. in materia forma physica, inesse constet? Evidēt adesse potius
 corpori quam inesse dicitur Platonis, quod quo sensu sit acci-
 piendum ex prædictis facile innoteſcit: at interim inesse rectè
 dicunt, quo modo lumen inest aëri: (nisi quod in eo claudicer
 similitudo, quod lumen secus atque anima non sit substantiale
 50. quid.) Hunc verò modum eleganter declarat Plotinus Ennead.
 4. lib. 3. cap. 22. *Nunquid dicendum est, inquit, sic animam in-
 esse corpori, ut ignis, id est lumen, inest aëri?* Etenim hoc dum adeſt
 aëri, non adeſt; ac per totum præsens nulli miscetur, & manet qui-
 dem ipsum, aër verò transfluit. Et quando extra illud fit in quo est
 lumen, abit protinus nihil retinens; quamdiu verò sub lumine, illu-
 stratur. Qua propter rectè hic licet dicere, aërem esse in lumine po-
 tiūs, quam in aere lumen: ideoque Plato in ipsa Mundigenera-
 tione dici noluit, animam in corpore positam esse, sed corpus in ani-
 ma collocatum. Atque aliquid esse ipsius anima in quo sit corpus;
 aliquid rursum in quo corpus nullum: quantum videlicet adeas vi-
 51. res anima pertinet, quibus corpus minimè indiget. Nec verò pe-
 regrinus in Philosophia Peripatetica hīc loquendi modus est,
 quo corpus in anima esse dicitur: ipse namqne Aristoteles lib. 4.
 phys. cap. 2. & alibi saepius, materiam à forma contineri docet.
 52. Supervacanea ergo hīc illa quæſtio est, quâ quæri solet, an in to-
 to corpore insit anima, an in certa quadam ejus parte? Quasi ve-
 rò similiter ut corpus, ita spiritualis substantia in corpore, pro-
 priâ

priâ functione à materia vel corpore non dependens , propriâ ac
 peculiari superficie circumscribatur , aut rectè puncto valeat affi-
 milari . Certè illud in quo corpusesse dicitur , velut in vivificantे
 ac communicante intellectum , id ubicunque corpus est , ibidem
 ipsum est : Ac quamvis infinita non sit rationalis anima , similiter
 ut nec Angeli ; haud tamen in minori ubi , (quod non capimus
 humano intellectu ,) quām quod corpori attribuatur , eam defi-
 niri consentaneum existimandum est ; sed omniq[ue] universo
 corpori , quod actuat , adesse præsens : ac ita quidem præsens , ut
 cùm secundūm proprias operationes à materia non dependeat ,
 (secus atque animæ materiales dictè) in se autem iadivisa sit , reve-
 rà tota sit in toto , ac in singulis partibus item tota . Interim in ea
 parte maximè inesse creditur , in qua facultates suas maximè cum
 corpore communicare deprehenditur : veluti in cerebro ; in quo
 functiones rationales maximè elucescent . At siquidem in corde
 sensitiva anima inesse radicaliter ac principaliter dicenda sit ,
 (veluti in Soleaëris Universi lumen radicatur ,) unde quasi or-
 tum habens postea cum reliquis communicetur partibus , (quod
 disquirendum alibi ,) utique cùm mediante sensitivâ com-
 municetur corpori rationalis anima , in ea quoque parte hæc
 præcipue inesse erit statuenda . Quamvis aliâ ratione hac angu-
 stiori sede animæ substantiam constringat perperam Melan-
 thon lib , de anima : Cor , inquit , anima domicilium , in quo ad
 certam distantiam in ceteris membris ciet actiones . De anima au-
 tem rationali loquitur , animas interim materiales juxta corporis
 partes divisibiles pronuncians . Addit autem : Sermo Propheticus
 & Apostolicus sape nominat cor , cùm loquitur non de fonte affe-
 ctuum , sed de parte cognoscente . De hac sede animæ ex variorum
 Philosophorum sententia vid . Lipf . Physiol . Stoïc . lib . 3 . cap . 18 .
 Sed ut prædicta breviter in unam summam colligamus , calculum
 Fortunii Liceti ex lib . 2 . de ort . anim . cap . 9 . p . 372 . paucis corre-
 ctum , subjiciemus . Ad sociatur , inquit ille , rationalis anima cor-
 pori in se habenti animas mortales , vegetalem nimirum & sentien-
 tem ; sed longè aliter ac ista : quia mortales anima invicem in unam
 naturam , tanquam materia & forma coēuntes , que dicitur anima
 irrationalis , aut sentiens à nobiliori parte , corporis simul unisuntur
 immedieate , atque secundūm omnem illius dimensionem , ut quæ sunt
 mate-

- DISSERT. VI. materiales, & quantitatis aliquâ ratione participes, ut pâta per accidens, (prout secundum varias facultates à variis corporis partibus dependent,) quo circa corpori coëxtenduntur : At rationalis anima unitur corpori mediantibus illis in eo praexistentibus, & in una tantum illius parte (potius in qualibet parte tota.) indivisi-
litter, seu non extensem: quoniam à materia non pendens, nullo modo est capax quantitatis, cuius radix ac fundamentum est materia. Immediate verò rationalis anima adjungitur anima ratione carenti, in corpore extensa, tanquam punctum corpori, (tanquam lumen aëri, ut cum Plotino diximus,) & veluti aëlis internus omnino
 57. indivisibilis unitur suo perfectibili extenso, &c. Reverà autem universo corpori ipsamet indivisibilis adjuncta est ; non in una tantum sensitivæ animæ parte hærens, (ut existimat Fort. Lic.) quâ nempe rationis expers perficiat partem omnium principem in nostro corpore, quæ Medicis est cerebrum, Peripateticis autem cor: quamvis speciali ratione in hisce ipsis partibus inesse impri-
 58. mis dici queat rationalis anima, eâ ratione quam superius expo-
 suimus. Addit porrò Licetus: *Ex anima vero irrationali in corpore extensibili præexistente, tanquam ex ulterius perfectibili, & rationis compote, indivisibili, ac de foris adveniente, tanquam ex ultima perfectione, componitur unum per se ens perfectum,* (non ab-
 solutè ac simpliciter, ne quis ex hoc ente & materia credat hominem fieri unumens per accidens, quæ sanè mens non est Fort. Lic.) quod appellatur ANIMA HUMANA: quæ, cœniforma in-
 formans, humano corpori (potius organico, quâ tale est,) imme-
 diatè unitur, ac secundum omnem illius dimensionem, sed hoc ra-
 59. tione partis suamaterialis ac irrationalis. Etenim, secundum sui partem rationalem, quæ extensionis nullâ ratione capax est, ita tota est in toto sensitivo corpore, & tota in singulis ejus partibus, ut quoque sine illo sit, hoc est, secundum facultatem propriam & essentialiem à corpore non dependeat. Quod eleganter ex senten-
 tia Platoniconrum, exprimit Plotinus Ennead. 4. lib. 2. cap. 1. ubi
 divinum & admirandum anima thesaurum appellat, cùm magni-
 tudine vacans, universa magnitudini adsit; & alicubi existens ibi-
 60. terum non existat, non alio quodam sed prorsus eodem. Sed dira
 verba observantur auribus. Jam olim, inquit nonnulli, à Con-
 cilio Constantinopolitano IV. quod habetur Oecumenicum

VIII. Actione X. Can. X. veluti hæresecos latibulum damnatur, & DISSERT. VI.
 anathemate proscribitur hypothesis de animis duabus: quæ nobis
 verè unionis rationalis animæ cum corpore videtur esse funda-
 mentum. Brutum sanè fulmen in nostris animis, ut qui Concili-
 um illud fuisse idololatricum non ignoramus. vid. cit. A&T. Can. 3. 61.
 Edit. Binianæ Tom. 3. part. 2. pag. 896. item pag. 855. col. 1. & a-
 libi. Non terruit olim id Concilium Melanthonem in hac mate-
 ria, ut nec aliis plures Orthodoxos, qui sensitivam nihilominus
 subordinatam rationali animæ tradiderunt, Sed nec terrentur eo
 ipsi Pontificii, Fernelius, Fort. Licetus, Ochan, Maronius, Miran-
 dulanus, Thomas Garbius, ac ipse Thomas Aquinas. Nempe
 ignoratio Elenchi est, vel ambiguitas in verbis. Cum Fortunio 62.
 Liceto haud laboriosè nos expediemus; qui lib. 3. de ort. an. hum..
 cap. 12. p. 428. *Non plures animas uno in homine ponimus*, inquit,
ut it, quos sacro sancta, (si cui ita placet,) Synodus Constantinopolitana anathematizat. Illi namque, ut appetet ex verbis Can. pone-
 bant in homine duas animas in unam naturam non coiunctas: At
 nos tres quidem ponimus partes essentiales, ab invicem diversas; ve-
 rum dicimus eas coire in unam essentiam humane anime: quoniam
 animam vegetalem ita sensitiva conjunctam dicimus, ut ex vegetali
 tanquam adhuc perfectibili, sive (quod ajunt,) ex ente in potentia,
 & sensitrice illi, ceu actu, copulara, emergat unum per se ens, (non
 absolutum, iterum monemus, sed quod maneat etiamnum in po-
 tentia,) nam ad hoc, ut ex duobus fiat unum ens per se, sat est Aristoteli,
 quod unum sit essentiale complementum alterius, sicut est
 sensitrix ad vegetalem, ex quibus ideo sit unum per se ens, & una a-
 anima irrationalis: qua rursum pariter intellectivam, ceu actum, es-
 sentialem, suscipit, indeque denudò pullulat unum per se ens, quod est
A N I M A H U M A N A, (ceu actus supremus respiciens materiam,
 ut tandem absolutum fiat ens per se unum,) *qua non raro à parte*
sui nobiliori nuncupatur Philosophis intellectus, mens, anima ra-
tionalis aut intellectiva: unum quodque enim est id, quod in eo est
summum. Conf. Fern. l. 5. physiol. c. 18. Ac ita animæ subordinata 63.
 dictæ, aliis haud inconvenienter unius animæ rationalis faculta-
 tes appellantur. Sed quod compositam hanc animæ unius substanti-
 æ attinet, pleniùs eam peculiari Dissertatione exhibuimus. Con-
 ferri item potest Lipsius Physiol. Stoic. lib. 3. cap. 16. 17. & init. 18.

- DISSERT VI. ubi pulchritè secundùm varios in hanc materiam differit. Sed quid
 64. ergo tandem illa rationalis animæ cum sensitivo corpore unio
 communioque efficit? Nempe id quod sumus ipsi: Hominem, in-
 quam, euimque verè unum, per se unum. Homo autem definitur
 65. rationale animal. Ac ita quidem restè è à parte quâ est animal di-
 vinitati proximum, quâ naturale corpus nobilissimum. At ho-
 minis præteria essentialè quiddam est, quod non est animale:
 quod rationale item, & quidem per se ipsum tale, appellatur:
 quod nempe animali additum humano, rationem in eodem ge-
 nerat, sive velut imaginem producit, ac ita rationale animal,
 66. seu hominem in naturali genere constituit. Hoc nempe illud est,
 quo primò proprièque differimus à brutis, quo ad divina propius
 accedimus, quo exercemus operationes ab organis corporeis
 haudquaquam dependentes. Hæc ea nostri pars est, quâ differi-
 mus à nobis ipsis; quâ spiritualis homo, etiam in irregenitibus, à
 67. naturali est diversus. Ab hac parte vita nobis inest melior quâm
 hominis natura ferat, ut Aristoteles loquitur 10. Ethic. cap. 7. Nec
 enim ita vivimus, quâ sumus homines (seu animalia rationalia, ac
 verè tantùm corpora naturalia,) sed quâ divinum quiddam nobis
 inest: ut ibid. ait idē Ethnicus Philosophus: qui ab hac parte aurea
 68. diductâ ahortatione plurimis prælucet Christianis. Neque nos
 oportet, inquit, humana sapere ac sentire, ut quidam monent, cùm
 sumus homines; neque mortalia cùm mortales: sed nos ipsos, quo ad fieri
 potest, à mortalitate vindicare, atque omnia facere, ut ei nostri par-
 69. ti, quæ in nobis optima est, convenienter vivamus. Et quamvis si-
 mus homines, quâ sumus animalia capacia rationis, diviniore ta-
 men illâ nostri parte, quâ naturam superamus universam, sumus
 homines potissimum. Quod quidem nisi ita esset, non doceret
 Scriptura (loquar cum Calvinô ex Inst. lib. 1. cap. 15. § 2.) nos ha-
 bitare domos luteas, & morte migrare ex tabernaculo carnis, exuere
 quod corruptibile est, ut tandem ultimo die reportemus mercedem.
 70. prout se quisque gesserit in corpore. Eam ergo partem nostri impri-
 mis nos met ipsos esse censet S.S. veritas, in qua, ut denuò Calvinus
 habet lib. 3. Inst. cap. 25. § 6. maximè refulget divinitas, & insi-
 gnes sunt immortalitatis nota. Scriptura corpus, ut ibid. est, (cum
 omnibus facultatibus corporeis, vel à materia dependentibus,)
 comparat rugario, ex quo nos migrare dicit, cùm morimur: quia ab

capite nos astimat, que nos à brutis animalibus discernit. Sic Pe- DISSERT. VI
 trus mortis propinquus dicit tempus venisse, quo tabernaculum suum
 deponat. Paulus verò de fidelibus loquens, postquam dixit, ubi ter-
 restris domus nostra dissoluta fuerit, nobis esse edificium in celis; ad-
 jungit, nos peregrinari à Domino, quamdiu manemus in corpore, sed
 expetere Dei presentiam in absentia corporis. Plura sunt ibidem,
 quæ nos id primariè esse luculenter docent, quòd à corpore se-
 paratur. Nempe ut paulò antè ex Fortunio Liceto diximus, n-
 umquodque est id, quod in eo summum est. Haud longè hinc à vero 71.
 scopo videtur aberrasse Plotinus, quando Ennead. I. lib. I. cap. 7.
 exponens quomodo cogitationes intelligentiæque in nobis pro-
 veniant, subiungit, ubi maximè nos sumus; (in ipsis nempe cogita-
 tionibus & intelligentiis, non in sensibus eorumve simulachris;
 dicit autem maximè nos illic esse, non ergo absolute ac simpliciter:
) qua verò ante hoc, inquit, nostra sunt; nos autem sumus quod
 est deinceps animali desuper presidentes. Ac vitandæ omnis con- 72.
 tentionis causa, eleganter tandem addit: Prohibebit tamen nihil
 totum hoc animal appellare: sed quod inferius est dicere mistum;
 quod reliquum est, (ut mixto corpori, & quidem sensitivo, *enrasca-*
trus unitur,) homo est verus. Hæc Platonicorum est sententia,
 longè certè alia, quām eam vulgo fingunt. Ab hac, quā talis est, ne 73.
 latum quidem unguem recedit Aristoteles, (quāmvis aliâ qua-
 dam parte quodammodo dissentiat,) quando loco antea citato,
 videtur, inquit, unusquisque nostrum hac ipsa pars esse, (sc. quām
 appellaverat, id quod in homine est optimum, ac speciatim mentem,) 74.
 siquidem est id, quod principatum obtinet, ac melius est: Et paulò
 post: Ergo homini, inquit, optima ea vita est, quā mēti conveni-
 enter traducitur: siquidem hac pars homo est maximè. Verè qui-
 dem maximè, cùm corpus nostri pars dicenda sit, non nisi ob
 communionem cum parte hac diviniore: quā communione ces-
 sante pars nostri corpus non est amplius, cùm ipsi tamen etiam, vel
 teste sacra paginâ, post unionis dissolutionem, simus immortales.
 In quem sensum Socrates in Phædone Platonis, jamjam morti
 destinatus, cùm rogaret ex discipulis ejus Crito, quo modo se i-
 psum sepeliri juberet? Ut vobis, inquit, liber: si tamen me apprehen-
 detis, ac nisi ego vos effugero. Et simul subridens, non persuadebo,
 inquit, Critoni, me esse hunc Socratem, qui nunc disporto, & singula
dicta

- dicta dispono; sed opinatur me illud esse, quod paulo post videbit eas daver. Certè generosa anima, quæ minimè ad seipsum attinere judicat, quod sibi ipsa in communionem nequeat afferere; quæ nihil præter semetipsam hominis agnoscit, cuius non ipsa composit. Sic tutò mortem immortales temnimus, ac ductile sepulchrum superstites deponimus: quod dum gestatur quoque nostrum esse desit. quodammodo, nimirum quæ mortales redditi excidimus hac etiam imaginis divinæ parte; quod idem solâ spe futuræ immortalitatis nobis vendicamus, ac cùm sola ratione ad essentiam nostram absolutam attinere credimus: ut adeò verè tota persona litas humana in mente radicaliter ponenda videatur. Quid ergo nimirum Ethnico Philosopho, qui ignorarunt corporum resuscitationem, corpus quasi minus dignam nostri partem judicasse, utpote quod in continua mutatione est, tandemque esse definit, ex sola immortalitate verum hominem metientes: ac si illud tantum mereatur præferri cunctis iis quæ in orbe terrarum sunt, quod semper idem est ac immutabile quoad substantiam, ob cùjus uniformitatem eidem semper homini continuè accensetur illa evanida materia, quæ ipsa nunquam eadem, sed semper alia atque alia. Hoc fundamento equidem Plotinus Enn. 4. l. 7. cap. 7. *Si corpus pars est nobis (absolutè ac simpliciter) non sumus undique immortales: si autem nostrum instrumentum, oportet ipsum ad tempus tributum nobis tale esse naturā? Nempe creditit nos nisi in hac vita naturaliter ad nostri constitutionem corpus attinere, qui vitam corporis futuram ignoravit: at ita tamen naturaliter, ut nihilominus hoc ipso quoque statui, illud quod est præstitutum corpori mutabili, reverè homo sit per excellentiam. Sic verò Anaxarchus, haud in futura longius prospiciens, ac præsenti sola acquiescens immortalitate animæ, cùm in mortarium saxeum conjectus, à Nicocreonte Cypri tyranno, ferreis pistillis tundetur, tunde; tunde, inquit, *Anaxarchi follem: Anaxarchum enim minime tundis.* Sic verò nobis quoque, habitâ mortalitatis nostræ ratione, liceat cum Anaxarcho; sed ex divina pagina, in hoc mortalitatis statu, de sola immortali parte nostri gloriari; ac verò, quod in nobis aliorum potestati est subjectum, quod nobis potest eripi, vel ullâ ratione violari, id quidem nostrum, at nondum verè proprièque dum perpetuo influxu est, essentiale quiddam absolutum;*

lustum nostri judicare. Umbram certè corporis evanidam gesta-
mus in hac vita, & quantum equidem mortalitatis est adjectum
animæ, tantundem est propemodùm huic parti digniori essen-
tiæ nostri detractum: In vita demum altera perfectum erit, quod
hic deficit, illic corpus immutabile induemus, ac undiqueque
absolutè immortales evademus. Huc pulchre quadrat illud Julii 80.
Cæl. Scaligeri, quod in vita ejus refert Neander in Syntagm. de
Med. Laud. & Orig. nimurum, hunc cavisse testamento, ne aliud
monumento suo epitaphium incideretur, præter hæc verba: *Julii
Cæsaris Scaligeri quod fuit.* Plura hic non addimus: Quæ autem
fuerit inter Aristotelem ac Platonem de constitutione hominis
diversitas sententiarum, exposuimus Theatr. Nat. univ. part. 2.
disp. 7. à princip. usque ad § 17. quare eam denuò hic nolumus.
attingere.

COROLLARIUM.

Contra vinculum illud, quod inter materiam ac rationalem
animam intercedere, ac materiæ dispositionem addere, ei-
demque implicari diximus, quod nempe sensitiva anima confue-
vit appellari, argumentum movetur à religione Christiana inti-
maque Theologia petitum, cui sanè omnem Sapientiam huma-
nam ancillari fas est: Si, inquit, in hominē sensitiva anima di-
versa est substantia à rationali, sensitiva illa vel mortalis est, vel
immortalis. Si mortalis statuitur, necesse erit Deum in resurre-
ctione aliam creare animam: quæ adeò in reprobis torquebitur
injustè, utpote nullius rea criminis: (quin imò illud addi potest,
non idem nobis corpus animale eo modo restitutum iri.) At si
immortalis dicatur, & interim diversa substantia à rationali, duæ
unius ejusdemque hominis erunt animæ immortales, & gloriæ
vel peccæ complices, nullo inter se vinculo sociatæ, quando ani-
ma est à corpore separata. At nunquam vir pius moriens com-
mendat Deo animas suas. Difficultas sanè speciosa: quæ non ali-
unde, quam à diversitatibus, quæ inter materiales & immateriales
formas intercedit, ignoratione orta est. Nihil enim certè conti-
net hoc argumentum, quod non simili modo accommodari
queat formæ carnis v. g. ossis, &c. quin ipsis formis elemento-

COROL.

- rum è quibus corpus conflatum est, æquè atque huic formæ animalis humani, seu sensitivæ animæ: nisi quis forte partes corporis, specie distinctas, præter omnem rationem neget formis substantialibus propriis distingui æquè ac corpora naturalia reliqua, credatque rationalem animam materiæ primæ protinus absque ullius formæ interventu, quæ materiam disponat, cohærere. Sed quid ergo carnem quid os constituit, quid partibus suum esse tribuit & à rebus aliis distinguit, quando anima à corpore separata est. Sed de ipso etiam corpore, si vel sit materia prima, eadem procedet argumentatio. Hæc enim vel mortal is est vel immortalis: si mortal is, nova est à Deo producenda; si immortalis æquè supereft post dissolutionem ac ipsa rationalis anima, æquè atque illa compos gloriæ vel pænæ. Sed ad rem ipsam pro-
3. pius. Materiales formæ, ut è potentia materiæ educuntur, ita in potentiam materiæ recedunt: Et sicut èquè ac materia prima sunt superstites, (nulla enim substantia naturali interitu in nihilum resolvitur,) ita æquè ac materia prima per se non subsistunt, æque carent operatione sensuque omni atque intellecetu, quare æquè etiam ac materia gaudio ac dolore destituuntur, dum rationali a-
4. nimæ nondum sociatæ sunt. Et quamvis substantia formalis quælibet, quæ subsistentiam non habet propriam, cùm formæ rationem exuit, in suæ speciei unicam & individuam essentiam videatur remeare, veluti indivisa corporis imago est, quæ non nisi propter specula recipientia vel oculos multiplicatur, (qua de re egimus Theatr. Nat. univ. part. I. disp. 7.) novit tamen ille Deus, qui ex nihilo omnia produxit, qui ex lapidibus semen Abrahamo excitare valet, qui idem nobis corpus tot variis mutationibus affectum, ac per varia corpora distributum, restituet, & variè dispersas dissipatasque elementorum particulas recolliget extre mo die, ille inquam Deus novit singulis corporibus suam sensitivam animam ex essentia in se indivisa revocare, ac velut è communi lumine lumen singulis denuò proprium accendere,
5. Plenius hunc modum exponemus cùm quis carnis resurrectionem humanæ ratione nobis exposuerit. Interim hæc esse fidei tenemus, nec ad humanæ Sapientiæ mensuram debere revocari: ac perperam religioni Christianæ consuli censemus, quando summa hæc mysteria Theologiæ confunduntur cum Philoso phia.

phia. Hic scimus, illic credimus: at illa credimus quæ nullâ ratione capimus, quæ intellectu non percipimus. Absurdum verò plausibile est, negare velle id quod manifesta dictat ratio, propterea quod infinita sapientia & omnipotentia divina abyssum non per omnia finitam ratione nostrâ capiamus. Quod si quis instet acrius, & reproductionis sensitivæ animæ à nobis rationem urgeat: ab eo id vicissim quoq; exigemus, quæ tandem sit futura facultatum ratio earum, quæ ad rationalem animam credantur attinere. Quid de nutritiâ sentiemus, ubi nulla erit amplius absumpcio? Quid de visu & auditu? ubi naturale nullum erit medium? Quid de odoratu? ubi nec aromata nec flores erunt, nec quod diffundat halitus, in rerum sempiterna immutabilitate aliquod subiectum. Quid de gustu? ubi nec edemus nec bibemus; sed solâ contemplatione, & voluptate immutabili exsatiabimur. Quid de tactu? ubi nec calor nec frigus dominabitur, sed semperitâ temperie futuri sumus prorsum immutabiles. Quid dicemus de incessu? ubi quid calcare pedibus queamus est incertum. Hic profunditatem sapientia divina admiremur; non ritememur curiosius. Nosse satis est per solam fidem, certa esse, quæ dictat ratio impossibilia. De constitutione certè nostri futura Philosophicè vix quicquam differemus, ubi ipsamet objecta ignoramus nostrarum facultatum? Ipse qui sublimoribus interfuit Apostolus, qui futuræ sempiternitatis nostræ crepuscula lustravit, haud aliter futura nobis potuit exprimere, quam quod nec oculus illa viderit, nec auris audiverit, nec ullus homo cogitatione comprehendenterit. Praeclarum modestiae ac pietatis exemplum hinc nobis exhibet in semetipso celeberrimus Orthodoxæ religionis Antistes, & Ecclesiæ Dei minister ac divini verbi Interpres, Ludovicus de Dieu, p. m. nostri in vita sua amantissimus, qui cum in agone mortis locum Apostoli, qui est i. ad Cor. 15. de corpore animali & spirituali, à filio praegenitum curasset, eum sibi nondum intellectum querebatur; at jam propè esse, quo ejus sensus ab ipso Deo demonstraretur: ut in Oratione funebri Nobiliss. ac Reverend. D. D. Polyander refert. Vno verbo omnia expediemus: Fide id tenemus cum lobo ex cap. 19. v. 25. 26. 27. quia per rationem nostram impossibile esse non vimus.

DISSERTATIO SEPTIMA
DeANIMÆ HUMANÆ
FACULTATIBUS.

Acultatum animæ humanæ permagna est diversitas, pro diversitate partium, quas antehac in anima spectavimus. Quæ enim à parte materiali dependent, vegetativæ scilicet ac sensitivæ dictæ, non secus atque ipsæ materiales animæ, materiæ adstrictæ sunt, & ad certa organa respectum habent, sine quibus non modò nequeunt functiones suas exercere, sed ne quidem 2. propriè facultates appellari. Quod enim quoad operari à materia & organis corporeis dependet necessariò, id sine iis non tam operandi facultatem obtinere dici potest, quam eâ penitus carere: Ac velut anima absque corpore organico reverà non est anima; sic sine organo corporeo convenienter conformato ac disposito, facultas ejus nulla est. Ut adeò facultates materiales non modò dici nequeant ipsa materialis animæ substantia, sed ne quidem absolu- 3. lute qualitates, ab essentia ejusdem promanantes. At animæ partis immaterialis, quam proprie rationalem animam, seu mentem, appellamus, longè alia est ratio: Hæc enim, ut in operari proprio à materia vel organis corporeis non pendet, sed in semetipsa operatur, sibique suæ operationis est principium, & actionis imminentis proprium subjectum; ita quoque sua est ipsius ipsamet fa- 4. cultas. Nec enim ratione ullâ licet assequi in simplicissima substantia, independenter à secundis causis operante, ullum operandi aliquod principium, ab ipsa simplici essentia diversum: quamvis pro diversa operandi ratione diversa sortiantur nomina, ac ratione à se ipsa distinguatur. Sed in facultatibus materialis animæ humanæ partis nihil est, quod non commune nobis sit cum brutis animantibus, præter sensitivæ animæ participatum à mente intellectum ac voluntatem: quæ quidem duæ facultates sunt in ipsa mente principaliter ac radicaliter. De hisce ergo solis in praesenti Dissertatione quadam delibabimus: cæteris, quas vel cum

Cum plantis, vel cum sensitivis alijs corporibus cotmunes obitum
 nemus, ad propriam de Anima doctrinam rejeatis. *Intellectum*
 autem duplcam in homine agnoscit Arist. 3. de anim. cap. 4 & 5.
Agentem & Patientem. Cujus quidem distinctionis ratio reddi-
 tur ab ipso Arist. ibid. cap. 5. text. i 7. quod in anima nostra, præter
 id quod est instar tabulae rasæ, aptumque fieri omnia intelligen-
 do, & quasi materiæ rationem obtinet, oporteat dari aliquid,
 quod sit aptum facere omnia, & actu intelligibilia reddere, quod-
 que formæ rationem obtineat: Veluti in universa naturæ opera-
 tione aliud quid est, quod instar materiæ se habet; aliud verò
 quod similem rationem subit qualem ars ad materiam. Ex quo 7.
 equidem distinctionis argumento appetit, non esse Aristotelii
 reipsâ unum eundemque intellectum, qui diversâ ratione vel a-
 gens vel patiens dicatur, sed reverè & essentialiter distinctos. Ni-
 hil enim potest respectu sui ipsius agere, & pati, cùm nihil possit
 à seipso moveri, sed quicquid movetur ab alio moveri sit necesse,
 ut fusè demonstrat Arist. 7. & 8. phys. quod & de ipsa anima im-
 possible esse docet 1. de anima. Nec sufficit distinctio per id 8.
 quod dicitur secundum rationem; quippe simili modo hæc ea-
 dem cuivis rei simplici accommodari posset, ut adeò ratione di-
 versâ quidvis & agendi in seipsum & à semetipsò patiendi facul-
 tam obtinere diceretur. Quod cùm absurdum sit, in intellectu
 sanè idem absurdissimum habendum est: qui cùm sit absolutè
 simplex, non potest esse simul perfectus & imperfectus, idque re-
 spectu ejusdem intelligibilis, potestate simul & actu, fieri quidvis
 & per se esse, de potestate ad actum seipsum traducere, & simula-
 tum obtinere. Quin & essentiale utriusque intellectus diversi-
 tatem luculenter innuant conditiones utriusque ab Aristotele tri-
 butæ, 3. de anim. c. 5. text. 20. ubi agens separabilis, immortalis, ac
 perpetuus vocatur; patiens verò corruptibilis. Essentialiter igitur
 distinctas esse ex jam dictis constat; simulque ratio necessitatis est
 exposita agentis alicujus intellectus: Quid verò sit reverè uter-
 que hic quis sic ab altero distinctus constituitur, haud æquè pla-
 num est. Sunt qui putant Aristotelem per intellectum patientem
 intelligere ipsam mentem singulis hominibus propriam,
 quam rationalem animam vocamus; per intellectum verò a-
 gentem, vel Deum ipsum, vel alium Dæmonem aut Intelligen-
 tiām

- DISS.** VII. tiam hominibus assitentem, ac communem cunctis. Sed hæc sententia & ab Aristotele, & ab ipsa veritate aliena est. Quod enim attinet Intelligentias, eos equidem corporibus præstitutas nullas Aristoteles agnoscit præterquam quæ corporibus cælestibus assistunt, ut ex 12. Metaph. liquet. Absurdum vero est Intelligentiam humanam illic inter cælestes ab Aristotele constitui, ut inter orbes cælestes etiam connumeranda sit sphæra humana. At Deum vero alium non agnovit Aristoteles præter Intelligentiam primam, quæ eadem assitat primo mobili, eique motum tribuat & intellectum. Ac de intellectu sanè hominis Aristoteli est sermo, cum agentem intellectum tradit, quem ideo differentiam in anima appellat, 3. de anim. text. 17. ac separabilem animæ partem 2. de an. text. 11. 21. Absurdum vero hoc imprimis est, hominem per se quidem esse intellectu præditum; at intellectu, ut ab agente proficiscitur, non esse in propria ejus protestate sitam: sed ita vel à Deo, vel à quacunque Intelligentia, quæ non ipsa sit de essentia hominis, dependere, velut motus rotæ est ab eo qui circumagit, cum interim in rota nihil præter aptitudinem insit, ad motum admittendum & passivè emitendum. Ut ergo ipsi plane exponamus Aristotelis sententiam, optimè sentientem veritati: Per agentem quidem intellectum facultatem mentis humanæ propriam ac nativam innuit, seu rationem ejus radicalem & originalem, quæ est ipsa rationalis animæ essentia: Hic ergo actu primo semper est, rectèque ab Aristotele arti vel naturæ, vel habitui comparatur, qui secundum actum propriâ virtute promit. At patiens seu possibilis intellectus, qui vocatur, rationalis quedam est facultas seu potentia sensitivæ animæ, ex communione ejus cum mente orta, & ad modum recipientis impressa, quæ ipsa quoque apta est in habitum deduci ab agente intellectu, dum interim circa phantasmatum occupata est. Hanc Cogitativam commodè nonnulli nominant, & veluti supremum Phantasiaz vel animæ sentientis gradum. De intellectus vero hujus utriusque distinctione, & denatura agentis, parcè quidem breviterque, indeque sat obscurè, agit Arist. in lib. de anima: idque eâ causâ jure meritóque, quod de substantiis à materia separatis agere Philosophiæ naturalis munus non sit, sed ad Scientiam pertineat sublimiorem, ut ipse met

met testatur de humana mente, quam naturam esse negat, i. de part, anim. c. i. Hinc, quod antehac notavimus, ne sub ipsa quidem animæ definitione humanam mentem est complexus. At interea tamen, ne de hominis anima res planè dubia & suspensa relinqueretur, ubi de anima in genere, quantum quidem naturalis exigit Philosophia, differit, paucis negotium, quod est de mente hominis, seu agente intellectu, attingit, ac pro instituti ratione explicat. Prædictam verò utriusque intellectus in homine distinctionem menti Aristotelis congruere liquidò patet ex lib. i. Eth. ad Nicomach. cap. ult. ubi hominem universum informatus ad virtutem, *Rationi*, inquit, (nativæ scilicet ac radicali, hoc est, facultati mentis propriæ, quem agentem seu imperantem intellectum indigit,) quodammodo parere τὸ ἀλογον τὴν ἀνάτασιν εἰδεῖν, (quam sensitivam animam appellant,) cùm præceptio & monitio, tum omnis reprobatio atque exhortatio indicat: Si verò fatendum sit etiam hanc ipsam ratione esse præditam, duplex erit id quod rationem habet: alterum principaliiter & in se ipso; alterum velut aliquid quod parentis dicto audiens est. Atque secundum hanc differentiam, (ita quoque 3. de anim. c. 5. t. 17. ἐπὶ τῷ Λυκῷ Διαφορὲς differentias in anima appellat,) virtutis quoque distinctio nascitur: alias enim virtutes diæmoniales, in ratiocinatione positas, alias ñatuæ, ad mores attinentes, appellantur. Atque ita quidem intellectui utrique tum agenti tum patienti acceptis, optimè conditiones ab Arift. tributæ convenient. Quippe rationalis illa potentia sensitivæ animæ, seu intellectus patiens, corporeæ quidem non est, nec corpori permixta, 3. de anim. cap. 4. text. 6. quippe est veluti communicata & quasi in speculo repræsentata mentis imago: quæ ideo nec ipsa in operationibus suis organo ullo utitur. ibid. quamvis circaphantasmata veluti objectum suæ operationis viceretur, ac sine phantasmatate nihil intelligat. cap. 8. text. 39. At reverè tamen intellectus ille patiens immortalis ac perpetuus non est, sed extinguitur, cap. 5. text. 20. cùm nempe agens intellectus à corpore separatur, ac ipsa sensitiva in potentiam materiæ recidit. Hæc sanè sensitivæ animæ facultas per se nihil intelligit; sed est veluti tabula rasa, seu libellus cui nihil inscriptus, at inscribi quidvis potest cap. 4. text. 14. Quæ enim sensitiva est, percipit 20. quidem

- quidem v. g. aquam, ignem, carnem, magnitudinem, & similia, horumque phantasmatu*s* format: at cùm aliud sit caro, aliud carnis esse, aliud magnitudo, aliud magnitudinis esse, & similiter de aliis quām plurimis; alià certè parte sui, vel se ipsā quidem, at aliter se habente, (sc. non quā sensitiva est, sed quā cogitativa, seu quā rationis particeps, ac à mente vera illustrata,) essentiam à rebus 21, ipsis, quæ in sensu*s* incident, discernit. t. 9. 10. 11. Sic ergo variorum rerum species intelligibiles beneficio agentis intellectus abstrahens à phantasmatibus, fit paulatim unumquodque, habitumque acquirit, & in actum primum datur: velut is qui dicitur actu sciens, quod quidem tum accidit, cùm ipse per se ipsum operari potest; at interim tunc quoque potentiam quodammodo esse dicitur, sc. respectu actus secundi, nec enim perinde atque e- 22. rat antea quām didicisset atque invenisset. text. 8. Atque ita tandem intellectus patiens imbutus speciebus intelligibili*s*, intellectus secundum habitum appellari potest, qui quidem habitus in sensitiva anima seu facultate ejus Cogitativa insit: quemque adeò à mente ipsa, seu essentiali intellectu, discernit etiam Plotin. Enn. 1.lib.1.cap.8. ubi querens, quomodo nos habeamus ad intellectum, seu mentem ipsam separabilem? Intellectum dico, subiungit, non habitum quondam, quem ab intellectu habeat anima, sed intellectum 23. ipsum. Verè autem ab intellectu (agente,) habet anima (sensitiva) hunc habitum, quippe à quo habet ipsam rationem, seu dijudicandi speciesque intelligibiles formandi facultatem. Hinc velut patiens intellectus talis, ut fiat omnia; ita agens talis est, ut omnia efficiat: qui ideo habitui cuidam essentia*s* ac lumini comparatur, ab Arist. 3.de anim. cap. 5. text. 18. nam & lumen, inquit, 24. colores qui sunt potentia*s*, actu colores quodammodo facit. Atque ita Dissert. præced. ex Plotino etiam seu Platonis Philosophis, rationalem animam cum sensitivo corpore consociari dimisimus, veluti cum aëre lumen. Velut autem lumen, quo illustratura*r*, in singulis aëris particulis est participata quodammodo imago primæ lucis ac nativæ in Sole existentis; ita certè in singulis hominibus mens propriè dicta, seu intellectus agens, est imago primæ intellectus, nempe summi Dei, qui nunquam ab intelligenti operatione cessat, à quo intelligentiam mutuantur ipsi 25. etiam Angeli. Ut verè cā ratione Deus ipse communis quidam omnium

omnium intellectus dici queat, à quo mentes hominum particulares dependent, secundum fieri & esse, secundum conservari atque intelligere: non secus, si necessitatem dependentiæ spectemus, ac à Sole lumen; cùm interim hoc intercedat differentiæ, quod singulæ mentes hominum substantiæ à Deo constitutæ sunt, quæ propriam quandam in se habent subsistendi rationem, secus atque lumen quod diffunditur à Sole.

Sic ergo verè animarum rationalium ac Spirituum Pater ipse 26.

Deus est, qui ita fermè præsidet humanæ menti; veluti hæc ipsa, quatenus abstracta est, hoc est, secundum intellectum, humano animali præstituta est. Ut adeò hoc sensu non prorsum nugetur Alexander, quod in eum pronunciat Scaliger Exerc. 307. l. 19. quando in libro de Intellectu Deum Opt. Max. intellectum omnibus communem constituit: Et, quod ibidem dicit Scaliger, potuisse Deum, cùm intellectum fabricaret, eidem quantum sa-

xis est insinuare lucis, ut adeò non cogatur asfistere præsens ministerio, tanquam præfectus quidam prætorio: id equidem perinde est, ac si quis Solis præsentiam superfluam affereret ex eo quod in se ēr sit illuminatus: lumenque proprium obtineat, à nativa luce Solis diversum. At interim in eo pessimè hallucinatur 27.

Alexander quod intellectum illum, quem extinsecus advenire profitetur Aristoteles, credat esse ipsum Deum, nec proprium singulis hominibus intellectum decernat præterquam mortalem, hoc est, quem patientem Aristoteles appellat. In qua sententia meritò Alexander à Themistio reprehenditur: qui tamen ipse haud magis sanam prodidit opinionem. Quippe, referente Eu- 28.
gub.lib.9.de peren.phil. cap. 31. cùm agentem intellectum qui-
dem immortalem statuat Themistius, eumque Deum esse neget:
quærit tamen, utrumne sit unus an plures? Videri autem unum,
inquit, secundum Aristotelem, quia lumini eum comparavit: u-
num namque esse lumen Universi imò verò & fontem luminis: à
quo omnes animalium oculi deducantur ex potestate ad actum.
Et quemadmodum nihil facit ad unum quodque animalium lu-
minis incorruptibilitas, ita non professe nobis intellectus agentis
æternitatem. Hanc Themistii perversam sententiam pluribus 29.
exponit cit.loc. Eugub. eamque seriò refellit. Quo autem modo
procedat comparatio cuius lumine ab Aristotele instituta, ex ante-
dictis

PROS. VII. dictis constat, ac pleniùs ceteris frequentibus patebit. In eum autem errorem lapsus est Themistius ex eo, quod crediderit, immateriales substantias quasvis, nisi specie vel essentia distinguantur, necessariò numero convenire: Nam in his, inquit, quæ sunt eadem specie, divisiones esse per materiam. Cùm ergo intellectus agentes immateriales sint, necesse est omnes unam eandemque esse substantiam. Si enim non eandem sed diversam, quæ erit separatio?

30. Sat ardua sanè difficultas iis, qui mentem nostram, quæ est intellectus agens, propriâ carere subsistentiâ contendunt. Quod sanè si pro vero sit habendum, nullam prorsum rationem capio, quâ sit substantiarum aliqua distinctio: At nunc substantiæ modo proprio, seu singulari propriâque subsistentiâ, ab invicem distinctas esse nostras mentes, non ambigimus: adeoque eâ ratione essentiarum verè esse aliquod discriminem; licet non sit aliquod es-

31. sentiale. Pulcherrimè autem Plato Dial. 6. de Republ. prope finem, inter visum & intellectum comparationem instituit. Quippe cùm reliqui sensus præter objectum nullo indigeant alio quo sentiant; visus tertio quodam veluti præsidio opus habet, nempe lumine, sine quo color visu non percipitur. Sol ergo lumine illustrans oculos, ipsosque colores actu visibiles reddens, princeps aliqua causa sensui visus præstituta est, quæ efficit, ut visus noster optimè cernat, acea quæ sub visum cadere possunt videantur. Sic ergo Plato primùm tria hæc, Solem ipsum, sive ejus lucem, lumen quod à sole est diffusum, ipsamque visus facultatem, com-

32. modè discernit. Ac porrò, Soli seu ejusdem luci ipsum Bonum comparat, qui est Deus Opt. Max. hac ratione: ut, quemadmodum in rebus visibilibus se habet Sol ad ipsum visum, & ea quæ videntur; ita Bonum in intelligibilibus se habet ad intellectum (*μέν*) & ea quæ intelliguntur. Veluti ergo oculi in quibus visus inest, nisi convertantur ad ea, quæ lumine Solis illustrata sunt, non vident, perinde ac si visu essent destituti; at si ad ea convertantur, quæ lumine solari collustrantur, rectè suo munere funguntur si militer de anima (*ψυχή* vocat, nempe *άπό τύπος*; distinctam,) fas erit cogitare: (actria quoq; hæc, intellectū ipsum, intellectualem facultatem luminis instar anime communicatā, ipsamq; animam,

33. ab invicem distinguere.) Anima enim, quando illi firmiter inhæret, in quo veritas & ipsum ens emicat, (h.e.intellectui agenti se accom-

accomm odat , & ab eadem in actum excitata attendit ad ea quæ illius lumine illustrata sunt,) intelligit illud accognoscit, (seu speciem intelligibilem, & quasi intellectus agentis expressam imaginem suscipit,) ipsaque intellectum habere videtur: Sed, cùm ad id fertur, quod tenebris est permixtum, quod videlicet generatur ac corruptitur, (hoc est, cùm solis sensibus indulget, nullo admisso ab intellectu lumine,) ejus obtunditur acies, opinioneque versat varias, & intellectus expers esse videtur. Illud igitur, inquit, quod 34 veritatem iis quæ cognoscuntur præbet, (seu quasi lumen affundit rebus intelligibilibus,) & cognoscenti vim tribuit ad cognoscendum, (hoc est, sensitivam animam rationis participem reddit,) Boni ideam esse dico, (hoc est, ipsius Dei imaginem:) Et quod mox subiungit, *lumen ac visum speciem quidem aliquam habere Solis*, seu lucis in Sole radicatae, at minimè esse ipsum Solem; id rectè per analogiam ex eodem applicamus in hunc modum: scilicet agentem intellectum, (qui assimilatur lumini,) ac patientem, (qui à mente dependens in sensitiva anima perinde est, ac in oculo visus dependens à sensitiva,) seu, ut ille exprimit per proprias affectiones, *& à sensu veritatem & cognitionem, Boni ipsius speciem habere quidem aliquam*, (hoc est, imaginem Dei gestare,) ipsum vero bonum esse minimè. Sic ergo Deus summus 35 rectè quodammodo communis omnium intellectus appellatur, à quo tamen reipsa proprius singulorum hominum intellectus est distinguendus. Quod non satis commodè verbis exprimens Plotinus Ennead. 1. libr. 1. cap. 8. fortè dubitationi alicui locum dare potuit. Quippe, institutâ disquisitione, *an communem aut proprium habeamus intellectum?* forte & communem omnium, inquit, atque proprium: Communem quidem, quoniam imparibilis & unus & ubique idem; proprium vero, quoniam unusquisque eum in anima prima totum habet. Quæ sane verba parùm 36 apludere videntur à pessimo eorum errore, qui ita mentes nostras proprias ex divina mente, ceu communi omnium, decerpitas statuisse feruntur, ut sint quasi radii à Deo diffusi, qui propriam extra Deum substantiam non habeant; sed ad Deum in substantiam illius revertantur: quam quidem opinionem A. 37* errori ascribit Eugub. libr. 9. de per. philos. cap. 30. in fin. A quo Themistius non nisi ea parte dissidet, quod communem illam.

- illam mentem hominum à divina mente distinguat ; adeoque
Dæmonem quendam seu Intelligentiam à Deo diversam faciat :
Alexander verò, qui particulares intellectus non agnoscit, præter
eos quos mortales statuit, h. e. qui sunt in sensitiva anima, seu in-
tellectus patientes, is inquam hac parte insuper dissentit, quod se-
cūs ac Themistius & Averroës communem illum intellectum
simpliciter hominis formam informantem statuat, non assisten-
tem interim. At merito Marsilius Ficinus comm. in dict. loc. du-
riora verba Plotini mitigare studet, & obscurioribus quodam-
modo affundit lucem: quamvis ne sic quidem, si rigidius censere
quidvis lubeat, verba rebus æquet. Deus, inquit, quodammodo i-
psius intellectus est forma, semperque deinceps gradus inferior sub
ætu superioris gradus quasi forma consistit & agit. Proinde intellectus
ipsius divinus tum communis dicitur, quantum ipse individuus,
totusque est ubique; tum proprius, quantum à singulis animabus sin-
gulis quoque propriisque modis accipitur. &c. Intellectum verò, qui
jam est forma quadam in anima, non solum praesidens, sed & insita,
nimirum hominem informans, ac illi esse tribuens, nemo dixerit
esse communem, &c. Unum commune Solis lumen ubique praesens
intellectum prafert divinum animarum intellectumque patrem:
Lux tamen ipsa Solis, in ipso Sole consistens, ipsum Bonum mentis
patrem nobis ostendit. Rectius, pro sententia Plotini ac Platonis
declaranda, Lux quidem Solis Bonum ipsum ejusve intellectum
repræsentat; commune verò Universi lumen, à Sole diffusum,
communem omnium intellectuum essentiale rationem, ac ve-
luti Ideam: quod tandem ut singulis pellucidi particulis commu-
nicatur proprium, sic propriis in singulis hominibus assimilatur
intellectibus, lumine ipso longè nobiliorem existendi rationem
obtinentes, (quippe propriam habentes subsistentiam,) velut i-
psa quoque mens divina nobiliorem existendi rationem habet
quam Lux Solis, cum illa per se ipsam sit *virtus actus*. Sic verò recte
Marsilius Ficinus porrò: *Intellectus igitur animabus ingeniti, et si non unus sunt intellectus, sunt tamen unum secundum esse intelle-
ctuale, redditum ætu intelligens, ab uno mentis illius lumine: in quo velut in communi forma obiecto que sunt unum; quamvis etiam sint pro animarum multitudine multi. Hanc, inquit, Platonis & Plotini sententiam Themistius Aristoteli & Theophrasto accommo-
dare*

dare videtur; & Avicenna, Algaælesque sequuntur. Sed de sententia Platonis & Aristotelis sat clarè constat ex jam antè dictis: quibus certè metuo ut Themistius sat commodè queat conciliari: Plotinus autem nisi hīc sententiam, quam ex Platone antea exposuimus, sequatur, haud sibi satis constat alibi: Ac illud equidem ex eodem certo certius colligitur, loco antea cit. præter communem omnium intellectum, quem vocat, (quem in idea diximus concipere,) & proprium quorumvis hominum, agnoscisse Deum ab utroque diversum. De iis enim cum dixisset, quærit insuper? *At Deum quomodo habemus?* Resp. autem: *Foris tanquam intelligibili natura, veraque essentia* (hoc est, menti nobis propriæ,) incubantem. Quibus satis innuit, Deum ipsum omnium ac singulorum proprio intellectui præsidere, à quo ut esse nostrum, ita quoque intelligere dependet: Agentem verò intellectum, seu qui essentiam humanam tribuit, ac possibilem in sensitiva anima producit, esse à communī illo propriā naturā atque subsistentiā diversum. Ex iis autem, quæ à nobis hæc tenus expōsita, liquet officium agentis intellectus in homine esse, 1°. Sensitivam animam actuare ac perficere, veréque possibilem intellectum illi indere, seu potentiam agendi proximam actuunque primum illi communicare, velut à lumine visus actuatur, & in agendi potentiam proximam deducitur. 2°. Speciebus rerum sensibilium in animam admissis, nempe phantasmatibus, intellectuale quasi lumen aliquod affundere, quo actu intelligibiles reddantur, hoc est, quo essentiae rerum à rebus ipsis, prout in phantasmatibus repræsentantur, in intelligendi actum evocentur; velut lumine colores seu colorum species à rebus coloratis evocantur in actum videndi: adeoque quod in phantasmate ob materialitatem, quam etiamnum habet qualem cunque, intelligibile erat potentia, hoc intellectus agens à materia purificat, & quasi è tenebris educit; suoque lumine intellectuali ita illustrat, ut actu intelligibile reddatur. Atque ita dicitur intellectivum ipsas formas in phantasmatibus ipsis intelligere, 3. de anim. c. 7. t. 32. veluti vivum ipsas species in coloribus cernit. Constat autem duplē inesse nobis intelligendi modum: Vel enim I. per sensus rerum simulachra in Phantasiam admittimus, unde phantasmatata formentur, quæ ipsa intellectus patientis per agentē actuati, seu Co-

41.

43.

44.

45.

PROS. VII.

- gitativæ, objectum evadunt, & per species intelligibiles ab intellectu apprehenduntur; non sicut atq; à sensu per species sensibiles
46. objecta externa. Hinc veluti sensus non patitur propriè, quæ sentit, sed perficitur, & quasi formæ susceptivus evadit; ita pars illa animæ, quæ phantasmata cognoscit, passione propriâ vacat, sed ab intelligenti perficitur, & ad habitum informatur. Et, veluti sensus ex se species sensibiles non habet, sed tantum in potentia est ad eas recipiendas; ita intellectus ex se species intelligibiles non obtinet, sed est ad eas admittendas in potentia: ut hasce comparationes instituit Arist. 3. de anim. c. 4. in initio. Hoc tamen intentum & intellectum intercedit differentiæ, quod cum ab organo corporeo sensus dependeat, ut per se nouo lœdatur, vel patitur, lœso tamen ab excellentia rei visibilis organo, ipse quoque male habeat; at intellectus, cum per se organo careat, in phantasmatum contemplatione occupatus, à vehementia rei intelligibili non lœditur, sed magis perficitur, & ad cognoscendum aptior redditur. ibid. Quatenus tamen in intenta intellectus operatione, phantasiam quoque, quæ corporea est, & ab organo pendet, intendi necesse est, hac quidem ob fatiscens organum impedita, per accidens hebetari intellectum est necesse. Quin & phantasiam seu æstimativam organo male affecto, per accidens intellectum patientem turbari ac vitiari contingit: Unde illud Hippocratis: sect. 2. aph. 6. *Quicunque aliquam corporis parte dolentes, dolor fere non sentiunt, iis mens (γνῶμα cogitatio) agrotat.* Equidem, cum intellectus agens, seu mens vera hominis, intellectum communicet sensitivam animæ pro modo recipientis, hæc vero materialis sit, & ab organis corporeis pendeat, fieri aliter non potest, quia vitiato organo lœdatur quoque ipse intellectus patiens, seu distorqueatur veræ mentis imago. Et quamvis mens vera hominis, seu ipsa rationalis anima, quoad essentiam propriam eiusdem dignitatis sit in omnibus hominibus, adeoque intellectus agens naturaliter æquæ in omnibus illustris existat; (ut falsum sit quod statuit Mars. Ficin. comm. in Plot. Ennead. 4. lib. 8. cap. 2. esse inter animas hominum, scilicet rationales, differentias quasdam quodammodo speciales, sicut in stellis, quæ videntur aspectu consimiles; differreque inter se animas nostras non sicut pyrum à pomo persico, sed sicut pyrum à pyro;) est tamen ma-

gna diversitas in intellectu patiente, non prout ab agente dependet, sed prout in sensitivam animam recipitur: velut idem Solis lumen aliter purum aërem, aliter nebulosum illustrat. Hic verò 51.

patiens intellectus nobis convenit, quā homines sumus ad genus animalium pertinentes; adeoque quā mortales existimus: Et, cùm in hoc intellectu cognitio nostra persens externos conquista insit, separato quidem à corpore intellectu agente, seu anima per se rationali, cessat rerum corporearum cognitio, velut ipse intellectus patiens exstinguitur: nec reminiscimur post mortem eorum quae in corpore per organa corporea cognoveramus, cùm & ipsa illa reminiscentia ad partem organicam pertineat, seu ad memoriam in sensitiva anima per mentem illustrata existentem, quae unā cum paciente intellectu per mortem interit. Quod & ipse notat Aristot. 3. de anim. cap. 5. text. 20. Ut adeò verè frustra sit Sanctorum de mortuorum invocatio, proprièque loquatur Scriptura S. inquiens, *Abraham nescit nos, Israël non agnoscit nos.* Esa. 63. At reminiscimur tamen eorum quae in cor-

52. pore absque organis corporis didiceramus, scilicet rerum incorporearum & à materia non dependentium: quippe mens ipsa vera hominis in semetipsa memoriam intellectualem servat. Etenim alia II°. in nobis intelligendi ratio inest, quā nos ipsos à sensibus adducimus, & ad superiora convertimus, ac per mentem ipsam veram propriamque, seu agentem intellectum, Deum ipsum divinaque contemplamur, ac immortalium rerum veritatem agnoscimus. Hic intellectus ne per mortem quidem aboletur: hic verè initium est futuræ æternæque beatitudinis.

Per hunc intellectum oportet nos ipsos, quoad fieri potest, à morta 53. litate vindicare, atque omnia facere, ut ei parti nostri, quae in nobis est optima, convenienter vivamus. ut Arist. monet 10. Eth. ad Nicom. cap. 7. In hoc ipso intellectu vera nostra vita consistit, melior quam hominis animalis naturaferat. Non enim quā homines, animales ac mortales, ita vivimus; sed quā divinum quiddam in nobis inest. ibid. Ex dictis quoque manifestum est, ad patientem intellectum, seu potius ad hominem quā animalis natura est, intellectu agente illustratus, pertinere id quod habet Arist.

3. de anim. cap. 8. t. 39. Intelligentem oportere speculari phantasmatum: & quod dici solet, *Nihil esse in intellectu, quod non fuerit*

55. *prius insensu.* Neque hoc dissimulavit ipse Aristoteles, qui cit. libr. cap. 7. de intelligendi modo agens, postquam exposuit, quomodo intellectus, cum immaterialis sit, phantasmatum seu alia materialia, quae nullam proportionem cum ipso habent, intelligat? nempe per abstractionem à materia: (quæ tribus modis fit, ut alibi exposuimus:) dubitat tandem in fine cap. An intellectus, dum est in corpore, res per se separatas, & absolute immateriales assequi valeat, ne ne? Quod se alibi consideraturum pollicetur. Quippe ad Philosophiam naturalem, seu ad doctrinam de anima, quæ quidem natura sit, id non pertinere alibi monuerat. At promissioni tamen, vel morte præventus, non satisfecit; vel si id factum ad nos contemp'atio illa injuriâ temporum
56. non pervenit. Duas autem patientis intellectus operationes tradit Arist. 3. de anim. cap. 6. Simplicium apprehensionem, quæ res solitariae cognoscuntur; & compositionem seu divisionem, quæ res sibi invicem junguntur, aut ab invicem disjunguntur, hoc est, de se affirmantur, aut negantur. Ab hac secunda operatione dependet Ratiocinatio, quam tertiam adjiciunt Interpretes; at quæ Aristoteli ex compositione & divisione facile colligitur, vel suâ sponte ex priori, in anima per mentem illustrata, resultat.
57. In priori autem operatione reperitur quidem verum, hoc est, entis simplicis cum intellectu apprehendente conformitas; ac falsum in ea nullum est: quippe, quod in eadem falsum appetit, ad ens ipsum non spectat; sed in ipso intellectu est hallucinatio;
58. de qua re videre licet 9. Metaph. cap. 12. In secunda autem operatione verum & falsum locum habet: verum quidem, quatenus inter intellectum & rem intellectam, prout extra reperitur, est conformitas: falsum vero duobus modis: vel quod conjugantur quæ dividenda sunt, aut dividantur quæ sunt conjungenda; vel ex tempore haud bene rebus coaptato, veluti cum id quod præsens est quasi præteritum aut futurum exprimitur, & vicissim. Quamvis autem patiens intellectus tum in acquisitione specierum intelligibilium, tum in usu earundem, quoad operationem à sensu & phantasmatum dependeat, (quæ causa est potissima quod non continuè intelligat;) magna tamen inter operationem hujus in-
59. tellectus atque phantasmatum diversitas: Nam 10. In secunda intellectus operatione propriè veritas vel falsitas spectatur; in operatione:

ratione phantasię non item. 2º Simplex intellectus notio seu conceptus est similitudo rei universalis; at phantasma rei singularis.
 3. de anim. cap. 8. t. 39. Atque hinc est id, quod dici solet, *singularia sub scientiam non cadere*. Singularia ergo intellectus per se 61.
 non intelligit: quatenus tamen phantasia est subordinata intellectui, & *actio* inferioris facultatis recte etiam ob principatum attribuitur superiori; ita quoque intellectus singularia percipere pronunciatur, scilicet per sensum ministrantem. Cùm verò intellectio abstractione fiat differentiarum à naturis, in prima equidem scientiæ acquisitione ex universalibus ea prùs cognoscuntur ab intellectu, quæ singularibus viciniora sunt; (hic enim pauciores differentiæ sunt abstrahendæ;) quæ remotiora sunt posterius. Sic verò, ut expositum, sensui in anima præstituto in- 62.
 tellectu, eodemque è potentia in actum exurgente, rectè anima quodammodo omnia fieri dicitur. cit. loc. text. 37. Cùm enim omnia quæ sunt vel sensibilia sunt, vel intelligibilia, sensus quidem animæ fit omnia sensibilia quodammodo, dum è potentia in actum excitatur, ac species seu formas rerum sensibilium admittit; intellectus autem in eadem anima existens dum admittit species speciem, quodammodo intelligibilia ipsa evadit. Nec tantum ea quæ sunt extra cognoscit intellectus per abstractionem; sed & ipsum per reflexionem: hoc est, quatenus ex objec- 64.
 to actiones suas, & ex actionibus ipsum contemplatur & agnoscit. Velut autem sensus, dum objectum suum appre-
 dit, & à rebus aliis distinguit, (colorem scilicet agnoscit
 sub coloris notione, saporemque ab odore discernit, &c.,)
 quodammodo affirmare aut negare videtur; ita intellectus suum objectum apprehendens, & convenientiam aut inconvenientiam rerum ad invicem percipiens, propriè affirmat vel negat. Et velut sensus objectum suum apprehendens illud estimat vel ut dilectabile, vel triste; ita intellectus apprehendens rem intelligibilem eandem judicat vel bonam vel malam. Ex qua duplici intellectus operatione, seu pro diverso objecti 66.
 considerandi modo, distinctio oritur *intellectus theoretici & pra-
 ctici*: qui adeò haudquam duæ sunt intelligendi facultates,
 nec diversæ intellectus differentiæ vel gradus. Nimurum intellectu theoretico exercetur actio, quâ simplicia quidem intellectus 67.

67. & tūs apprehendit ut sunt, composita autem aut divisa cum affirmatione vel negatione; at utraque absque respectu ad nostrum bonum: per practicum autem intellectum ea intellectus ejusdem actio exercetur, quā dijudicantur vel bona vel mala, ac imprimis 68. vel honesta vel turpia, adeoque vel agenda vel omittenda. Ut autem hīc rectē judicet intellectus practicus, ac verē honesta suadeat, à turpibus verò praxi seu actionem avertat, notiones quædam certæ ac indubitatæ, & veluti principia ac regulæ naturales, menti agenti impressæ sunt à Deo, quibus intellectui patienti ille præsidet, ut ad eas patiens componatur, adeoque ita naturaliter 69. intelligat. Ejusmodi notiones sunt, v.g. parentes honorandos esse, abstinentiam à furto, cæde, adulterio, &c. Ad quas si vita aetiones expendantur, & quasi ad examen revocentur, ratiocinatio in intellectu resultat, quæ *Conscientia* vocatur: eaque vel male facti hominem damnat, & animi anxietatem incutit; vel innocenter 70. jucundam animi tranquillitate perfundit. Veluti autem sensus, quando objectum deletabile vel triste aestimavit, statim illud appetit vel fugit, ita quoque intellectus practicus, ubi suum objectum dijudicavit vel bonum vel malum, protinus id ipsum vel amat ac prosequitur, vel detestatur ac fugit. Appetitus autem ille intellectus *Voluntas* appellatur; quam impossibile est ferri in malum sub ratione mali; aut aversari bonum sub ratione boni: quippe cùm sit de essentia Voluntatis appetere bonum, & aversari 71. malum. Estque hic naturæ ordo, ut non exurgat Voluntas, nisi post judicium intellectus practici absolutum: imò voluntas est ipse intellectus practicus, quatenus ad bonum dijudicatum se 72. convertit, à malo se avertit. Quamvis autem naturaliter judicium intellectus practici præcedat ejus declinationem, seu ipsam voluntatem, hoc tamen divinæ potentiarum limites non ponit, qui 73. hunc ordinem à se constitutum potest invertere. Et cùm bonum ac malum sint vel vera vel apparentia, fieri potest ut voluntas appetat verum malum, seu in se malum, sub ratione apparentis boni; aversetur autem verum bonum, sub ratione apparentis mali. 74. Contingit etiam, id quod verē malum est in se spectatum, habere rationem boni, respectu majoris mali: unde *volitione* quidem id appetitur; *velleitate* interim vergente in contrarium: Alter autem versatur voluntas circa finem, & ea quæ in potestate nostra

nostra sita non sunt; aliter circa media ad finem tendentia. Circa illa versatur voluntas *ἀποβολεύτως*, sine prævia deliberatione, at interim non nisi prævio intellectus practici judicio: vocaturque hæc voluntatis actio *βέλοντος* simpliciter. Circa media autem cùm versatur, seu ea quæ in nostra potestate sunt, præviam delibera-
tionem sequitur, vocaturque *αποίπεστος*. Huc item spectat Liberum arbitrium, quod nihil aliud est, quām rationalis animæ faculta, objectum vel appetendi vel fugiendi, prout ab intellectu practico illud est dijudicatum vel bonum vel malum. Haud magis igitur homini, in quo est usus rationis, Liberum arbitrium, circa ea quæ sub rationem cadunt vel agenda vel omittenda, de-
negandum est, quām ipse Intellectus aut Voluntas: quippe quod est ipsamet Voluntas, modiscata per intellectum, naturaliter bo-
num & malum decernentem. Nec verò hominis libertas *ἀλεξοπία* 77.
quædam est, quā voluntas appetat vel non appetat, hoc vel illud appetat, positis omnibus ad appetendū requisitis; sed est facultas hominis appetendi id quod ratio dictat. In multis ergo etiam arbitrii libertas locum habet naturaliter, in quæ non cadit nostra deliberatio: nempe in iis omnibus quæ non appetimus sine prævio judicio. (Hic ergo supernaturalia excludimus.) Ad cōque Liberum arbitrium non excludit omnem necessitatem; sed necessitatē tantum naturalem & coactionis Magis tamen propriè vo-
catur Liberum arbitrium, quod versatur circa ea, quæ delibera-
tioni nostræ submittuntur: Estque hīc *Libertas duplex, Exercitiū*, seu contradictionis, & *Specificationis*: quarum illa est, quā vel appetimus, vel non appetimus; hæc verò, quā vel hoc vel illud appetimus, seu ex pluribus objectis unum consultatione præviā eligimus, aliud repudiamus. Libertas autem nostri arbitrii ad 78.
actiones tantum, & ad ea quæ cum actionibus connexionem habent necessariam, non ad eventus quoque actionum, se exten-
dit. Hi enim pendent ab externis causis, quæ in potestate nostra sitæ non sunt, nec à ratione nostra pendent. Haud verò tollunt 80.
Liberum arbitrium inordinati appetitus sensitivi motus, qui sæpenumerò prævertunt ac pervertunt meliorem rationem. Nam prout affecti sumus ac morati, ita in objecta concita-
mur: At suorum morum quisque sibi causa est. Rationis nem-
pe ipsius vitium & culpa est, si affectibus se patiatur abripi.

Nec

81. Nec evertit animi nostri libertatem Dei immutabile decre-
tum; nam & illud inter Dei decreta necessaria existit, ut sit homo
liber. Decretum ergo Dei de rebus contingentibus, & sub hu-
manam libertatem venientibus, includit ipsam libertatem ho-
minis, ac rerum contingentiam. Quippe infinita suâ sapientia,
per sempiternum Providentia suæ decretum, ita Deus modera-
tur omnia, ac singula determinat, ut interim naturam rebus à se
ipso contributam necessario decreto non evertat; sed dum ex-
equitur rem ipsam, modum quoque executionis, quam similiter
82. determinavit, interim non negligat. Sic igitur decreto suo o-
mnes actiones concitat, ut causæ necessariæ necessariò operen-
tur, contingentes contingenter, liberæ cum prævia electione: a-
deoque æquè liberæ ac contingentes, in sua libertate atque con-
tingentia, à decreto Dei pendeant, ac ipsæ necessariæ; cùm ipse
solus Deus interim à nemine dependeat, absolutè liber sit & a-
v-
83. τεξτος, solusque absolutus sit suarum actionum Dominus. Hic
vero frustra miselluli homunciones longius progredimur, qui
finito intellectu infinitos sapientia divinæ thesauros non capi-
mus. Abyssus illa infinita est, quæ omnes cogitationes nostras,
quæ intellectus etiam angelicos absorbet, nec mensuram tamen
84. interim admittit. Insignis autem intellectus nostri quædam ~~affi-
ctio~~
est, seu voluntaria potius eversio, si, quod non capiamus Inf-
initi sapientiam, de ipsa rei natura dubitemus, quam sat exactè
comprehendimus. At summa arrogantia dicenda est, si ex eo,
quod de certis rebus & ex se se evidenteribus sit nefas dubitare,
co-
nemur infiniti Dei cogitationes, ne quid usquam videamur i-
85. gnorare, finito debilique nostro intellectui submittere. Naturam
rerum finitarum finitam ratione nostrâ utcunque perlustramus: at
in mysteria profundissima infinitæ Dei sapientiae solâ fide nos
immittimus. Hic nisi conquiescat animus, H U M A N A M A N-
I M A M, adeoque nosmetipso, nondum satis novimus.

ANTONII DEUSINGII

Familiares & Amicæ

D I S Q V I S I T I O N E S

Epiſtolares,

Habitæ

Cum Reverendo ac Clarissimo Viro

D. JOHANNE S A N T E N O

*Theologo eximio, ac L. A. M. Gymnasiæ
Vesaliensis Moderatore,*

De

O R I G I N E F O R M A R V M
N A T U R A L I U M.

&

A N I M Æ H V M A N Æ
S V B S T A N T I A.

*Vbi multa de Creatione ac Conservatione rerum,
aliquæ contemplati dignissima,
immiscentur.*

Objectiones Primæ.

ANTONIO DEVISINGIO

JOHANNES SANTES

S. P.

Habes quidem, Excellentissime De. Doctor,
Amice integrerrime, justam expostulandi me-
cum de tam diuturno silentio causam. Debuis-
sem enim saltem, fateor, hoc unicum, si alia ne-
quivissem, significare, quod & tuas literas & mu-
nera chartacea, (Philosophiæ tum moralistum
naturalis,) tui ingenii & in nos pristini affectus monumenta, ac-
cepissem. Sed si intellexeris causas moræ, pro tua humanitate &
~~etiam~~ & quiori animo illam feres, & si quid peccatum eò prom-
ptius ignoscas. Non jam prætendam, quod ad Vos tabellario-
rum copia non detur, & si quid literarum ad Vos dandum, hoc
oneris Cognatis vestris imponendum, quod ægrè facio; sed hoc,
quod tempus ea, quæ volui, scribendi, hactenus mihi non suffi-
cerit. Inter ea enim, quæ satis accurate pro ingenii tui acumine
in diversis tuis exercitationibus enodas dubia, occurunt tamen
quædam, quibus meo judicio non usquequaque satisfactum esse
puto. Hæc quia plura erant, conabar aliquanto fusiùs tibi sol-
venda objicere. Sed aliae occupationes, quæ moram non fere-
bant, id non permittebant. Habes hic silentii mei, hactenus qui-
dem pertinacis, sed inviti causas. Verum nec ha quidem etiam
nun remota. Ne tamen tibi videar planè memoriam amicitiæ
nostræ excusisse, cum debita gratiarum actione ingenii tui par-
tus, ad me & D. D. Monhemium missos binâ vice nos accepisse
profiteor, ita ut jam in tuo Naturæ Theatro Universali nihil desi-
derem, nisi Tertiam Disputationem, de mutua principiorum in-
ternorum in productione Universi causalitate, & ordine crea-
tionis, ac primi & secundi diti operibus. Hanc lacunam, quæ cor-
pus tam pulchrum aliquâ deformitate inficit, si explere posses,

5. me novo beneficio beares. Alterum, quod præterire nunc non potui, hoc est: In Disputatione tua Physica de Natura & Origine formarum in brutis, publicæ censuræ proximo 24. Febr. & 2. Mart. exposita, formas brutorum, quod ad esse absolutum attinet, Mundo coævas, adeoque à Deo in illius primordio creatas esse; nec generari demum, cùm ipsa bruta initium capiunt, nec interire, cùm occidunt, statuis: hac, ut video, præcipuâ causâ motus, quia formas producere & destruere vires causarum se-
 6. cundarum transcendat. Cùm enim inter ens & nihil infinita distantia intercedat, formæ autem antequam fiant, si in se spectentur, sint prorsum nihil, at factæ vera entia, censes infinitæ virtutis fore; vel tali modo ex nihilo formas producere; vel cùm nulla sit ratio inter finitam virtutem & nihil, ex nihilo per finitam vir-
 7. tem formas non posse produci. In hac tua ratiocinatione tri- bus uteris principiis mihi suscepisti. 1º. Quod ex nihilo aliquid producere transeat causarum finitarum virtutem. Quod si hoc, certè etiam quævis alia accidentia, aut formas accidentales, quæ certè sunt aliquid, nec Mundo coæva, producere, imò ipsi for-
 mæ substantiali esse respectivum, conjunctionemque illius cum materia addere, adeoque & Compositum efficere, superabit o-
 8. mnem vim creaturarum: quo nihil absurdius. Deinde ita argu-
 mentaris, ac si illa producção formarum ex nihilo penderet tan-
 tum à viribus causarum finitarum: cùm tamen constet, ut ad
 quævis alias res, sic etiam ad formas introducendas Deum, qui infinitæ virtutis est, concurrere. Unde patet, non simpliciter no-
 nam formarum productionem à viribus tantum finitis pendere.
 9. Tertid statuis formarum naturalium productionem ex simpli-
 citate nihilo institui: quod nego. Cùm enim illæ è potentia mate-
 riæ elicuntur, ex simpliciter nihilo fieri non puto. Nam, licet
 ipsæ formæ, quæ tales, in materia ista non sint, censem tamen
 est, aliquid earum in hac latere, quod per creaturarum actionem,
 quæ generatio dicitur, in talém formam transeat. Plura de his
 10. addere non licet. Si hæc præludia responsione tuâ dignatus fu-
 sis, plura, Deo volente, si hæc materia perplexissima etiam oc-
 eupatissimo extorquebis. Quæ D. Monhemius de tua Contro-
 versia nobis ignota utget, eadem expeto. Et quia filius meus jam
 ad Medicinam propendet, quando per otium licet, quæso, ra-
 tionem

tionem ejus saltem aggrediendæ commodissimam ad umbra, illi
communicandam. Hoc summi beq[ue]scii loco habeo, qui sum
tibi & tuis addic[ti]ssimus. Vesaliæ xiv. Calend. Junij Gregoriani,
M D C X L I V.

Responsiones Primæ.

I O A N N I S A N T E N O

Theologo eximio, ac L. A. M.

Scholæ Vesaliensis Moderatori

ANTONIUS DE USINGIUS

Tytleray.

ratissimas tandem abs Te literas accepi, Vir Re-
verende ac Clarissime, sat diu dederatas, à
quibus pro amica disquisitione ansam arripuit-
sem ocyùs, nisi unà malè feriatum hominem.
Adversarium meum, vestris oculis & judicio sub-
mittere fui set animus, quo tuñc sudabat prælum.
Quid sentias de tali ingenio vel indole, quid unà Tecum Viri do-
cti, pii, ac religiosi, proximis, quæso, expone. Quòd si patientiâ
meâ abuti perget illud animal ad contentiones genitum, prope-
diem ita exoriatum dabo, ut quem puerum deposcebat, majo-
rennem deprehendat. Tu verò Virorum doctissime, Apologiam
hanc meam ita expende, ut cum meis scriptis eam conferas, quo
de candore meo quæsædò rectius testari. Disputationem illam
Tertiam, quam exigebas, tandem alibi obtinui. Plurimorum de-
sideria id faciunt, ut penè cogar aliquando recudenda ea tradere,
quorum copia non datur amplius: At nescio an urgear, quòd
doctioribus placere mea quædam videantur; an verò quod con-
tentiones inde ortæ sint, quin imò tempestates summæ. Certè
Tibi, Vir Clariss. non displicere admodum quæ hactenus vidi-
sti, (quod dudum pleniùs nunc obiter ostendis,) est quod mihi

gratulari queam. Tua exinde in me semina agnosce; ex quibus, si vitam & otium mihi dederit Deus Opt. Max. fortassis aliquando plura pullulabunt. Sed utinam minori cum tedium, quam ha-
etenus evenit ex lasciva unius hominis ambitione & arrogantia.
Sed hanc fortunam cum bono Deo superabimus.

4. Pulcherrimam mihi moves difficultatem super * Disp. mea de
in Theat. Nat. Orig. formarum naturalium, quā ratiocinationem non recte
universi part. I. procedere contendis, dum dico, infinitæ virtutis esse, ex nihilo
ens producere; atque ex hac hypothesi constituo formas secun-
dum esse substantiale Mondo coævæ esse. Si, inquis I^o. ex nihilo
producere transcendat causarum finitarum virtutem, etiam quævis
alia accidentia, aut formas accidentales, que certè sunt aliquid,
nec Mondo coæva, producere, immo ipsi forma substantiali esse re-
spectivum conditionemque illius cum materia addere, adeoque
et compositum efficere, superabit omnem vim creaturarum. Hic
antequam respondeam, quid termini valeant videndum est. Interdum Entis vocabulum ita late accipitur, ut illud omne, quod
non est omnino nihil, dicatur Ens: sic ea omnia, quæ in Meta-
physica principiorum & affectionum locum obtinent, Entia
quoque appellantur. Interdum Ens strictius sumitur, pro ente
reali, seu pro eo Ente, quod solum Metaphysica Objectum sta-
tuitur, à quo principia & affectiones distinguuntur: quæ licet
sint non entia, sc. non sint pars objeciæ Metaphys. non sunt ta-
men omnino nihil. Ita quoque Aliquid vel denotat illud, quod
realem aliquam quidditatem habet, & sic ab ente reali non dif-
fert; vel latiori significatione accipitur pro omni eo, quod non
omnino non est, seu non omnino nihil est: Et sic quoque affe-
ctiones & principia Metaphysicæ aliquid sunt; haud tamen En-
tia, quippe ita à subiecto Metaphysicæ haud distinguerentur.
Inter Ens ergo & Nihil datur medium, quod neque Ens sit, ne-
que nihil, sed Aliquid. His præmissis, concedo ex nihilo Aliquid
producere, non excedere causarum finitarum virtutem; at ex
nihilo verum Ens producere, omnino foli Deo convenire affir-
mo. Quod ergo Accidentia attinet, ea sunt vel vera entia, ut
quantitas, & aliqua, saltem qualitatis species, vel sunt entium ve-
rorum modi, denominations, relationes, aut si quid aliud: quæ
certè licet non sint omnino nihil, vera tamen entia non sunt.

* Ea nunc est
in Theat. Nat.
universi part. I.
disp. 7.

5. Speciem conditionemque illius cum materia addere, adeoque
et compositum efficere, superabit omnem vim creaturarum. Hic
antiquam respondeam, quid termini valeant videndum est. Interdum Entis vocabulum ita late accipitur, ut illud omne, quod
non est omnino nihil, dicatur Ens: sic ea omnia, quæ in Meta-
physica principiorum & affectionum locum obtinent, Entia
quoque appellantur. Interdum Ens strictius sumitur, pro ente
reali, seu pro eo Ente, quod solum Metaphysica Objectum sta-
tuitur, à quo principia & affectiones distinguuntur: quæ licet
sint non entia, sc. non sint pars objeciæ Metaphys. non sunt ta-
men omnino nihil. Ita quoque Aliquid vel denotat illud, quod
realem aliquam quidditatem habet, & sic ab ente reali non dif-
fert; vel latiori significatione accipitur pro omni eo, quod non
omnino non est, seu non omnino nihil est: Et sic quoque affe-
ctiones & principia Metaphysicæ aliquid sunt; haud tamen En-
tia, quippe ita à subiecto Metaphysicæ haud distinguerentur.
Inter Ens ergo & Nihil datur medium, quod neque Ens sit, ne-
que nihil, sed Aliquid. His præmissis, concedo ex nihilo Aliquid
producere, non excedere causarum finitarum virtutem; at ex
nihilo verum Ens producere, omnino foli Deo convenire affir-
mo. Quod ergo Accidentia attinet, ea sunt vel vera entia, ut
quantitas, & aliqua, saltem qualitatis species, vel sunt entium ve-
rorum modi, denominations, relationes, aut si quid aliud: quæ
certè licet non sint omnino nihil, vera tamen entia non sunt.

Quod

Quod autem quantitatem spectat, illa certè à nullo finito agente 8.
producitur, cùm materia coacta sit; sed variis quantitatibus modi
ab agentibus finitis producuntur. Ita in qualitatibus sola poten-
tia naturalis videtur esse verum ens, hæc autem partim à materia,
partim à forma naturali pendet, quæ utraque vera & realia entia
sunt. *Esse respectivum formæ in relatione consistit, quæ verum
ens non est; Coniunctio formæ cum materia, est entium verorum
modus, (velut &c per se subsistere, quod tribuitur substantiæ, nec
substantia est nec accidens, nec tamen planè nihil, cùm substanciæ
essentialiæ differentiam constituat; sed est modus entis.) II°. 9.*

Inquis, me ita argumentari ac si illa producção formarum ex ni-
hilo penderet tantum à viribus causarum, finitarum, cùm tamen
conset, ut ad quasvis alias res, statu etiam ad formas introducen-
das, Deum, qui infinita virtutis est, concurrens. Evidem, hoc
perinde mihi dictum videtur, ac si statuere licet, creationem
propriè dictam ulli creaturarum posse attribui, quod non sola
creatura operetur; sed ut eadem in suo esse à Deo dependet, ita
quoque in suo operari dependeat à Deo, tum conservante, tum
cooperante. Evidem ad singulos singularum rerum effectus 10.
producendos concurrit Deus Opt. Max. at interim non ut cau-
sa partialis, sed ut causa totalis: totus enim effectus à Deo depen-
deat; at idem interim totus à causa naturali proficiuntur: sunt
er, in se etiam causæ naturales suorum effectuum totales causæ,
quatenus sufficientem virtutem à Deo nataæ sunt ad producen-
dum effectum sibi æquali proportionæ respondentem, nimiriū,
æquè in fieri à Deo dependentem, atque ipsa naturalis causa in
suo esse, conservari, ac operari, à Deo dependet. Sic ergo, si quid 11.
virtute creaturarum ex nihilo produci diceretur, licet vel Deo
Opt. Max. cooperante, totum certè illud quod produceretur, in
naturalem causam producentem referri deberet, veluti operatio-
ni divinæ subordinatam ac univocam. Adeoque vis creandi soli
Deo propria non foret. III°. Negas formarum naturalium pro-
ductionem ex simpliciter nihilo institui. Cùm enim illa è potentia
materia eliciuntur, ex simpliciter nihilo easdem fieri non putas. Nam
licet ipsa formæ, quæ tales, in materia ista non sint, censendum tamen
esse, aliquide earum in hac latere, quod per creaturarum actionem,
quæ generatio dicitur, in talē formam transcat. Hic equidem
concede

- concedo totum; & in eo demonstrando totus ipse eram occupatus. At interim non video, quid illud aliquid formarum esse queat, praeter ipsam formam substantiam, si quidem fortius substantia tiales admittit, quod hic presuppono, absolutè spectatam. Hæc ita, quartum fieri potuit paucissimis, dum alii passim plurimis divellor occupatiib; ad tua dubia respondere haud gravatus sum. Filiu; ad Medicinam aspirare intelligo. Pulcherrimum sanè institutum, cui Deus felicissimum adjiciat successum. Quod à me exigis, de communis Methodo, levi saltē dīgo,
14. prout hæc occasio fert, adūmbrabo. Post Philosophiam, imprimis naturalem, Institutiones Senneri Medicas volvat, unico interim collato Fernelio, tum ob eleganciam Latinitatis, tum præsertim ob insignem cùm in Philosophicis tum Medicis soliditatem, ut unus pene instar omnium esse queat. Hunc ergo Fernelij primā mēritō postremaque manu volvendum eommendo. Sed animū ad Philosophiam recte compositum possit. Sennerius capitiū aliquantulūn commodiōt existet sub initio. Interim Anatomia vel Baūhini, vel Bartholini ult. edit. 1841. Lugd. Bat. conjungatur; nec verò negligatur Botanicè; ac Pharmacopœorum officinæ frequententur sèplus, tum pro simplicibus medicamentis cognoscendis, tum pro observanda paulatim ratione corūndem ordinandi ac cōponendi. Prædictis autoribus ter quaterve lustratis, (nam hī vel decies volvatur Fernelius semper plura suggeret;) ad practicam, seu Methodum curandorum morborum particularium, se conferat, ubi (infratō prius utriusque prædicti autoris tractatu de febris,) sub initio commodissimus erit Franciscus Joél, qui breviter, ordinate, & exquisitè prescripsit, & elegans Chirurgiae compendium addidit. Mox. practica Senneri perlustrentur, non tam pro ipso medicamine, quam pro variis. Variorum sententiis in uno volumine cernen-
15. dis: nec abs re erit Heurnii practica tunc simul adjungeret. Interim Aphorismi Hippocratis haudquam negligendi, collatis, praeter expositionem Galenij, commentariis Heurnii & Hollerii. Cūque jam proprium in Medicina judicium viget, spatioius animū licebit diffundere, ac passim varios Autores, quos tunc usus suppeditabit, pervestigare. Et cùm ad ipsam præxin exercendam tandem propius assurgit animus, Observations Medic. Amati

Amati Lusitani multum emolumenti conferent, nec non Consilia Cratonis: ac imprimis vastum illud Obseryationum Medicinalium Volumen Foresti. Plura dabit usus: ac dum ipse Tyroni Methodum præscribo, nolo eidem magnâ Autorum farragine Methodum turbare. Unum addam: proiectior aliquanto cum 18.
perito Chirурgo familiaritatem colat, ut varijs casus Chirurgicos àuctoribus observet. Vale, & me amare perge, quem tibi tuisque habes semper devinctissimum & officiosissimum. Hardervici,
25. Jun. 1644.

ANTONIO DEVISINGIO,

JOHANNES SANTES.

S. P.

Clarissime & experientissime D. Doctor, Amice integerrime. Fasciculum, quem antehac non traditum esse, literis meis prid. Non. Julii missis significaveram, accepi VII. Id. Julii: quod, ne amplius de eo sollicitus sis, significandum duxi, & quidem cum debita gratiarum actione, tum pro chartis missis, tum pro consilio nobis suppeditato. Quem illi inclusum ad Fratrem destinaveras, proximâ quaque occasione mittam, & si quâ alia ratione illis respondere possim beneficiis, semper paratus ero. Haberem quidem quod iis regererem, quæ meis dubiis respondere gravatus non fuisti: sed quia partim brevibus expediri non possunt, (ut enim unda undam, ita controversia controversiam trudit,) partim yereor ne tibi occupatissimo novas molestias creem, gravioraque studia tua interpellem, intempestivè έλεγχον extorquere non audeo. Si tamen intellectero, meas instantias non fore ingratias, eas (sine bile tamen,) opponam. Apologia tua fecit &c. Optimè cum tota familia valebis, & quia ingenii tui fatus nunquam non possunt mihi est gratissimi; Disputationes tuas Metaphysicas priores septem, occasione ita ferente, non dignaberis mittere. Vesaliæ III. Id. Julii Gregoriani. MDCCLXIV.

T

Objectio-

Objectiones Secundæ

ANTONIO DEVISINGIO
JOHANNES SANTES.

S. P.

Uod, excellentissime Dⁿ. Doctor, Amice intergerrime, cum $\gamma\alpha\mu\mu\alpha\tau\theta\phi\sigma$ ultimas literas tuas mihi traderet, facere non licuit ob nimiam ejusdem festinationem, nec haec tenus licuit propter alias occupationes, id diutius differre aut planè intermittere ausus non fui, præsertim cùm

Cognatus tuus, Dⁿ Vermeer, mihi, allatā à Vobis salutatione, aurem velleret. Novum tunc affectus tui in me dedisti indicium. Iniquus essem, nisi id mihi gratum fuisse, significarem, & quidem è gratius, quo ita illud moderatus es, ut & significaris, quo loco apud te essem, & simul nullam invidiam mihi apud alios concitarris, nec me contentiosorum hominum, qui libertatem Philosphicam male interpretantur, eidemq; insidiantur, morsu tecum objeceris. Iustum affectum si continuaveris, mihi gratissimum erit. Quem haec tenus in te vidisti animum meum, nunquam in 2. me desiderari patiar. Et verò, quia mihi ultimis tuis literis potestatem fecisti, de iis, quæ mihi in tuis Exercitationibus dubia occurruunt, tecum amicè conferendi, nondum manum de tabula tollere possum. Ea autem, quæ in literis, Junii ad me datis, regessisti, tacito primùm pede transire nequeo. In iis primæ Responsioni mèò indirectæ, quæ retorsionem continet, regeris distinctionem Entis strictè sumpti ab Aliquid. quorum illud complectatur tantum Ens reale, substantiam videlicet, quantitatem, & qualitatis speciem potentiam naturalem; hoc verò, modos, relationes, denominations, & similia; ad disque, ex nihilo Aliquid producere, non excedere causarum finitarum virtutem; at ex nihilo verum ac reale Ens producere, soli Deo convenire. Sed datâ, non tamen usquequaque concessâ

concessâ distinctione illâ, (quia & Metaphysici haberent, quibus illam entium realium enumerationem insufficientia redargere possent:) 1º. quia in distinctione adducta locum Composito, cuius in mea Instantia quoque mentionem feceram, non assignâsti, quæro, quod hoc referas, quod propriè fieri aut produci, adeoque & generari afferis Disput. de Formarum natura-
 lium Essentia ac Orig. q. 2. n. 12. 13. An homo seu equus geni- 4.
 tus non est substantia, sed vel modus, vel relatio, vel denomina-
 tio, vel simile quid? Si est substantia, utique est Ens verum & reale.
 Si hoc, verum & reale ens, (quod non erat antequam produc-
 retur, adeoque ex tua argumentatione nihil erat,) producere,
 non superat creaturarum facultatem. Si neges esse substantiam,
 sed vel modum, vel relationem, aut simile quid dicas, genera-
 tis terminus non erit substantia, imò & aliquid accidente infe-
 cius; quæ omnia hactenus in Philosophia sunt inaudita. 2º. Si 5.
 creatura potest Aliquid ex nihilo producere, quare non potest
 Ens aliquod reale producere? Dices, quia inter Nihil & Ens sit in-
 finita distantia. At, quæro, quare inter nihil & ens infinitam di-
 stantiam reperias, & non inter nihil & aliquid? præsertim cum in-
 ter hæc major videatur esse distantia, quam inter illa: Contradi-
 centium pugna & oppositio, adeoque & discrepantia est omni-
 um maxima, quod irreconciliabilis pugna inter ea intercedat,
 cum nullum intercedat medium, ut ipse inquis disput. Meta-
 phys. 3. th. 22. Atqui inter nihil & aliquid, præsertim quibus
 hoc etiam Entia realia complectitur, (Ens enim reale est aliquid,)
 nullum intercedit medium, ne quidem negationis, quod inter-
 cedit inter nihil & Ens reale, disp. 1. Metaph. th. 10. Secundæ 6.
 Responsionis meæ vim conaris enervare, absurdum colligendo,
 videlicet, (ut brevibus repetam,) istâ ratione soli Deo vim cre-
 andi propriam non fore. Sed ita respondendo meam instantiam
 non tangis. Meâ Responsione negare non volui, creare ex simili-
 citer nihilo esse solius Dei; sed inadgitavi, negandam esse conse-
 quentiam illius argumenti, quo ex infinita distantia Entis & Ni-
 hili colligebatur infinita vis in qualibet causa, etiam superiori,
 infinitæ subordinata. In causis subordinatis non semper requiri-
 tur æqualis vis. Non eadem vis est in ferrâ ad ferrandum, que
 est in ferrante, & nec hujus nec illius facultate separata fieri
 potest,

7. potest, quod conjuncta commodè fit. Tertiam Responsonem concedis: sed non eo, quo tu, modo ea n interpretor. Cùm enim aliquid formarum in materia actu esse dico, non intelligo formæ substantiam absolutam, sc. secundum suam specificam essentiam, ut accipis: sed id, quod qualcunque etiam sit, transit in formæ bestialis substantiam, sive sit alia quædam substantia incompleta, essentiâ specificâ à producenda differens; sive sint accidentia, quæ ad disponentes formas reducuntur; sive utramque simul. Et si hoc statutatur, quid inde absurdum emerget? Nam inter illos terminos non est infinita distantia. Non inter accidens & substantiam; multò minus inter substantiam & substantiam, licet specie diversas. Ergo nec ad mutationem illam requiritur vis infinita: adeoque totum robur tui argumenti, meo judicio, peribit. Vides nodos, qui me adhuc constrictum tenent, quod minus in tuam sententiam ire possim. Hos dubia tua, quæ in proximis literis significas, tibi in hac materia superesse, auctu-
9. ros credo. Sed ne cum manum de tabula. Duabus præcipue rationibus ad probandam animarum in homine distinctionem uteris. 1^a. Quia à Philosophis animæ tribuantur duæ facultates contrariæ, rationalis scil. & irrationalis; quarum illius sit imperare; hujus verò parere. 2^a. Quia anima rationalis non ex semine traducatur; sed corpori post convenientem apparatum, ab anima aliqua præstandum, superveniat, idque ut celebriores quique
10. volunt, circa quadragesimum diem circiter. Sed, meo judicio, hinc duplicem animam sequi arbitraris consequentiâ fallaci. Nam dicitur animæ facultas ἀλογος, quatenus anima instar brutorum sensum sequitur, adeoque ab hoc sæpe transversum raptur, non in consilium adhibitâ ratione: λογικην verò, quatenus ratione præviâ aliquid appetit, ut videre est apud Burgesdium in Idea Philos. moral. cap. 7. th. 8: Qui certè respectus diversus.
11. veram contrarietatem, quam urges, tollit. Deinde, quod si anima ex alia, ut lumen de lumine, propagari, vel in ipso conceptionis momento infundi, nec ad hoc à Deo quadragesimum diem exspectari censeatur, quid causam tuam juvabit tanta rationum congeries, huic uni fundamento innixarum, quod anima circa quadragesimum diem infundatur & præsertim, cùm hujus
- aliquot tam controversi nullam certam ac evidentem rationem:

nem dederis , nec ullam dari posse arbitrer . Inter alias rationes , 12. quæ mihi unitatem animæ humanæ persuadent , hæc præcipua semper visa est , quod experientia testetur , cùm anima in iis , quæ ad vegetativas & sensitivas functiones perficiendas est occupata , rationales evidenter impediri : Et vice versa , quod magis anima hisce est intenta , eò magis illas hebetari ; & adeò quidem , ut si eadem intentissimæ sint , aliæ suspensæ , si non suffocatæ , videantur . Ut alios Ecstaticos præteream , ablego te ad Trismegistum & Platonem , quos introducis in eadem Disput. n°. 5. tale quid de se prædicantes . Sed hæc pro tempore sufficient , quia & ad alia vocor , & ne intempestivâ forte mœa prolixitate tibi molestus sim , vereor . Tu , pro tua æquitate hanc meam libertatem in optimam partem interpretaberis ; ac unâ cum tua familia valebis . Vesaliæ . Postrid . Non . Xbris . M D C . XLIV .

Responsi^NE_S SECUND^AE.

IOANNI SANTENO
ANTONIUS DEUSINGIUS.

Tyrauer.

Nimum mihi addis , Virorum Clarissime & amicissime , pleniori disquisitione tuâ , ac doctissimis , quibus nostra urges argumentis . Gratulabor mihi , si cum ratione tibi satisfecero : nec enim , te acquiescente forsan , à vulgo Philosophorum quicquam mihi periculi in eadem materia esse metuendum , putabo . Ac eo quidem nunc majori per te voluptate fruor , quod occasione à te datâ , difficiliora ita recentur ad examen , ut quæ olim aspera ac dubia videri forsan potuissent , nunc mihi penitus evadant plana ac indubitata . Ad 2. primam autem Responsonem meam , (quâ inter verum ac reale ens & aliquid distinguendum monui , posseque finitam potentiam ex nihilo aliquid produci , at non nisi à potentia infinita verum ens ,)

T 3.

ad hanc

- ad hanc, inquam, unam atq; alteram instantiam reponis; Nempe, Præsupposita quidem distinctione veri entis, & ejus quod quidem non est nihil, non tamen verum ens est; dataque enumeratione, quæ verorum entium species posui; substantiam, quantitatem, & aliquam saltem qualitatis speciem, (nihil equidem determinatum hic est ex professo, cum pro negotio nostro expediendo exactissimam enumeratione hic non fuerit opus, saltem in qualitatibus solam potentiam naturalem verum ens vide ri posse innui: cæterum magna hic fortè nulla nos urgetur difficultas;) quæris 1º. quod referam Compositum, cuius est te erat facta mentio, cum in adducta illa distinctione locum illi non assigna-
3. verum? Resp. Compositum. (v. g. hominem vel equum,) revera substantiam esse, & quidem duplicein, sc. materiam & formam, adeoque verum ens. At interim hoc addo, substantia huic duplici aliquid superaddi; nempe formæ quidam relationem per se, ac propter formam materiæ, ac utrique simul conjunctionem, quæ est entis modus, quo illud ipsum, quod substantiam, adeoque ve-
4. rum ens esse fatemur, reipsa sit Compositum. Atque illud sat manifestè expressi, quando esse respectivum forma, quæ forma est, in relatione consistere dixi; at conjunctionem forma cum materia, esse entium verorum modum: veluti id per se subsistere est formalis ratio substantia, quæ substantia id est quod est, cum tamen ipsum neque substantia sit, neque accidens, sed modus entis. Non ergo ex nihilo productum est verum illud ens, quod Compositum vocatur; sed solummodo modus iste entis, qui licet ens verum ac reale non
5. sit, est tamen aliquid. Sed urges porrò: Si id quod in generatione compositi producitur, non sit ipsa substantia; sed vel modus, vel relatio, vel simile quid, generationis terminus non erit substantia, &c. Resp. Quando terminus generationis substantia dicitur, fit respectus non modò ad id quod strictè loquendo ex nihilo producitur, sc. modum illum entis, seu relationem; sed simul ad subiectum, cum quo idem certam speciem constituit. Ita v.g. quando gherari dicitur equus vel lapis, non solummodo spectatur nova illa formæ relatio, quæ ad materiæ refertur, ut nec illa unio formæ cum materia: sed ipsa simul forma & materia, quæ non de novo generantur, sed habitudinem ad invicem adsciscunt, ac ita partes
6. essentiales fiuntejus quod generari dicitur. Ac de materia certè non

nō est dubium, quin illa ante generationem extiterit, quippe quē nec generatur nec corruptitur, ut in Philosophia est notissimū: nec verò inauditum in Philosophia est, per subjectum p̄eexistens ipsam generationem à creatione distingui. Atque hinc definitur generatio, mutatio totius nullo manente sensibili subjecto eodem, (hoc est, ejusdem speciei,) 1. de gen. & corr. cap. 4. Quod autem materiæ hac parte convenit, idem quoque formæ quoad substantiam attribuendum opinabimur, donec rationes nostræ, in disputatione expositæ, evertantur. Uno verbodicam, 7 quando generationis terminus *substantia* esse dicitur, (potius *Compositum*,) seu *ipsum esse simpliciter*, s. phys. c. 1. intelligitur *substantia* seu *esse substantiale certa speciei*: Huic enim soli determinatè ac simpliciter esse convenit. Haud ergo pugnant, fieri generationem *substantiæ*, nec tamen interim partes essentiales rei generatæ ab ipso generante produci. Seu, quamvis in generatione producatur verum ac reale ens, quod secundūm esse specificum non erat antequam produceretur, non tamen inde sequitur, (quod perperam ex mea argumentatione elicis,) id fuisse ante sui generationem simpliciter nihil. Et, quamvis in substantiarum gene- 8. ratione nulla pars *Compositi* ex nihilo producatur, differt tamen ipsa generatio talis ab alteratione, seu generatione quacunque mera accidentis; quod subjectum sensibile, quod quidem erat antè generationem, non maneat idem, seu ejusdem speciei, mutatā nimirum ratione essentialiæ, quatenus non quidem nova formæ *substantia*, sed *substantialis forma* nova oritur, seu formæ rationem induit ac verè forma evadit, quæ antea non erat forma. Haud verò satis capio, quâ ratione modos entis, vel relationes, vel similia, dicas esse aliquid accidente inferius, cùm ego potius reliqua, quæ præter modos entis, relationes, & similia sunt, ac tamen inter accidentia censemur, veris accidentibus superiora appellare. 9. 2º. Quæris, *Si creatura potest aliquid ex nihilo producere, cur non 10. queat Ens aliquod reale producere?* Et, si quidem hæc ratio à nobis reddatur, quia inter nihil & ens sit infinita distantia: quæris porrò, quare inter nihil & ens infinitam distantiam reperiam, & non inter nihil & aliquid? &c. Dabo causam, cùm primūm *āpōleas* vocabuli exposuero. Quando dico, *aliquid ex nihilo posse produci ab agente finito*, cùm interim nequeat ab eodem producī:

- duci ex nihilo verum ens, tunc utique illud aliquid, quod ex nihilo produci dicitur, præsupponit subiectum quoddam, adeoque verum ens, cui ipsum accidat, seu cui ut modus entis, vel ut relatio, vel ut simile quid, tribuatur; dicitur tamen ex nihilo produci, nimirum ex nihilo sui, seu ex nulla sui parte vel gradu, aut simili aliquo, ceu termino à quo reali, præexistente; non verò fit ex nihilo, si ex nihilo fieri accipiatur propriè pro eo quod est fieri nullum.
12. lo penitus præexistente subiecto. Ita, v.g. unio formæ cum materia ex nihilosui producitur, quippe nihil ipsius unionis præcedebat, antequam constituebatur compositum; at interim illa unio præsupponit formam & materiam, sine quibus implicat contradictionem fieri unionem: non ergo simpliciter ex nihilo producitur unio. At quando dico, verum ens ex nihilo produci, necesse est, præsupponi nihilum simpliciter & absolute: Cùm enim verum ens sit vel radix omnium eorum, quæ non sunt omnino nihil, (veluti substantia;) vel à radice ipsa necessitate quadam naturæ promanet, (velut quantitas, & qualitatis aliqua species, aut si quid insuper,) adeoque necessariò radicent ipsam, nempe substantiam, præsupponat: si verum ens ex nihilo produci dicitur, non modò intelligi debet ex nulla sui parte, vel gradu, aut simili aliquo; sed ne quidem ullo præexistente subiecto. Licet ergo ante generationem unio materia & formæ reverà nulla sit, nulla item sit ipsius formæ ad materiam relatio, adeoque licet unio illa, ipsaque formæ ad materiam relatio, si in se spectentur, ante generationem reverà nihil sint, potest tamen facile, vi causarum finitarum, inter formam & materiam unio institui: atque ita aliquid ex nihilo sui produci: At ex nihilo simpliciter aliquid seu verum ens produci, nisi ab infinita virtute, omnino nequit, ob eam causam quam in Disp. indicavi. Ex dictis autem constat, quâ ratione inter nihil & ens major sit distantia, quam inter nihil & aliquid. Apparet item, quâ ratione, licet inter nihil absolute & aliquid sit irreconciliabilis pugna, possit tamen ex nihilo alicujus, v.g. figuræ, unionis, relationis, &c, fieri figura, unio, relatio, &c, nimirum, quatenus vera illa entia, quibus antè modus entis, vel relatio, vel simile quid, nullâ sui parte vel gradu præexistens, non competit, modum vel relationem vel simile quid induunt.
16. Similiter patet, non fieri oppositionem secundum idem, seu ad idem,

Idem, quando queritur, cur internihil & ens sit infinita distantia, at non similiter inter nihil & aliquid nihil enim, ut jam dictum, ex quo aliquid produci dico, intelligitur solummodo respectu ejus quod producitur, y.g. unionis; at interim ut fiat illa unio præsupponitur verum ens, cui illa accidat; nihil vero, ex quo verum ens producatur, simpliciter nihil est, & absoluta omnis subjecti negatio.

Porrò ad secundam Responsionem meam regetis, me instantiam 17.
tuam non attingere. Quippe te negare noluisse, creare ex simpliciter nihil esse solius Dei; sed indigit esse, negandam esse consequentiam illius argumenti, quo ex infinita distantia entis & nihil colligebatur infinita vis in qualibet causa, etiam superiori infinita subordinata. Evidem, ni fallor, recte vim argumenti percepisti, quod nec aliter nunc percipio, quam ante: scilicet, quamvis ipse Deus infinita virtute ex nihilo ens producat, non tamē ideo in causis secundis, illi divinæ actioni subordinatis, infinitam virtutem spectari debere. Namq; ut aīs, in causis subordinatis non semper requiriūt equalis vis. Non eadem vis est in serra ad ferrandum, qua est in ferrante, & nec hujus nec illius facultate separata id fieri potest, quod conjuncta commode fit. Sed, jam antē manifestum reddidi, in creatione propriè dicta, quā verè ex nihilo ens producitur, non posse causis secundis dari locum, sed hanc Deo Opt. Max. non tantum ut causæ principali, sed & soli, convenire. Idque eā ratione demonstravi, quod subordinatæ causæ singulæ sint causæ totales sui effectus, adeoque si Deus Opt. Max. in productione entis ex nihilo secundarum causarum ministerio uteretur, tota illa productio entis ex nihilo secundis quoque causis attribuenda esset, forentq; hæ causæ totales productionis entis ex nihilo atque atq; Deus, licet ipsa alio genere, & quidem ignobiliori: non aliter atque totus serræ effectus ipsi serræ attribui debet, ac totus id serranti, quamvis aliâ atq; aliâ ratione: ac licet serrans causa principalis sit, haud magis tamē ipse talē effectū sine serra potuisset producere, quam serra sine serrante. Cum ergo nihil ab ente infinito inter 19.
vallo distet, inferre nuper volui, actioni divina, quā ex nihilo absolútè ens producit, non posse causam ullā secundā subordinari, cùm & eidem subordinatæ causæ totus illo effectus, nimis rūm productio entis ex nihilo absolute, atque atque Deo, est attribuendus: adeoque hac ratione concludendum foret necessarium,

20. *creare ex simpliciter nihil non esse solius Dei.* Non posse autem subordinari Deo causam secundam in productione entis ex nihilo simpliciter, adeò verum est, ut ne quidem in creatione secundaria ullæ causæ secundæ sint subordinatæ, quatenus Deus creat appellatione primâ, seu ex nihilo simpliciter aliquid producit; sed tantum quatenus naturalis aliqua actio vel passio cum ipsa creatione est implicita, quæ interim reverâ ab ipsa Dei creatione, seu productione ex simpliciter nihilo, est distincta.
21. Proteria objectione tua non admittis id quod largiebar totum: quippe quod non sit utrobius idem sensus: *Cum enim, ut inquis, aliquid formarum in materia actu esse dicas, non intelligis formam substantiam absolutam scilicet secundum suam specificam essentiam, (ut ego, te judice, accipio;) sed id quod qualemunque etiam sit, transit in formam bestialis substantiam, &c.* Certe nescio an hîc sit sola ambiguitas in verbis, an mihi quid præter meam mentem attribuas, adeoque hanc non satis fueris asseditus? Aïs enim, ni fallor, me id formarum, quod in materia esse dico, scilicet antequam è potentia materia sint educatæ, secundum formam specificam essentiam accipere:
22. quod omnino à mea mente alienum est. Nec enim ita posset fieri ulla generatio aut corruptio: ac ipse sat expressè distinxii Disp. de Essent. & Orig. form. qat. q. 2. § 14. 15. inter id quod forma nomine indigitatur, seu id quod in materia inesse dico, & esse formam, seu formalitatis rationem, hoc est, specificam formæ, quæ forma est, essentiam: seu, inter esse absolute, in eo simpliciter consistens, quod sit substantia incorporeæ incompleta, distincta à materia, & esse respectivum seu formale, in quo specifica formæ essentia consistit. Sed quid ergo ipse sentis in materia inesse, si hîc à me dissentias? Nihil certi determinans, id, inquis, quod, qualemunque etiam sit, transit in formam bestialis substantiam, sive sit alia quadam substantia incompleta, essentiâ specificâ à producenda differens, sive sint accidentia, quæ ad disponentes formas reducuntur, sive utraque simul. Et, si hoc statuatur, quæris, quid inde absurdum possit emergere? Evidem substantiam quandam incompletam & ipse ego statuo, quæ essentiâ specificâ à producenda distincta sit, ut jam statim communstravi. Sed quid absurdum emergit, si hæc substantia dicatur ipsa forma, non sub esse suo formalis, sed sub esse entitativo spectata, quæ postmodum in generatione specificam

cificam formæ essentiam induat aut, quâ ratione, quæso, hæc alio sensu potest concipi? Vel an credis illam substantiam incompletam, quæ in composito formæ rationem sustinet, ne quidem substantiæ incompleta perfectam rationem sustinuisse prius in materia, sed solummodò secundùm esse *inchoatum & imperfectum*; hoc est, secundùm gradus quosdam suæ entitatis in eadem extitisse; at per generationem demum incepisse esse in materia secundùm incompletæ substantiæ esse *substantiale completum & consummatum*? At quæ necessitas urget, statuore ejusmodi inchoationem esse *substantialis substantiæ alicujus incompletæ*? Quin immo, quâ ratione talis inchoatio concipi potest? An etiam substantiæ gradus intensionis & remissionis habent? Vel quid tandem intelligis per *substantiam incompletam, essentiâ specificâ à producenda differentem*? Quod verò accidentia attinet, ea quidem in formas substantiales mutare haud minùs infinitæ virtutis erididerim, quam substantiam ex nihilo producere. Cùm enim accidentium esse sit inesse; adeòque in se ipsis proprium esse non habeant, si quidem ex iis fierent substantiæ, reverà ex non esse ad esse transirent. Quicquid sit, nihil asserendum in Philosophia puto, pùrè quidem philosophicum, quod clarè & distinctè nequeat ab assertore concipi. Et unde tandem materia ejusmodi accidentia obtineret, (cui sanè ex propria natura nullum accidens convenit, præter unicam quantitatem, quam & ipsam non nulli à materiæ substantia non distinguunt,) nisi beneficio substantiæ alicujus alterius eidem juxctæ? Et quæ tandem causa materiam disponeret, ac variis rerum naturaliū speciebus organa, (in viventibus saltem,) suis operationibus convenientia, formaret in generatione, cùm accidens non agat nisi virtute alicujus substantiæ. Vel, an materia se ipsam concinnabit in naturale corpus? Vel an forte à causa aliqua externa ipsi materiæ dispositio & conformatio contribuetur? At cùm ex sint naturæ operaciones, ab interno principio dependere est necesse. Ut ergo quæstioni vestræ satis fiat: Ego equidem utraque in materia actu entitative inesse statuo; substantiam nempe aliquam incompletam, quem antè exposui; & accidentia, quæ ad disponentes formas reducuntur, à substantiis aliis, similibus prædictis, quasi formis subordinatis, dependentes. Talibus autem substantiis in materia

negatis, manet omnino robur mei argumenti, ut ex dictis pater,
quo ad talerū mutationem, qualem presupponimus, infinitam

30. requiri virtutem intuli. Ac vides ergo nodos, qui te constrictum tenebant, à me, ni fallor, dissolutos, ut nihil jam obstat videatur, quò minus tutò in meam sententiam condescendas. Certe dubia, quæ mihi propria habebam, hactenus non tetigisti, quæ nulla quidem metuebam summopere à Philosophis; sed ab iis quædam præconcipiebam, qui universa nostræ mysteria Religionis ad humanæ normam rationis revocare non verentur: sed ea ipsa quoque tandem minus urgent; & illis meis Adversariis, à quibus novas machinationes metuebam obiter, ex parte os jam credo obturatum. Reverà autem tuis argumentis me in sententia mea multò certiorem reddidisti; ut meritò pro amicissima hac collatione ed tibi gratias majores agam. Progrederis ad Dissert. de Anim. Hum. Subst. ubi animarum in homine diversarum; (ut loquendi mos est apud Philosophos, propriènū non sunt re vera animæ diversæ, sed saltem substantiæ realiter diversæ, vid. quæ nostra mens sit cit. disserr. à § 89. usque ad finem,*) karum, inquam, in homine distinctionem everttere conaris, evertendo mea argumenta: Duabus autem iis me usum rationibus. 1º. Quod à Philosophis animæ tribuantur duas facultates, &c. 2º. Quia anima rationalis non ex semine traducitur, sed corpori post convenientem apparatum, (ab anima aliqua præstandum,) supervenit, idq; ut celebriores quiq; volunt, circa quadragestimū diē circiter. Antequam ad hæc objectiones tuas perpendamus, nonnulla præmonenda sunt. 1º. Non ex autoritate Philosophorum, ut nobilissimorum, me veritatem Philosophicam eruere conar; sed ipsam veritatem, per se ratione solidâ suffultam, autoritate etiam Philosophorum illustrare. Rationes ergo sæpenumerò ex Philosophis nobilloribus adduco, ne nimium propriis conceptibus ac rationibus videar tribuere, utque è ratione tutò queam novatrientis animi ignominiam evitare. 2º. Nonnulla hic simpliciter me præsupponere, quæ sciebam esse in confusio apud Adversarium meum, contra quem imprimis Dissertationem illam adornavi: quæ cùm fotassis alii sunt dubia, suo tandem loco evidentiùs demonstrabo, nempe Dissertationibus, quas nunc subjicere instituo, de Anim. Hum. Origine. At interim nec defunt rationum semina in præsenti

præsentí Dissert. quibus, quod in dubium vocatur, sat queat confirmari solidè: ut ad Objectiones tuas mòx patebit. 3°. Nec illud 34. prætermitti debet, non citatis solum à te rationibus duabus, me sententiam firmare meam; sed multò pluribus, &c, quantum ipse judicare quo longè urgentissimis. Expende, quæso, animo attentiore, quæ posui passim à § 57. usque ad § 74. item à § 54. vel paulò antè, usque ad § 56. & alia sparsim interjecta autoritatibus adductis, nec dubito quin iis tibi oriatur nodus. Sed veniamus ad 35. Objectiones. In priori argumento arguis fallacem consequentiam. At reverà argumentum méum perperam assumis. Non enim inde, quòd dicatur facultas rationalis & irrationalis in homine, colligo diversitatem animarum; sed, quòd reverà sint in ipsa anima contraria, (quod rationibus, experientiâ, & autoritatibus Philosophorum ac Theologorum confirmo à § 22. usque ad § 29.) exinde colligo, non esse simplicem in homine substantiam, quæ appellatione animæ indigitetur, seu, ad quam omnes facultates primò ac per se pertineant. Sed, inquis, dici animæ facultatem ἀλογον, quatenus anima instar brutorum sensum sequitur, adeoque ab hoc sape transversum rapitur, non in consilium adhibitâ ratione; τοικανò vero, quatenus ratione pravia aliiquid appetit. Nempe, hæc quoque mea est sententia; veluti sensitiva anima in homine, ob communionem cum rationali, rationis particeps dicitur, quando ductum ejus sequitur; ita rationalem quoque seu mentem hominis rectè irrationalem dici, si dictamen sensuum sequatur, feraturque equis auriga. Non autem unam eandemque facilitatem seu animam ita diversimodè appellari à Philosophis, (quod tu intendis,) ex Philosophorum Principe Aristotele sat manifestum dedi, citato à me loco § 26. ubi duplex id pronunciat quod rationis particeps est: alterum quidem principaliiter, & rationem habens in se ipso; alterum veluti quod parentis dæto audiens sit. Quam duarum in anima partium, reipsa ac substantialiter diversarum, distinctionem, Calvinus apertissimè innuit cit. à me loco § 27. Quod autem Burgersdicum attinet, ejus sane 38. autoritas, à te citata ex Philos. mor. cap. 7. th. 8. planè contra te facit: quippe ille inter τὸ λογικὸν τὸ ἀλογον, id quod rationale est per se, at à sua ratione potest abduci, & id quod per se rationis expers est, at rationi sese potest accommodare, manifestè distin-

- guit: atque hæc quidem duo *distantias* distinctorum sedes efficit, quod sanè absurdum foret, si una tantum esset animæ 39. facultas, quæ non nisi diverso respectu à se esset diversa. Sed quæ sit Burgersdicii hæc de resententia, luculenter appetet in ejusdem Colleg. Phys. Disp. 31.th.1. ubi τὸ άγνοεῖν in homine reipsâ differre ait à parte rationis experte, (ac alioqui sanè non possent esse distantiae sedes, ut est loco à te citato,) quod etiam, inquit, illi agnoscunt, quæ tritum animarum reipsâ distinctarum societatem in homine rejiciunt. (Quod quidem in Calvinio appetet loco à me cit. § 27.) Quæ autem ratione hæc sententia cum simplicissima universalitate animæ nostræ essentia posse constare, certè nondum capio: 40. Atque hanc meam difficultatem innui § 28. Sed vel ipsa tua verba veritatem sententiaz mēz confirmant. Nempe, *animam*, inquis, (rationalem intelligo, quam ut rectè simplicem, ita insuper solam & unicam in homine concedis,) *instar brutorum sensum sequi, adeoque ab hoc sape transversum rapi, &c.* Sed an non sensus est ipsius animæ facultas, adeoque vel ipsa animæ essentia, vel eidem saltem penitus essentialis? Aut quem actum tribuis materiae vel organo, præter eum, qui est animæ essentia? An etiam pura materia suam formam in transversum rapit, nisi alio aliquo ipsa materia actuata sit, quo saltem secundum operandi modum impellatur, secus atque forma specifica impellit? Aut si organa sensuum per rationalem actuata, ipsam animam transversum rapiunt, utique à semetipsa rationalem animam transversum abripi necesse est: Adeoque vera contrarietas, quam antea urgebam, vel per solutionem tuam magis confirmatur. Primum ergo argumentum hactenus immotum est.
41. Pro secundo vero enervando, quæris 1º. si anima ex alia, ut lumen de lumine, propagari, 2º. vel in ipso conceptionis momento infundi, nec ad hoc à Deo quadragesimum diem expellari censeatur: quid causam meam juvare queat tanta rationum congeries, huic uno fundamento innixarum, quod anima circa quadragesimum diem infundatur? presertim cum hujus arteriarum tam controversi nullam certam ac evidenter rationem dederim? Ad quæ ut satisfiat: pro ad finem, ac sive primæ quidem questionis solutione vid. Dissert. 2. de Orig. ciarimib § 48. hum. anim. * At pro solvenda quæstione altera confer. Diss. 3. * § 51 & ad Orig. anim. ** quam mox exhibeo. Certè quadragesimum diem

diem ipse adeò exactè nōn definio, ut ibid. in progressu manifestum est: at interim cur nequeat dici, ipso conceptionis momento infundi rationalem animam, rationes solidas ibid. designabō. Nec tamen interim omnes mēræ rationes, quibus sensitivam animam in homine demonstro, subordinatam menti, huic uni fundamento innituntur, (ut ipse urges perperam,) sed solida sanè ratio est, quod anima non nisi in formatum corpus infundatur, eius quidem ipsamet formatrix causa intus sit: Et expende, quæfo, rationes reliquas, quas suprà signavi saltē indice, ac longè aliter comperies. Restat tandem una difficultas, ab experientia 42.
desumpta, quæ tibi semper visa sit præcipua. Pulchra sanè, & quæ pleniorē meretur, quin iñò requirit, expositionem, ut si queam hanc diluere, quæ potissima videtur, reliquæ exinde leviores ultro appareant. Eam ergo, vice Corollarii, tertia de Orig. Anim. Dissertationi subnectam.

Accipies autem hæc, quo soles, à me animo, quæ inter varias Professionum mearum curas, quæ publicas, quæ privatas, sat festinanter, & Minervâ fortè rudiori, sunt in album conjecta: & si quid porrò dubii supersit, in eo amicitiæ nostræ confabulationis novæ ansam præbe. Vale, Vir Clarissime, & amicissime; & perpetuo deinceps me amare perge. 20. Xbris. 1644. 44.

Objectiones Tertiæ.

ANTONIO DEVISINGIO

JOANNES SANTES.

S. P.

Bnas tuas, Vir Excellentissime, accepi literas, unās cum tribus Dissertationibus de Anim. hum. orig. V. Iduum Febr. alteras verò cum duabus de Anim. hum. tum immortalitate, tum unione, prid. Calend. Martii. In utrisq; responsonem quidem maturandam urges: sed id nunc demum facere licuit. Adhuc verò experior, verum esse id Poëta.

Dissentire

hanc nostram
qua est de an-
nim. hum.
subst. Letto-
rem remitto.

Dissentire duobus

Incolumi licuit semper amicitia.

Mentis aliqua dissensio affectus nostros nondum distraxit , nec spero, si sapimus, distrahet Sed ad rem, idque quantum fieri potest brevissime :

2. Quemadmodum meæ instantiæ te in sententia tua confirmant, ut scribis: sic & me in contraria tuæ. Nondum enim video, quomodo istum entium modum, quem conjunctionem formæ cum materia dicis, & inter ea refers, quæ accidentibus veris superiora statuis, imò an reverà à substantia, re ipsa diversa sint, dubitas, à creaturâ ex nihilo ipsius produci posse , ut *aliquid* ; & tamen ab eadem verum accidens , quod verum & reale en se est , originem trahere non posse asseras, hac de causâ , quia enter verum ens & nihil sit infinita distantia. Si enim id, quod inferius est, excluditur à potentia & efficacia creaturarum , quare non majorem ob causam, eximetur ab illius potestate, quod majus est? cùm quod majus est, magis à nihilo distare judicandum sit, quam quod minus est; aut si id, quod majus est, infinitâ distantia à nihilo non differt, nec minus, licet verum & reale ens, differet, adeoque creaturam illius authorem esse posse, ratio illa non obstat. Deinde (ut jam nihil dicam de illa differentia generationis & creationis, quæ à subiecto sumitur, quod in illa , non in hac locum habeat; quam refellit creatio secunda, ut hominis primi. & quævis substantiarum mutatio miraculosa , in quibus subiectum utique locum habet, nec sensibile subiectum idem , hoc est, eadem specie manet, nec tamen generationes sunt,) si in generatione producitur verum ac reale ens , quod secundum esse specificum & substantiale, non erat antequam produceretur, non video, quomodo inde non sequatur benè, id ante sui generationem non fuisse, non quidem simpliciter nihil , (id enim ex tuâ argumentatione non elicui,) sed nihil videlicet sui; prout hoc ipse doces, ubi optimâ distinctione demonstras, quare inter nihil secundum quid & aliquid non sit infinita distantia , & tamen inter nihil simpliciter & ens verum sit discri men infinitum ; & sic , quare ex nihilo secundum quid possit naturaliter aliquod ens verum & reale fieri, cùm ex nihilo simpliciter idem à finita causa non possit produci.
4. Sed tum hac distinctione nodos instantiarum mearum non solvis .

vis, sed magis adstringis; imò nodos tuos quibus lectorem constringere conabar, ipse solvere doëes. Rationatio tua, remoto schemate rhetorico, & defectu Enthymematum expletio, si bene intellexi, hæc est. Si formæ brutorum substantiales Mundo non sunt coævæ, sed quotidie adhuc à creaturis generantur, tunc producuntur ex nihilo. Atqui non hoc. Ergo nec illud. Minor probatur. Formas substantiales ex nihilo producere est infinitæ virtutis, non finitæ. Atque Creaturæ sunt finitæ, non infinitæ virtutis. Ergo formæ substantiales à creaturis ex nihilo non producuntur. Ratio hujus Majoris: Quò longius potentia ab actu distat, eo major requiritur virtus agens. Atque forma illa producenda ex nihilo, tanquam potentia pura, infinitè distat à producta tanquam actu. Ergo & ad illam producendam requiritur virtus infinitè agens. Ratio hujus Minoris. Inter Ens & nihil intercedit infinita distantia. Atqui forma antequam producatur est nihil, quæ producta est ens. Ergo inter producendam & productam est infinita distantia. Applicetur jam prædicta tua distin^{tio}, ap-parebit omnes syllogismos laborare paralogismo secundùm quid 5.
1º. dico: Si formæ substantiales non sunt Mundo coævæ, sed gerantur quotidie, tum producuntur ex nihilo sui, & sic ex nihilo, secundùm quid, 2º. formas substantiales ex nihilo simpliciter producere est infinitæ virtutis, non finitæ. 3º. Forma producenda ex nihilo simpliciter tanquam pura potentia differt infinitè à producta ut actu: non autem forma producenda ex nihilo secundùm quid. 4º. Inter ens & nihil simpliciter est infinita distantia, non inter illud & hoc secundùm quid. Vides quemadmodum ex silicium conflictu ignis; sic ex hac rationum, instantiarum & responsionum commissione, hæc veritas tandem & tantum resultaverit, à me semper concessa, quod nempe formæ substantiales non ex simpliciter nihilo producantur, sed ex nihilo sui. Nam quando forma non solùm secundùm esse respectivum, sed & specificum & substantiam dicitur generari, non docetur, quod ex simpliciter nihilo, nullo etiam supposito subje^{cto}, fiat. Fit enim præsupposita materia: fit etiam ex aliquo secundùm quid, quatenus è potentia materiæ educitur, imò quatenus forma prioris speciei (quam incompletam vocavi, quia ad compleendum compositum ordinata est,) quæ corrumpitur 6.
(qua-

- (quatenus generatio unius est corruptio alterius & vice versa) transit in formam alterius, non quidem deserendo entitatem suam, sed specificum esse, immo & numericum, (si modò illa regula Logicorum vera sit; quæ specie differunt & numero differunt,) ut, forma substantialis alimenti in formam semenis, hæc in formam ovi, hæc in formam pulli. Et cum hoc fieri dicitur, quid inde absurdum oritur? An adhuc superiores tuæ rationes contra formarum istarum productionem militare poterunt? Apud me certè nondum potuerunt. Adeoque quia ista optimè, meo judicio, concipio, & quidem sine contradictionis implicatione, istam mutationem nec antehac asserere veritus fui, nec adhuc vereor. Quod autem de accidentibus aut dispositionibus materiae dixi, non eò dixi, quasi putem, ex iis aut saltem solis formas substanciales elicere, sed ut docerem, si id statueretur, non tamen inde colligi, formas substanciales, ex simpliciter nihilo productum iri. Sunt enim revera aliquid, immo sunt vera accidentia, adeoque inter illas & formas infinita distantia non datur. Quare si talis mutatio datur, licet eorum esse sit inesse, tamen si ex iis fierent substancialia, non à non esse, sed solum ab esse imperfecto (inesse enim includit esse,) ad esse perfectius fieret transitus: Et sic saltem rationes tuæ, superius repetitæ, & enucleatæ, nihil contra hanc mutationem possent, ut ex iis, quæ supra dixi, satis, meo judicio, patet.
3. Reliqua ut examinem hoc facientia, non opus est, quia thesis de accidentibus, accidentalibusque dispositionibus merè fuit hypothetica, tantum ad infringendas consequencias rationum allata, quemadmodum & illa de creatione. Nam quod ad hanc attinet, tecum & cum omnibus sanis Philosophis hactenus statui & adhuc statuo, sive prima sive secunda sit, solius Dei esse; sed ex eodem tecum fundamento id statuere nondum audeo. Ideoque hujus consequentiam negavi, & adhuc nego. Nec subsidium quod à causa totali petitur, illam juvare potest. Nam in ovi generatione avis & Sol habent se ut causæ totales subordinatae Deo, ut causæ supremæ, nec æquali tamen virtute concurrunt illæ causæ, quæ Deus. Illæ enim virtute finitâ proportionatâ tamen subjecto patienti: Deus v. infinita, quæ nisi illarum causarum, licet totalium, defectum suppleret, nulla ovi generatio succederet.
4. Vides igitur, quod causa aliqua possit esse totalis effecti, licet non æquali

æquali virtute cum prima concurrat. Ideoque ut antehac quoq; monui potius in hac ratione acquiesco, quod nempe in causis & effectis, seu potius agentibus & actionum subjectis, requiratur mutua quædam proportio potentia activæ agentis & passivæ patientis, quæ si defuerit in utroque, vel saltem in alterutro , effectus non sequatur. Sic quia ignis habet potentiam activam comburendi lignum , quod & habet potentiam passivam recipiendi combustionem, hinc cæteris paribus, sequitur effectus: at quia aurum combustionis non est capax , nec ignis ad idem vim habet activam, illud manet integrum. In summa: in re convenimus, sed in modo probandi differimus , quod æquo animo ferre mutuò debemus.

Nunc ad animæ substantiam transeamus. Vidi quidem , te 10. pluribus, quam quas ego obiter examinandas sumpsi, rationibus usum esse. Hinc non dixi, te tantum duabus istis rationibus, sed præcipue iis usum fuisse; verùm quia partim mihi otium non erat, singulas examinare , partim quia judicabam , si instantias meas, quæ istas concernunt, sat validè infringeres, faciliùs esse, quæ reliqua argumenta tangunt , à me ipso dissolvendas. Quas fortè alio tempore proferam , si illæ mihi immotæ, saltem meâ opinione, manserint. Meâ opinione, dico, quia in Disputationibus, non semper & questioni & quærenti satisfit; verùm nunc questioni quidem , sed non quærenti; nunc quærenti , sed non questioni; nunc neutri. Sed ad rem , & quidem missis authoritatibus, quas examinare vel conciliare nimis prolixum est, & quidem cum exiguo in Philosophicis fructu , & maximo temporis detimento. Ad primum argumentum, à duabus animæ facultatibus sumptum , dixi , quod veram contrarietatem tollat diversus respectus, quem Burgersdlicii autoritate non tam probavi, quæm illustravi; licet ille fortè esse realem formarum differentiam alibi statuerit , quod hac in re nihil facit ad rem seu propositum nostrum. Sufficit quòd ita declarerit duas facultates, ut respectum diversum agnoscat. Diversum autem respectum veram contrarietatem tollere, quis non Philosophorum concedit? Hinc utramque facultatem, quæ oppositionem propter diversos respectus exuit, in simplicissima anima inveniri sine ipsius distinctione facilè capio. Annon ignorantia & scientia sunt verè contraria? 12.
X 2 Et

- Et tamen respectu diversorum in eadem simplicissima anima locum habere possunt. Annon aptitudo ad intelligendum & inepitudo, quæ per se sunt duo contraria, in eadem pueri anima inveniuntur, quam tamen contrarietatem diversus respectus tollit? Quod enim ad potentiam primam attinet, quæ ab anima immediate emanat, & illa est in anima infantis, qui ne quidem inter dextrum & sinistrum distinguere potest. Jon. 4. Quod autem ad potentiam secundam attinet, quæ à dispositione organorum pendet, quia anima infantis adhuc ista destituitur, hinc incepit ad 13. intelligendum meritò dicitur. Sed sumamus exemplum, quod proprius aliquanto ad causam nostram declarandam facit. Annon in malis spiritibus fuit facultas sequendi integræ rationis dictum, quæ animæ facultati λογικῆ respondet; item, teste experientiâ, facultas sequendi ὁρητῆ quandam à rationis dictamine alienam, quam ἀλογος dicere possumus, simili animæ facultati respondentem? At quia duplex hæc in illis fuit, hinc contraria in illis vera fuisse, quis jure dicet? aut, quod amplius est, hinc duplē substantiam spiritualem in illis esse colligit?
14. Sed videamus, quid ad arguendam veram contrarietatem argumentum tuum valeat, per retorsionem ex meâ conciliatione presumptum. Sit sensus. (quatenus pro facultate sumitur, non pro actu,) ipsius animæ facultas, sit etiam ipsi essentialis (nempè à posteriori, quatenus nempe est facultas animæ, ab ipsa immedia-
tè & necessariò emanans) eadem etiam anima se ipsam in transversum rapiat, occasione ex sensitivæ facultatis actibus accepta, quatenus jueunditate objectorum titillatur, quæ rationis dictum, secundum quem honestatem spectat, secuta, id non faciet; an hæc absurdâ videbuntur? imò an eadem in ipsa anima veram contrarietatem ponent? Ego certè propter violatas verorum contrariorum conditiones, nullam contrarietatem hic invenio. Applica hic etiam (cæteris tamen paribus; nam in illis objecta sensuum, quæ talium, locum non habent,) id, quod de malis spiritibus attuli, & videbis, si illi Spiritus contra dictamen rationis potuerunt ex objectorum, facultate cognoscente perceptorum, occasione à se in transversum rapi, animam quoque dulcedine rerum sensualium allectam contra dictamen rationis à se ipsa in oppositum abripi posse, sine ulla contrarietatis implicatione.

eratione. Sed quid opus est hoc simili? ipse in Coroll. ad Differ-
tationem tertiam de An. hum. orig. tale quid, atit saltem simile, si
modò rectè mentem tuam percepisti, in anima ipsa agnoscis, ubi in-
quis, quandoque mentem hominis se ipsam ex compassionē na-
turali à materia seu facultatibus materialibus abducere sibi non
indulgere; sed blanditiis corporeis tenaciter adhærescere. Et
paulò post, mentem in luctā, inquis, partim in se ipsa operari,
partim in Phantasiam esse intentam. Quod ad primār̄ meam in-
stantiam, quam contra alteram rationem tuam non ex mea, sed
ex aliorum opinionē attulī, attinet, illam multis, iisque gravi-
bus incommodis in tuā Dissert. 2^a. de Anīm. hum. orig. oneras,
& onerando opprimis ac suffocas, nisi illius opinionis propugna-
tores illud periculum effugerint hoc ~~κεντρον~~^{17.}, quòd, ut ratio
operationum rerum spiritualium, spiritualis est, sic etiā nobis
sit incognita, nec actionibus rerum corporearū mensurabilis,
adeōque ex harū differentiis sublatis & remotis, remotio rei,
seu operationis animæ spiritualis non sequatur; quemadmodum
nostrī Theologi non ferunt à rerum naturalium generationi-
bus ad evertendam generationem Filii æternam procedi. Ma-
gnū momentū tuis rationib⁹ addideris, si quomodo huic
exceptioni occurrentum sit, docueris. Præterea, quia tempus in-
fusionis animæ rationalis tantum ex hypothesi Adversarii tui
antea ursisti; nunc verò in Dissertat. 3 de Anīm. hum. orig. in-
certum statuis, non est, quòd de eo, aut iis, quæ illo nituntur,
amplius quid agam.

Ultimam difficultatem, ad anīharum ~~κέντρα~~ arguendam, à me 18.
in medium productam, in Coroll. ad dictam dissert. ita acutè
tractāstī, ut nisi nervum hypothesium tuarum, ibidem assumpta-
rum aut positarum, quis incidet, argumentum illud planè o-
mnem vim amiserit. Illud autem tentare tricæ nostræ scholasticae
actriviales, quibus me quotidie implicatum esse nosti, non con-
cedunt. Fortè aliás, Deo volente, tentabitur, quando licebit men-
tem à trivialib⁹ aliquanto liberiùs avocare, & ad sublimiores
exercitationes attollere. Utinam sàpius licet, quam licet! Inte-
rim hæc pro tua æquitate in optimam partem interpretaberis, &
pancraticè cum tuis valebis, amicissimè à Dn. D. Monhemio
salutatus. Vesaliae. XVI. Calend. April. CIO I^o C XLV.

Responsiones Tertiae.

JOANNI SANTENO

ANTONIUS DEUSINGIUS

Tytiañus.

1.

Eritatis studiosi sumus ambo, vir Reverende ac Clarissime, ac pacis & amicitiae mutuae strenui cultores haudquaquam contendendi studio contendimus: quid mirum ergo, dum ad unum eundemque veritatis scopum utriusque collimamus, incolumi licere nobis amicitiam dissentire.

Philosophi certe non est, ob sententiaz alicujus discrepantiam animi divortium moliri ab Amico. Et si quidem jam aliquanto proprius ad invicem accedere videamur, in origine formarum naturalium designanda, (quippe in re ipsa tandem cernis nos convenire, at differre in probandi modo,) videamus, quæso, an & reliquum, quod interesse putas hactenus discriminis, amicâ animalium inclinatione queat expediti. Ut verò ordine negotium aggrediar: Primum quidem, præter meam mentem mea intelligere videris, quando *Entium istum modum, quem conjunctionem forma cum materiâ appello, enter ea me referre, ait, quæ accidentibus veris superiora statuo, &c.* Contrarium ex meis planum est: Quippè, cùm tu dicas, modos entis, vel relationes, ac similia, esse aliquid accidente inferius; ego quidem ea ipsa accidentia simpliciter pronuncians, *reliqua, (NB) reliqua, inquit, quæ præter modos entis, relationes, & similia sunt, ac tamen inter accidentia censentur,* (nempè Quantitatem & fortè aliquam Qualitatis speciem,) *veris accidentibus superiora potius appellarem.* Potius addidi: quippè hæc mea est sententia, si quidem inter ea quæ substantiaz non sunt, vel saltem non esse creduntur, distingui debeat aliquid accidente inferius vel superius, à vero accidente, potius pro veris accidentibus habendos esse modos entium, relationes, & similia, (nempè ea quæ vera entia non sunt, attamen aliquid quod veris entibus

2.

entibus accidit,) quæ an ipsa sint substantia, nec ne,(ve-
 lut quantitas, potentia naturalis, & si quid insuper,) etiamnum
 disceptari solet: adeoque, præsuppositâ illa tuâ distinctione, hæc
 potius veris accidentibus superiora dicenda esse statuo. Corruit
 ego tota vestra argumentatio, quæ hypothesi, velut à nobis con-
 cessæ, attamen nostræ menti minimè congruenti, superstruitur.
 Quod ad secundam attinet: I^o. distinctionem illam non admittis,
 à subjecto desumptam, quæ creatio à generatione differre statui-
 tur: ac ita tacite innuere videris, posse etiam, (saltem in secundaria
 creatione,) creationi divinæ secundam aliquam causam subordi-
 nari, nempe, quæ non habeat æqualem virtutem cum causa pri-
 ma. Sed hanc subtilitatem jam antè prævidebam: quare mox dif-
 ficultatis solutionem tales addidi: scilicet, ne quidem in secun-
 dariâ creatione causas secundas esse subordinatas, quatenus ea
 creatio est; sed tantum, quatenus Deus, dum solus Creationis a-
 ctum exercet, interim secundas alias causas impellit secundum
 naturam iis instam, quæ naturaliter (naturaliter, inquam,) agunt
 vel patiuntur, seu, ut mea verba habebant, quatenus naturalis ali-
 qua actio vel passio cum ipsâ creatione, (quæ solius Dei est, & à
 quæ omnes causæ secundæ excluduntur,) est implicita, quæ qui-
 dem naturalis operatio ab ipsa Dei creatione, seu productione ex
 simpliciter nihilo, est distincta. Atque hoc quidem denuo adeò
 42
 verum est, ut iis, qui in constituto naturæ ordine, præter illam
 Dei circa res naturales constitutas operationem, cui causæ secun-
 dæ subordinatae sint, nihil insuper operationis ejusdem, quod
 cum nulla causa secunda communicet, agnoscent, ii, inquam, ne
 quidem ullam miraculosam substantiarum mutationem admit-
 tant. Testis est Galenus lib. 11. de usu part. cap. 14. qui ex illa
 hypothesi, neque si Creator lapidem repente voluerit hominem effi-
 cere, id in illius potestate esse situm afferit: nec concedit, posse
 Deum, si velit, ex cinere bovem vel equum facere; sed esse quæ-
 dam, inquit, quæ naturâ fieri non possunt, ac talia à Deo mini-
 mè attentari. Similia ex Seneca & Plinio citata à nobis vid. Dis-
 curs. Phys. de Mund. Disp. 2. q. 1. § 14. 15. Dico ergo, secundam
 creationem involvere primam, nempe eam quæ ex simpliciter
 nihilo est, ac idèò secundam appellari, quod cum prima, quæ so-
 lius Dei est, nullo concurrente subiecto vel causâ secundâ, in p-
 g. 5.

6. quædam vel passio naturalis (naturalis, inquam, seu quæ ad creationem, quæ propriè creatio est, non attinet,) concurrat. Atque ita Deus, quamvis secundariâ creatione primum hominem crearet, primariâ tamen interim sine omni causarum naturalium concursu creavit ejus animam rationalem ; quin imò terræ pulvereum primariâ creatione, (nempè tali actione, quæ in viribus naturæ non erat, ac in quâ secundis causis nullus tribuebatur locus, quatenus reverè aliquid, quod in universa naturæ potestate non erat, producebatur,) ita disposuit, ut apta redideretur ad conjugium illud spiritualis ac corporeæ naturæ.
6. Atque ita sanè, quatenus conservatio Dei est continua creatio, ita Deus, immediate, *situs*, ac sine omni causarum naturalium concursu continuè agit in hoc Universo; at quatenus interim Deus, immediate conservans, in naturam influit, hoc est, quatenus rerum naturalium effectus & operationes, quæ ab ipso quidem Deo dependent immediatè, per causas tamen naturales proportionatas, similiter à Deo dependentes, exercentur, sic utique non immediatè à Deo proficiscuntur omnia; sed mediantibus causis secundis, tertii, &c. quæ cum illa actionis Dei parte, Deo propria, quæm propriè creationem nominamus, non communicant. IIo.
7. Ut jam ad rem nostram propriùs accedamus : Non attingis Elenchum: Quæstio enim nostra non est, An verum ens *ex nihilo sui* à finita causa queat produci? Etenim, qui id negat, ille utique negat ad causas naturales generationem & corruptionem pertinere; si quidem *ex nihilo sui* eo modo accipiatur, quo tu accipis: Nempe, dum modus entis, scil. unio formæ cum materia, quæ *verum ens* non est, at est tamen *aliquid*, à finita causa producitur, utique verum ens, scil. compositum ipsum, quæ compositum, *ex nihilo sui* producitur, quatenus antequā unio fieret, seu ante compositum, non erat actu compositum; sed interim illud compositum, si accuratiùs velimus loqui, non producitur propriè *ex nihilo sui*, quia & formæ & materia, *ex quibus sit compositum* intercedente unione, sunt aliquid ipsius compositi, & quidem partes essentiales, vera entia, ac substantiæ incompletæ. Longè ergo alio modo, atque tu accipis, dicimus unionem formæ cum materia *ex nihilo sui* produci à finita causa : nempe, non modò quatenus antè unionem non erat unio; sed & quatenus antè unionem nihil erat, quod ad esse-

essentiam unionis, quà est unio, requirebatur, ut potè quæ solummodo terminativè inter formam & materiam intercedit, non verò ex forma & materia fit. Et, cùm compositum reipsà non differat à materia & forma simul sumptis & unitis, unio certè ab iisdem differt: Adeóque quamvis unio non fiat, nisi veris quibusdam entibus præexistentibus, non tamen fit ex veris illis entibus præexistentibus, seu vera illa entia non ingrediuntur unionis essentiam, quà unio est, secus ac compositi. [Vel ut clariùs enunciem. Unio ex nihilo fit. 1º. tanquam ex termino à quo, qui ut nihil est ipsius unionis, ita quoque non est quippiam reale, sed mera unionis in abstracto sumptæ, negatio. 2º. Eadem ex nihilo fit, habito respectu partium componentium: intercedit enim quidem unio inter materiam & formam, atque hisce ut subjecto denominationis attribuitur, at non componitur ex hisce unio, sed intercedente inter utramque unione fit ex iis compositum. Non fit autem ex nihilo unio, si intelligatur è subjecto præexistente: Quippe cùm unio sit accidens, materia & forma quoad substantiam præexistentis subjecti vicem gerunt, cui unio attribuatur. Compositum autem utut dici queat ex nihilo sui fieri, si ratio habeatur termini à quo, terminus tamen ille non est mera compositi negatio, sed substantiæ dueæ incompletæ, (non potest enim compositum in abstracto intelligi similiter ac unio;) Adeóque compositum notione suâ includit partes componentes, ex quibus genitum sit. Et cùm ipsum sit substantia, præter partes componentes sui aliquod subjectum non agnoscit. Quamvis autem materia dicatur subjectum formæ, non est tamen subjectum illius ex quo seu constitutionis; sed subjectum in quo seu informationis, quo certè modo impropriè subjectum appellatur.] Questio ergo nostra est, 102 An verum ens, sc. forma substantialis, produci queat à finita causa, ita ut non fiat ex aliquo præexistente, vid. de orig. form. nat. (quæ nunc est in Theatr. Nat. Univ. part. I. disp. 7.) quæst. 3. §. 7. Adeóque contra eos, qui statuunt non præexistere in ipsâ materiali aliquid formæ, v.g. vel partem, vel gradum, vel simile quid (quod nos appellamus ipsam formæ futuræ substantiæ,) quod è potentia in actu ab agente educatur. vid. ibid. §. 5. & conf. §. 14. & 22. h.e. contra eos, qui asserunt formas non modò ex nihilo sui, sed ex nihilo simpliciter fieri, insero, illud arguere in causis finitis infinitam

11. virtutem, §. 9 & seq. Quamvis ergo distinctionem meam (quare inter nihil secundum quid, & aliquid, non sit infinita distantia, & tamen &c.) ac ipsam meam ratiocinationem universam recte capias, revera tamen ex iisdem nodos, quos instantiis tuis adstringebam, nondum solvis, cum ad alium scopum, a proposito nostro alienum, illa transferas. Ac vides ita non meos syllogismos, sed tuam applicationem laborare paralogismo, vel à vero scopo derivare. Quod si verò in re ipsa, ut testaris, convenimus, opportet utique hanc veritatem ultrò resultare, quod nempe 1º. inter formas substantiales, (utpote vera entia,) & nihil simpliciter sit infinita distantia. 2º. Adeoque has, si quidem non modò ex nihilo sui, sed ex nihilo simpliciter sint producenda, non nisi virtute infinita posse produci. Hæc veritas si à te semper concessa fuit, hactenus utique ignoratio elenchi fuit commissâ; & probandi quidem 12. modum meum laud obscurè hinc admittis. Sed evidenter singula excutiamus: Hoc saltem nobis concedis, *formas substantiales non ex simpliciter nihilo produci*. At ex quoniam statuis ergo eas produci? aut quidnam illud esse aïs, quod rationem formæ induit, quando formam non solum secundum esse respectivum, sed & specificum, (quæ duo nobis solâ ratione differunt,) & substantiam generari dicis? vel, si forma substantiam in materiâ non concedas ante compositi generationem, quæ in generatione veram formæ rationem, ve esse formam specificum seu respectivum induat, quo quæso argumento colligis formam substantialem non ex simpli- 13. citer nihilo produci? *Fit*, inquis, 1º. *præsuppositâ materiâ*. At quid hoc ad rem? Etiam rationalis anima humana, quamvis statuatur fieri præsuppositâ materiâ, nempe creando infundi & infundendo creari, nihilominus tamen ex simpliciter nihilo, adcōque infinitâ potentiat produci asseritur. Certè è materiæ substantia non credis, ut opinor, formæ substantiam produci: quod quidem multis refutari posset, sed uno tantum arguento, (ut pote magno molimine indignum,) id amovimus quæst. 3. §. 22. 2º. *Fit etiam*, inquis, *ex aliquo secundum quid, quatenus è potentia materia educitur*. At sic petitur illud quod est in principio. In cum enim finem laboramus, ac eo omnem nostram ratiocinationem dirigimus, ut intelligamus, *Quid fit è potentia materia educi?* 14. *yid. cit. quæst. 3. §. 2. & seq.* Ac nostra quidem hæc sententia est, esse

esse aliquid in materia, quoad substantiam, quod in generatione compositi esse specificum formæ induat, eumque ad materiam respectum, quo materiam actuet, ac ita essentialiter forma evadat. Hoc si quis neget, infero eum formæ substancialis ex simpliciter nihilo productionem afferere, vel necesse habere, ut exponat, quid tandem illud sit quod è nudæ materiae potentia in actu educatur, si quidem ipsa materia non fiat sui forma, nec pars ejus in formam vertatur. 3º. Imò, inquis, fit ex aliquo secundùm quid, quatenus forma prioris speciei, que corruptitur, transit in formam alterius, non quidem deserendo entitatem suam, sed specificum esse, imò & numericum. Rectè hic quidem una nobiscum 15. substantiam aliquam in materia largiris à materia diversam, quæ secundùm entitatem suam sit immutabilis, adeoque Mundo coæviterna, at interim rationem formæ & induat & exuat; hoc est, secundùm esse substancialie suum sit perpetua, at secundùm esse formale pereat. Haec tenus ergo re convenimus: ac contra talē formarum productionem militare nunquam sum aggressus, quam propriis rationib⁹ omnino propugnavi. At interim in eo à nobis dissentis, quod omnium formarum quarumvis specierum unam eandemque communem substantiam tradas, quæ aliud atque aliud specificum esse induat atque exuat: quatenus formam unius speciei transire in formam alterius speciei statuis, servatā eādem entitate. Sed quid ergo illud est, quod illi substantiæ 16. varias specificationes, aut specificandi rationes addat? an insuper variæ quædam formæ, ab illâ diversæ statuendæ suntr, si quidem ipsa forma rei specificationem tribuit? vel, dum forma unius speciei transit in formam alterius, servatā entitate suā, an illa substancialis entitas per se ipsam à se ipsâ differt, vel an per aliud quid differentia illi additur? Atid quod rem à re differre facit, illud utique forma est: Ergo forma unius speciei, dum transit in formam alterius, aliquam formam exuit, & novam aliquant formam entitati suæ superaddit. Sic autem frustra ac præter o- 17. minem rationem entia multiplicantur. Quin imò, si forma unius speciei transit in formam alterius speciei, adeoque servando quidem entitatem suam esse specificum deserit, deserit utique similiiter, ut rectè infers ipse, esse numericum. Sed undenam, quæso, in substancialibus immaterialibus unitas aut diversitas numerica pen-

- det? Meo quidem judicio, in iis quæ propriam habent substantiam, ab ipsa substantiali substantia; (*substantialem substantiam*) dico, quia personalem substantiam S. S. Trinitatis in essentiæ divinæ unitate, humana ratione non capimus;) in iis vero quæ propriâ substantiâ carent, adeoque prorsum per se incompletæ sunt, (ut formæ naturales,) à sola entitate. immutata ergo entitate, manet unitas numerica, ac per consequens unitas specifica; Ergo ex vestra sententia transit. quidem forma unius speciei informam alterius; at interim non transit: quod sanè manifestam involvit contradictionem. Quâ ratione ergo illa concipias, nondum hactenus intelligo. Nos ergo, ut difficultatem illam evitemus, varias, pro specierum multitudine formarum substantias asserimus, haud secus solâ entitate suâ ab invicem distinctas ac materia à forma est distincta: Ut adeò rerum species variæ per solas formas propriâ entitate diversas differant. de accidentibus autem vel dispositionibus materiæ quæ ad infringendas consequencias non nisi hypotheticè proponis, (dum interim non putas ipse ex iis aut saltem solis formas substanciales elici,) ea quidem posse ullâ ratione concipi, exponendum est, antequam ex hypothesi ejusmodi incertâ, quin imò, meo judicio, impossibili, nostras rationes infringere coneris. Certè nondum ego capio, quâ ratione potius ex accidente, (v. g. lumine aëris, quo hic à Sole perfunditur, aut caliditate ejus, quæ ab aëris forma manare creditur) producatur forma ignis, quam ex nihilo simpliciter. Dum vero non intelligo, in Naturæ potestate illud esse situm, pro captu meo quidem, non nisi à virtute infinita illud posse effici, jure quodam colligo, donec modus alias distinctè declaretur. Sed, ita Naturæ potestate id non esse situm, forte dabo manifestum: Quippe, quamvis accidens, cum sit revera *aliquid*, non videatur infinito intervallo distare à vero ente, secus atque hoc à nihilo simpliciter: omnino tamen, si ex accidente fieret aliqua substantia, ipsum inesse, (quod soli accidenti convenit,) aboleretur: Et cum illius esse sit inesse, ipsum sanè accidentis esse totum tolleatur: periret ergo accidens universâ suâ entitate, adeoque ipsamet substantia quæ ex accidente genita concipitur, ex nihilo esset genita. Sed ne fallacia aliqua fucum faciat, expendenda & examinanda reliqua mīca argumenta sunt,

quæ non attingis; at quibus ego malè præsuppositam tuam hypothesisin plane everto, ac insuper necessariò in materia requiri aliquam substantiam, quæ formæ rationem induat, ostendo.

De creatione verò etiam jam antè dictum est: & in re ipsa quidem tibi mecum convenire prôfiteris, sc. creationem omnem, sive prima sit, sive secunda, solius Dci esse. Sed nescio quo fundamento illud afferas, si quidem in productione entis ex nihilo, hoc est, in creatione, quâ creatio est, secundas causas Deo subordinari posse credas. Evidem, hoc tibi non nego, dum cujusvis effectus naturalis totalis causa ipsa Deus est, totales interim esse causas naturales varias subordinatas, quæ non æquali virtute concurrunt vel cum Deo, vel inter se, v. g. cùm in ovi generatione avis & sol habent se ut causæ totales subordinatae Deo, ut causæ supremæ: at nego interim, secundas illas causas subordinari actioni divinæ, quatenus Deus & secundas causas conservat, hoc est, continua ex nihilo efficit, (si quidem conservatio est continua creatio,) & effectum simul immediatè producit, æquè in fieri ab ipso Deo dependentem, atque ipsa secunda causa in suo conservari atque operari: Concedo autem porrò, subordinari Deo secundas illas causas; quatenus eadem actione Dei, sufficientem virtutem à Deo nanciscuntur ad producendum effectum sibi æquali proportione respondentem. In unâ ergo eademque Dei actione, circa effectus naturales, est aliquid quod secundæ causæ attingunt, & quod reverâ cum secundarum causarum actione coincidit in unum; sed & aliquid insuper, quod omnium secundarum causarum virtutem transcendit. Quod ut simili quodam declaretur: Actio hæc scriptorius tota à calamo est, totaque à manu, ac est ipsius calami & manus quoad scripturam una eademque actio: At interim, plus actionis est in manu ad scriptionem producendam, quam in calamo: nempe, voluntarius motus, qui per se calamo non convenit, ac motus insuper contactiōnis, qui nullo modo calamo communicatur: ita certè Deus in secundas causas influens, partem actionis suæ communicat secundis causis, partem sibi soli servat. Huc etiam pulchre accommodari potest exemplum tuum de serra & ferrante. Ac ita quidem se res habet in actione Dei, quæ est circa effectus naturales: ubi ex mero nihilo quid producitur, illic non

- datur locus subordinationi secundarum causarum , nisi & ex nihilo producere, hoc est, creare, creaturis tribuatur, cum subordinatae causae sint & quæ causæ totales ac suprema, licet ignobiliores: adeoque si ex nihilo simpliciter formæ producenda essent, solum
23. Dei illa foret actio. Ratio nempe mea hæc est: quia inter nihilum simpliciter & ens infinita est distantia , adeoque infinitum opus est virtute, quæ in solum Deum cadit, nec subordinatis causis potest communicari : quia ita tota actio productionis ex nihilo subordinatis quoque causis conveniret ; quod absurdum. Tu autem hanc rationem reddis , cur ex nihilo simpliciter secundæ causæ nihil queant producere, (concedis nempe hic nihil posse à causis finitis, ne quidem ut subordinatis, ex nihilo simpliciter produci, cum antea mihi videbaris id negare voluisse, & productionem ex nihilo simpliciter secundis causis, ut subordinatis saltem , ac minori virtute concurrentibus, attribuere,) hanc, inquam, rationem reddis , quod in agentibus & actionum subjectis requiratur mutua quedam proportio potentia activa agentis, & passiva patientis, quæ si defuerit in utroque vel saltem in alterutro , effectus non sequatur.
24. Bona equidem ratio, quæ idem probas quod & ego; sed quæ magis insuper urgeri potest. Nempe, si porrò quæram, cur inter Deum agentem, & nihilum simpliciter , seu negationem omnis subjecti ex quo, intercedat aliqua proportio, seu ratio potius, ac non similiter inter creaturam aliquam & nihilum ? An non necessariò in meam rationem devenies? nempe, respondendo, quia Deus, qui infinitæ virtutis est, ad infinitam distantiam quæ inter ens & nihilum simpliciter intercedit proportionem habet ; at creature, quæ finitæ est virtutis, ad distantiam infinitam nullam habet rationem. Vides ergo, non modò in re ipsa, sed & in probandi modo tandem necessariò nos convenire: quod certè animos nostros, indissolubili amicitiae vinculo dudum sociatos , etiam hac parte magis in unum jungit.
25. Ad humanam animam progrediamur. Vides equidem, me pluribus argumentis esse usum; sed ex multis non nisi duo assumens, maximè urgentes prætermittis. Fieri autem potuisset , ut inter quæm plurima argumenta forte demonstrativa, unum atque alterum probabile posuisssem, quæ si solverentur, non ideo causâ caderem, nisi & reliqua, quæ præcipua esse judico, solvantur. Sed ne in

In illos quidem recessus nunc confugio. Videamus argumentum præfens, omissis etiam authoritatibus à te priùs citatis, quas pro me stare procudubio animadvertis, haud contemnendis rationib[us] suffultas. Diverso respectu, inquis, tolli contrarietatem. 26.
 Verissimè. At nego, non nisi ex diverso respectu τὸν ἄλλον τὸν ἄλλον in anima humana tradi. Quando enim Philosophi ac Theolog[i], (etiam ii, qui trium animalium reip[s]a distinctarum societatem in homine rejiciunt, ut testimonio Burgersd[ie]ii à te ipso citati, ne h[ic] plura coacervem, & exemplo Calvini, per responsiones meas procedentes manifestum dedi,) distinguiunt in animæ humanæ substantia id quod *per se rationis expers* est, at rationi obtemperat, ab eo quod *per se ipsum rationis particeps* est, (vide Diss. de hum. anim. subst. à fine §. 21. usque ad §. 27.) utique illud *per se ipsum* non denotat respectum ad aliud, sed arguit indolem ipsius rei cui attribuitur: adeoque unam eandemque simplicissimam substantiam, nempe rationalem animam strictè sumptam, esse *per se rationis participem*, & simul *per se rationis expertem*, quo modo non involvat manifestam contradictionem, haec tenus non video. Atque ita argumentatio mea ex communi Philosophorum ac Theologorum (etiam quoad sensitivam animam à nobis dissentientium) consensu, vel spontanea saltem concessione, procedebat, dissert. citat. §. 27. 28. Scilicet, si in animâ hominis aliquid *per se rationale*, ab aliquo *per se irrationali* distingui potest vel debet, etiam rationalis pars animæ humanæ ab irrationali potest vel debet distingui, hoc est, mens ipsa hominis à sensitiva anima vulgo dicta. Exempla ergo tua, quæ diuersum respectum manifestè arguant, huc non quadrant. Unicum illud, quod de malis spiritibus opponis, explicemus. Evidem simplices illæ substantiae intellectuales, contrarietate omni in se carentes, per unam eandemque simplicem suam substantiam rationalem, quæ sua ipsius est facultas, potuerunt pro diversitate circumstantiarum vel conceptuum, unum idemque vel bonum vel malum judicare; ac id quod bonum est in se pro malo habere, quod malum in se, pro bono; potuerunt etiam judicium suum suspendere, ac pro diversitate circumstantiarum denuò immutare; ac pro libertate voluntatis suæ potuerunt vel bonum verum vel bonum apparente eligere: Quod idem etiam de simplicissimâ animæ nostræ

- stræ rationalis substantia dici potest ; quæ Intelligentiis assimilatur, ac in qua ideo nulla ineſt contrarietas. At verò contrarie-tatis manifestæ indicium est , si mens hominis , seu rationalis anima, conſtanter (conſtanter, inquam,) idem bonum judicet, voluntas tamen interim, contra dictam intellexus , à ſenſitivo appetitu ad id quod pejus judicatur, actu abripiatur : cùm nempè trahit invitam nova vis , aliudque cupidus , mens aliud ſuadet: atque ita ſimul & ſemel contingit, quod illa ait: video me-liora (ſecundūm intellectus judicium,) proboque (actu, ſeu appetitu rationali expeto,) dum interim actu, abruptus per appetitum ſenſitivum, deteriora ſequor, deteriora nempè ſecundūm ejusdem intellectus judicium aſtimata, at quæ interim meliora aſtimantur à facultate ſenſitivā. Quòd ſi ergo voluntas hominis neceſſariò ſequatur ductum intellectus, adeóque neceſſario appetat id, quòd ab intellectu judicatur bonum ſeu melius ; at interim abripiatur invita ad id quod ab eodem intellectu judicatur deterius, utique vel in una eademque ſimpliciſſima eſtentia contrarietas conce-denda eſt, quod absurdum ; vel appetitus ſenſitivus ab appetitu rationali , adeóque ſenſitiva anima à mente realiter diſtinguenda eſt. Nec aliter nova illa vis, contra mentem inſurgens, ſeu cupidus, quæ invitam trahit, à mente potest diſtingui. Sed, inquis, eadem anima ſeipſam in transverſum rapit, occaſione ex ſenſitiva facultati actibus accepta , quatenus jucunditate obiectorum titillatur, quæ rationis ductum, ſecundūm quem honestatem ſpectat, ſecuta, id non faceret. Nempè ergo, una eademque rationalis anima hinc ad honestatem vergit, illinc ad jucunditatem. Rectè quidem: ſed quæ ratione contingit , ut una eademque ſimpliciſſima eſtentia quæ per ſe rationis particeps eſt, adcoque per ſe honestatis amans, et-jam ab honestate ſe avertat , & ad jucunditatem corpoream inclinet? An etiam id per ſe efficit? maniſteſta quidem hęc foret contradic̄io. Ais igitur, id fieri occaſione ex ſenſitiva facultatis actibus accepta , &c. At facultas animæ eſt vel ipſa animæ eſtentia, vel ab ea immediate & neceſſario promanat , (ut concedis ipſe.) Quā ergo ratione contingit , ut una eademque ſimpliciſſima eſtentia, dum per ſe honestatis amans eſt, jucunditate obiectorum titille-tur, adeóque ab honestate declinet? An obiecta ipſa vim habent cā paſſione afficiendi mentem ipſam ? At obiecta non agunt in animam

animam rationalem nisi per sensus. An ergo sensuum organis illa vis incit? At horum actus ipsa anima est: adeoque omnis *irruptionis* eorum ab ipsa anima dependet. Per se ergo ipsa anima jucunditatem sequitur, honestatem deserens, quae eadem *per se* honestatis amans, jucunditatem sensuum aversatur. Ecce ergo manifestam illam contradictionem. In exemplo autem malorum spirituum, 33. quod præsupponis potuisse eos ex quacunque occasione in transversum rapi contra dictamen rationis, id omnino est absurdum. Potuerunt quidem per dictamen rationis suæ à vera ratione aberrare, at quomodo contra dictamen rationis suæ potuerint quicquam instituere, id nemo facile concipiet, cum sint puri intellec-tus: At tales interim sunt, qui potuerint se ipsos seducere, propriæ rationis suæ dictamine perverso: potuissent etiam melius dictamen rationis exercere, siquidem liberè lapsi sunt, adeoque volentes: Quod idem in rationalem quoque animam contingit: at in solum hominem cadit, contra dictamen rationis, etiam stante & immoto eodem rationis dictamine, à facultate sensitiva in transversum abripi *invitum*.

Quod ex Coroll. ad Diss. 3. de anim. hum. orig. citas, id minimè 34. tuæ causæ favet. Quippe id mea verba manifestæ sonant, mentem hominis se ipsam ex compassione naturali (ratione conjugii illius & arctissimæ societatis quam cum sensitivâ animâ, seu corpore sensitivâ animâ instructo, contraxit,) à materia sensu faciliatibus materialibus (nempè sensibus ac sensitivo appetitu,) abducere sibi non indulgere, sed blanditiis corporeis tenacior adhaerescere: nempè non tantum, quod saxe contingit, mens hominis invitâ sensitivæ animæ facultatibus abripitur, ac vi quadam novâ trahitur, contra dictamen propriæ rationis; sed etiam propter intimum cum ea consortium aliquandò ultrò sequitur, quod sensus ducunt; atque ita rationalis anima dictamen rationis suæ, per affectus obfuscata, dictaminis sensitivæ animæ submittit. Sed, quando mens 35. partim in se ipsa operatur, (hoc est, quando secundum rationis propriæ, ac non impeditæ dictamen, honestatem sequitur,) partim in phantasiam est intenta (hoc est, adductum & conatum sensitivæ animæ, cuius phantasia est facultas, attendit,) vehementissima sapenumera, lucta exurgit inter sensum ac rationem, dum (licet sensitiva anima nihil agat, nisi efficaciter à mente impulsa, nihil lo-

minus,) longissimè modus agendi, qui in mente est, diffidet ab agendi modo qui est in sensitiva facultate. Certè mentem meam ubivis, hoc in negotio saltem, sibi congruentem, contextus meus ibidem satis luculenter probat. Atque ita etiamnum stat prima illa ratio, quam inter multas alias impugnare es aggressus.

36. In Responsione autem mea ad priorem instantiam tuam, ex aliorum sententia datam, contra rationem alteram, quam ex meis notâsti, videris acquiescere, nisi quod videaris credere, posse forsan propugnatores illius opinionis aliquid refugii in eo ponere, si dicant, rationem operationum rerum spiritualium nobis esse incognitam, &c. Sed hasce latebras sub meridianâ luce detegebam. eadem Dissert. 2. de An.hum. orig. §. 34. ac penitus excussi ibidem in progressu variis modis, ad absurdum manifestum redigendo illam opinionem, ac ostendendo absolute, nullâ omnino ratione posse habere locum id quod urgent. Excutiantur, quæso, accuratiùs argumenta mea, à cit. §. 34. usque ad finem, & deprehendes manifestè Adversariorum illam responzionem. inerum ignorantiaz vel pertinaciæ asylum esse, tenui sufflamine à nobis subversum. Simile autem illud, ab æterna generatione filii Dei desumptum, simile haudquaquam est. Quamvis enim naturali intellectus lumine non intelligamus, Deum dignere filium; hoc tamen interim, dum novimus ex lumine Scripturæ, per essentiam suam generare Deum filium unicum, ex naturali intellectus lumine porrò comprehendimus, continuè ac indesinenter generare eundem: Quod si ergo ex sententia Adversariorum, præsupponamus, animam rationalem generare animam, vel per essentiam suam generabit, seu ex necessitate naturæ, vel libere: si prius, vel generabit unam tantum, idque continuè ac indesinenter, quod nimis absurdum; vel plures, atque ita singulis momentis propemodùm innumerabiles: ut evidentissimo arguento diduxi cit. Dissert: §. 59. Sed nec libere generare dici potest, ut ostendi ibid. §. 60. Quin &, cùm æternitatis ac divinitatis immensam abyssum intellectu nostro non comprehendamus, mirum utique non est, si modum æternæ generationis filii Dei non intelligamus; at operatio animæ nostræ rationalis nostra est ipsius operatio, aut potissimæ saltem nostri partis, cuius beneficior intelligamus, :quâ ratione ergo fieri posset, ut eâ ipsâ parte ejusdem

dem partis, quæ in se est purus intellectus, operationem (saltem quoad *ti* & *tri*) non intelligeremus? Apparet ergo facile, exceptiō-
nem illam esse penitus incptam. Cetera mea cūm in præsentiarum 39.
pluribus non urgeas, plura ipse quoque non adjungo, præter hoc
unicum: ne quidem ab iis, quos celebriores nominaveram, exactè
tempus infusionis animæ rationalis de*t* nūri quadragesimum
diem: undē antea Diss. de Anim. hum. sub st. § 28. quò respicis, ex
eorum sententia posui *circa quadragesimum diem circiter*: quod
quidem ita se habere postmodùm D. sscr. 3. de anim. hum. orig.
probabiliter demonstro. Ac saltem illud, cuius causa hæc tanget
bas, & quod posse objici existimabas, scil. infundi fôrtè animam
rationalem mox ipso conceptionis momento, ut ad cō non opus
sit aliquā sensitivā, quæ ante rationis adventum naturæ munia
exequatur, sat evidenter refello ibid. à §. 51. usque ad §. 55.

Hæc verò ita obiter, inter remissas aliquantò graviores curas, no^{te} 40.
tare volui ad Objectiones tuas tertias nudius tertius dēmū mihi
oblatas, quibus spero animum tuum posse parte aliquā difficulta-
tum, nondum planè exemptatum præcedentibus nostris solutio-
nibus, sublevari. Sin minūs, hoc per nostram amicitiam te rogo,
ne novi oneris loco reputes, quod animum tuum, ad altiora geni-
tum, è tricis illi- trivialibus subindè expediā, & ad consuetas
olim cogitationes sublimiores attollāin. Utinam in alia, ac minūs
molesta Tibi Sparta liceret familiarem tuam amicitiam amplecti
sæpius! Utinam te ipsum trivialibus illis curis aliquando expedi-
res, & ad altiora, ad quæ natus es, ingenium, dum per ætatis vigo-
rem adhuc licet, attolleres. Evidem multa tibi debet Vesaliæ
civitas, pro fidelissimo & indefesso sui Gymnasii moderamine;
multa tibi debent plurimi privati, (inter quos me ipsum lubens
meritóq; agnosco,) quorū animos ad altiora adipiscenda erexit:
at longè plura publicus tibi orbis, ac universa literaria Respublica
deberet, si serò tandem, neglectis vulgaribus ad sublimiora illa,
quæ in tua potestate sunt, animum & operam adjiceres. Quod ut
contingat aliquando ex intimo pectore voveo: ac interea me i-
psum constanti amori tuo, te verò clementiæ divinæ resigno; ac
cum omnibus tuis & communi nostro Amico Clariss. D.D. Mon-
hemio, ex animo salvare & valere jubeo. Hardervici. XIV. Cal.
April. St. Jul. 1645.

Objectiones Quartæ.

ANTONIO DEVISINGO

JOHANNES SANTES

Eū περὶ τούτων.

Larissime ac Doctissime Vir, Amice colende, quod plurimis s̄epe contingit, id & nobis in exercitatione nostra contingere video. Animus & animorum conceptus s̄epe arctius cohærent, quam verba, illorum indices. Sic propius etiam convenimus animis, quam verbis. Hinc in plurimis videamus dissentire, cum tamen in iis maxime consensiamus, quod Instantiarum ac Responsionum collisio in lucem producit. Age experiamur, num reliquis verborum corticibus apertis & dissolutis, ampliorem consensum enucleare & in aperatum producere possumus.

2. Primum urges, me tuam mentem non percepisse, cum per reliqua, quæ præter modos entis, relationes, & similia sunt, ac tamen inter accidentia censemur, veris accidentibus superiora statuis, intellexi conjunctionem formæ cum materia: cum tamen indigitaveris, quantitatem, potentiam naturalem, & si quid insuper. Sed quis Oedipus potuisset hanc mentem tuam videre? Nam si nomine *reliquorum* non intellexisti conjunctionem formæ cum materia & similia, quorsum in præcedentibus exceptionibus illam comparationem imparium instituisti, quam meis verbis opposuisti? cum dixissem: *Si neges esse substantiam, sed vel modum, vel relationem, vel simile quid dicas, generationis terminus non erit substantia, immo & aliquid accidente inferius.* Hic quid dixi esse accidente inferius? Non certe accidentia illa, quæ haec tenus tantum accidentia vocasti, sed terminum generationis, unionem videlicet formæ. Liceat, quæso, tuā pace argumentū illud repetere hac formâ: Generationis terminus est vel substantia vel accidens, sumendo accidens, prout verum Ens in substantiam & accidens, à modis.

&c.

&c. distinctum, dividitur,) vel modus aut relatio aut simile quid. Si illud, h.e. si vel substantia vel accidens, utique est verum & reale Ens, adeoque id producere non superat creaturarum virtutem: Si hoc, idest, si, quod producitur, est modus Entis aut simile quid, est aliquid etiam isto accidente inferius. Ut vero melius adhuc vim argumentationis meæ, quam urgeo, percipias, puto hic esse distinguendum inter subjectum actionis & hujus terminum, qui rursum duplex, vel à quo vel ad quem; hic vero vel minus principalis, vel principalis. Subjectum est id, quod mutationem vel actionem recipit, ut E. G. in calefactione is, qui calefit; terminus à quo qui perit, ut frigus in eadem; terminus ad quem, & quidem minus principalis, calor; principalis vero calidum. A termino igitur ad quem actionis distinctio sumitur, præcipue vero, quem minus principalem vocavi, quia alter illius indolem sequitur. Ille igitur si sit substantia vel aliquid substantiale, dicitur generatio vel corruptio; si quantitas, accretio vel diminutio; si qualitas, alteratio; si locus, motus localis; si modus, mutatio modalis. Confer. Burgersd. Log. lib. 1. c. 8. th. 5. & 15. Hæc jam 5. applicemus ad generationem: subjectum illius est materia prima. Unde in generatione dicitur manere non sensibile subjectum h.e. compositum, sed materia. Terminus à quo est privatio formæ introducendæ. Terminus ad quem principalis est compositum seu totum; minus principalis, forma. Vide, sis, Connimbr. lib. 1. de generat. & corrupt. c. 4. q. 9 art. 1. Hæc igitur forma nisi producatur secundum esse substantiale specificum, sed illius tantum respectus seu unio cum tali materia, quæ modus est, nec terminus principalis substantiale quid esse poterit, sed modale; quia minus principalis terminus, ut auditum, perse formaliter speciem tribuit generationi, ut iidem loquuntur d. l. art. 2. Quare & hinc sequitur, si forma non de novo generatur, sed per unionem solum novam habitudinem adsciscit ad materiam, eam non esse terminum generationis; sed potius, prout materia quoque subjectum, Mutationem enim recipit, eamque non substantiale, sed modalem, accidentaliter inferiorem. Hæc volui altius & quidem cum auctario repetere, quod mentem meam & nervum superioris superioris melius percipere possis.

Porro cum per ~~artepacis~~ in parenthesis obiter dixi, differentiam 7.

generationis à creatione non petendam esse à esse subjecto, quod in illâ præexistat; in hac verò non, ut volebas, cum dices: *Nes vero inauditum in Philosophiâ est per subiectum præexistens generationem à creatione distinguere*; non volui, ut putas, innuere, posse etiam, saltem secundariò, creationi divinæ secundam aliquam causam subordinari. Ne quidem per somnium hoc intendi; sed indigitavi, posse etiam aliquam creationem, puta Adami & Evæ, habere subiectum præexistens; adeoque ex subiecti præexistentia vel negatione, generationis & creationis differentiam petendam non esse; sed aliunde, nempe ex subiecti præparati vel dispositi, & nullius vel saltem non dispositi, distinctione, quorum

8. illud in generatione, hæc in creatione habeant locum. Quare illa, quæ prolixius & subtilius in ultimis literis, de non subordinatione causarum secundarum in creatione & primaria & secundariâ, differueristi, hæc, quæ per præteritionem innuebam, non tangunt. Interim tamen non possum, quin h̄c tria tangam. Nempè 1°. quâ ratione dicas, Deum terræ pulverem, (videlicet ex quo Adamus conditus est) primariâ creatione ita dispositisse, ut apta redderetur ad conjugium illud spiritualis ac corporeæ naturæ cùm tamen in Univ. Theat. part. 2. disp. 1. q. 1. primariam creationem voces productionem ex nihilo per immediatam & solitariam omnipotentiæ divinæ creationem, quâ ratione Deus creaverit cœlum cùm angelis, & rerum naturalium principia: secundariam autem, productionem formæ essentialis aut accidentalis in præsupposita, sed omnino indisposita, materia, Deo per causas quidem secundas agente, at easdem immediate virtutis suæ operatione ita impellente, ut naturæ suæ ductum sequentes, naturæ tamen vires transcendent: quomodo producta sunt opera quinque dierum, animâ rationali exceptâ; & etiamnum ordine naturæ constituto, pleraque opera miraculosa. Certè illam pulveris mutationem Deus instituit, præsupposito subiecto, licet indisposito, & quidem absque ullis causis secundis, non primo sed sexto creationis die. Quomodo igitur ad primariam creationem reduci possit non video. 2°. Non video quomodo oannis rerum conservatio vocetur à te, & vulgo Theologorum, continua creatio? conservatio enim rerum ordinaria, nec primaria nec secundaria est creatio, ut ex definitionum tua-

rum

rum applicatione patet. Non primaria, quia non est solitaria omnipotentis divinae operatio, nec est in indisposita omnino materia, immo per causas naturae suae ductum sequentes, nec illius vires transcendentes instituta, adeoque nec ordine naturae jam constituto, opus miraculosum. 3°. Vide quomodo possit evitari 10. hoc absurdum, quod creature aliqua possit in creandis rebus cum Deo concurrere? si rerum naturalium conservatio, quae ab ipso quidem Deo dependet immediate, per causas tamen naturales proportionatas, similiter a Deo dependentes, sit: Aut enim ista operatio, quae tum a Deo tum a creaturis dependet, & quidem ut causis totalibus, non veniet nomine creationis; aut si hoc, non video, qua ratione ad creationem aliquam Dei non possint ipsae creature concurrere. Vides alium nodum, qui me antehac sepius ursit.

Præterea licet tuum argumentum, quod hactenus ultrò citroque 11. agitatum est, hoc quidem evincat, & tantum, meo judicio, evincat, quod creature ex simpliciter nihilo non possit formas producere; non tamen evicit, quod in disputatione tua intendere mihi visus es, quod illa formam tantum producat secundum esse respectivum, seu relationem & unionem, non autem secundum illud esse specificum, secundum in quod novam speciem entis constituit, & ab aliis distinguit. Hactenus igitur nondum a proposito aberravi, quatenus argumentum tuum posteriora haec arguere negavi, & ut puto, satis evici. Et licet quidem edocere evidenter non possem, quodnam illud positivum sit, quod rationem formæ producendæ induat: tamen inde non sequeretur, vi argumenti tui, jam examinati, formas tantum secundum esse respectivum produci. Sufficiebat, diversas rationes dari posse, que, præter tuum modum, productionem ex simpliciter nihilo removerent. Sed ne 12. videar suffugia querere, quid ad illas excepteris, vidcamus. Dixeram præsupposita materiam produci formas. Quæris, quid hoc ad rem? En ita facit ad rem. Dixeram; non doceri, formas ex simpliciter nihilo, nullo etiam supposito subiecto, fieri. Hoc posterius, non prius demonstravi, indicando præsupposita materiam fieri. Annon bene? Non diffiteberis, ni fallor. A temporibus igitur sunt, quæ subjicis. Non enim illis verbis, ex materia formam produci, indicare volui, ut ipse vides. Sic quoque, cum dixi, ex aliquo secundum 13,
quid

quidformas oriri, non dixi disjunctim, aut è potentia materiae est duci, aut formam prioris speciei transire in formam rei generandæ, ut accipis; sed conjunctim enunciavi, ut utrumque conjungendum esse docerem. Nisi enim materia ita fuerit disposita, ut ad formam hanc, v. g. pulli, recipiendam sit idonea, potius alia forma per actionem agentis elicetur, quam ista. Nisi etiam in certa materia fuerit forma ovi, nunquam vi naturali pullus inde orietur. Conjungenda igitur sunt, non se jungenda.

14. Quando autem in generationibus rerum, formam, retentâ substantiali (quamvis incompleta) entitate suâ, esse specificum mutare dixi, intellexi, ut ipse interpretaris, quod, quamvis secundum esse substantiale sit perpetua, tamen secundum esse formale aut potius specificum pereat, & sic novum assumat. Et cum hac in re nos convenire dicas, miror, cur neges, omnibus formis quarumvis specierum unam eandemque communem substanciali esse, quæ aliud atque aliud specificum esse, exuat & induat; præsertim cum non sentiam, istam substanciali entitatem formæ prioris in sui mutatione aliam formam propriè dictam recipere; sed solùm esse specificum, h. e. formalitatem à priori formalitate diversam. Unde facile quoque patet, quod non statuam, entitatem i-
15. stam per se ipsam à se ipsâ differre. Ut autem constet, formam posteriorem non differre à priore per formam aliquam propriè dictam, non andum est, non omnem differentiam specificam à formâ propriè dictâ sumi. Annon enim anima rationalis, quæ specifica hominis differentia, ab aliis formis, cum quibus substanciali entitate convenit, differt secundum esse specificum, h. e. formalitatem substanciali? Et tamen non differt per aliam aliquam formam propriè dictam, nec etiam per relationem aliquam
16. aut unionem. In summa hujus generis formalitatem & esse specificum aliquid substanciali esse puto, qualecunque tandem sit, modò non sit purè modale. Unde & patet, cum dico, formam unius speciei transire in formam alterius, quâ ratione sine contradictione dicatur transire & non transire. Non transit, id est, non mutatur secundum esse substanciali quasi genericum, (dico quasi genericum, quia propriè dicta ratio generis in incompletis non habet locum,) transit verò, id est, mutatur secundum esse specificum & formalitatem substanciali. Undecunque verò numerica diffe-

ea differentia formarum istarum petenda, sufficit quod, mutata specifica, etiam secundum regulam Logicorum, numericam mutatam esse necesse sit, quae tamen, quomodo in iis, quae propriæ subsistentiæ carent, adeoque incompleta sunt, à sola entitate petenda sit, non video, cum ratio usitatis & convenientiarum, qualis est entitas, non possit esse ratio differentiarum, ut satis notum est.

Quemadmodum non video, quâ ratione dicere possis, substantias formarum pro specierum multitudine solâ entitate esse varias, haudque secus entitate suâ ab invicem diversas, ac materia & forma est diversa: non solum quia ratio communitatis non potest esse ratio diversitatis; sed etiam, quia Theatr. Univers. p. 1. Disp. 7. q. 3. n. 37. & 43. afferis, unamquâmque talcm rerum naturalium essentiam seu speciem, unicam seu indivisam esse in se, divisam autem tantum, quatenus ad diversas materias accommodata, diversa individua formaliter assumpta ratione constituit.

Quod autem ad Accidentia & dispositiones attinet, quarum minimum solum ex hypothesi, ad infringendam rationis tuæ consequiam, non concedo, si ex accidente fieret aliqua substantia, licet ipsum inesse tum aboleretur, interim totum accidentis esse abolendum, aut universâ suâ entitate periturum, multò minus ipsam substantiam, quæ ex accidente genita conciperetur, ex simpliciter nihilo gignendam. Nam etsi formalis ratio accidentis aboleretur & periret, non tamén materiale ejus, entitas videlicet, quæ pars illius, periret, adeoque nec ex simpliciter nihilo forma fieret, quod ad infringendum argumentum tuum, quod hactenus tractavimus, sufficit.

Quod alias tuas rationes spectat, fortè & illas alio tempore, cum otium tulerit, examinandas sumam. Ab hac enim materia de formarum Origine multa alia pendent. Ideoque illâ examinatâ & illustratâ, multa alia illustrabuntur: ideoque digna est, in qua Philosophorum ingenia desudent.

De Creatione sum aliquoties protestatus, me in ipsa re tecum convenire, sc. eam esse solius Dei: sed in modo probandi differre, quod & adhuc, salvâ tamen animorum nostrorum conjunctione, dico. Multis quidem doçes, quomodo Deus etiam in producendis rebus naturalibus concurrat inæquali virtute. Sed quia hoc est id ipsum, quod in superiori meo scripto ursi, non opus est,

- ut examinetur. Licet autem quædam etiam misceantur, quæ, meo iudicio, aliquam censuram merentur aut, ulteriori explicacione indigent: tamen quia ad hanc causam nostram non faciunt, ne hæc etiam exercitatio nostra in opus aliquod prolixum excrescat,
22. prætereunda sunt. Videamus igitur an modus meus probandi in eundem, quem tu adhibuisti, ut putas, recidat. Putas meam rationem, quam ad probandum, creaturam non posse creare quicquam, attuli (quia videlicet in agentibus & actionum subjectis requiratur mutua quadam proportio potentiae activae agentis & passiva patientis, quasi defuerit in utroque vel saltu alterutro, effectus non sequatur, adeoque, quia in creatione rerum illa proportio agentis creature & rei creanda desit, creatio de creaturis neganda sit,) si amplius urgeatur, quare sequatur, si ad creationem regula ista applicanda sit, putas, inquam, rationem istam hac ratione ulterius probandam esse, quia creatura, quæ finitæ est virtutis, ad distantiam infinitam, qualis est inter ens & simpliciter nihil, seu generationem omnis subjecti ex quo, nullam habeat rationem seu proportionem. At quanquam quidem hæc ratio valet, si applicetur creationi ex simpliciter nihilo; non habet tamen locum in creatione secundaria ex præsupposito aliquo subjecto. Videlicet, probandum sit, quod homo grana hordei non possit mutare in ovum, quod Deus per miraculosam transmutationem, adeoque creationem secundariam potest. Si tum ratio illa afferatur, quia inter vim humanam & potentiam passivam granorum non est proportio, queraturque amplius, quare hoc sequatur? an tum ad ulteriore vim argumento addendam, dicendum est, quia inter granum & ovum sit infinita distantia? Minime vero. Nam quando vis gallinaria illam mutationem naturaliter facit, non certe ab uno termino ad alterum infinitè distantem progrereditur. Ergo nec quando Deus miraculosè illam mutationem instituit. Vides igitur meam rationem esse generaliorem, quam ut creationi tantum primæ ex simpliciter nihilo applicari possit, adeoque magis ad primorum principiorum naturam accedere, in quibus semper tuius acquiescit.
24. Sed missis his accedamus ad Animam. Primum autem miror (ut aliquid de Authoritatibus agam, quia eò, digitum rursus in illas intendendo, me trahis,) te ad illos authores me remittere, cum illi tibi

tibi è diametro repugnant, mihi faveant. Scaliger certè Exercit.
 307. s. 5. tibi maximè contrarius & in tuo arguento solvendo
 planè totus est. Nam tum expressè inquit, Platonem tres animas
 dispescentem, ut ex Aristotelicis quosdam, non sine validissimâ
 ratione aberrâsse; tum explicat, quo modo animæ quædam pars
 $\alphaλογος$ dici possit, nempè quatenus ipsa per se divina, suæ parte
 naturæ sibi serviens, sibi imperans, si à corpore absolvatur, implicita
 corpori per ejus officiales atque administras partes recipiat im-
 pressiones, accidere que fiat talis, quales illa sunt. Eiusdem indolis 25.
 sunt illa, quæ Calvinus habet. Annon enim lib. I. Instit. c. 15. §. 6.
 inquit: Qui plures esse volunt animas in homine, hoc est, sensitivam & rationalem, etsi videantur aliquid afferre probabile, quia
 tamen in eorum rationibus nihil est firmum, repudiandi nobis
 sunt, nisi in rebus frivolis & inutilibus nos torquere libeat. Ma-
 gnam repugnantiam esse dicunt inter organicos motus & ratio-
 nalem animæ partem, quasi non ipsa quoque ratio secum dissidi-
 eat & ejus consilia alia cum aliis non secus ac hostiles exercitus
 configuant. &c. Nimis prolixum foret, omnia hîc producere quæ 26.
 interque author contra te suppeditat. Reliqua igitur accuratiùs
 expendantur, & si sine judicii glaucomate, præjudicio, legantur,
 id verum esse; quod dixi, animadvertisetur. Quod eos authores
 attinet, quos Burgersd. in Colleg. Phys. disp. 31. th. I. notat, non
 memini me legisse, qui, negantes trium animarum realem distin-
 ctionem, $\tauὸ λογικὴν$ (prout in hac causa sumitur) reipsa à parte rationis
 experte differre dicant, nisi differentiam realem latè acci-
 piant, prout strictè sumptæ, videlicet rationis ratiocinantis di-
 stinctioni opponitur.

Deinde licet inveniantur, qui ita senserint, hî tamen consequen- 27.
 tiam illam negârent, quod ex appetituum reali differentia, sequar-
 tur animarum distinctione, quam tu urges. Sed antequam ulterius
 progrediar, nec Aristotelem intactum relinquere possum. Ille
 lib. I. ad Nicom. c. 13. tractans illam distinctionem, primùm
 se non determinare ait, an $\tauὸ \alphaλογος$ à $\tauὸ λόγῳ$ $\epsilonχεται$ reipsa dif-
 ferat. Deinde, non appetitum sed animam seu illius facultates ita
 distinguunt, quod contra Burgersdicum & alios notandum, si ex
 allegato loco fundamentum distinctionis suæ petant. Partem ve-
 rotu $\alphaλογος$ distinguunt in communem seu vegetabilem, scil: fa-
 cultatem

- cultatem nutriendi augendique , quæ cum ratione nullo modo communicat ; & in eam, quæ quidem ἀλογος , sed quadam ex parte rationis particeps , ut facultas concupisibilis & appetibilis, quatenus rationi ipsi obedit, imperioque ejus obtemperat, licet & quandoque resistat. Additque , si hanc quoque rationem habere, quia videlicet rationem sequitur, dicendum sit, tum duplicum fore τὸν λόγον ἔχειν , alteram quæ propriè & in se eam
28. habeat, alteram ut is, qui patris dicto obediens est. Ubi notandum, Aristotelem etiam voluntatem sub illo genere facultatis comprehendere, quæ irrationalis per se , sed rationis particeps, quia imperio illius obtemperat: solam autem facultatem intellec-tivam eam vocare, quæ per se & principaliter rationis est parti-
29. ceps. Quo etiam collimat Calvinus, si bene perpendatur. Ne au-tem videar Aristoteli sinistram affingere mentem , vide proximè sequentia , ubi dicit secundum hanc facultatum distinctionem virtutes quoque distingui in intellectivas, ut sapientiam , perspi-cacitatem ac prudentiam & morales, ut liberalitatem , ac temperantiam. Si igitur secundum Aristotelem sola facultas intelligendi ad quam sapientia, perspicacitas & prudentia referuntur, dicitur per se λόγον ἔχειν , omnis appetitus, etiam ipsa voluntas, quo pertinent virtutes morales , dicetur irrationalis seu ἀλογος per se , sed particeps rationis, quia quandoque illius imperium
30. sequitur. Quod si ita est, hinc tale ex Aristotele contra te necdo argumentum. Si distinctio animæ seu facultatum ejus & in τοικας & in ἀλογος , infert distinctionem realem animarum, tum etiam ipsa anima rationalis in homine erit distincta realiter. Atque hoc absurdum. Ergo & illud. Ratio consequentia , quia anima propriæ λογικæ dicitur propter facultatem intellectivam , ἀλογος propter facultatem appetitivam & voluntatem , quæ aliquando rationi resistit , aliquando obtemperat. Unde præterea vides, quod meam distinctionem, quam ad tollendam verâ contrarie-tatem à diverso respectu sumpsi, non bene tuâ instantiâ, ab eo, quod
• per se rationisexpers & per se rationis particeps dicitur , desum-
31. ptâ, evertas. Nam duo hic accuratè distinguenda sunt ex Aristoteles manuductione. Iº In animâ duplex est θύματος , una p̄ se ἔχειν τὸν λόγον particeps rationis & θαυματοῦ dicitur seu intellec-tiva; altera per se ἀλογος expers rationis: eaque vel καὶ & γενικὰ communis.

communis & vegetabilis, vel *ἰδεῖν* seu *ἐργατικὴ* concupiscibilis & appetibilis. 2º In postremā hac facultate y. quæ per se rationis exp̄s, quatenus non, est intellectiva, *μέλεσσα* s̄t *μέλετη* ab eo ut Aristoteles loquitur, id est, quadam ex parte seu aliquatenus particeps rationis, quatenus nemp̄ rationi obtemperat, ita ea, inquam, facultate tamen est etiam aliquid; ut Aristoteles loquitur, *πάρα τὸν λόγον*, quatenus rationi quandoque advertatur atque resistit. Vide igitur, an h̄c p̄ense, licet indolem ejus, cui at. 32. tribuitur, arguat, diversum respectum excludat, adeoque contradictionem veram impliceat. Si hoc adhuc sensis, vide, nē vi hu-jus tuę opinionis, quando intellectus per se rationis particeps, & voluntas ejus per se expertus ab Aristotele dicitur, excluso à te omni respectu, contradictionia etiam in una humana anima invi-nias, eamquā in duas re distinctas dividās! Quamvis mea distin-ctio, à diverso respectu desumpta, non priorem animae distin-33. tionem respexerit, sed postremam hanc per se rationis exper-tum, ὅπερ ἡτούτη videlicet, quam tum partipem rationis, cūm rationem sequitur, cum vero illi repugnat, illius expertem esse cum Aristotele dixi, adeoque vere propter diversum respectum, & sic sine contradictione, dixi. Quā distinctione accu-ratiū pensitatā, me omnibus quę prolixius subjicis, abunde satis-fecisse puto, ita ut longiori eorum examine opus non sit. Summa autem 34. 35. autem hoc redit. Judicium de rebus appetendis vel fugiendis aliquando est verum & bonum; aliquando fallax & perversum; aliquando, in lucta, mistum, id est partim bonum, quando nemp̄ honestum sequendum docet, partim malum, quando à sensuum objectis seductum, utile & jucundum ab honesto sejunctum, appetendum judicat. Si appetitus & voluntas primum sequatur, iure meritoque, λογική dicitur; si vero alterum, ἀλογία censetur, prout judicium ἀλογον est. Si autem in illa judicii luctâ, relicto u-litatis & jucunditatis judicio, appetitus obtemperet judicio ho-nestatis, hic λογικὸς audit. Sin vero hoc relicto, abripiatur à judi-cio utilitatis & jucunditatis, itidem ἀλογία merito nominabitur, prout & hoc ἀλογον est, utpote cum vera & sincera ratione pu-gnans. Et tum vere sit id, de quo Medea olim conquesta fuit: Vi-deo meliora proboque, scilicet judicio sincero p̄seunte; sed tamen, judicio fallaci persuadente & abripiente, deteriora sequor. Si

cum quibusdam concesseris , addendum esse , quod appetitus quandoque vehementi & cæco impetu omne intellectus iudicium præterat , istius *et auctoritas* , adeoque & diversorum respectuum rationes auctas judicabis , quibus omnibus contradictionis vitium abunde evitari poterit .

36. Hic Manum de tabulâ tollere cogor , rursus aliis negotiis , quæ moram non patiuntur , avocatus . Hæc autem in bonam partem accipięs pro humanitate & amore in me tuo , quem insigitem esse , ut alia antehac , sic extrema literarum tuarum , superioribus diebus mihi traditarum , præcipue produnt . Quos intentissimè amamus , de iis etiam ea , quæ eorum viribus superiora , nobis pollicemur . Utinam non idem amore inductus fecisses ! Sed quicquid sit , perge modo me amare , & me beaveris . Vale cum omnibus tuis . V. Calend. Maii . st. Gregor . CIC 15 C xlv .

Responfiones Quartæ.

IOANNI SANTENO

ANTONIUS DEUSINGIUS

Tytatius.

SAlve eruditorum Virorum decus , & Amicorum gratissimæ deliciæ . Literas tuas V Cal. Maji ad me datas , VIII. Cal. Julias demum vidi , Embricā missas à Rev. D. Coftio , per nostri Athenei quandam Studiosum . At nullam in iis mentionem facis mearum , quas in itinere nuper urbem vestram pratervectus , cum ē Patriâ huc in stationem meam properarem , Embricā ad vos dedi , ut nec carminis gratulatorii vestris ad me literis adjecti . Languentem vero propemodum à curis animum denuò nobis erigis , & jucundæ contemplationi novum addis nervum . Dignam sanè tuā ingenii fertilitate materiam elegisti , de *Origine formarum naturalium* , ac *Substantiā rationalis animae* , in qua ingenium quoque nostrum exacueres . Digna

qua fortè res est, quæ aliquando publicè condecoreretur luce, nè
doctioribus sit ansa pro veritate evidenter tenebris eruendâ,
vel in aliis similiter, quæ hominum ingenii haud ita plana sunt,
enucleandis, capescendâ alacritate. Quod quidem nostrum judi-
cium sitibi non displiceat, consensus tui indices per literas, cùm
visum fuerit, nobis exhibebis. Interim sine culpâ in hac arenâ 2.
concertamus, quemadmodum & sine ambitione. Bono publico
nati sumus uterque: atque huic, unicè propemodum, studemus.
Quod si forte sacerdotibus & ab humanitate alienis Judicibus
videamur sine fructu otium absumere, exiguum unius aut alterius
horulæ jacturam nobis ipsis imputabimus: haud tamen interim
id periisse totum censemus, quod est in amicitiam collatum:
Ac interim dicemus cum Scaligero, *multa nuga, multa temeritas,*
multa ineptia, inter quas & nostra. Eò saltem faciet hæc nostra 3.
disquisitio familiaris, ut nostrâ mente luculentius expositâ, hîc
saltem non inveniat in posterum nasutuli, in quod fabam en-
dant acrîs, cùm ex facinore sibi gloriam affectabunt; quoque ex
emplo in posterum, cùm Christianis saltem, Christianè agere ad-
dissent: nec in ignominiam (ne quid dicam gravius) imputabunt
quicquam, ubi forte mentem non sunt assecuti. Sed ad rem no-
stram accedamus.

Quod p̄fimo loco urges, id leviter solummodo attingam, cùm 4.
non sit de nostræ controversie substantia. Perinde equidem no-
bis est, sive libuerit modos entis, relationes, &c. accidentia ap-
pellare, sive accidente quid inferius, aut alio' quoconque nomi-
ne, modò de re ipsâ constet. Hæc saltem mea est sententia, ad
quam ex præcedentibus Responsionibꝫ eritendâ nullo opus erat
Oedipo: Cùm accidentia in Categoris distinguuntur à substan-
tia, vocabulo *accidentium* denotari & ea, quæ verè accidentia
sunt, & ea quæ talia non sunt. Sed cùm ambiguum fortè haberi
queat, quænam pro veris accidentibus habenda sint, in Meta-
physicis equidem, ne longius à receptâ opinione me abducerem,
quantitatem & qualitatem accidentia appellavi, quod sint vera
entia; reliqua, sc. relationes, modos entis, denominations, &
si quid insuper, cùm vera entia non sint, ne quidem accidentium
appellatione, ratione habitâ quantitatis, & qualitatis, sum digna-
tus. Interim, si ex mente propria loquendum sit, reverà dubito 5.
(quod)

- (quod non dissimulavi,) an quantitas & qualitas re ipsa differant à substantia cui tribuuntur: hasce tamen accidentia appellavi in Metaph. ex vulgari opinione, eo quod dubitem, nec talem rationem hactenus pro contrariâ opinione inveniam, quæ faciat ut aperte me abducam à vulgo, aut in qua planè conquiescat animus.
- Quod autem noluerim te hinc ad mea Metaphysica respicere, indeque contra me formare argumentum, velut ex concessis, indè liquet, quod tibi non ignota sit mens mea dubia, An nempe Quantitas & qualitas (quæ in Metaph. Accidentia appellavi,) non sola tantum ratione à Substantia diversa sint. Ut ergo pro vulgari opinione, à me ipso posita, tuenda, & te forte dat solidam rationem docerer, professus sum, me non satis capere, quâ ratione modi entis, vel relationes, vel similia dicenda sint aliquid accidente inferius, & non potius ipsa vera accidentia, (ut adeò accidentia non sint vera entia;) reliqua vero, quæ inter accidentia vulgo referri consueveré (quæ nempe vera entia pronuncio, sc. quantitas & qualitas,) non potius sint statuenda veris accidentibus aliquid superius, nempe ipsa substantia, non nisi nostro concipiendi modo à se ipsa distincta. Cùm ergo terminum generationis, (sc. in abstracto sumptum,) unionem videlicet formam cum materia, dixisti, quid esse accidente inferius: quæsivi, num forte aliquam habeas rationem, ob quam non potius illa unio, velut & relatio, & si quid simile, verum accidens dici debeat, atque adeò potius ea, quæ hactenus accidentia appellari consuevere, & quæ ipse in Metaph. talia appellavi, sc. quantitas & qualitas, dici queant aliquid accidente superius? Vides ergo quorum illam comparationem imparium instituerim: in qua non satis meam mentem, satis, ut mihi quidem videtur, manifestam, assecutus es, quando in tuis instantiis in hunc modum aīs: Nonnum video, quomodo istum entium modum, quem conjunctionem formam cum materia dicas, & inter ea refers, quæ accidentibus veris superiora statuuntur, immo an revera à substantia re ipsa diversa sint, dubitas &c.
- Certè, ubi ego conjunctioni formæ cum materiali, aut ulli entium modo, talem eminentiam tribuerim, ne Oedipus quidem per conjecturam poterit elicere. Cur autem supereret creaturarum virtutem verum ens ex nihilo producere, & non similiter producere modum quendam entis, aut simile quid, in præcedentibus, nisi me

me fallat judicium , aut tuæ rationes contrarium evincant , satiq . superque demonstravi ; & in progressu nova de hac re dicendi dabitur occasio. Ad reliqua ergo , quæ mox subjungis , hoc uni . 9. cum respondeo : Perperam à te comparari terminum alterationis cum termino generationis. Neque certè in illa tua comparatione vel Burgerſdiciūm , vel Connimbricenses , quos citâſti , tibi allibi invenies patronos. Quamvis enim recte ſentias , In generatione terminum ad quem principalem eſſe compositum , minùs principalem formam ; haud tamen ſimiliter in alteratione , v. g. calefactione , terminus principalis calidum , minus principalis calor , appellari debet vel potest : ſed omnino in calefactione terminus principalis calore eſt , calidum verò non niſi per accidens eſt terminus. Non enim datur alteratio p[er] ſe ad ſubjectum ipſum quod 10. calorem recipit , velut ad terminum , quippe illud unum idemque manet , (undè dicitur alteratio mutatio eodem ſensibili ſubjecto manente ,) ſed accidit illi ſubjecto terminus alterationis , qui per ſe eſt calor. Et , ſiquidem , te ipſo fatente , quando terminus ad quem ſubſtantia eſt , vel aliquid ſubſtantiale , actio dicatur generationis , calidum autem procul dubio ſubſtantia ſit , annon calefactio erit generationis ſiquidem terminus ejus ad quem ſit calidum ? Vel undè , quæſo , ſumenda erit diſtinctio generationis & alteracionis ? Certè ea quæ à te poſita eſt ex Burgersd. Log. non manebit rata. Potius ergo dicendum , queſadmodum in generatione 11. terminus principalis , & quidem qui per ſe ſit , ſubſtantia eſt , (undè in generatione non dicitur manere idem ſensibile ſubjectum ;) ita in alteratione principalis terminus , & qui per ſe terminus alterationis ſit , eſt qualitas , ut ipſe etiam teſtaris , nimirum in calefactione calor. In alteratione ergo totum illud , quod calidum dicitur , non producitur , ipſum quippe ſubjectum non productur , ſed id quod ſubjecto accidit : At in generatione producitur totum ſensibile ſubjectum ; non materia , non forma , neque hæc magis quoad ſubſtantiam quam ipſa materia. Undè Arist. 12. 12. Metaph. cap. 3. nec materiam , nec ſpeciem ſeu formam generari ait. Et 7. Metaph. cap. 8 Id quod ſpecies ſe enſentia dicitur , non fit ; ſed connexio , qua ſecundum hanc dicitur , fit. Atque hinc Scaliger Exēcit. 346. Formam qui dicat generari , iſ ſe in Philoſophia parum prodat exercitatum : generatur namque ſolum compoſitum.

13. *situm*, Forma tamen finis quoque generationis seu terminus ejus ad quem, dicitur, quod in productione compositi productio formæ, non quidem quoad esse substantiale, sed quoad esse specificum, includatur: seu clarius, ipsius compositi productio consistit in unione essentiali duarum substantiarum incompletarum, quoad substantiam præexistentium, quam ipsa unione substantia illa altera, quam materiam actuat, ipsumque compositum in certa specie constituit, formæ rationem, seu specificum esse formæ, induit. Terminus ergo generationis minus principalis, nempe forma, quam antè generationem formæ rationem non obtinebat, sed per generationem demum eam induit, formaliter utique speciem tribuit non tantum generationi, quam rei genitæ, at interim non sine materia: quod enim res genita revera sit, seu quod compositum existat, & quidem revera genitum dici queat, hoc æquè materiæ atque formæ acceptum ferendum est; quod autem sit hujus aut illius speciei, à sola forma dependet. Haud ergo magis formam de novo generari substantialiter necesse est, quam materiam; sed sufficit per unionem solum novam habitudinem.
15. adsciscere ad materiam. Nec tamen hinc sequitur, non esse dicto saltem modo, terminum generationis: quippe, ut verbo repetam, generatio ad determinatae speciei compositum tendit, at speciem tribuit formæ, quam est forma: hæc autem quam est forma.
16. in generatione oritur. Neque vero hinc, veluti materia ita quoque forma subjectum generationis inferenda est: materia enim disponitur, configuratur, actuatur, ac formam & speciem suscipere dicitur: forma autem illa non alia mutatione sui, formæ rationem induit, nisi quod ipsam, à causis etiam extensis adjuta, ac suscitata è potentia materiæ, materiam disponat, conformet, & actuet, ut hæc ratione apta reddatur materia, cum qua essentialiter seipsum formam uniat, ac convenientes per eam operationes exercere queat: atque ita dicitur forma è potentia materiæ emergere; ipsum vero Compositum dicitur generari.
17. Quod si vero alio quoconque modo mutationem admiriteret forma, (quam ipse jam antè dixisti saltem ab esse imperfecto ad esse perfectius transire,) quando è potentia materiæ dicitur educi aut emergere, omnino subjectum foret generationis & quæ ac materia; vel de novo genita etiam substantialiter dicenda foret: quod

quod posterius tantoperè reprehendit Aristoteles, quod admodum ridet Scaliger, quod esse ~~arbitrari~~ tot rationibus à nobis demonstratum est, quod ipse tandem non admittit: ut prius, ut opinor, ne tu ipse quidem urges. Ex hisce puto sat evidenter ac per-

18.

spicuè posse nervum Responsionum mearum superiorum animadverti. Ad sequentia progredior: sed illud interim monendum es: Ne forte aliquando autoritatem Connimbricensium, vel Burgersdicii, aut similiūm, pro ratione educationis formarum è potentia materiæ, contra me valere credas. Argumentum enim illud admodum inartificiale est, in re subtilioris ac sublimioris contemplationis. Connimbricenses equidem, & alios complures Philosophos, quod attinet, eos ignorasse quid sit è potentia materiæ educi formas, aperte profiteri non vereor: At Burgersdicius à nostra sententia haud videtur esse alienor, Colleg. Phy. Disp. 3. th. 11. 12. quamvis nec ubique forsitan sibi ea in re videatur consentire.

Ad secundum, quod urges, hoc in genere præmitto: **Creatio-**
nem primariam, in qua nullum præexistat subjectum, & secun-
dariam in qua objectum aliquod, sed indispositum, præsupponit-
ur, non esse duas creationis species invicem oppositas; sed o-
mnen creationem, verè proprièque dictam, seu quâ est creatio,
primam esse: diciturque secundaria creatio, quod præter creatio-
nem veram proprièque dictam, accedit aliquod subjectum, non
quidem ex quo, quippe omnis creatio propriè dicta ex nihilo est,
sed simpliciter in quo, aut cum quo, quod per immediatam ac so-
litariam Dei operationem, adeoque per creationem primam sub-
jecto illi applicatam, ita adornetur, ut in nullius causæ secundæ
facultate sit, subjectum idem ita ordinare; ac tales illi facultates
indètes [vel secundaria appellatur idèo, quod illud ipsum quod cre-
ati dicitur per partes saltem sit ex nihilo productum ab eodem qui
supernaturali facultate partes unit.] Et quamvis forte cum illa Dei
primaria creatione, quâ partes sunt creatæ, concurrat cause aliquæ
secundæ, (quarum etiâ respectu Dei creatio, secundaria dicitur,)
haud tamen illæ concurrunt ad operationem; ut nempe est creatio;
sed dum naturæ sua ductum sequitur, ita à Deo solo, per prima-
riam creationem subjecto tali applicatam operante, impelluntur,
ut naturæ suæ vites omnes transcendent, seu potius, ut omnino

20. cum viribus naturæ éarundem consipret vis quædam Dei extra-
ordinaria, eaque sola propriè creans. Quatenus ergo in secun-
daria creatione secundarum causarum aliquæ vel actio vel passio
locum habet, eatenus non est vera propriè dicta creatio; qua-
tenus verò insuper aliud quid inest, quod omnem naturæ po-
testatem transcendit, adeoque quod à solo Deo est, eatenus ve-
ra propriè dicta creatio dicenda est. Secundaria ergo
creatio primariam includit, non ab ea oppositiè contradistin-
guitur. Atque hanc meam mentem mihi visus sum sat clarè in ul-
timis ad tuas instantias Responsionibus aperuisse. Quæ illic posui,
si lubet, denuò conferantur, & consensum manifestissimum inven-
nies: simulque déprehendes, cur ex subjecti præexistentia vel ne-
gatione, generationis & creationis propriè dictæ, (quæ propriè
dicta creatio in secundaria quoque creatione inest, & sine quâ se-
cundaria creatio ne quidem est creatio,) omnino sit petenda.
21. Quod quidem à me tangi omnino ad negotium spectabat no-
strum, ubi ~~ad explicationem~~ est, An sine aliquo subjecto ex quo (quod in
utriuslibet creatione, qua creatio est, nullum existit,) formæ
substantia, (si quidem non præexistat,) in generatione per secundas
causas divinæ actioni subditas, produci possit? Quæ, meo quidem
judicio, è ratione à secundis causis statueretur creari. Huc er-
go cùm detorqueri fortè potuisset illud, quod per ~~ad ipsas~~ parenthesi includis, & velut pro confessu adhiberi, necessariò illud
obiter attingere adductus sum. An autem rectè id tetigerim, jam
22. denuò dijudicandum præbeo. Sed videamus tria, quæ à te tan-
guntur. I^o. Miraris, quâ ratione dicam, *Deum pulverem terræ*, (ex
quo *Adam conditus est*,) primariâ creatione ita disposuisse, &c. Rati-
onib[us] manifesta est ex antè dictis: Quia nempè in secundaria crea-
tione primaria includitur. Primariâ autem creatione h[ic] usus fuit
Deus, quatenus ipsi pulvri vitalem atque animalem facultatem,
seu vetè id quod vegetativa ac sensitiva anima appellatur, indidit,
ad quas pulvis ille naturaliter in potentia non erat: atque ita Deus
Opt. Max. non ex solo pulvere terræ hominem fecit, sed pulve-
rem terræ dicitur formâsse hominem: ita ut homo etiam, hoc
est, animal humatum appellaretur illud, in quod deinceps inspi-
ravit Deus spiraculum vitae, seu essentialem animam hominis, quâ
23. homo est. Sed, ne quid scrupuli h[ic] supersit, dicam uno verbo ple-
nius,

nūs, quā rationē differentia generationis & creationis à subjecto
sit petenda, si vel in creatione secundaria subjectum aliquod præ-
existere dicatur. Nimirum, cūm non illico, si quando ex subjecto
præexistente quid producitur, generatio dicenda sit; omnino tam-
en, si nullo penitus præexistente subjecto ex quo fiat productio,
creatio dicenda est. Quod ut declarem evidenter. Dico, si quidem posse, ut creatio fiat subjecto aliquo præexistente, quod vel ipsam etiam rei productæ essentiam ingrediatur, adeoque subjectum sit ex quo: (ut, si ex lapide equum faceret Deus Omnipotens, ex nihilo interim productâ equi formâ; vel ipsâ etiam formâ quoad substantiam præexistente, & in materia delitescente, sed eidem ita planè indispositæ & ad recipiendam lapidis, formam minimè instructæ, juncta non nisi per solitariam Dei potentiam, lapidem convenienter disponentem ac facultatibus subordinatis instruentem;) non concurret tamen illud subjectum ex quo respectu creationis; sed per accidens ad creationis actum refertur, quatenus nempe transmutatio illa non est pura ac mera creatio; ac in eo solo consistet tota creationis essentia, quod aetio illa talis sit futura, quæ omnem virtutem secundarum causarum excedat: (posito nimirum, quod ne quidem in ipsius Diaboli sit potestate ex lapide equum facere; quod si foret, ne quidem illa aetio esset dicenda creatio, utut miraculosa quædam operatio.) Similiter, si vel etiam forte in creatione hominis ex terræ pulvere, præter pulvrem extiterit ipsa forma vegetativa & sensitiva substantia, ea tamen non nisi per virtutem, omni secundarum causarum facultate superiori, adeoque per creationem juncta fuit substantia penitus indisposita, nimirum terræ pulveri. Ubi sanè creatio à generatione est distincta, differentiâ desumptâ à subjecto, quod generatio quidem ex non ente fieri dicatur, sed certo quodam ac determinato, ob privationem, quam materia includit; at creatio hæc ex non ente fieri dicenda est, non quidem tali quod ad certum ac determinatum quoddam ens respectum habeat, sed quoddammodo absolute non ente, quippe cūm nulla sit subjecti aptitudo, adeoque nulla privatio, sed pura puta negatio rei producendi. Adeoque hæc creatio ex præexistente subjecto ita parum à creatione ex absolutè nihilo distat, ut ne quidem credendum sit, potuisse vel ipsum Satanam ullà ratione, per mil-

le suas artes, ex pulvere illo præexistente, ac forte tunc præ-existentibus vegetativa ac sensitiva anima substantiis, sensitum corpus humanum constituere: ac interim productionem tum materiae tum formæ ex nihilo productæ ab eodem à quo

26. sociantur, præsupponit. Hic ergo patet, quomodo subjectum præexistens non sit de essentiâ creationis, quatenus est creatio; sed illud tantum inferat, ut quæ in se dicenda est creatio propriè & absolutè, ob presentiam subjecti secundaria dicatur; Et quamvis hæc creatio non ita sit ex nihilo simpliciter, velut ea quæ absolute prima dicitur; est tamen ex tali non ente, in quo ne quidem privatio inest formæ per compositi productionem producendæ, sitque omnino per immediatam ac solitariam omnipotentiæ divinæ operationem. Unde & secundò patet, quomodo vel in secundaria creatione, differentia creationis & generationis 27. à subjecto sit petenda. Huic ergo creationi quamvis illud quidem cum generatione sit commune, quod subjectum aliquod præexistat; haud tamen vicissim id generationi cum creatione commune esse potest, ut nullum præexistat subjectum ex quo res producatur. Atque ita, quod ad rem nostram satis est, cùm formæ non fiant ex materia subjecta, utique nisi in eadem præexistere quoad substantiam censemantur, non generari, sed creari sunt dicendæ: eodem jure, quo & ipsam rationalem animam creari dicimus, licet non extra corpus, sed in ipso corpore producatur, quin & eodem actu producatur simul atque uniatur. Ex dictis autem denuò manifestum est, quo modo absque omni contradictione, ea quæ exposui Theatr. Univ. part. 2. disp. 1. q. 1. cum iis, quæ ad vestras instantias regessi, optimè consentiant: Atque illuc emphasi non caret, quod dixerim secundariam 29. creationem esse productionem formæ, &c. in presubjecta materia, potius, quam ex presubjecta materia, &c. Id^{um}, quod tangis hoc est, quod non videoas, quomodo omnisterum conservatio vocetur continua creatio? Age igitur id paucis, ut intelligas, efficiam: quamvis id elennum nostrum non attingat, quippe quod assumptum fuit, non alijm in finem, quam ut in alterem, tibique concederem liberiū, secundas causas Deo diversimodè subordinari quidem, ac interim vicissim non subordinari, in aliqua creationis specie vel modo, si nempè conservatio sit continua creatio,

creatio, adeoque, si respectus habeatur operationum naturalium.

Quod si verò ne id quidem velis, conservationem Dei esse ipsam. 30.

met creationem : hic quidem pro re nostra satis fuerit demonstrasse, in productione entis ex mero nihilo subordinationi secundarum causarum nullo modo esse locum. Sed tamen sequar quod me avocas, Quod igitur feci Discurs. Phys. de Opif. Mundi, disp. 1. th. 11. id hinc refumo, ac conservationem rerum distinguo quatenus vel ad Deum spectat, & ab ipso Deo dependet, quo modo est quædam actualis divinæ virtutis quæ in Deo est circa res ipsas præsentia, vel quatenus ea ad res ipsas exporrigitur, ac terminatur in creaturis : priori modo inquam conservationem coincidere cum ipsa creatione ; posteriori vero, si quidem ordinem naturæ spectentus, dico eandem causarum secundarum à Deo constitutarum & ab eodem dependentium fidei commissam esse. Illius autem prioris assertionis rationem dedi cit. disp. quæst. 5. §. 17. quod nempe utraq[ue] operatio Dei, sc. creatio & conservatio, ad unum cunctemque terminum tendat, sc. ad esse & subsistere. Et sanè, ut manet una eademque virtus in Deo ; ac il-

lius virtutis præsentia circa creaturam, quâ ipsum esse creaturæ largitur, una eademque, cùm in ipso Deo nulla successio habeat locum: ita manet constans ipsa Dei creatio. In ipsa autem creatura differt conservatio à creatione, seu potius ipsum conservari à creari : Creari enim præcisè sumptum significat nihil aliud, quam consequi esse, seu initium essentiæ, ex nihilo, per potentiam alterius ; conservari autem denotat in eodem esse, seu in essentiæ sua possessione, per eandem, vel aliam aliquam, si fieri queat, potentiam permanere. Hinc impropiè diceretur creatura in primo sui momento conservari ; velut & impropiè post primum momentum creari: cùm distinctionis manifesta ratio in creatura insit : At in agente Deo cùm nulla actionis sit diversitas, conservandi ac creandi actus unus idemque est. Si enim essent actus diversi, seu diversæ actiones, quæro an statuas creationem esse actionem momentaneam, an verò non ? Si dicas momentaneam : vel ergo eodem momento inchoatur conservatio, quo cessat creatio ; vel aliquo sequenti : Non incipit eodem momento, absurdè enim & impropiè diceretur creatura eodem illo primo sui momento, quo creaturæ conservari ; si dicas ali-

31.

lius virtutis præsentia circa creaturam, quâ ipsum esse creaturæ largitur, una eademque, cùm in ipso Deo nulla successio habeat locum: ita manet constans ipsa Dei creatio. In ipsa autem creatura differt conservatio à creatione, seu potius ipsum conservari à creari :

Creari enim præcisè sumptum significat nihil aliud, quam consequi esse, seu initium essentiæ, ex nihilo, per potentiam alterius ; conservari autem denotat in eodem esse, seu in essentiæ sua possessione, per eandem, vel aliam aliquam, si fieri queat, potentiam permanere. Hinc impropiè diceretur creatura in primo

sui momento conservari ; velut & impropiè post primum momentum creari: cùm distinctionis manifesta ratio in creatura insit : At in agente Deo cùm nulla actionis sit diversitas, conservandi ac creandi actus unus idemque est. Si enim essent actus di-

versi, seu diversæ actiones, quæro an statuas creationem esse actionem momentaneam, an verò non ? Si dicas momentaneam : vel ergo eodem momento inchoatur conservatio, quo cessat creatio ; vel aliquo sequenti : Non incipit eodem mo-

mento, absurdè enim & impropiè diceretur creatura eodem illo primo sui momento, quo creaturæ conservari ; si di-

cas ali-

32.

lius virtutis præsentia circa creaturam, quâ ipsum esse creaturæ largitur, una eademque, cùm in ipso Deo nulla successio habeat locum: ita manet constans ipsa Dei creatio. In ipsa autem creatura differt conservatio à creatione, seu potius ipsum conservari à creari :

Creari enim præcisè sumptum significat nihil aliud, quam consequi esse, seu initium essentiæ, ex nihilo, per potentiam alterius ; conservari autem denotat in eodem esse, seu in essentiæ sua possessione, per eandem, vel aliam aliquam, si fieri queat, potentiam permanere. Hinc impropiè diceretur creatura in primo

sui momento conservari ; velut & impropiè post primum momentum creari: cùm distinctionis manifesta ratio in creatura insit : At in agente Deo cùm nulla actionis sit diversitas, conservandi ac creandi actus unus idemque est. Si enim essent actus di-

versi, seu diversæ actiones, quæro an statuas creationem esse actionem momentaneam, an verò non ? Si dicas momentaneam : vel ergo eodem momento inchoatur conservatio, quo cessat creatio ; vel aliquo sequenti : Non incipit eodem mo-

mento, absurdè enim & impropiè diceretur creatura eodem illo primo sui momento, quo creaturæ conservari ; si di-

cas ali-

- cas aliquo sequenti momento inchoari conservationem, jam ergo inter initium conservationis ipsamque creationem aliquid temporis intercedit, quo adeò nec creaturæ nec conservatur, quo nihil est absurdius. Consequentia autem ratio ex eo manifesta est, quod duo momenta non possint invicem immediate sequi, sed inter quælibet momenta duo tempus intercedat. Quod si non momentaneam esse credas creationem : quæro, quid sit causæ,
33. cur cùm tempore aliquo illa durare queat, non queat toto illo tempore durare, quo res permanere dicitur. A mea autem hac sententia non putem alienos esse ipsos Orthodoxæ Theologicæ Coriphæs, ut Theologorum Vulgo, quâ tali, hîc nihil concedendum sit. Orthodoxotatos noster Calvinus ipsius *frigidum ac jejunum esse* ait lib. i. Inst. cap. 16. § 1. *Deum facere momentaneum Creatorem: In hoc præcipue, inquit, nos à profanis hominibus differre convenit, ut non minus in perpetuo Mundi statu, quam prima ejus origine, præsentia divine virtutis, (quâ eodem modo se habente, eodem modo se habet Dei operatio, ac per consequens manet ipsamet creatio,) nobis illuceat.* At, quam diversitatem in illa divinæ virtutis præsentia vel cogitatione finges, ut adeò non nisi momentaneus Creator sit dicendus Deus noster. Confer reliqua, quæ subjungit ibid. Calvinus, & videbis quantopere urgeat, plus ad Creationem pertinere, quam quod carnis sensus illi defert, seu quod vulgo illi attribuitur: *Ad providentiam usque Dei, (quid hæc, quæso, est, nisi sit ipsa Dei conservatio ac gubernatio creationi momentaneæ superaddita,) transendum, docet,*
34. *ut rite capiamus, quid hoc valeat, Deum esse Creatorem?* Hic è vulgo sanè autor non est, ut alios prætereā. Et si vel maximè cum solo vulgo Theologorum in hac materia sentiremus, certè reliquis tamen omnibus, quos fortè maximos existimares, pëcipiti quodā rapidèque ingenii sui fluxu veritatē prætervectis, sententia nostræ pietate antecelleremus. Quod si autem hæc sententia nostra ex nostris scriptis clara sit, cogita, quæso, quo jure, quâ ve conscientiâ vel potius, quo perspicacis animi profundo judicio existimandus sit non nemo è nostris aliquando eruuisse, quod immediatam Dei providentiam negemus; vcl universalem rerum conservationem non soli Deo tribuamus. Sed alibi ad illum nos éconvertimus. Per ea autem, quæ hæc tenus exposita, nunc facile tuum tibi scrupulum

lum eximemus. Quòd conservatio rerum ordinaria nec primaria
nec secundaria creatio dici queat, id exinde oritur, quod creatio-
nem passivè definiamus, non activè: prout enim ipsum creari vel
subjectum omne excludit, vel subjectum aliquod præsupponit;
ita creationem vel primariam vel secundariam appellamus. Ab
hac autem creationis passivè sumptæ appellatione, seu quatenus
creatio in creaturas terminatur, concedimus omnino distinctam
esse conservationem rerum ordinariam, non modò prout ea ad
Deum spectat, (quod hic nobis satis foret,) sed etiam prout in
ipsa creatura consideratur. III°. Quomodo possit evitari hoc ab- 36.
surdum, quod infers, satis clarum esse credo ex ultimarum lite-
rarum Responson. nostris: ubi in hoc ipso ex tua opinione infe-
rendo, atque adeò refutando, penè totus eram. Nempe, ad rerum
naturalium conservationem dupliciter concurrit Deus, & imme-
diatè & mediatè, (de qua re pluribus egi in Apol. ad Art. 2. ut for-
tè tædiosum foret, si crambem biscoctam hic offerrem: imprimis
autem vide ea quæ veluti in summam contracta post Præfatio-
nem supplementi loco ad Art. 2. addidi.) Quatenus ergo imme-
diatè concurrit, ita solus creat, ac ita conservatio ejus est conti-
nuæ creatio: atque ita nego secundas causas divinæ conservationi
subordinari: Quatenus verò interim per media conservat, seu, ut
dixi Discurs. de Opif. Mund. Disp. 1. th. 11. quatenus conservatio
rerum ordinariæ fidei secundarum causarum, & à Deo dependen-
tium, commissa est, adeòque quatenus extra Deum spectatur, seu
quatenus pertingit ad creaturas ita creatio non est. Atque ita o- 37.
stendi in Respon. præc. in una eademque Dei actione circa effettus
naturales, esse aliquid, quod secunda causa attingant, & quod reverà
cum secundarum causarum actione coincidat in unum; sed & ali-
quid insuper esse, quod omnium secundarum causarum virtutem
transcedat. Perperam ergo assumis, rerum naturalium conserva-
tionem, quæ ab ipso Deo dependet immediatè, per causas tamen nati-
rales proportionatas fieri; si intelligas secundum eundem respe-
ctum, quo à Deo immediatè dependet. Nodus certè hic dignus
non fuisse videri potest, qui tuum ingenium aliquoties urgeret,
ac destrictas detineret cogitationes.

Sed porrò, in eo quod tertio loco objicis, longissimè à mea mente 38.
deflectis, quod & in secundis Resp. apertè indicavi. Concedis qui-
dem,

- dem, ac argumento meo evinci testaris, quod creatura ex simpli-
citer nihilo non possit formas producere. Hoc nempe unicè vo-
lebam. At aīs, *hoc in Disput. me intendere videri, quod creatura*
formam quidem tantum producat secundum esse respectivum seu
relationem & unionem; non autem secundum illud esse specificum,
secundum quod novam speciem entis constituit, & ab aliis distin-
guit. Prius equidem à me intendi profiteor omnino esse verum,
& hoc tantum urgeo: At dato esse respectivo formæ, seu ejus u-
39. nione, datur reverà ipsum ejus esse specificum. Evidem, in se-
cundis Objectionibus planè contrariam mihi mentem attribue-
re videbaris; nimirum, existimabas me id formæ, quod in mate-
ria esse dico *ante generationem*, accipere *secundum ipsam formam*
specificam essentiam. Quod cùm negarem, ac à mea mente planè
alienum esse manifesto loco docerem, citato ex Disp. de Essent.
& Orig. form. nat. q. 2. § 14. 15. & seq. addidi expressis verbis,
esse respectivum formam, & esse specificum ex meâ mente reipsâ non
differre: idemque tertiiis Responcionibus repetii. Atque hinc esse
respectivum ac formale pro uno eodemque sumpsi; utrumque
verò dixi illud esse *in quo specifica forma essentia constituit,* (verba
mea sunt ipsissima in Resp. secundis,) seu, *quo forma materiam*
informat, eamque actuat, ut certam speciem constituat, (ut dixi
Theat. Univ. part. 1. disp. 7. q. 2. § 15.) Id verò *esse respectivum*
seu formale distinguendum dixi à *forma esse absoluto, in eo simpli-*
citer consistente, quod sit substantia incorporea, incompleta, distin-
cta à materia, quod alias esse substantiale dici queat. Confer jam
titatum locum, & hanc meam mentem videbis luce meridianâ
40. magis claram. Cùm tu ergo contendis, à causis naturalibus for-
mam produci secundum esse specificum, secundum quod novam
entis speciem constituit, & ab aliis distinguit, haudquaquam
contrame pugnam intendis, sed unā tecum sentis; adeoque
victoriam hoc loco, de qua, discussis nebulis, tibi gratulor, non
tua solius est, sed utrisque nobis est communis. Ac ea ergo quæ
41. subjiciuntur, à scopo longius aberrant. Sed antequam hic ma-
num de tabula, hoc obiter monendus eris, (ne fortè dubitandi
hinc aliqua occasio incidat,) dupli sensu esse specificum formis
posse attribui: Velenim quatenus sunt formæ, atque ita esse spe-
cificum idem est cum esse formalis, ac specificum quidem appell-
latur,

latur, quod formæ per suum esse formale certam rerum speciem
 constituant; vel tribuitur formis esse specificum, quatenus sunt
 substantiæ, in unaquaque rerum specie, entitate suâ propriâ, seu
 substantialiter, ab invicem diversæ. Quamvis enim hoc poste-
 rioris sensu propriè species vel genera non dicantur, (quippe quod
 species & genera propriè non habeant locum, nisi in iis rebus,
 quæ differentiâ aliquâ, essentiæ communi superadditâ, ab invi-
 cem discernuntur, seu, quæ dum aliquo convenienter, alio rursum
 distinguuntur,) usus tamen ita obtinuit, (quod ipse etiam rectè
 observes in progressu,) ut ea omnia, quæ habent essentiale ali-
 quod discrimen, specie vel genere differre dicantur: atque secun-
 dum hunc sensum aliud esse specificum formis, aliud materia tribuimus;
 similiter verò ipsis formarum substantiis, nondum sub-
 ratione formarum speciatissimis, quæ diversis corporum speciebus
 convenient, differentiam quodammodo specificam impropriè
 assignamus, cum solâ interim entitate suâ sint diversa. Quod quâ
 ratione verum sit, patebit in progressu. Nunc illud videamus por- 42.
 rò, quomodo rationes vestræ, quæ præter modum à me datum
 sufficere videntur vobis etiamnum, productionem ex simpliciter
 nihilo sufficienter, (ut vobis placet,) removere queant. Dixeras
 in præcedentibus, præsuppositâ materiâ produci formas. At re-
 spondebam ego, illud planè nihil facere ad rem, quod quidem
 exemplo rationalis animæ demonstrabam: quæ ipsa quoque, li-
 cit præsuppositâ materiâ fiat, dummodò non fit ex illa præsup-
 posita materia, (quemadmodum nec ipse statuis formas natura-
 les ex materia produci, sicut in materia oriuntur; & una cum ma-
 teria subsistant,) nihilominus ex nihilo simpliciter produci asse-
 ritur. Et, quod illa præsupposita materia productionem ex sim-
 pliciter nihilo non evertat, pluribus exposui in ipsa mea Disp.
 citata, quest. 4. § 5, 6. 7. & sequentibus. Sive ergo dicantur for-
 mæ ex simpliciter nihilo fieri, nullo præsupposito subiecto, sive, ex
 simpliciter nihilo fieri aliquo præsupposito subiecto, modò ex sim-
 pliciter nihilo fieri concedantur, manet nervus argumentatio-
 num mearum integer: ac nondum video, quæ modo à fini-
 ta virtute ens reale ex simpliciter nihilo produci queat? Atqui, 43.
 cum dicis, non doceri à me, formas ex simpliciter nihilo fie-
 ri, nullo etiam præsupposito subiecto, fateris insuper & ad-
 dis,

dis, te, indicando præsuppositâ materiâ fieri, illud posterius, non prius, indicare, ac illud itaque, quòd urgebam ego, scilicet ex simpliciter nihilo productum iri, innuis intactum te relinquere: hoc est, concedis doceri à me, formas ex nihilo simpliciter producendum iri, nisi substantialiter in materia præexistant, sub hac tamen restrictione illud concedis, sc. dum ita ex simpliciter nihilo fieri statuantur, ut fiant præsuppositâ materiâ, non quidem ex qua, (quippe oppositum poneretur in apposito,) sed in qua. Hoc ergo quo modo ad rem faciat, ac nervum argumentationum mearum.

44. incidat, nondum capio. Porrò, ubi dicis, formam fieri ex aliquo secundum quid, quatenus è potentia materie educitur, imò quatenus forma prioris speciei transit in formam alterius, rectè, ni fallor mentem tuam percipio: nec enim disjungo illa, quæ tu conjungis; sed in posteriori etiam prius obtinere locum, ex tua sententia, probè intelligo: Veruntamen, cùm particula imò emphasis habeat, colligo plus per posterius indigitari quam per prius. Cùm ergo prius, si spectetur solum, nihil explicet, sed illud repeatat simpliciter quod erat in principio, de quo intelligendo, quid sit, laboramus, eq̄ quidem misso, ut inutili ad institutum, nisi explicetur clariū; ad posteriorius, quod ut priori lucem aliquam affundit, ita non est quid diversum à priori, me converto: atque ita in posteriori prioris quoque sensum apprehendens, id colligo ex tuis verbis te reipsā tecum convenire, quatenus formas substantialiter saltem inesse in materia ante rei novæ generationem statuis, dum unam eandemque formam de specie in speciem transire aīs. Quæ ergo declarationis causā addis, sunt superflua, cùm mentem tuam, quam nunc tradis, eandem antea percepserim.

45. Haec tenus ergo in re ipsa, quam antè habebamus controversam, consentimus. Ac ipse unā mecum profiteris, in generationibus rerum formam, retentā substantiali entitate suā, esse specificum mutare; ac vicissim ego tecum in eundem sensum pronuncio, quamvis secundum esse substantiale forma sit perpetua, eam tamen secundum esse formale, aut potius specificum, perire. Atque hīc igitur, (quod te evidenter edocere non potuisse fateris,) animadvertis, quod nam illud positivum sit, quod rationem forma producenda induat: nimirum ipsa formæ substantialis entitas. Sed miraris, cur, hoc consensu quidem posito utrumque, negem interim, omnibus formis quarumvis.

quarumvis specierum unam tandemque communem substantiam esse, quæ aliquid atque aliud esse specificum & induat & exuat? Hoc ergo novum est. ~~et quibus~~, ad quod saltem in exordio disquisitionis nostræ non respeximus. Causa verò quæstionis ex ipsa quoque illa Disp. de Essent. & Orig. form. sat evidenter potest eliciri, ut quæst. 3. § 30. & alibi passim. Nimirum cum in unaquaque specie corporum naturalium formæ determinato quodam modo operentur, non tantum quando jam esse formale obtinent, sed etiam quando materiam disponunt; sibique organa præparant; ac corpus construunt; (sunt enim formæ architectrices causæ suorum domiciliorum, ut ex Themistio loquitur Scaliger,) utique nisi specie distinctæ, seu potius entitate propriâ diversæ formarum substantiarum in unaquaque rerum specie constituendæ sint, quæ singulæ peculiarem conformatio[n]is, ac specificationis rationem à Deo sint edoctæ, seu, quasi ideam aliquam à conditore sibi impressam gerant, secundum quā in materia convenienti certoq[ue] ac determinato modo operentur, nisi, inquam, ita se res habeat, nulla ratio reddi potest; cur substantia illa communis, quam tu statuis, alia ratione v. g. corpus equinum construat, alia ratione corpus caninum, & equum à cane essentialiter differre faciat, cum non alia ratione formale suum esse induat, nisi quatenus materiam ordinat & actuat, ut ita in unum suppositum cum ea conjugatur. Quod si quis materiæ illud, aliter vel aliter dispositæ, tribuat, ille 47. utique esse specificum rerum potius materiæ quam specificæ formæ acceptum referet. Aut, si omnino substantia quædam formarum una eademque communis omnibus rerum speciebus tribuenda sit, utique aliæ denuò formæ, aut formarum substantiarum concipiendæ erunt, quæ communem illam substantiam determinent, eique in variis rerum speciebus variam specificandi rationem imprimant: nisi quis fortè credat communem illam entitatem substantialem formarum in variis rerum speciebus à se ipsa per se ipsam differre. Nec verò satis est, statuere communem illam entitatem solum esse specificum, hoc est, formalitatem à priori formalitate diversam recipere, nisi simul modus concipiatur, quod id fiat, & causa à qua id fiat. Ego quidem, dum entitates formarum in singulis rerū speciebus diversas trado, facile concipio solam materiæ, per formam è potentia materię emergentem, conformatio-

- ne, ac ita formæ cum eadem unione, formalitatem indui; at quæ ratione quicquam concipi queat, quod vestris hypothesibus sit congruum, cogitatione mè nondum assequor. Quæ mox subiungis, mihi æque atque tibi rata sunt, cùm in vocabulis, minùs propriè
49. positis, certamen illuc non affectem. Evidem sat exactè intelligo, quomodo differre propriè ac diversum esse distinguantur ab Arist. 10. metaph. At miror interim, quæ ratione dicas, *animam rationalēm*, quæ specifica hominis est differentia, cum aliis formis substantiali entitate convenire. Si in communi quadam substantiæ notione, (quæ à sola nostra mente dependet, ut in progressu dabo manifestum,) intelligas, concedo facile, sed ita tota entitate suâ propriâ manet diversa: si verò in communi quoque entitate substantiæ intelligas, omnino absurdum est sententia. Si enim substantiam animæ rationalis in se spectes, quid, quæso, in ea invenis, quod à substantiæ ejus entitate sit distinctum, præter modum entis, quem subsistentiam vocamus? si ergo eandem quoque substantiæ entitatem tribuas aliis formis, utique ejusdem hasce cum rationali anima substantiæ asseverabis, quod absurdum sanè ac periculosum est. Similem absurdam sententiam pluribus refutavi Dissert. de anim. hum. ort. prima § 36. & seq. usq;
50. ad § 49. quæ argumenta commodè hoc transferri possunt. Substantiæ autem formalitas, tum rationalis animæ tum aliarum formarum, nihil entitati substantiæ superaddit, præter modum entis, nempe unionem ac respectum ad corpus vel materiam: quæ ipsa etiam unio longè aliter convenit rationali animæ, quæ reli-
51. quis formis, ut alibi prolixè exposui. Quòd si verò entitatem ipsam formæ quid substantiale statuas, (ex ipsa rei veritate,) ac denuò putas formalitatem & esse specificum aliquid substantiale, (quod ipse ignoras qualecunque tandem sit, hoc est, an non forte sit aliqua qualitas? saltem, utcunque se habere credatur, à me illud nequit concipi,) quæ erit hæc, quæso, substantiarum in una simplici forma combinatio? Ac quis adeò, secundùm jam exposita, erit formæ unius speciei in formam alterius transitus? Ne jam dicam æquè impossibile esse, substantiale illud formalitatis à creatura aliqua ex nihilo produci, atque ipsam formæ substantiam; ut h̄c adeò labyrinthus revertatur in orbem. Sed ne quid haec tenus supposuisse videamur quod incertum sit, pleniorē lucem

lucem dabimus, ac evidentem veritatem cruemus ex iis quæ sequuntur. Hic ergo non concedis, *in iis quæ propriæ subsistentiæ carent, adeòque incompleta sunt, differentiam numericam, (diversitatem dixi ego,) à sola entitate petendam esse*: ac contrarium urges hoc argumento, *quod ratio unitatis ac convenientie, qualis est entitas, non possit esse ratio differentia.* Idem ego tibi largior: atque hinc non dixi *differentiam, sed diversitatem.* Quomodo autem differre ac diversum esse ab ipso Arist. distinguantur, paulò antè obiter, vel digito saltem, innui: atque ex eodem exposui Theatr. Nat. Univ. part. I. Disp. 4. q. 2. § 21. *diversa esse quæ distinguuntur semetipsis:* Ut adeò substantiæ etiam immateriales, quæ propriam habent subsistentiam, (sive vel essentiarum discrimen tantum habeant, ut animæ rationales inter se, sive essentiale habeant discrimen, ut anima rationalis & Intelligentiæ,) per ipsam suam subsistentiam diversæ esse; at non, habere differentiam, dicendæ sint. Et si quidem, secundum tuam rationem, non nisi 53. ubi formarum in diversas species fit transitus, discrimen numericum invenias, quo modo secundum eandem rationem discrimen numericum invenires, si fortè non mutaretur species, at fieret tamen aliud individuum. (Quid nostræ quidem sententiae hic convniat, manifestum est ex Disp. de Essent. & Orig. form. quæst. 3. § 42. & seq^{bus}.) Sed pone, formarum omnium communem substantiam, (si quidem non solâ entitate suâ formarum essentiæ variaz distingui credendæ sint,) per aliam quamcumque rationem diversitatis, (quam ipse non exponis, quod eam non invenias,) distingui: quæro igitur, an & ipsæ differentiæ seu diversitatum rationes ab invicem distinctæ sint, an verò non? si non distinctæ sint ab invicem, sed unæ eademque, quo modo distinctionem facient? si distinctæ, an ergo per se ipsas, seu per suam entitatem, an verò per alias diversitatum rariones? si hoc dicas, denuò similiter quæram: ac ita tandem cogeris progredi in infinitum. Tota autem ambiguitas, seu totus scrupulus, incidit 54. ex non satis observata distinctione eorum, *qua differentiæ, & quæ diversa sunt.* Quod si autem dicas strictius, rationem communitatis non posse esse rationem diversitatis, jañ respondeo, mentionem nostram unam eandeinque rem, simplicissimâ suâ entitate constitutam, diversimodè concipere, atque ita vel communem aliquam.

aliquam notionem, vel diversam formare, veluti quando & materiæ primæ ac formis commune quid tribuimus, quod nempe sint substantiæ, cùm interim solâ entitate suâ diversas esse fateri necesse habeamus: nisi & materiam absolutè primam vclimus per aliquam diversitatis rationem, adeoq; per formam aliquam, constituere; ipsasque formatum essentias per formas iis superad-ditas, ceu per differentiam, à materia discernere: atque ita de-nudò orietur labyrinthus ille, in infinitum finem non inveniens.

56. Quâ autem ratione dicam sœpius, unicam & indivisam essentiam in se dividi quodammodo, quatenus *formali assumptâ ratione* (ad hæc verba puto te respicere,) diversa individua constituit, quâ ratione, inquam, hoc intelligam, jam aliquoties in præden-tibus exposui, quando ostendi, simplici formarum entitati non nisi entis modum ac relationem superaddi, ut formalis ratio as-suatur.
57. Ad accidentia quod attinet, minor quâ ratione pro hisce conci-pias materiale quid ab ipso subiecto cui insunt distinctum; cùm totum esse accidentium formale sit: sunt enim formæ accidentia-les. Simili modo forsitan in ipsis etiam formarum substantiis ma-teriale quid commune omnibus concepisti in præcedentibus, quod à substantia singularum propria, quâ nempe respectum induere possunt ad materiam, distinguas: ut ex hac hypothesi illam differentiæ rationem, quam præter communem entitatem ponis, (jam una cum ipsa illa ratione differentiæ ac hypothesi refutatam,) elicias. Sed hoc utut fingas, certè totum esse acciden-tium est *inesse*: atqui in ipso esse continetur universa *entitas*: sub-lato ergo *inesse*, tollitur & ipsa *entitas*.
58. Liberius hîc tecum ago, suavissime Amscorum, quod ipse rem dignam, ut reverâ est, profitearis, in qua vel etiam desudent in-genia Philosophorum. Alias autem meas rationes quod spectat, non putem ullam ex iis solidioribus Objectionibus urgeri posse, quâm ut in promptu sit futura nostra Responsio. Sed cùm jam in re ipsa, citius causâ rationes illæ à me sunt allatæ, dudum mecum sentias, ac fatearis *formam secundum esse substantiale perpetuum esse*, ipse sanè tuo examine longiore unâ mecum vel causâ cades vel stabis. Sed nec ingratum tamen erit, ita fortè ferente occasio-ne, intelligere, quid solidioris argumentationis contra me moveri posset:

posset: quamvis nec eversâ unâ forsan ratione aliquâ, res ipsa, pluribus rationibus aliis munita, protinus everteretur.

Ad creationem verò revertamur: ubi in re ipsa mecum sentiens, 59. in modo tantum probandi vis videri à me dissentire. Putabam ego autem modum illum tuum ad aliquem priorem, velut ad primum aliquid principium, posse ac debere revocari, in quo tandem cum meo coïncideret. Id verò puto etiamnum, & in ipsis exemplis à te allatis clarum reddere conabor. Id autem à te con- 60. cessum præsupponam, rationem meam, quâ tuam ulterius probo, & ad principium aliquid prius reduco, valere si applicetur creationis ex simpliciter nihilo. Sed quare non valeat, si applicetur creationi secundariæ, examinemus. Innuis causam, quod secundariâ creatio sit ex præsupposito subiecto. Id quâ ratione verum, quâ ratione falsum, dictum est in præcedentibus. Exemplum jam proponamus. Quæritur quid causæ sit, cur non possit homo grana hordei mutare in ovum? Causa ut investigetur exactius: vel præsupponis ovi formam substantialiter in granis contineri; vel non contineri præsupponis. Si dicas ne substantialiter quidem formam ovi in granis inesse, jam ex simpliciter nihilo produci debet, (quod ante latis evidenter demonstravimus,) ac denuò tibi contradicis, cùm jam antea concederis, formas quoad esse substantiale esse perpetuas. Quod si verò ex simpliciter nihilo producatur forma quoad substantiam, jam mea ratio tuæ superaddita valet, ex hypothesi jam antè concessa: adeoque verum est, agens naturale ad subiectum tale non esse proportionatum, (quæ tua erat ratio,) è de causâ, quod ejus actio usque adeò intensa esse nequeat, ut infinitum intervallum, quod intercedit inter simpliciter nihil & ens, expletat; (quam rationem ego pro tua confirmanda superaddo.) Quod si dicas contineri formæ substantiam in granis, ita ut à causis naturalibus in actum evocari queat, seu è potentia materiæ educi, veluti cùm vis gallinaria illam mutationem naturaliter facit. jam utique ne quidem secundariam creationem hîc habere locum dici potest: Nam, si vel ipse Deus, ita rebus se habentibus, per miraculosan transmutationem ex granis ovum produceret, reverà tamen talis transmutatio miraculosa, non esset secundaria creatio. Cujus quidem assertionis manifestam causam à nobis redditam invenies in Hexaëm. disp. 2. § 38. in fi-

- ne, & § 39. Non potest tamen homo transmutationem illam instituere, ideo, ut rectè quidem causam innuis, quod non sit proportionatus tali subiecto, intell. ad talem effectum producendum.
63. Sed, quid si porrò quererem, Cur homo non sit proportionatus tali subiecto, cum vel gallina sit proportionata? aut, in quoniam illa disproportio consistat? Utique actionem quoad substantiam, (ut vocant,) seu quoad intensione in ipsam hic non licet incusare, cum longè validior actio queat proficisci ab homine, quam à gallina; sed modum actionis tantum: nimurum, idem effectus hic non potest ab homine produci, qui à gallina, quod gallina facultatem habeat, naturæ suæ inditam à Deo, quâ talem modum actionis queat exercere naturaliter, activa passivis convenienter applicando, ut ex granis ovum fiat; at homo, cui à naturâ talis facultas non est insita, modum illum etiam ignorat. Fieri tamen potest, ut in aliis similibus certum ejusmodi modum operationis homo noverit instituere, ac ita agentia passivis ritè accommodare, ut causarum etiam naturaliter agentium effectum, naturam arte excitando, producat: v. g. quando vi caloris in fornacibus Ægyptiacis, artificio humano ritè contemperati, æquæ ova excluduntur, (quod fieri refert Scalig. Exerc. 23.) ac fotu gallinæ. Vides igitur te à nostro scopo aberrasse; & insuper meas rationes tuæ superadditas priores esse tuis, adeoque ad naturam primorum principiorum propriùs accedere, quin imò principium esse absolutè primum. Quod si verò in iis, quæ de concursu Dei immediato unà cum secundis causis dixi, quædam reperiri putes, quæ correctionem vel explicationem mereantur, ea equidem (utut satis multa ac perspicua, nec minus solida, de hac materia dixisse mihi videar,) amico animo à te moneri velim: cum imprimis digna res sit, è qua omnis scrupulus eximatur.
65. Sed animam quoque tandem resumamus. Hic verò in citatione Autorum, Amicum, sui sortè immemorem, egregiè fallere videbis, vel omnino jocari. Scaligerum equidem quod attinet, hunc ego, velut unà mecum in eandem conclusionem condescendentem, haud citayi unquam, utpote quem non ignoro, à me dissentire: at interim in adducendis rationibus, presententia propria confirmanda, usus aliquando fui verbis Scaligeri, (ut Diff. de Anim. hum. subst. § 22.) ut ita tacitè innuerem, magnum Scaligerum

ligerum in hoc negotio à semetipso dissentire, : (quod non minimum probabilitatis causæ meæ addit:) Ac eundem veritatem saltem veluti in umbra vidisse & agnovisse innui ibid § 74. Re- 67.
 prehendit autem ille Platonem , ac nonnullos Aristotelis Clien-
 tes , non simpliciter quòd tres áimas in homine distinguant; sed
 quòd easdem *dispescentes* insuper , *totidem locis diversis disponant:*
 quod si ita rigidè , ut Scaligeri verba sonant, accipiendum foret,
 omnino non sine ratione eos reprehendisset , cùm reverà terge-
 minum quid eâ ratione oriretur. At cùm nos saltem longè aliter
 loquamur ac sentiamus , ut apparet Diff. de union. anim. cum
 corp. § 54. & seq usque ad § 60. & alibi passim, certè contra nos
 insistens Scaliger non sine validissima ratione à ratione aberrat.
 Cùm autem dicit *animam implicitam corpori per ejus officiales* 68.
atque administras partes recipere impressiones, quero hic similiter
 ut antè, unde imprimendi illam vim habeant officiales partes? An
 non ab anima, quæ harum actus est? Anima ergo à se ipsa recipit
 impressiones , adeoque sibi ipsi est adversa. Quod in simplicissi-
 mam substantiam non quadrat. Calvini autem ipsissima verba, 69.
 quæ contra me adducis, citavi prædictā Diff. § 17. quibus nempe
 eum volui ostendere , à mente quidem mea alienum esse ; at ita
 tamen ut non mox impietatis conditores appellat eos, qui cum i-
 pso non consentiunt, aut anathematæ dissentientes cum secta sua
 damnet , ut perverso zelo quidam agitati faciunt. At interim hoc
 simul indicavi § 27. 28. ne Calvinum quidem ipsum pertinaciter
 in proposita sua sententia persistere , sed & à se ipso reclinare vi-
 deri. Difficultatem saltem aliquam agnovisse Calvinum, nec ut 70.
 verissimam ac penitus indubitatam urgere voluisse expositam à
 se sententiam , (quam ut vulgarem , ac idoneam, pro instituto
 theologico , eorum quoque captui, qui exercitati in Philosophia
 non sunt, exposuerat,) ex eo satis liquet, quod mox subjungat ceterato
 à te quoque loco lib. I. Inst. cap. 15 § 6. hæc ipsa verba: *Ceterum de ipsis facultatibus subtilius differere Philosophis permitto: nobis ad edificandam pietatem simplex definitio sufficiet.* Sic ergo Melanthoni, qui in lib. de anim. omnino mecum sentit, aliisque suum
 sensum relinquit. Quod autem modum attinet, quo à se ipsa ratio 71.
 credatur dissentire , de eo sat superque dictum est in præcedenti-
 bus. Nihil autem in jam dictis Autoribus nunc invenio, quod an-
 tè igno-

tè ignoraverim, vel non dijudicaverim exactè; nec interim dissimulavi quicquam studio, quod ad sententiam eorum attineret, vel nostræ officeret. Nec verò ad Scaligerum aut Calvinum te remisi; sed ad eos, quos pro tua causa ipsemet citaveras, nempe Burgersdicum, quem tibi manifestè ex adverso dedi repugnantem.

72. Quod porrò attinet Autores, qui partem animæ rationalem reipsâ distinguunt à parte rationis experie, eos tibi digito signavi in præcedentibus Responsi. distinctas harum partium sedes innuenio, quas à plerisque Philosophis, qui velstræ sunt sententia, statui procul dubio agnoscis. Et, si qui sint, qui diversas sedes non ita manifestè profitentur, quo modo tamen in realem distinctionem per oppositæ partis absurdum devenire necesse habeant, in Calvino nostro ostendi § 27. 28. Autores autem ipsos, ut apertè indicem, invenies Connim. 3. de anim. cap. 13. q. 1. Tolet. ibid. quest. 27. ac passim alios. Positis autem ac concessis in anima nostra partibus reipsâ diversis, quâ ratione nihilominus una animæ nostræ, (non dico mentis vel rationalis animæ strictè sumptæ,) simplicissima substantia statui queat, nemo cum ratione intelliget. At concedere præter rationalem animam strictè sumptam, seu mentem simplicissimam, alias insuper in materia substantias, 74. est illud ipsum, quod vocant, plures esse in homine animas. Nempe, hoc indigitatur tantum, quando plures animæ traduntur, (ut inculcavi passim,) rationalem animam, (quæ simplicissima est, ac divisionis omnis expers, per quam homo in specie est homo,) non posse immediatè cum materia prima, aut alia quacunque, conjungi, sed requirere corpus aliquod idoneum: Idoneum autem corpus non est, nisi materia per formas varias disponentes, adeoque quæ specificam formarum vel animarum essentiam non obtinent, disponatur. Ac inter illas quidem formarum seu animarum subordinatarum substantias statuimus esse illud quoque, quod vegetativa, itemque illud quod sensitiva hominis anima dici 75. consuevit. Sed videamus Aristotelem: quem equidem pro tua mente exponis, at planè contra mentem Aristotelis, nec minùs interim absurdè. Quod posterius mox ostendemus. Prius autem quod attinet: Eo equidem ipso, quod dicat Aristot. se nolle impræsentiarum determinare vel disputare, an τὸ ἀλογον ἢ τὸ λύρης reipsâ differat, eo ipso, inquam, sat manifestè suam mentem prodit:

prodit: quippe cùm id manifestè statuat alibi, quod controversum esse videtur, novam tamen híc disputationem ingredi non vult de re quoad propositum indifferentē, atque adeò quæ foret præter scopum. Ac si enunciaret in hunc modum: Sumatur illud 76.
 $\ddot{\alpha}\lambda\dot{\omega}\gamma\sigma$ animæ nostræ ad $\tau\pi\pi\lambda\dot{\omega}\gamma\sigma\epsilon\chi\sigma\tau\alpha$ partem, respectum vel rationem aut affinitatem habere, quamcunque tandem habere posse putetur, modò concipiatur unum ab altero quocunque modo diversum, sequitur tamen id quod intendo impræsentiarum. Reverà autem non appetitum, sed animam, (nempe appellatione sexta, quam exposui Diff. de Anim. hum. subst. § 13.) seu illius facultatem ita distinguit Arist. (quam quidem animæ distinctionem ipsa appetitus distinctio necessariò consequitur.) At 77.
 que illud sanè pro Burgersdicio, (quem tibi nunc contrarium agnoscis, cùm antè pro te stare putabas,) ac pro nobis, (qui ex allegato loco non quidem fundamentum distinctionis nostræ, sed argumentum consensus nostri cum Aristot. Philosophorum Principe, petimus,) non minimūm facit. Quippe animam híc accipit Aristoteles, quam 2. de anim. text. 28. definitam aīt vegetativo, sensitivo, intellectivo, ac motu: quo ipso etiam loco id in medio relinquit, *Utrum horum unumquodque sit anima, an verò pars animæ?* at mentem suam mox declarat text. 21. ubi intellectum animæ genus diversum videri testatur, quod solum separari posse aīt, *veluti sempiternum ab eo quod occidit:* Atque ita 1. de part. anim. cap. 1. intellectum diversum animæ genus pronunciat; quem 2. de gen. anim. cap. 3. *θύγατες ινειοίραι forinsecus ingredi* testatur, poste aquam vegetativa ac sensitiva anima è potentia in actum evocata sunt. Quid clariùs adduci posset, pro declaranda Aristotelis sententia? Id ergo quod ab intellectu, 78. peculiari illo ac diverso animæ genere, in hominis anima distinctum est, $\tau\delta\ddot{\alpha}\lambda\dot{\omega}\gamma\sigma$ vocat, idemque dividit in duas partes, nempe *vegetativam* ac *sensitivam animam*, (confer. denuò cit. loc. 2. de gen. anim. cap. 3.) quarum illa cum ratione nullo modo communicat, hæc quodammodo rationis particeps vocatur, quantum rationi obedit, imperioque ejus obtemperat, licet & quandoque resistat. Atque ita duplex in nobis inest animæ facultas, $\ddot{\alpha}\chi\sigma\tau\alpha\tau\delta\ddot{\alpha}\lambda\dot{\omega}\gamma\sigma$. altera quæ propriè & in se rationem habet, altera ut is qui patris dicto obediens est: quæ certè duo in unam simpli-

- cemque substantiam non cadunt, utantè demonstravimus. Atque in hac jam exposita sententia sibi constantissimè consentit Arist.
79. Absurdè autem asseris, & contra omnem rationem, Aristotelem etiam voluntatem sub illo genere facultatis comprehendere, qua irrationalis per se est, sed rationis particeps, quia imperio ejus obtemperat; solam autem facultatem intellectivam appellare alteram. Voluntas enim substantialiter ab intellectu non differt; ac neutra hæc facultas à simplicissima rationalis animæ substantia diversa est: quod ostendi Diff. de Anim. hum. facult. § 3.4. & ibid. § 71.
80. Et sanè per alteram illam facultatē, quæ per se & principaliter rationem obtinere dicitur, non intelligi ab Aristotele solam intellectivam, exclusâ voluntate, exinde satis liquet, quòd comparet eam monenti, imperanti, ac injungenti: certè, qui imperat, qui injungit, ille utique non modò intelligit, sed etiam reverè vult. Hanc verò nostram sententiam ipsa quoque verba Calvini nostri, licet vel invito Calvino, confirmare, manifestum reddidi. Perperam autem id quoque affingis Aristoteli, quòd quando virtutes *diaronticas* & *inmixtas* distinguit, illas omnes ad solam facultatem intelligendi referat. Certè ad τὴν *νέαν* mentem, (quæ quidem *intellectus* etiam dicitur, at latiori significatione, quam quatenus intellectus à voluntate distinguitur,) hoc est, ad diversum illud animæ genus, quod alibi vocat, seu ad rationalem animam propriè dictam, pertinent virtutes *diaronticas*; sed interim τὸν δὲ mentis sillius seu rationalis animæ duæ facultates sunt, *intellectus* strictè dictus, & *voluntas*: Ac veluti Sapientia & Intelligentia ad solam facultatem intelligendi pertinent; ita certè Prudentia pertinet ad utramque simul: est enim habitus practicus (secundum ipsum quoque Aristotelem 6. Eth.) qui sanè absque contradictione esse nequit sine voluntate. Morales autem virtutes pertinent ad eam animæ nostræ partem, (non dico partem rationalis animæ simpliciter,) quam cum brutis habemus communem, & in qua affectus insunt, nempe sensitivam animam vulgò dictam, quatenus tamen illa in nobis parti imperanti obedire apta est: unde etiam, quæ sumus animalia strictè, per mores tamen à brutis differimus. Absurdam ergo esse consequentiam, quam infers, ex jam dictis patet. Et, ut rationis à te additæ absurditas meridinâ luce magis clara sit, nunc insuper effectum dabo. Dicis animam nostram,

se rationalem, proprièta dictam, seu ut ambiguitas tollatur, id hominis ad quod intellectus ac voluntas primò ac per se pertinent, *et hoc vocari propter voluntatē, qua aliquando rationi resistat.* Certè voluntas per se cæca facultas esse dicitur à præstantissimis § 3.

Philosophis, hoc est, ita indifferens, ut per se nec appetat quicquam, nec aversetur; adeóque ne quidem propriè ac verè sit voluntas, nisi ab intellectu sua ratione dirigatur, aut per aliam aliquam facultatem, (quam nos appetitum sensitivum appellamus, à rationali distinctum,) avocetur: quo ergo modo rationi hæc resistet? Et nisi voluntas ad volendum determinetur ab ipso intellectu, an ergo hæc ipsa semetipsam determinare ad volendum est dicenda? Id si non absurdum putas, statuendæ erunt duæ voluntatis distinctæ actiones, nempe ipsa volitio ad quam voluntas à se ipsa determinatur, & determinatio quæ voluntas se determinat. At si voluntas se ipsam determinat ad volendum, à quo, quæso, determinatur ad illam actionem, quæ se ad volendum determinat? an etiam fortè à se ipsa? hæc tertia ergo voluntatis actio est; ac manet interim eadem quæstio, nunquam finem habitura in perpetuum. Porrò, si voluntas à judicio intellectus possit dis-

sentire, & appetere contrarium, ferretur in incognitum objecum: atque ita sine ratione moveretur, nec foret igitur voluntas.

Quin &, si quidem voluntas est ipsa rationalis animæ substantia, non secus atque intellectus, quo modo rationalis anima sibi resistet? aut quo modo dabuntur duo actu contraria ac inter se pugnantia in una eademque simplicissima ac immateriali nostra anima? Vel, si fortè credas voluntatem esse facultatem aliquam ab ipsa animæ essentia realiter distinctam, an non ipse è ratione realem in anima rationali distinctionem ponis? Rectè mihi quidem, ac secundùm optimam rationem, dixisse videor Diss. de An. hum. facult. § 4. *rationalem animam non nisi pro diversa operandi ratione diversa sortiri nomina:* atque ita § 71. *Voluntatem esse ipsum intellectum practicum, quatenus ab bonum dijudicatum se convertit, à malo se abducit.* Sed ponamus, ex tua sententia, voluntatem quandoque obtemperare rationi, quandoque rursum ei resistere: quid ergo, quæso, à ratione abdueit hominem, quando etiam *qua vult* non facit; & *qua non vult*, seu *qua aversatur*, ea facit? (quod ut in Apostolo, ita passim in omnibus contingit.)

- tingit.) An non h[ic] saltem appetitus sensitivus à ratione ac voluntate realiter discernendus est? Vel duo contraria simul in una eademque simplicissima essentia ponenda, magis pugnantia
87. quām calidum & frigidum? Nec est quāc u huic nostro argumen-
to rationem aliquam reponas sumptam à regeneratione: cūm i-
dem etiam eveniat in irregenit[us]. Et sanè, ipsa regeneratio in ra-
tionali anima, hoc est, in intellectu ac voluntate primariò inest,
atque ita primò ac principaliter ordinarius ac nativus noster in-
tellectus per regenerationem illustratur, ac voluntas ipsa dirigi-
tur; cūm nihilominus tamen alia quædam lex percipiatur in
membris nostris, quæ reluetetur legi mentis nostræ, (id est, in-
tellectus & voluntatis in nobis regenit[us].) Vides ergo immotum
manere illud argumentum, quo distinctionem tuam nuper tra-
ditam ostendi esse nullam. Ac satis manifestum est, non posse ul-
lā ratione dici, in voluntate esse quid πάρα τὸν λόγον contraratio-
nem, (πάρα Græcis æquè contra ac præter significat, ut πάρα φύσιν
præter vel contra naturam; hoc autem loco manifestè rationi
quid contrarium indigitatur,) nempe, ut exponis ipse, quatenus
rationi quandoque adversatur ac resistit. Certè in voluntate illud
inesseret, quod πάρα τὸν λόγον dicitur, nunquam somniavit Aristoteles. Ex dictis autem manifestum est, nihil omnino periculi esse,
ut in rationali anima, strictè dicta, vi nostræ sententiæ contra-
dictoria quis inveniat: quamvis in humana anima, (in qua præ-
ter mentem, seu intellectum ac voluntatem, item alia inesse de-
monstravimus, realiter à mente distincta,) omnino contrarietas
inveniatur: quæ certè, nisi reliqua, præter rationalem animam à
nobis posita in homine, concedantur, in simplicissimam illius
substantiam omnino transferenda forent, quod antehac solidissimis, nec minus solidis jam iterum, rationibus à nobis demon-
stratum est. Potest tamen voluntas quodammodo *per se expers*
rationis dici, quatenus reverà nondum est voluntas, seu, quatenus
nondum quicquam intellectus præterī ultimo judicio dijudica-
tum est, adeoque nondum in volendi actum exurgit ipsa anima:
at eadem voluntas interim *per se rationis* particeps dicenda est,
quandocunque actu adest, quippe cūm sit ipse intellectus practi-
cus certā tantum operandi ratione modificatus, atque hinc est
quod voluntas absolutè *appetitus rationalis* dicatur.

Ad summam, nunc per partes traditam, pluribus non erit opus, 91.
 præter ea quæ præcedentibus Responcionibus exposui. Ex qui-
 bus hoc imprimis notandum: Judicium hominis (latiori signi-
 ficatione id vocabuli pono, pro quo vis æstimandi actu,) non
 modò esse vel verum & bonum, velfallax & perversum, &c. nec
 diversis tantùm temporibus, & circa diversa objecta, diversi-
 modè se habere; sed & unam candeinque rem, salvo ac immoto
 judicio bono veroque, quo ipsa bona fuit æstimata, uno etiam
 eodemque tempore per aliud quoddam judicium æstimari ma-
 lam: adeoque contingit, ut stante ac permanente eodem intel-
 lectus practici dictamine, ac per consequens manente eadem vo-
 luntate, (quicquid enim intellectus dictat bonum, id necessariò
 appetit voluntas,) ab alio tamen aliquo dictamine æstimativo
 alias aliquis exsuscitet appetitus, à quo homo in transversum
 abripiatur. Quod nempe evidenter in Apostolo apparuit, cùm 92.
 uno eodemque tempore alia volebat, alia faciebat. Ac ita sanè
Connimbr. (qui interim animarum in homine distinctionem
 non largiuntur,) 3. de anim. cap. 13. q. 1. art. 2. *Experimur in*
nobis S I M U L unius ejusdemque rei appetitionem & fugam, cum
v. g. appetitus aliquod bonum delectabile appetit, voluntas autem
id ipsum repudiat, & insurgentem alia ex parte ejus appetitionem
cohibet: qui actus cùm ab eadem potentia elici nequeant, evidens
est argumentum, duplēcē insidere nobis appetitum à quo illi ma-
nant. Idemque certè locum habuit in Medea: Quā cum ratione 93.
in una eademque anima simplicissima simul aliquod judicium
sincerum, quod præire quidem aīs, simulque judicium fallax,
quod aīs interim persuadere & abripere, invenies? nisi fortè,
cùm anima adhuc fluctuat in judicio suo practico, adeoque
nondum certam partem elitit. At non fluctuabat ampliùs Me-
dea; nec dubitabat, quid reverà bonum vel malum, vel an hoc
aut illud reverà bonum vel malum? sed noverat se videre me-
liora; ac eadem probabat, hoc est, noverat reverà meliora
esse, secundūm judicium sincerum æstimata, ac judicium
idem constans de iisdem servabat; at interea tamen deterio-
ra, quæ itidem ut verè deteriora per idem judicium sincerum
agnoscebat, sequebatur, judicio fallaci ac perverso, ut fateris ipse,
abrepta. Hoc autem judicium fallax, quæso, quodnam est, si non 94.

sit sensitivæ animæ facultas, rationi renitens, à qua pendet ipse appetitus sensitivus, ab appetitu rationali realiter distinctus? Unde

& *De laicis ratiōne et ratiōne diabolis* re ipsa distinguit Apost. Eph.

2.3. Quod si verò hic denuò diversum respectum jucunditatis & honestatis prætendas aliquando, remittam te ad ea, quæ sat clarè

95. ad talem instantiam reposui Respon. præced. Ex sententia autem nostra innotescit demum, quo modo dici queat, *appetitum quandoque vehementi & caco impetu omne intellectus judicium evertare*: quod ex tua opinione, non nisi cum manifesta contradictione, in unam simplicem animam diversarum partium realiter distinctarum pugnam committeret.

96. Atque hæc quidem reponenda tuis nunc assūmpti ex iis, quæ angustum aliquod temporis spatum, inter varias Professionum mearum, cæterorumque laborum inde dependentium, nec non curationum medicarum, distractiones varias suppeditavit. Quæ si, prioribus collatis, rectè expendas, haud difficile tibi fore reor, quo scunque etiam in hac materia nodos, qui forsan animo tuo hærent etiamnum, per te ipsum solvere, ac deluere Objectiones. Et, si quidem in hisce quoque jam expositis, propriùs conveniamus tandem animis, quam dudum verbis sique variis verborum corticibus apertis atque dissolutis plenior consensus sit in lucem erutus, gaudebo; si quid autem porrò operæ pretium censeas, quod in examen revocetur, ut veritas elucescat evidentiùs, iterum, cùm libuerit, familiari me per literas alloquio monebis. Imprimis autem amicum illum tuum erga me animum indesinenter fove; & à nobis vicissim amicitiæ affectus intimos, tibi in perpetuum dicatos, admitte. Hardervici. III. Cal. Julias, vestri Styl. 1645.

P. S.

Hiscenostris addo Disputationem *Philosophico-Theologicam*, à nostra materia haud alienam, de *Anima, Spiritu, & Corpore*, habitam ab Antagonista meo ante aliquot annos, (nimurum Ao 1642. die 28. Maii,) in nostro hoc Gymnasio: quam tamen contra me, meaque (in Theatr. Nat. Univ. exhibita) institutam futatus animus, tunc temporis, cùm simularet amicitiam, dissimulabat;

labat; quin imò, vel, præsentibus Collegiis aliis nostris, apertè negabat: at de qua tamen paucis septimanis pòst coràm Professoribus Academicis alibi gloriabatur, ut contra opiniones meas adornata. Expende, quæso, argumenta Viri, & quocunque tandem jure illatas consequentias. Certe ridebis unà mecum; & intempestivi hominis, ac propemodùm insani in Virum Christianum, ejusdem Religionis consortem, miraberis conatus. &c.

ANTONIO DEVISINGIO JOHANNES SANTES

E'U πράτην.

Literas tuas, Vir Clarissime & Amice suavissime, III. Kal. Julii scriptas, XIII. Kal. Aug. accepi, ex quibus intelligo partim meas V. Kal. Maji datas, (quibus D.D. Monhemius carmen suum gratulatorium, cùm videret illas ad te destinari, alligaverat,) serius ad manus vestras pervenisse; partim antè alias, à Te Emricā missas esse, quæ interceptæ, aut fortè abjectæ, nostrum conspectum adhuc fugiunt. Si fortè, ut coràm promiseras, inclusas haberunt, quibus filius meus Hermannus D°. VValæo Lugdunensi Medico commendatus, quæso, illæ repetantur, & ad me mittantur, quò ipse, quem jam ob filiæ nuptias habeo præsentem, Lugdunum reversus illas possit offerre, & sic eò commodius se in arctiorem ipsius familiaritatem insinuare. Non se, ut spero, indignum vestrā commendatione præbebit.

Familiarium & privatarum Exercitationum nostrarum editionem non improbarem, si modò illis colophon impositus esset. Quamvis quidem materiis agitatis magnum lumen ex rationum & responsionum collisione accensum esse fatear: nondum tamen meis instantiis, mēa opinione, abunde satisfactum est. Illæ igitur ulterius urgendæ erunt, solo veritatis, non contentionis studio; quorum hoc, nescio quo fundamento suspicari videris. Illud autem fiet, quàm primùm per otium licebit, quod adhuc negant, non solùm quotidiana negotia, sed etiam dicta & facta Aphenisi regis Arragoniæ, quæ à Panormitanō confusè disrupta ad certas-

virtutum classes, politicosque canones, ordinatè jam à me revocantur, publicæ luci committenda, si Typographum, qui sumptus in se recipiat, nactus fuero.

Quod ad Disputationem illam, de Anima, Spiritu, & Corpore, attinet, ut mihi non est dubium, quin scrupulum aliquem reliquerit in animis imperitorum, qui quid, non quo fundamento & Consequentia dicatur, vident; sic non dubito, licet ad rem attentiores ex illis fundamentis, sub tua sententia tot hæreses latere, ne suspicari quidem possint; quin tamen sat probârit in S. literis voce Λυχνί quandoque & animam rationalem significari. Quòd si igitur tum illis consulendum, tum hoc sententia tuæ de reali animæ à Spiritu differentia officere arbitratus fueris, non dissuaserim, te post aliquot annorum silentium illam à capite ad calcem examinandam sumere; quod miror te non fecisse, cùm de Animæ humanæ substantia dissertationem institueres. Tunc enim illud examen non quæsitum seu captatum; sed necessariò requiritum videri potuisse. Vale & salve à T. Clarit. addictissimo amico, &c. Vesaliæ. V. Kal. Aug. 1645.

ANTONII DEUSINGII
R E S P O N S V M

Ad

Rev. Clariss. ac Doctiss. Virum

D. JOANNEM SANTENUM

Simulque

PRÆFATIO ad LECTOREM

Præmissa

S P O N G I A E

Liquid saltem luminis , Virorum amicissime ,
ab ipsa veritate promanare longius , remotis
per nostram utriusque disquisitionem nebulis
quibusdam ac nubeculis , oculorum mentis ob-
tutur officientibus , non est quod dubitare que-
am; ac in eo non tam nobis ipsis , quam publico
bono literario deinceps gratulabor , in cuius servitium nati sumus
ambo. Ac tibi verb , Vir Clarissime , imprimis ago gratias , tum
pro labore tuo , tum pro occasione nobis exhibita , continuataque
hactenus , de Republ. literaria , vel minimâ hac parte bene me-
rendi. Ut autem non planè nihil præstissem nobis videamur ,
haud tamen est quod meo animo persuadeam , omnem ita penitus
à me sublatum esse scrupulum , vel ita penitus sublatamiri un-
quam ex aliorum animis , ut nihil amplius superfit , quod in con-
troversiam vocari queat. Novi ipse rerum intricatos nodos , ac
difficultatum pondera iam dudum non ignoro. Novi quoque in-
terim ingenii tui subtilissimum acumen , cui (candidè ac sine
furoloquor id quod res est ,) plurimum revera tribuo ; & unde meis

conceptibus nova quædam difficultas haud difficulter fortè queat injici: Quam tamen ipsam quoque spero vi mearum hypotheses omnino posse délui. Absit autem à me penitus, ut credam, contendendi potius, quam unice veritatis inquirendæ studio, te quippiam egisse, vel acturum deinceps: quem ego urgentissimis negotiis strictum passim non ignoro; nunquam profectò ea mihi est suspicio oborta; ac nunquam ipse eam de meo in te animo suspicionem jure meritóque forebis.

De edendis fortè aliquando in publicam lucem nostris Disquisitionibus familiaribus, (quod pro sententiis meis luculentius explicandis haud parùm viderentur facere,) nuper tuum animum tentavi: nunc verò, nisi te invito illud fiat, omnino ut id fiat, præpostera necessitas me quædam urget, quâ mea mens aperta omnibus reddatur, circa ea quæ Creationem atq; Gubernationem rerum tangunt. Quippe personatus quidam Theologo-Philosophaster, solo titulo splendidiore turgens, nondum cessat clanculum sævire: dumque per cuniculos insidiatur famæ nostræ, sententias passim meliores præter nostram mentem manifestam, contra nostra verba apertissima, ac contra complures nostras protestationes, detorquere, & in sequiorempartem rapere, suisque velitationibus traducere nondum erubescit: ut ita veram suam indolem, secundum omnes numeros absoluto calculo com- menstret, ac planè suum prodat animum. Illius Disputationes aliquot, super Loco de Creatione, nudius tertius mihi sunt oblatæ, cùm biduo antè ultimæ vestræ ad meas manus pervenissent. Tu equidem, Virorum humanissime, quid sentias rogatus à me ipso, mirari te testaris, quod non admiserim occasionem, (oblatam quasi ultro, cùm de Substantia humanæ anime dissererem,) me ipsum muniendi ac tuendi contra Argutias illius Adversarii mei, de Anima, Spiritu, & Corpore. At certè, (ne te causa lateat,) malui ego non nisi urgentissimâ necessitate adductus, (quâ equidem nunc vehementer urgunt illius Disputationes,) quicquam seriò attentare contra Theologum, quam

occasionem qualemcumque, vel pro me ipso vindicando ab injuria,
 arripere. Imprimis autem eâ ratione volui probatum reddere in
 me animum, pacis & tranquillitatis amantissimum, qui nihil
 hactenus tentare studui, nisi quod ad ignominiam à me ipso amo-
 vendam valde videbatur necessarium. Nunc verò tandem novæ
 ejus Disp. specioso Theologicorum Locorum Communium titulo
 sparguntur, quibus Viri acerbitas, & in confortes Religionis im-
 petus, sub uno aliquo Systemate ad posteros devinat, ac hæreant
 perpetuum sinistræ de melioribus suspiciones. Hoc ergo virulento
 molimine insontem conscientiam, optimæ ac sincerae integratatis
 sibi conscientiam, invadit: & quasi nihil contra tot Adversarios no-
 stros, ac insensissimos Religionis nostræ hostes, restaret Meditar-
 dum, in ipsam Ecclesiae membra furibundo impetu insurgit
 animus veneno undiquaque diffluens, ut melioris animi nostri
 sententias iniquitate propriâ inficiat, ac præter omne jus & æ-
 quum violatas ac corruptas, per consequentias subinde ex Vto-
 pia accersitas, in nefandas hæreses convertat: ut ad eis insoni a-
 nime, vel sancte sanctam ac religiosam suam conscientiam te-
 stanti sapientius, per vim tyrannide iniquorem, ignominiosam pas-
 sim maculam aspergat, que non unâ aliquâ ætate deteratur.
 Bone Deus! Haec sine Religionis Reformatæ sunt indicia! Quis
 tandem æquus Iudex vel scintillam Christianæ Charitatis, aut
 Religionis veræ umbram, in tali supereesse pectore existimabit?
 Quis candidus Theologus, aut qui non ipse simul christianam
 charitatem exuit, vel cui non fucata pietas est cordi, tantum in
 ejusdem Ecclesiae membra furorem excusabit aut admittet? An
 fortasse illud pietatis speciem adjicit, quod citare nomen atque
 scripta vereatur ejus, quem modò antehac iisdem cavillationibus
 per universum orbem traduxit in scium, sententiis ex proprio suo
 cerebro confictis, cum interim se nihil contra personam machina-
 ri simulabat? Nunc quidem, ut suspiciones olim sparsas foveat,
 mox in initio, nimirum Disp. 1. Loc. de Creatione, præter alia,
 ad Arrianorum ac Socinianorum gregem nostraducere cona-
 tur,

tur, quasi Deo soucim vel adjutorem aliquem quoad Creationis
 actum unquam vel per somnium attribuisse, contra quam ob-
 tricationem vel ipsa mea loca tot evidenterissima, ac ea omnia que
Apolog. meæ Art. V pluribus exhibui, ne in censum quidem ad-
 mittuntur, nec ipsum quidem Facultatis Theologicæ Leidensis
 judicium, quo à tali contumelia sum vindicatus, dum ex meis
 scriptis eum sensum elici non posse attestantur, hic valere debet,
 ubi tantâ vehementiâ urget qualisunque ille, qui Theologus in-
 terea audire gestit. Agnoscat ergo tandem publicus orbis melio-
 rem meam mentem, ipsam et meridianâ luce magis clare passim
 à me redditam, (præter alia que alibi à nobis satis clarè dicta
 sunt,) ex hisce nostris tecum habitis exercitationibus, ubi equi-
 dem de nova tali aliqua injuria, (ne gravius quid dicam,) so-
 mmare nunquam potusem. Secundâ disputatione porro, fingit
 & obtrudit, quasi ex sententia mea, quandam Mundi Animam
 vel Spiritum, qui operetur omnia in omnibus: quam qui-
 dem Mundi animam in suis Casuum positionibus haud ita pri-
 dem enter, potenter, ubique præsentem nobis affinxit, cùm
 ne vel minimum tamen aliquid, quod similem Animæ mundanæ
 sapiat & possit, in nostris scriptis invenire sit: unde quidem de
 bona fide mei *Adversarii*, quam item obiter aperui in *Apol.*
mea ad Art. 2. cuivis facile erit judicare. Ac meliorem certè
 meam mentem, tum in hoc ipso tum in ceteris, non ex *Apologia*
 tantum mea, sed ex ipsis illis meis Scriptis, contra que iam olim
 insurrexit, ac insurgit etiamnum *Adversarius*, agnovere tan-
 dem Viri melioris notæ, ac candidioris animi Theologi eminen-
 tissimi, ac juxta celeberrima & inclita propemodum Miracula
 ingeniorum, quorum quidem de meis Philosophicis, (ex quibus
 hereses Antagonista meus cedere conatur,) judicia, longè quam
 pro spe ac votis meis ampliora ac splendidiora, penes me sunt. In
 consequentibus deinceps Disputationibus subinde intermiscent
 ulla, licet fortè minus impia, haud tamen minus acerbi in con-
 sortem Religionis animi indicia. Quibus omnibus ex ordine pro-
 pediem

pediem nostras *Animadversiones* a iungemus, quò non iniquas modo cavillationes arceamus & amoveamus; sed animum præterea Theologi, pro Religione orthodoxa, ac adeò pro vera Theologia, minus candidi & aqui, apertum exponamus Orbi. At sextâ tandem Disp. que est ultima earum quas accepi, (nam plures etiamnum expectande restant,) rationes denuò omnes ex antiqua illa Disputat. de Anima, Spiritu, & Corpore, contra sensitivam animam subordinatam rationali, post aliquot annorum silentium, in compendium contraxit, ac ita quasi in manipulum redactas, ut unita vis veneni fortior evaderet, velut ovans trophya Communibus in Locis suspendit. Ne ergo super rebus, iniquâ machinatione agitatis, meritò gaudere videatur, aut insolentius triumphum canat Adversarius, propediem effectum dabo, instituto à capite ad calcem examine illius Disputationis; ac eadem operâ efficiam, ut omni populo cordatiōri innotescant futilis inanis & iniqui Viri nuga, quibus ignominiam intentat meliori conscientia, ex materia quæ est de *Anima Humana*. Quo quidem fine SPONGIAM nostris hisce Disquisitionibus subnectam: quæ ignominiosam maculam, ex animo contagioso mei Adversarii non sine fraude illitam, absterget. Quamvis ea quoq; omnia, quæ rem quâcunque ratione viaebantur tangere, adeòque digna censebantur aliquo examine, jam olim, ubi de Substantia Humanæ Animæ disserui, attigerim: (quippe & tunc temporis ob Theses quasdam ab Adversario per Affinem ejus domesticum in publicum expositas, & acris, at iniquissimè, nostra impetentes, idipsum quod contemnere decreveram, aggressus fui;) ubi item varias vocabuli ψυχῆς significationes tradidi, quibus extra controversiam omnino esse constat, in S. literis voce ψυχῆς quandoque & animam rationalem denotari. Doleo autem profectò; at nterim, ita Deo volente, dolorem meum temporo, & aequo animo fero, id mihi à divina providentia imponi agritudinis, quo contra hunc qualencunque Virum, (de quo Deus ipse judicabit exactius)

exactius, qui Theologi prætextu specioso se exornat, mibi longius
 in arenam procedendum sit, ut parte saltem aliquâ interiora e-
 jus animi aperiam ac detegam. Sed facile ignoscere veri probiq;
 Theologi, quibus ipsa integritas cordi est, si extra sacrum ordinem
 cum hoc Viro, veluti privato, agam, ac titulo interim quacunque
 gaudere eum sinam; dum propriam animi integritatem mei pro-
 bare, & ab injuria Religionem vindicare instituam. Interea
 mirabor sane, nisi aliquando indignè ferat inclita illa Acad-
 emia, ejusdemque Ephori, insanastales sui Theologici Doctoris
 artes atque instituta, ac in rem ipsam, quam exercet, accuratius
 inquirat. Gravissima profecto scandala ac in Religionem offer-
 dicula, piis animis intoleranda, è suo cerebro sibi fingit, à nullo
 forte unquam antehac excogitata: ex quibus porrò detestandos
 needit pro suo arbitrio consequentias, igne sane ac quovis crucia-
 tu dignissimas, quibus haud parùm Tyrorum animos teneriores,
 veluti fermento quodam tacite inebriat, sub specie Religionis;
 dum interim opinionibus hæreticis, è suo cerebro confictis ac pro-
 gnatis, ne speciem quidem sanioris rationis reponere deprehen-
 ditur. Utque tandem ars tegatur arte, inquinamenta sua talia
 in alios referre, ac pias conscientias suspicionum horrendarum a-
 gmine involvere laborat: nec ita tamen, satis patule incedens,
 erubescit: At erubescit interim citare ejus, contra quem insur-
 gere videri vult, vel ipsa verba vel loca: veritus omnino, ne colla-
 tione factâ fides ejus minus proba nimis clarè innotescat. Hæc
 tine Theologiam veram spirare sunt credenda? aut vel hilum
 Christianæ charitatis in se continere? Quod si pietatis vel pro-
 bitatis ulla aliqua scintilla in pectore illius superesset, an non
 invito, atque alieno penitus ab offendiculis in fide christiana, à
 quibus sele ipse met Antagonista noster alienum fingit, tandem
 aliquando parceret? Imprimis cùm jam ali quoties per fidem
 meam ac Religionem publicè sanctissimè professus fuerim, nun-
 quam animum vel cogitationes meas subiisse talia, qualia affin-
 gere nobis ille male feriatus homo nondum cessat. Evidem asse-
 verant

veranti quippiam sāb fide Religionis suæ vel Iu'ao etiam Turca & Ethnicus habere fidem solet: At hic qui Christiani præ se gerit speciem, ne quidem Christiano, eandem Reformatam Religionem profiten̄, ac Religionem suam sancte prætendenti, fidem adhibere optat, ut à fama saucianda saltē tesseret. Nisi forte nondum satis controversiarum in Theologia esse credat, quin nova sibi singant somnia Antis̄lites, quæ suis ratiocinationibus evertere aggrediantur. Aut si quid forte sequius per somnum sit à me unquam proditum, à quo me toto animo religiosè sum testatus alienum, tur non tandem ipsa mea verba promuntur, si quidem nullus meliori explicationi locus esse debet? cur non aperte mecum agit Adversarius, si quidem nihil quod humanum sit, vel nihil cogitanti sequius, sit condonandum? si & in crimen atque hæresin sit imputanda qualibet non omnibus fortasse æquè clara dictio, quin imm̄ manifesta sat̄is at detorta per injuriam iniqui Adversarii, proleta & relab eo, qui meliorem explicationem, ac probationem orthodoxi in Religione animi haud: quaquam renuit; qui & aperte dudum ipse met anathema pronunciavit, quicquid contra orthodoxam Religionem serio probatum possit judicari. In lucem ergo tandem putius procedat, qui ex occulto hactenus ferire marvult, ac tela toxicō infecta jaculari in improvidum; aut desinat in posterum laceffere. Apologia tandem nostra, si nolit acquiescere, arripiatur atque revocetur ad examen: & ex ipsis nostris scriptis illa nostra mens probetur, quam nobis olim suis Casuum Positionibus affinxit, quam nondum cessat suis Disputationibus urgere. Vel certè hæc calumnia merebitur vocari, quod eadem à quibus absolvendum nos judicio pronunciarvit Theologica facultas, coram qua Religionis causa compromiseramus nobis affingantur iterum, (nisi turpi ineptâq; aliquâ oris aquæq; tandem se exerceat, Theologo indignâ:) vel certè nos convincat ipsâ veritate est necesse. Sed hic hærebit illi aqua in perpetuum. Quin cesseret ergo tandem famam sauciarē proximi, ac falsiloquium evomere in conscientiam, quam ipse

melioris nota non ignorat; quam ipse met non ignorare coram Fa-
 cult. Theol. professas est, cum tandem, si in rebus exitum speratum
 non inveniens, non nisi ignorantiam vel imprudentiam fortassis
 aliquam instituit culpare. Egregium verò facinus, ac sane di-
 gnum Theologico conatu, si pro arbitrio proprio sententias ini-
 quas pīs animis affingat, suppresso quidem nomine alterius,
 dum contra Deusingum se rem moliri, tum ipse per se tum per
 alios Clientes suos, passim ante gloriat, ac omne studium suum,
 theologicum, si Deo placet, in hunc scopum dirigit, ut impetu
 directo mea scripta impetat, quæ tamen pro arbitrio ad sua vota
 pessime detorquet, & in sensum alienum vertit, contra sat clara
 & expressa nostra verba. Itane verò rerum verè theologicarum
 inops est habendus theologico prætextu circumiectus ille histrio,
 ut non inveniat dicendi aliquam materiam, nisi ad Philosophi
 effata se convertat? Indignus ergo sane, qui tam nobilem in
 celeberrima Academia Spartam obeat, quam suo dolo pessime
 conspurcat, ac nimis vilem reddit propriâ inertiam. Vel an Reli-
 gionis nostræ veritatem atque robur ad Philosophi cuiusvis do-
 gma examinanda credit? An forte vacillante hic aut illic
 aliquo Philosopho, vacillare protinus Theologiam? Quid est,
 quæso, si non hoc est, Normam Theologiæ Philosophiam
 constituere? Quid est, si non hoc est, calumniandi ansam ex-
 hibere Adversariis? Ut non omnino hic inanis sit Meissnerus, in
 Proœm. Phil. Sobr. p. 5. & 17. quando inquit, Reformatos
 (nostro nimirum huic similes, qui hanc quidem parte titulo inani-
 se extollunt,) tribuere Philosophiæ Magisterium in Theo-
 logiam. Erraverit fortassis alicubi Philosophus, lapsus fit in
 suis meditationibus, id quod humanum est in Philosophicis com-
 misserit; stat tamen interim immota veritas Religionis Ortho-
 doxæ, unicā autoritate divine paginæ suffulta: Extra quam-
 si ullibi Theologus expatietur, Theologi personam exxit; &
 si Theologus videri velit nihilominus, revera Histrio-
 nem agit, & mimicum vel momicum Theologum. Insignis verò
 gloriæ

gloria in nobilem illam Academiam redundabit, si per complures annos porr̄ ibidem, (non nisi per ineptas consequentias, ex Philosophicis quibusdam nullo jure haustas, quales etium ex ipsis Theologicis Religioni nostrae infinitas penè Adversarii quād plurimi affingere conantur,) controversia Philosophica, eisdem à contentioso humine ex aliis Gymnasiis traductæ, ab eodem rebus Theologicis immisceantur! Insignis fortè hic Theologia splendor erit, si novâ hac contentionum fertilitate ipsa inclaretur cor am Adversariis! qui id in decus credo, reputabunt nostro Viro, quod ita strenuè, quod tantà animi acerbitate, quā penè horridus apparet, in Collegam, in Fratrem, eādem Religione Salvatori religatum, aciem contentionum instruat, arreptâ vel ex rebus philosophicis occasione pro Theologia. Quād verò id decorum judicabunt, sic planè nobis iners esse Scripturarum robur, ut tandem consequentiis futilibus pugnandum sit, pro re Theogiam nostram attinente. Sed pudet certè omnem ignominiam referre pluribus, quam Religioni orthodoxæ, Theologorum ordini, Professio ni Theologicae, illustri Academiae, ac famæ tandem propriæ, inuertit nimium festinus, vehemens, & inconsultus, ac supra modum præceps actus propriis affectibus Theologus: Eam sanè præstat in privatum redundare ac remitti, ac famam interim insonitis liberari ab injuria; quād præter jus & aquum publicis ordinibus, ac rebus sacro-sanctis, adhærescere vel imputari. Plura e quidem de artibus ac machinationibus sat improbis iniuste in me Adversarii mei, tum per literas aliorum, tum alia ratione mihi innotuere, que impræsentiarum non attingo: Mox saltem, ed dirigam conatus, ut ea que materiam nostram spectant, quam jucundis & amicis aliquot Objectionibus Responsionibusque ad examen revocavimus, expediam; quo fine dabo Resputationes Cavillationum, quas effudit olim Adversarius, sub specioso titulo Disput. Theologico-Philosophicæ, de Anima, Spiritu, &c Corpore: Sed hæc levi tantum S P O N G I A E attackuleviter perstringam, sedisque diluam: deteroque inquinamento rem i-

psam omnibus veritatis amantibus Viris , p̄iisque æquitatib⁹ Promotoribus , examinandam exhibebo. Deinde porrò singula e-
jus scommata , quæ in Disputationibus illius de Creatione , anti-
quis Casuum Positionibus cohærent , adeoque in nos diriguntur
iterum , examinabo ordine. S P O N G I A E verò nomine inscribe-
tur subjungenda veritatis inquisitio , quod non nisi pro liberanda
fama nostra ac Religione , & abstergenda alterius spurcitie , im-
merito in nostram integritatem eructata , adornanda sit: in eum
autem finem aspersâ aceti guttulâ subinde erit opus , quâ inqui-
namenti crassities attenuetur atq; incidatur , horridusque fætor
mitigetur. Dum verò ea , quæ sunt inter nos privatim exercitiū
causâ agitata , publici juris facere instituo , sic ea accipi ab aliis
exopto , ut nolim mihi tribui in arduo negotio quicquam præter
veritatis studium: si que fortassis perfectam rei ipsius veritatem ,
vel omnino claram atque absolutam expositionem , non attige-
rim , id unicè in votis est , ut ab utroque nostrum ex æquo aliqua
occasio oblata habeatur , in ipsam veritatem inquirendi plenius ;
& admotâ saltem aliquâ à nobis face , ansam hanc arripiant
acumina subtiliora , ex tenebris in lucem planè ac perfecte eru-
endâ ea etiam quæ hactenus videri poterunt in nobili hac mate-
ria abstrusiora. Fortè graviores insuper , non tibi modo sed &
aliis , in re sat ardua difficultates supereffe videbuntur , quām
quæ sat commodè per nostra queant expediri : Iis ego propriam
relinquam libertatem philosophicam ; & ne mortalium cuiquam
hīcse nostris præjudicatum videatur , ipse omnia , quæ sunt à no-
bis philosophicè d'ducta , certitudine exactâ hactenus carere , ul-
tro , veritatis inquirendæ causâ , præsupponam. Arbitrii ergo
aliorum esto illud omne , quod solidiori ratione doctioribus vide-
bitur carere. Id unum mihi satis erit , si , differendo philosophicè ,
Religioni orthodoxæ nulla offendicula disposuisse potero corda-
tioribus videri. Cæterum hoc te , Virorum humanissime & ami-
cissime , obnoxie etiam atque etiam rogatum volo , ne tuo in me
animo molestum sit , quod te obtundam meâ bac querelâ longiore.

Novi

Novi equidem tuos à negotiis alienis alienissimos affectus; novi
quam abhorreas ab omni πολυπεριμοσύνῃ: quæ sanè causa extitit,
cur hactenus vel per me ipsum id noluerim committere, ut
tibi plenius negotia nostra aperirem, ne quā ratione rebus nostris
te viderer velle immiscere. Nec impræsentiarum quidem te im-
misco: Cūm tamen maximam injuriam indignè ferens animus,
fidum queritat Amicum, in cuius sinum se effundat. At ipse
verò inter plurimos te commodū ex improviso obtulisti. Ani-
mum ergo saltē meum, candido quo soles pectore, & æquo erga
nos affectu suscipe: cætera, cūm nolis aliena tangere, ad eum re-
meare patere, & quo ad nos primordia fuere derivata. Ignomi-
nia quæ per Locos Communis ad Posteritatem transmitti
immerito cœpta est, publico molimine est tollenda ocyūs, ipsaque
conscientiæ integritas a sequioribus suspicionibus sarta ac inte-
merata pro virili est servanda. Scio quæ quorundam ante perlu-
stratas vel auditas nostras rationes de nostro instituto novo sint
futura præjudicia: At sanè, aliter sentire illi, si eadem nobis-
cum essent passi dudum, que identidem multoties à nimium tu-
multuoso homine experimur. Patientia supra modum laceffita
tandem furor fit: nos tamen interim non absque ratione quid in-
stituemus. Nondum pro meo jure agam contra Adversarium: li-
cet interim pungentioribus quandoque spinis opus sit. Eo enim
corio Noster circumiectus est, per quod non facile punctura culicis
percipiatur. Mallem ipse hac molestiâ supersedere, (novit Deus!)
sed justa facit indignatio versum. Vale, Virorum amicissime,
meque tuis in perpetuum annumerare perge. Hardervici III.
Cal. Aug. MDCXLV.

Plin. Nat. hist. lib. 8. cap. 15.

Tradunt in Pœonia feram, quæ Bonasus vocetur, equi-
nâ jubâ, cætera tauro similem, reddentem fumum in-
terdum & trium jugerum longitudine: cuius contactus
sequentes, ut ignis aliquis, amburat.

ANT.

ANTONII DEUSINGII

Med. ac Philos.

S P O N G I A

adversus quasdam

Cavillationes

ineptas,

Peculiari Disputatione Selectâ , à quodam Theologo-Philosophastro dudum publicè expositâs, alterâque deinceps editione reîteratas , ac tandem in Compendium contractas , Locisque Communibus Theologicis insertas ,

quibus

A N I M Æ H U M A N Æ
S U B S T A N T I A

inquinabatur.

A P P A R A T U S.

E Substantia Animæ Humanæ philosophicè jam ante differimus, quando simplicem quidem statuentes humanam Mentem , vel plures interim in uno homine animas vulgo dictas, vel plures unius Animæ humanæ partes, (quarum princeps mens illa immortalis ac separabilis κατ' εξοχὴν sola etiam Anima humana dicta,) ab invicem substantiâ diversas ostendimus. Neverò sententia illa, quam seniori Philosophiæ consentaneam demonstravimus, S. S. Theologiæ, cui omnis sapientia humana se subjecere necesse habet, contraria

G g

videa-

videatur, difficultates à Theologo quodam nobis aliquando motas enodabimus, ac diluemus argumenta illius, qui ex gemina saltem in homine anima conscientias impugnabat, ac hæresum latibula, anathemate proscribenda, prætendebat, ut est certè magis pronus ad damnandum, quam ex charitate vel ex æquitate judicandum.

2. Ac primum quidem, *non omnino contempnenda aut negligenda* inquit ille (supplemento adjecto ad Disp. de Fœdere Operum veteri,) *sequentia PRÆIUDICIA*: quorum alterum ex Gennadio, alterum ex Concilio Constantinopolitano IV. seu Oecumenico VIII. adductum, in hunc modum habet;

Gennadius.

Neque duas animas esse dicimus in uno homine, sicut Jacobus & alii Syrorum disputationes scribunt; Unam animalem, quam animetur corpus, & qua immixta sit sanguini; & alteram spiritualem, qua rationem ministret: Sed dicimus unam esse eandemque animam in homine, qua & corpus suâ sociate vivificet, & semetipsum suâ ratione disponat, habens in se libertatem arbitrii, ut in suâ substantia eligat cogitatione quod vult.

3. *Concilium Constantinopolitanum IV. quod habetur Oecumenicum VIII. Actione X. Can X. Edit.*

Binianæ, Tom. 3. par. 2. p. 896.

*Cum vetus novaque lex testamenti doceat, unicam homini ratione intelligentiaque pollenti esse animam, eandemque sententiam Patrum omnium, & Doctorum sanctorum Ecclesie doctrina firmiter sunt tamen qui diciten: duas homini esse animas. & quibusdam virtutis ratiocinatiunculis & epicherematis sectam stabiliant: Sancta hac & oecumenica Synodus hujus impietatis conditores cum tota se-
ctasua Anathemate damnat; exertoque voce dicit, Quicunq; post-
hac contraria senserit, Anathema esto.*

4. Evidem quòd ad Concilium hoc attinet, videtur ex cit. verbis, vel committi ignoratio Elenchi, vel non videntur illi, quos respicit Concilium simili ratione nobiscum duplēm in homine animam constituisse. Quippe ejusdem Edit. pag. 856. Col. 1. idem Canon talibus exhibetur verbis:

Apparet

Apparet quosdam id temporis in tantum impietatis veniente, ut hominē duas animas habere impudenter dogmatizarent. Tales igitur impietatis inventores, & similia sapientes, cùm vetus & novus testamentum, omnesq; Ecclesia Patres unam animam rationalem habere hominem afferent, sancta & universalis Synodus anathematizat.

Ex quibus innui videtur, vel duplarem in homine animam rationalem seu intelligentem à nonnullis assertam fuisse: quos certè nos ipsi quoque anathemate damnados censemus. Vel certè, fuerunt illi ex eorum grege, quos notat Scaliger Exerc. 307. s. 5. nimirum, qui plures animas, pluribus certis locis dispositas, dispeſcebant ab invicem (inter quos Platonem quoque recenset, at non nisi nimio verborum affectato rigore;) Reverā enim, si in uno hominē propriis sedibus seclusæ essent animæ ab invicem, nec una respectu alterius vicem obtincret materię, intimè & essentia-liter eidem sociata, utique non verus homo, ut ille inquit, sed verus Geryon, veraque chimæra existeret, aut si quid aliud trinum triplexve ab Aſonio animadversum est: ac effet ita homo unum quid, quasi cumulus partibus coagmentatis. Huc respexit Fort. Licetus lib. 3. de ort. anim. hum. cap. 12. pag. 428. Ubi (ſacro- 6. ſanctam etiam appellans Synodum prædictam) Non propterea, (quod statuat sensitivam ac vegetativam animam rationali in hominē sub ordinatas,) Non propterea, inquit, plures animas uno in homine ponimus, ut ii, quos ſacrosancta Synodus Constantinopolitana anathematizat: illi namque, ut apparet ex verbis Can. ponebant in homine duas animas in unam naturam non coēnentes; at nostres quidem ponimus partes essentiales ab invicem diverſas, verum dicimus eas coire in unam essentialiam humana anima. Quod idem quā ratione & à nobis dicatur, pleniū constat paſſim ex Dissert. de anima hum. ac ſpeciatim ex Diff. de union. anim. hum. cum corpore.

Quod si verò Antiqui illi, quos Constantinopolitana Synodus damnabat, eodem nobiscum ſenu aſſeruerint, duas vel etiam tres in hominē esse animas, tutò Concilii illius præjudicium temnimus ac rejicimus: utpote cùm minimè ſacrosanctum illud habeamus. Majoris quidem apud nos autoritatis foret in rebus Theologicis Concilium Constantinopolitanum I. haud tamen eodem loco cum Prophetis & Euangelistis ac Apostolis habendum, niſi quantum horum nititur autoritate, adeoq; pro fundamento habet i-

psam *liberius* Scripturā: de illo verò Concil. Constant. IV. quod Oecumenicum VIII. fuit, quod nobis in præsentia objicitur, exer-tā voce pronunciamus, fuisse illud superstitionis ac Idololatri-cum, eosque qui autoritatem ejus urgent in omnibus, idolorum cultores asserimus, ac dignos eosdem anathemate profitemur.

8. Quippe eādem actione X. Can. 3. citatā pag. 896. ejusdem edit. Binianæ, Concilium idem ita censet.

Sacram Domini nostri Iesu Christi effigiem, eādem quā sancta Evangelia veneratione calendam statuimus. Quemadmodum enim per syllabas ex Evangelio pronunciatas salutem consequuntur o-mnes, ita per imagines arte coloribusque pictas & expressas, docti juxta ac indocti, ex objecta re utilitatem capiunt. Quacunque enim in syllabis oratio, hac in coloribus pictura docet & representat. Ergo quicunque Christi Salvatoris imaginem non adorat, is in secundo Christi adventu non videat ipsum faciem. Eādem ratione inteme-rata genericis illius effigiem, sanctorumque Angelorum, quemad-modum illos sacrarum literarum pagina describunt, ac Divorum omnium, veneramur & adoramus. Qui aliter sentiunt, Anathema sunto.

Idem Concilium typo pretiosæ crucis adorationem decernit, p. 855. col. 1. Et his qui sumunt divina scriptura dicta, qua sunt adversus idola, contra imagines, anathema dicit p. 854. col. 2. & p. 894.

9. col. 1. At ne quid verò *Patrum omnium & Doctorum sanctorum Ecclesia doctrina*, quam Concilium prætendit, contra duplicem animam præjudicij inferre videatur, haud plus autoritatis vel fi-dei exinde tribuendum est eidem Concilio, quam quando simi-liter majorum exemplo idololatriam confirmare nititur A&E. VIII. p 894.

Quoniam pars est, inquiunt, ut Majorum nostrorum decreta in-violata custodiamus, statuimus, ut imagines Domini nostri Iesu Christi, semperque Virginis & genericis Dei, Divorumque omni-um, ab omni aeternitate Deo gratorum, quemadmodum in univer-sa retro Ecclesia consuetum fuit, ita in posterum semper colantur.

10. Egregia ergo, si Deo placet, ea citati Conciliis autoritas! egregi-um *Prajudicium*, quo nostra anathemate damnetur sententia de sensitiva anima subordinata rationali! nisi potius suspecta ha-benda sit Religio Viri, aut culpanda ejus imprudentia, qui Con-cilio

cilio huic contra nos autoritatem tribuit, idemque in *Præjudicium* obtrudit. Profectò non sine ratione dixit alicubi, ni fallor, Beza. Quatuor Conciliis cœcumenicis adfuisse Præsidem Spiritum S. reliquis verò Diabolum. Quòd si in iis, quæ ex ipso veritatis fonte, ex Scriptura S. inquam, peti possunt ac debent, erravit Concilium; quid ni in iis damnandis potuit errare, quæ si forte nullà Scripturæ demonstratione subnixa esse credenda sunt, certè nullà Scripturæ autoritate poterunt refelli. Unicam quippe 11. in homine rationalem animam asserimus, quæ tamen non immediate conjuncta sit materiæ primæ, sed materialibus facultatibus instructum corpus obtineat, adeoque sensitivam subordinatam sibi habeat, suoque subditam imperio, quæ ipsa materiam ita disponat, ut conveniens fiat animæ rationalis domicilium, ut ex tali corpore & ipsa rationali anima unus per se homo exurgeat & esse queat.

Quòd verò ad *Gennadium* attinet, hunc equidem non novimus, 12. nisi ex citatione aliorum, quare nec Religionem ejus orthodoxam præ charitate Christiana in dubium vocare volumus, aut simili ratione eundem rejicere, quâ Concilium Constantinopolitanum. Hoc tamen interim asserimus, pluris nobis in re planè philosophica, (in iis enim quæ Theologiam ullibi attinent, haud dissentimus ab orthodoxyia Religionis,) Aristotelis, Platonis ac aliorum Principum Philosophorum, haberi autoritatem, quam vel Gennadii, vel alterius alicujus Massiliensis Episcopi, aut Episcopatum vel Primatum potius affectantis Theologi. Gennadii verò sententiam moderatiorem laudamus, nec dissensum in rephilosophica ægrè ferimus. Quamvis nec fortasse longius à nobis abest ipse Gennadius: Nec enim ipsi quoque ita duas in homine animas inesse dicimus, ut unâ illâ, animali dictâ, animeatur corpus, eaque sanguini immixta sit credenda; nec alteram spiritualem solam rationem ministare volumus: sed reverâ cum Gennadio asserimus, unam esse eandemque animam in homine, quæ & corpus suâ societate verè vivificet, & semetipsum suâ ratione disponat, &c. Certè ex Scriptura S. didicimus, tum demum 14. factum esse hominem in animam viventem, cùm sufflavisset Deus in faciem ejus spiraculum vitæ, adeoque unam rationalem animam verè demum universum hominem vivificare. At interim

- tenendum illud est, sensu differre plurimum, animam in corpore esse ab ipsa mente distinctam, ac eandem animam esse viventem, seu viventis animalis principium & causam existere. Namq; ut Theatr. Nat. Univ. part. 2. disp. 6. § 20. exposui: *Vivere non tantum animam includit, sed perfectam promptitudinem insuper ad functiones anima convenientes exercendas: quod ipsum docet Arist. lib. 2. de anim. cap. 2. t. 13. ubi id vivere dici ait, cuiusnum horum inest, sc. intellectus, sensus, motus localis ac status, motus secundum nutritionem & accretionem & decretionem: Nutritionem autem, accretionem, & decretionem in plantis quidem solam existere; at animal per sensum primo esse inquit, t. 15.* Cùm igitur in corpore humano, absque anima rationali spectato, nulla promptitudo sit ad sensuum, tum internorum, tum externorum, functiones exercendas, multo minus ad localem perficiendum motum, ut ut vivere quidem dici queat tale corpus (si quidem vita dicatur nutritio, accretio, & decretio, quæ per id ipsum fit quod vivere dicitur, 2. de an. t. 3. à quibus in Scriptura non ipsum vivere sed virere seu vires cetera dependet,) animalis certè vivere vitam, statui nullo modo potest, nisi quando à præsenti anima rationali illa subordinata sensitiva, quasi per se iners ac sopita, con-
16. citatur ac impellitur ad animales operationes exercendas. Ut adèò ab una rationali anima totum corpus animale vivificari reçè dici queat, cuius rationalis animæ illa sensitiva instrumentum est: sine rationali autem anima, si in se spectetur corpus hominis, ut ut sensitivæ instructum, secundum S. Scripturæ phrasin, quâ nec plantæ vivere dicuntur, non nisi virens appellari potest.
17. *Quippe, ut cit. loco exposuimus, subordinata illa sensitiva anima imperium animæ rationalis adventura ad animales functiones exercendas ita determinatè exspectat, ut inepta prorsus sit per se sola, omniq; promptitudine ad sensum motumque localem destitutur.* Atque illud est quod inquit Trismegistus: *Anima sine mente, neque quid dicere, neque quid facere potest. Sæpe enim evolat mens ex anima, & in illa hora neque cernit anima, neque audit, &c.*
18. Hic verò futile omnino est, ac planè ineptum, quod quis ex sensitiva anima, subordinata rationali, Thneto-Psychitas arguat, (quos recenset Damascenus in *Hæreticorum Catalogo*,) qui ho-
- mirum

minum animas pecudum animis similes inducerent; atque eos unā cū corporibus dicerent interire. Contrarium sanè potius ex tradita sententia consequitur. Cū enim animæ humanæ partem, quam mentem vel rationalem animam vocamus, constituimus independentem à materia, tum quoad existentiam, tum quoad operationes, infinito utique intervallo penè rationales animas, seu quibushomines constituimur, à brutorum animis distinguimus: Et, cū cætera homo cum brutis communia habeat, solum certè hominem credimus cum Gennadio de Eccles. Dogm. habere animam substantivam, que exuta corpore vivit, & sensus suos atque ingenua vivaciter tenet: non cum corpore moritur, sicut Aratus (vel Arabes, si ita lubet,) aut Epicurea vanitas afferunt. Certè hoc asserimus constanter, nisi pars animæ humanæ totâ 19. substanciali distincta tradatur, ab ea quâ sensus & motus exercetur proximè, quâ reliquæ exercentur materiales operationes, evitari non posse illam Thneto Psychitarum hæresin, nec immortalitatem rationalis animæ satis solidè posse defendi: ut adeò illa hypothesis, de animis duabus damnata & anathemate proscripta à Concilio Constantinopolitano IV. quod habetur Oecumenicum VIII. Actione X. Can. X. (si modò cum hypothesi nostra conveniat,) non modò tolerabilis censenda sit; sed omnino tuenda anima immortalitati oportuna, ac in Philosophia necessaria. Esse 20. autera hanc sententiam in Theologia adiaphoram, ex eo satis liquere videtur, quòd vel is ipse qui præclarus ac primarius in sua Academia Theologus audire cupit, & conscientiæ causâ quidvis agere, ac fidelem animarum gerere curam, dum nobis se opponit, suo sensu frui illos jubeat, quibus nobiscum hypothesis, seu conclusio potius, de animis duabus per se tolerabilis, quin tuenda anima immortalitati oportuna videtur. Certè in eo quod anathemate 21. damnatum est à Conciliis, si quidem justè damnatum est, Christianum hominem suo sensu frui concedere ultro, Christiani hominis non est, multò autem minùs boni Theologi, & animarum Pastoris. Nos tutiùs censemus Theologo, statuere, esse unam in uno homine animam rationalem; eamque populo Dei inculcare immortalem, & vel perpetuâ beatitudine donandam, vel perpetuâ pœnâ & cruciatus æternis afficiendam, prout se homo gesserit in hac vita, prout vel bene vixerit vel male: At verò, an 22. eadem

- eadem sensitivâ quoque & vegetativâ virtute prædicta sit , an verò facultates ex ab alia substantia , ad corporis seu materiæ dispositionem attinente, promanent, inquirere aut determinare , haud esse Theologicum statuimus ; sed Philosophis id esse relinquendum, nisi in rebus frivilis & inutilibus, quoad salutem, se torquere libeat Theologis, ut loquitur Calvinus lib. 1. Inst. cap. 15. § 6. nisi ab eodem temeritatis argui non vereantur dere obscura in quamcunque partem definientes , sine claris & evidenteribus Scripturæ testimoniis. *De ipsis animæ facultatibus subtilius differere, inquit idem cit. loc. Philosophis permitto : nobis ad adficandam pietatem*
- 23.** *simplex definitio sufficiet. Quod verò illa de pluribus Animabus opinio nullâ Scripturæ demonstratione subnixa credatur , id si vel verum sit, vim sanè urgentem non nisi apud eos obtinebit , quibus non est satis haud contra Scripturam philosophari, nisi etiam haud extra eandem quicquam asseratur: At verò nobis, qui, ut nefas judicamus contra Scripturam quippiam asserere aut tueri, ita extra eandem, ubi intellecui humano campus est apertus, liberè philosophari gloriosum ducimus. (quamvis & vestigia interim Antiquitatis obseruemus,) id argumentum admodum inartificiale est. Profectò , qui nihil prorato habendum censet , nisi, quod Scripturæ S. demonstratione sit subnixum , is non modò Philosophiam universam cum Theologia miscet ac confundit ; sed ne artifici quidem ulli in sua arte fidem adhibebit: moxque talis Historicosac Chronologos coget , ne quid extra Scripturam narrent; quin & textores tandem radium vibrare secundùm normam Scripturæ jubebit. Ne dicam admodum ineptum hunc loquendi modum esse , cum ex S. Scriptura demonstrationes haud*
- 25.** *petendæ sint. Adea quæ Scriptura tradit, Fide opus est , atque ea quidem sola sufficit, vel reluctante omni humana ratione : at extra Scripturam demonstrationi locus est , ubi rationem in auxilium vocamus, ubi in vigore est Scientia. Multa tandem ipsi Sensus quoque vera docuerunt, dubia Antiquis , aut etiam incognita, quin ex traditione falsa: quæ tamen S. Scriptura non demonstrat. Antipodes Scriptura ignorabat; & qui extra Scripturam olim eos inculcabat , hæreseos damnatus est. At nunc rideamus omnes Pontificis damnantis ignorantiam , ac nimis futilem temeritatem. Scriptura Circum-Joviales stellas non demonstrat: quis*
- verò

verò adeò vesanus est, qui, dum Planetas circa Jovem tradimus, hīc fidem neget sensibus; vel ad Scripturam S. provocans hīc damnnet conscientias? Quis ex Scriptura eruet præter Lunam Mercurium quoque ac Venerem à Sole mutuari lumen; at quis Theologorum hīc Astronomos hæreos incusat? Quòd si verò sensus extra Scripturam liceat acuere, quid nīquè rationem? Theologia certè ad peculiares disciplinas per se non descendit: Illa nempe in altissimo fastigio constituta, vulgares ratiocinationes supereminet; Ea quæ ratione nostrâ comprehendimus, quæ item explorata sensibus, credere, non fidei est; sed Philosophiæ, & persuasionis. Multa in Theologia sunt verissima, quæ neç ratione probari, nec sensu confirmari possunt. Ea non alia de causa fide tenemus, nisi quod rationi sint impossibilia. Hīc Satanam, hīc rationem temnimus rebellem; ac judicium proprium in captivitatem abducentes, omnia uno illo paradoxo Tertulliani Consilio expedimus: *Certum est, quia impossibile est. Non tamen interim quæ possibilia sunt, quæ ratione comprehendimus, quæ nostris sensibus palpamus, neganda sunt idcirco, quod dici nequeant impossibilia; non ideo neganda, inquam, quòd citra fidem sunt, quòd extra Scripturam, dum huic modò non repugnant. Quin potius, in hac rerum naturalium compage, ut non nemo ait, Theologica quædam legere est, non illa quidem literis majusculis, sed stenographiâ quadam, brevibusque characteribus expressa, quæ in tenebrosa scientiæ abyssô prudentoribus pro Lucerna esse possunt, usque dum ad magnum illud Scripturæ lumen pertingant. Nonnulla sanè eorum, quæ ex Naturæ lumine eruuntur, pro machinis & scalis esse possunt, ad Theologiæ muros arcesque altissimas ascendendas, si qui eo iudicio uti valent, quo ad unicum apicem sibi in Theologia præfixum colliment, nec meritis rationibus in avia se abduci patiuntur; si qui ratiocinationibus suis ex ipsa Theologia modum præfigere, fidemque servare norunt. Sed forte ex Scriptura ipsa dari possunt testimonia, quæ sententiam nostram de duabus humanæ animæ partibus contrariis, adeoque tota substantia diversis, mente sc. ac sensitiva anima, probabiliter saltem firmare videantur, cùm nulla interim, quæ contrarium confirmant ex Scriptura dati in adversum queunt. Quid enim obstat, quòd minus illa loca,*

quæ mysticum sensum habent in Scriptura, aperte tamen interim significant id ipsum quod videntur verba innuere? Velut ille qui est ad Rom. 7. 22. 23. Ubi Condelector inquit Apostolus, *legi Dei secundum interiorum hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mea, et captivum me reddentem in lege peccati, quae est in membris meis.*

33. Evidem, quamvis non ignorem, nec dubitem, per interiorum hominem ipsamque mentem hoc loco non intelligi mentem qualis illa à nativitate in nobis inest, sed qualis est per Spiritum Dei renovata, adeoque hominem regenitum intelligi; veluti per membra vel carnem homo irregenitus intelligendus est: quid tamen interim verat, quod minus duæ partes in homine, seu facultates animæ contrariae indigitentur ac distinguantur, quarum ea quæ mens dicitur, quæque interior homo appellatur, regeneretur per se ac primariò, altera quæ caro passim dicitur, quæque membrorum nomine indigitatur, ob unionem cum priori regenerari statuatur, quatenus nempe parti per se regenitæ facilius ac promptius morem gerit. Quippe, ut per sui partem præcipuam, rationalem animam, homo totus rationis particeps evadit, dum facultati quoque inferiori ratio conmunicatur; ita per regenerationem partis ejusdem totus homo fit regenitus, sanctificantis Spiritus opere per mentem ipsam ob communionem in corporis item membra, ac materiales facultates, influentes seu, velut appetitus sensitivus, si in se spectetur, non deliberat, sed ex necessitate quadam agit, ut in brutis; at in homine vero, ubi rationi subest, liberè censetur agere, quia per communionem particeps fit rationis: ita certè *animalis homo*, seu exterior, qui *caro* appellatur, quem *animal humanum* dicimus, per se regenerationis capax non est; sed ejus particeps evadit, ob communionem & unionem cum homine interiori, sive mente. Certè Piscator ad hunc locum, *Ego simplex & verum puto, inquit, ut propriæ intelligentur membra corporis: tanquam in quibus peccatum suæ vires exerit: dominantur enim in iis cupiditates sensitivæ animæ.*

Mentem, inquit porro, oponit membris, & mentem vocat quem superiore versu interiorum hominem dixit: videlicet mentem à spiritu Dei renovatam: cui nempe intenti primariò regeneratione discernitur. Hæc vero mens, quatenus spectatur ut regenita, spiritus dicitur ad Gal. 5. vers. 16. 17. partique irregenitæ carni opponitur,

34. genitæ facilius ac promptius morem gerit. Quippe, ut per sui partem præcipuam, rationalem animam, homo totus rationis particeps evadit, dum facultati quoque inferiori ratio conmunicatur; ita per regenerationem partis ejusdem totus homo fit regenitus, sanctificantis Spiritus opere per mentem ipsam ob communionem in corporis item membra, ac materiales facultates, influentes seu, velut appetitus sensitivus, si in se spectetur, non deliberat, sed ex necessitate quadam agit, ut in brutis; at in homine vero, ubi rationi subest, liberè censetur agere, quia per communionem particeps fit rationis: ita certè *animalis homo*, seu exterior, qui *caro* appellatur, quem *animal humanum* dicimus, per se regenerationis capax non est; sed ejus particeps evadit, ob communionem & unionem cum homine interiori, sive mente. Certè Piscator ad hunc locum, *Ego simplex & verum puto, inquit, ut propriæ intelligentur membra corporis: tanquam in quibus peccatum suæ vires exerit: dominantur enim in iis cupiditates sensitivæ animæ.*

Mentem, inquit porro, oponit membris, & mentem vocat quem superiore versu interiorum hominem dixit: videlicet mentem à spiritu Dei renovatam: cui nempe intenti primariò regeneratione discernitur. Hæc vero mens, quatenus spectatur ut regenita, spiritus dicitur ad Gal. 5. vers. 16. 17. partique irregenitæ carni opponitur,

tur, utpote quæ immorigera reddit a vera ratione, totum hominem à tramite virtutis ac pietatis secum abripit; ut ad cùm totus homo verè *carnalis* evadat, veluti à parte rationali totus *rationalis*. Inter hanc utramque partem perpetua intercedit pugna, etiam in regenitatem, ut cum Apostolo non faciamus bonum quod volumus; sed malum, quod nolumus, hoc agamus, Rom. 7. 19. Hæc eadem mens regenita *spiritualis homo* dicitur, ac per mentem homo integer regenitus vocatur, ut 1. Cor 2. v. 14. 15. cui opponitur *animalis homo*, utpote qui neglecta mente, aut eadem in obsequium redacta, sensibus & appetitu sensitivo regitur. Ut verò etiam ex- tra regenerationem pars utraque spectatur, mens quidem à functione sua τὸν σταύρων cogitationum appellatione indigitatur; altera verò τὸς οὐρανοῖς carnis appellationem sibi servat, ad Ephes. 2. vers. 3. Nec verò & *Spiritus & caro*, quæ dicuntur in Scriptura, simpliciter solummodo regenitum ab irgenito discernunt; sed in uno eodem que homine revera partes ab invicem diversas indicant sat manifestè, velut in ipso quoque Salvatore nostro, ubi nulla locum habuit regeneratio, *Spiritus (νοῦς) quidem promptus* erat, sed *caro infirma*, Marc. 14. 38. pro qua carne Matth. 26. 38. Φυχὴ anima indigitatur, quæ undique tristis fuit usque ad mortem: quam interim promptior *Spiritus* sublevabat, ut ita verè agonia Christi ad utramque partem referenda sit. Hæc nempe illa pars erat in Salvatore nostro, in quo affectus ac τελείωσις inerant, ut ita naturæ nostræ planè similis esset, excepto peccato: hæc pars in Salvatore nostro quandoque ἡ ταπάχθη concubata est, cùm mens ipsa interim, utpote quæ simplicissima existit, turbabo motu agitari non potuerit. Hasce verò duas in homine partes spectasse D. Apostolum, 1. ad Theff. 5. v. 23. & ad Hebr. 4. v. 12. quando τὸν φυχὴν τὸ πνεῦμα *Spiritum, & Animam*, appellat, si statuamus, quid absurdum, quæso, inde inferetur? quid ab orthodoxia religionis alienum? Nulli certè offendiculo fuit Clariss. D. Pontanus, p. 41. m. Philosophiæ olim in hoc nostro Gymnasio Professor, ac Praedecessor meus, quando Disp. de *Anima*, probl. 1. postquam Aristotelem quandoque καὶ ἡ ξοχῆ in homine aliud genus animæ agnoscere, ac τὸν sive mentem appellare, testatus esset, subiungit: *Quomodo S.S. litera, præsertim Paulus, ab Anima excellentius quid, Spiritum nimirum, videtur intelligere, cùm physicis seu animaliis*

hominem spirituali opponat, & optet *T*heffalonieensibus ut spiritus eorum & anima & corpus conserventur sine reprehensione in adventum Domini: Et David Psalm. 51. non animam tantum, sed & Spiritum intra se renovari petat. Similiter ratione de interiori homine, quem vocat Apost. & corpore seu carne, quæ exterior homo dicitur, disserit Hieronymus, citante Petro Mosellano ad A Gell. lib. 12. cap. 5. qui tamen Hieronymus distinctionem interim regenitiam irregeniti hominis nec ignorat nec contemnit.

A B S T E R S I O S O R D I U M

cujusdam

Disputationis Selectæ

Philosophico Theologicæ,

De

A N I M A , S P I R I T U ,
& C O R P O R E .

Contactus, I.

pparatum præmisimus ad Corollaria præpostula ordinatum: quibus pro suo more Theologo-Philosophaster *Prajudicia* suæ causæ comparari necessarium duxit, dum sat fano iudicio, vel ratione satis solidâ, sibi ipsi visus est carere. At toto cavillationum agmine tandem interfuit, ac peculiaris Disputationis, Selectarum XV. (quæ *Philosophico-Theologica* inscribitur,) rō uerō seu contraversam questionem facit: *An Scriptura nominans tria illa, Spiritum, animam, & corpus, quoque naturaliter uni corpori humano vindicet animas saltem duas realiter distinctas, unam rationalem, hominis propriam, que propriè dicatur πνεῦμα Spiritus; alteram sensitivam, homini cum brutis communem, que propriè dicatur*

*ταῦτα τοῦ ἀνατομῆς οὐχὶ ἀνάτομοι; Αντὶ νέοντος θεολογίας, & σαντορί, καὶ τῆς Σcri-
pturæ subiectis, Philosophia, consentanea sit sententia recepta, quæ
asseritur unicuique corpori unicat tantum anima rationalis, que e-
minenter complectitur, & suā unione naturali cum corpore orga-
nico aprè disposito efficit vitam hominis & vegetativam, & sensiti-
vam, & rationalem?*

Equidem, si solutum modò de texta ipso, ac sensu locorum Scripturæ solitus foret Theologus, *controversiam illam Questionem* eidem soli & ventilandam & solvendam cum Theologis relinqueremus, utpote, qui in re ipsa, quæ ad orthodoxiam religionis spectat, ne latum quidem unquam ab eodem declinamus: Sed cum hanc quidem speciosam quæstionem in fronte Disputationis, proponat, dum interim in Spartam nostram Philosophicam se ingredit, ut longè iniquissimo instituto tum nobis pessima hæresium iniquinamenta immerito asperget, non tam ex predicta locorum Scripturæ interpretatione, quam ex eo quod in homine à mente quid distinctum, at eidem subordinatum asseruimus; Theologis quidem ipsam interpretationem relinquentes, aut nostram interpretationem eorum meliori iudicio submittentes, pro nostra fama & religione stabimus, & latibula saltem hæresium, quæ per consequencias ineptas ex nostris Philosophicis singularexcutiemus atque evertemus. Quod antequam aggrediamur, nonnulla in statu Quæstionis, quem proponit Adversarius, enucleanda sunt.

Quo sensu in uno homine *duæ animæ realiter distinctæ inesse* dicantur, ex nostris de Animæ Humanæ Dissertationibus pañsim fatis liquet: At quo sensu queratur, an *euõnē; naturaliter* eidem illæ in istis, admodum obscurum est: quæ quidem difficultas à solo Adversario injecta, in controversiam unquam à nobis adducta non est. Certè, dum geminam in uno homine animam constitui-
mus, nihil miraculosi hīc concipimus, seu nihil præter ordinem naturæ ab initio à Deo constitutum: hoc ergo sensu *naturaliter* tam homini constitutionem adesse affirmamus, utpote quæ exa-
ctè essentiam hominis, ut homo est, exprimat. Quod si verò na-
turaliter dicatur, habitu respectu ad naturam, prout ea definitur
2. phys. à qua subjectum physicæ scientiæ *corpus naturale* appellatur, *naturaliter* uni homini inesse duas animas negamus: cùm
Hh 3 ipfa

- CONT. I.** ipsa rationalis anima natura non sit, ut antehac docuimus, nec è potentia materiae educatur, sed ab ipso Deo creetur; hinc nec contemplatio rationalis animæ, in se spectatæ, ad Physicam propriè pertinent, sed potius ad Pneumatologiam referenda est.
5. Quòd verò ad illam distinctionem attinet, ab Adversario quasi ex nostra mente expositam, quâ ψεὶ & πνῆ anima & spiritus discernuntur haud satis nostræ menti ea quadrat. Quippe Theatr. Nat. Univ. part. 2. Disp. §. § 16. dixi, cùm anima in Sacris quandoque sanguis dicatur, eam ubique vocabulo Νῆφις Nephæ appellari, quod Græcis φυχὴ vertitur, quod & Hebreis & Arabibus propria facultatem vitalem, (qua viventium propria est, non simili-
ter ut vegetatrix facultas videntibus communis,) seu potissimum e-
6. jus functionem, qua respiratione exercetur, significat, &c. Adeoque hanc genuinam esse ac propriam τὸ Nephæ vel τὸ φυχῆς significationem asserui ibid. Disp. 6. § 19. non quòd ignorarem variis id vocabulum accipi significationibus, ut Dissert. 1. de Anim. Hum. est expositum. Ipsam verò essentialē animam, seu formam, tum animantium tum vegetabilium vocabulo πνῆ Ruahh denotari, in-
7. quiebam cit. disp. 5. § 16. Falsum ergo est, quod quasi ex nostra sententia refert Adversarius, animam rationalem, hominis propriam, propriè dicit πνῆ πνεῦμα Spiritum, cùm plantarum etiam & brutorum animantium animabus ac formis essentialibus id vocabuli, vel ex nostra confessione, tribuatur; Interim tamen ubi in uno eodemque homine inter τὸ φυχὴν & τὸ πνεῦμα, animam & spiritum, distinctione fit, illic per animam quidem propriè intelligi eam, quæ homini cum brutis communis est, materiae sc. implicitam, ad quam facultas vitalis pertineat, itemque sensus & motus; per spiritum verò ipsam mentem seu animam rationalem, innuimus Theat. Nat. univ. part. 2. disp. 7. § 71. Atque ita certè quamvis indifferenter quandoque & Anima & Spiritus sumantur pro essentia in nobis immortali, quæ nobilior nostri pars est; omnino tamen, dum simul junguntur hac nomina, significatione inter se dif-
9. ferre, autor ac testis est Calvin. Inst. lib. 1. cap. 15. § 2. Sed sententiam tum verè nostram, tum falsò nobis affectam, respuens Adversarius, aliam, cui ipse subscribat, subjungit: quarens, An verò Theologia, & saniori, quæ se Scripturis subjicit, Philosophia, consentanea sit sententia recepta, quâ asseritur unicuique corpori unica

unica tantum anima rationalis, &c. Quod nos affirmamus, inquit, & confirmamus adhibito Scripturarum testimonio. Rectius hic e- quidem, quam alibi, ad ipsa Scripturæ testimonia respicere vide- tur, sine quibus manifestis quid asserere, aut definire in utramvis partem, Theologus erubescit. At quâ ratione præstet id quod pollicetur, propediem videbimus. Sana equidem Philosophia 10.

Scripturæ testimoniis haud refragatur; sed nec ut Philosophica sit disputatio, quæ Philosophico-Theologica inscribitur, satis est Scri- pturæ testimoniis sententiam firmiter, (quamvis illud satis sit pra veritate,) hoc enim merè Theologicum dicendum est: sed si Theo- logix titulo Theologus non acquiescat, sed ex inscriptione Dispu- tationum audire cupiat Philosophus, in alienam Spartam sat in- tempestivè se immittens, ratione quoque Philosophicâ sententia corroboranda est, nisi suas Philosophia à Theologia distinctas partes obtinere nullas credatur. Sic verò solus dominabitur The- ologus, ac Hierarchiam novam eriget, sacerdotali in Papatu non absimilem, dum à Scriptura S. Philosophos arcendos urget.

Quâ eleganter autem, quâmque solidè Theologus Philoso- 11. phum se præstet ex progressu itidem patebit. Quâ verò interim audaciâ, vel quâ temeritaté, sententiam receptam appellat, quæ ex- pulsâ sensitivâ animâ magis illi placet, (quasi nova sit à nobis prodata,) mirabitur fortè aliquis, vel jè vulgo etiam, qui senten- tiā à nobis exhibitam, in universa Antiquitate, ad hæc tempora usque nostra, apud nobilissimos Philosophos fuisse receptissi- mam, ex iis quæ jam antè exposuimus, didicerit: ac fortasse ri- debit, cùm ex hac ipsa Disputatione inanem Philosophastrum se metipsum Adversarius noster comprobaverit. Non ita temerè 12. fingendæ sunt hypotheses, nec sine ratione Prajudicia sunt exci- tanda. Haud tamen interim dum uni homini duas sâlem animas tribuimus, à sententia Adversarii, si eam rectè ipse Adversarius intelligat, recedimus; sed nobis omnino placet sententia recepta, quâ affertur unicuique corpora (humano) unicâ tantum anima rationalis, que eminenter complectitur, & suâ unione naturali cum corpore organico aptè disposito efficit vitam hominis, & vegetati- vam, & sensitivam, & rationalem. Omnes enī facultates, quæ 13. cuncte universo corpori humano insunt, rationali animæ subor- dinatae sunt, ut antè exposuimus, hæc principatum ipsa tenet, ad hanc

- hanc omnis administratio pertinet , quamvis per administras facultates exerceatur. Hoc solùm est, quod non admittimus, corpus illud cui naturaliter unita est ipsa rationalis anima; *organicum esse*, & *aptè dispositum*, alià ratione quàm per sensitivam animam subordinatam rationali, cùm sine hac ne quidem verè corpus hu-
 manum , vel corpus sensitivum, dici queat. Huic autem corpori humano ita adornato, haudquaquam duas animas tribuimus rea-
 liter distinctas; sed unam tantùm rationalem, hominis propriam,
 quam mentem appellamus. Sed Gordios tandem nodos propius
 lustremus.

Contactus II.

- E**xcutienda initio heresium latibula , inquit , & olim & hodie quæsita in ista de duabus saltem animabus opinione, ut illarum rejectione (spabilio inter Orthodoxos hic dissentientes consensu necessario), libera sit disquisito, quid hic hereticis nos largiri cogat Scriptura in Anthropologia Christiana: quâ non cogente, nihil illis largiendum contra receptam sententiam. Hem! novi quid audire videor. Itane verò, bone vir , hæresium latibula quæsita sunt & o-
 2. lim & hodie in ista de duabus saltem animabus opinione? Certè admodum vereor ut hæc hypothesis sat vera sit. Seponamus, quælo, aliquantis per Præjudicia, ac videamus mox, an potiori ne-
 cessitate hæreses, quas Adversarius notabit, ex opinione de dua-
 bus animabus eliciantur , quàm ex unius animæ cum corpore
 unione à malitiosis hominibus eadem necesse queant. Interea ve-
 rò impia & execrandæ illæ hæreses, quarum mentionem mox injiciet, non excutiantur modò, sed & rejiciantur , damnentur ; ac præsupponatur satis per se firmus ac stabilis inter Orthodoxos hic dissentientes consensu necessarius, quem non Philosophia, sed uni-
 ca S. Scripturæ veritas appertissima satis superque stabilitum red-
 dit: qui futilibus concertatiunculis extra Scripturam quæsitis à Theologo, fortassis facile luxari posset in eorum animis , qui sa-
 crâ fide haud satis munitas habent cogitationes , nec interim talibus Philosophico-Theologicis satis solidè ad salutem possenteru-
 diri. Liberrima esto disquisito, quid Hereticis largiri nos cogat Scriptura in Anthropologia Christiana. At interim à Theologo Theo-
 logica

C O N T . II.

logica excutiantur, ad normam S. Scripturæ expendantur singula,
la, extra quam sapere ignominiosum ac periculosum est Theo-
logo, contra quam sapere ipsi etiam Philosopho est impium. *Eā*
non cogente, nihil sane largiendum Hæreticis, (quā Theologis
ac sacrorum mysteriorum interpretibus, ea quæ Religionem at-
tentent urgentibus,) *contra receptam sententiam*, quin potius con-
tra sententiam divinitus inspiratam, ac manifesta S. Scripturæ
autoritate munitam. At interim in meritis Philosophicis, nimi-
rum iis quæ Scriptura non attingit, Hæreticorum opinione ad
S. Scripturæ normam velle expendere, perquam ineptum est ac
temerarium. Nunquid Ethnicorum quoq; admittimus philoso-
phemata, eaque in Academiis passim inculcamus, à quibus vel
latum unguem recedere multis sanctissima religio videtur, qui
malunt alieno judicio sapare quām suo; quæ tamen pleraque nul-
lā Scripturæ autoritate confirmantur, in quæ multò minus Phi-
losophos divina pagina cogit. Pulchra equidem ratio subtiliori
acumine elata, quā levī negotio ex difficultatibus quām plurimis
in Philosophia nos expediamus. Nimirum, strenuè negandum
quidvis, ubi non cogit S. Scriptura; nulli cedendum rationi, dum
hæc ipsa non impellit: *Extra Scripturam* ne ipfis quidem sensibus
habenda fides est. A corde originem nervorum diduxit olim A-
ristoteles; à cerebro postmodùm Galenus: In neutrius sententi-
am nos cogit S. Scriptura: rejiciamus ergo utramque, aut Gale-
no saltem nou credamus, cui sanè, non cogente Scripturā nihil
largiendum est contra receptam sententiam. Circulationem
quandam sanguinis posuit recentior ætas, Antiquis incognitam:
Huic variis rationibus magno molimine celeberrimi viri se op-
ponunt. Qui quidem omnes nostro Adversario magno conata
magnas nugas agere creduntur. Quippe litem ipselongè minori
molestiâ dirimet. Non cogente S. Scripturā, inquiet, nihil lar-
giendum Novatoribus, contra receptam sententiam. Rejicien-
da ergo, vel concedenda saltem non est, illa circulatio. Sed nec
cogit S. Scriptura in contrarium. Et hīc *ἰνίχει* ergo tutius.
Cum Scepticis nimirum inquiamus passim, hoc unicum nos sci-
re, quod extra Scripturam nihil, vel corum quæ humanam Sa-
pientiam attineant, sciamus. Sola Jureconsulto, Medico, Philo-
sopho, quin & Architecto ac Mechanico cuivis, Militi item, Du-

- CONT. II.** ci, Imperatori, sola, inquam, omnibus in sua arte sufficiat divina pagina: hanc qui ignorat, nostrum in omnibus consulat Theologum. Sed latibula hæresium excutiamus tandem. *Quaestrum*, inquit, *initio latibulum hæresios, arrepto loco, i. Thess. 5. 23. Arabicis Thnetopsychitis, ad subvertendam anima humana immortalitatem; que nobis conjectura est, ex collatione Theologiae novorum ex Socini Schola. Thnetopsychitarum cum opinionibus à Gennadio Massiliensi damnatis in Ecl. Dogm. à cap. 13. usque 21. Est autem hoc. Mortuos annihilaris; Corpus evanescere; Spiritum redire ad eum qui dederit ipsum: Animam nec voluptatem sentire nec dolorem, Anonymus tractatu Belgice edito aº 1631. Spiritum autem, inquit, qui ad Deum reddit minimè intelligent Spiritualem & immortalē substantiam, suo intellectu & voluntate pollentem; sed tantum divina particulam aura, que nullam habeat extra Deum in se aut per se subsistentiam. Idem Anonymus & Volkelius de vera Relig. lib. 3. cap. 11. Breviter, Negant esse ex ipsa creatione in homine agnoscendum quidquam immortalis vitæ: Socinus Epist. 9. ad Volkelum V. pag. 489. Mirum profectò, nisi hic tacite probare videatur, id quod vult dampnate videri, insignis obscuritatis Magister: *qua nobis conjectura est*, inquit, relativo, ut verisimile est, respiciente id quod proximè præcessit, sc. immortalitatem anime. Nempe hæresin illam non esse hæresin contendit, & quam subvertiebant penitus Arabes Thnetopsychitæ, humanæ animæ immortalitatem, ea Adversario nostro tantum conjectura est.*
10. Sed & fortè illis Arabibus immortalitas animæ non nisi conjectura fuit: quippe ut non nemo exponit, *Animas humanas unâ cum corporibus interire statuebant*, die autem novissimo resurrecturas: *Non quod animam planè mortalem esse senserint*, aut si id esset; (quod fidè solâ non Philosophia posse redargui nonnulli perperam existimant,) & si utrumque sepulchrum unâ introiret, eam tamen, sicut & corpus, resuscitandam esse. (quam Arabum sententiam vide apud Euseb. lib. 6. c. 36. an. 249.) Hæc omnino videtur opinio esse Adversarii nostri; qui ideo nos hæresios radarguere aliquando conatus est, quod animam pronuncaveramus substantiam in suo genere completam ac perfectam, & ratione propria sua subsistentia absolutam, qua tamen sit determinata ad corpoream substantiam, & ad unam cum eadem subsistente.

tiam. Nempe procul dubio pro rato habuit illud novorum ex **CONT. II.**
 Socini Schola Thnetopsychitarum, quod citat, *Spiritum qui ad Deum reddit, esse divinæ particulam aura, &c.* Saltem vetero involvit ac dormire sentit animas ad diem ultimum : quam suam sententiam non obscurè prodit thesi ultima, (de qua in progressu,) quando ita organicam inculcat rationalem animam, ut non modò animales operationes per organa corporea exercere contendat; sed ipsas etiam rationales. Ut adeò sublato corpore necessere sit ab omni saltem operatione penitus humanam animam quiescere, si non credatur ea prorsum interire. Vel, an forte **12.** conjectura est Philosopho-Theologo nostro, latibulum hæresios quæsitum esse in ista de duabus saltem animabus opinione, arrepto loco, i. Thess. 5. 23. ubi inter *Spiritum & Animam* manifesta sit distinctio. Age, obscuritati hanc lucem ergo præbeamus. At cui tamen, quæso, hæc conjectura unius viri, minùs in nos **x-** qui, talis videbitur, ut exinde certum præjudicium jam antè constitui debuerit, sc. *heresium latibula & olim & hodie quæsita esse in ista de duabus saltem animabus opinione.* Quod antè ut verissi- **13.**
 mum asseverabat, de eo nunc dubitate incipit, non nisi conjecturâ agitatus. Parùm abest, quin mox quadret in eundem, quod vulgo dici solet, quod in sequentibus mendacis ac fraudulenti hominis proprium ipse facit, modo ait, modo negat. Quâ verò ratio ne tandem, quæso, hæc conjectura nostro homini oboriri potuit? Ex collatione, inquit, *Theologia novorum ex Socini Scholæ Thnetopsychitarum cum opinionibus à Gennadio Massiliensi damnatis, &c.* quæ hæc est: *Mortuos annihilari, corpus evanescere, Spiritum redire ad eum qui dederit ipsum.* &c. Hei quâm solida **14.**
 ratio? quâm profunda subtilis cerebri cogitatio! Novi isti Thnetopsychitæ inter spiritum & animam distinguentes, animam statuunt nec voluntatem sentire nec dolorem, spiritum divinæ esse particulam aura, quæ nullam habeat extra Deum in se aut per se subsistentiam. Breviter, Negant esse ex ipsa creatione in homine agnoscendum quidquam immortalis vita. Ergo opinio de duabus animabus in homine damnanda est; ergo inter spiritum & animam in homine non est distinguendum. Nempe hinc latibulum hæreseos inventum est, quæ nostro quidem viro conjectura est. Quasi verò similiter, ii etiam, qui unam homini animam ratio- **15.**
 nalem

- CONT. II.** malem tribuunt, at eam interim brutorum animabus similem pronunciant, ac una cum corpore mortalem, in ipsa illa unica anima, quam statuunt, latibulum turpissimæ ejusmodi hæreseos invenisse dicendi sint. Eâdem certè ratione, eâdem conjecturæ soliditate latibulum hæresios, quâ Dei infinitudo negatur, inventum quis existimabit ac arreptum ex eo, quòd quis Deum esse credat. Negabit ergo noster *esse Deum*, ne prædicta illa hæresis latibulum inveniat; ne quis hunc unicum Creatorem rerum omnium, ne eundem gubernatorem neget; ne cum Stoïcis à Mundi anima eundem non distinguat; ne Trinunum dubitet.
16. Negabit credo noster *Spiritum Deitatis*, ne Apollinaris illa hæresis latibulum inveniat, quâ hunc pro anima fuisse Salvatori nostro contendit. Negabit porrò naturam Christi vel humanam vel divinam, ne latibulum inveniat Nestoriana hæresis, quæ in uno Christo duas asserebat personas. Deum esse factum hominem negabit, ne forte vel infinitudo Dei sit neganda, vel humana natura divinitati juncta ubique præsens statuenda sit. Negabit æternam Dei prædestinationem, ne hinc hæresios latibulum.
17. exurgat, quâ Deus peccatorum autor statuatur. Pessimo profecto consilio ob consequentias periculosas, inepto futiloque nexu cohærentes, negatur absque ratione ipsa thesis, quæ vel vera est, vel saltem vero similis, quæ ratione solidâ non potest everti. Darri Antipodes olim negatum est, & ejus sententiæ propugnatores hæreseos damnati, ne ita sit constituendus alter Mundus, adeoq; unus Christus non sit Servator utrobique. Sed ipsum quidem Antecedens omnibus jam notum est: impietate ergo maximè se involvebant olim ii, qui exinde tales consequentias ne stebant.
18. Multorum eidem religio sic facilè in Atheismum verteretur, aut viri pii passim haberentur athei, si ex consequentiis, ineptâ ratione adductis, de fide ipsa sentiendum foret. Si ex Mundi quadam Anima neganda foret necessariò divina providentia, quot non viri pii, certè quibus conscientiæ & orthodoxiæ integritate neutiquam prælucet noster Adversarius, Epicurei damnarentur, qui cum Platone atq; universaliter Hermeticorum turba,
19. aliisque etiam sine controversia Orthodoxyis in religione, Mundo animam designant. Reftius eidem meo judicio enervantur consequentiæ, absurdum quid & impium suadentes, dum non sunt.

funt solidæ, dum adhuc dubia habetur, ac fortè vera est hy- CONT. II.

pothesis; quàm, si vel ratione solidâ, vel certâ experientiâ firma-
ri contingat aliquando id quod habebatur dubium, eâdem si-
mul operâ sit admittendum, ex confessione propria, id quod cer-
to certius est impium, quòd ineptâ ratiocinatione est per solas
consequentias illatum. Periculum sanè, ac publicâ censurâ 20.

Synodorum dignum institutum est, quo nonnulli, qui præalii
videri volunt, rationis suę decempedâ immensos religionis nostrę
campos metiri instituunt, qui ex nonnullis Philosophicis mox
Theologica per consequentias absurdas evertere conantur. Qua-
si rationis humanae trutinâ Religionis nostræ pondera immensa
exploranda sint: quasi non Theologia multò magis quàm Philo-
sophia habeat impeditos quosdam nodos, quibus fidem nostram
non rarò implicamus, ac impeditam facimus, dum eosdem no-
strâ ratione explicare studemus: quasi non satis Controversiarum
in Theologia sit, nisi ex Philosophia ipse numerus earum augea-
tur, per consequentias, tenuiori quàm per filum araneum nexus
cohærentes, quas vel sola aura quædam tenuis discutiat. Hi quo- 21.
que controversiam in Theologia movent, an corpus & anima
in homine uniantur in unam hypostasin? idque negare audent,
ne etiam naturalis hypostasis in Salvatore nostro ex natura divi-
na & humana concedenda sit. Bone Deus! quo non temeritas
pertingit perspicacium id genus hominum, qui mox singulos ho-
mines personas negabunt, ne tres in una essentia divina personæ 22.
fint negandæ. Egregium, si Deo placet, Theologiæ emolumen-
tum præstant tales, haud interim levissimâ eruditioñis opinione
Viri, quibus divinitus inspirata Scriptura, ejusdemque autoritas,
haud satis soliditatis habere creditur, quibus haud satis proprio
robore suffulta habetur S. S. Theologia, nisi ex Philosophia
quoque ipsa stramineas eidem columnas passim contexant, etiam
ad illud fastigium erectas, quòd nulla Philosophia assurgit. Tales.
hic noster meditatur passim, dum extra Scripturam Theologiæ
suum robur querit, hoc est, dum ipsum robur Theologiæ de-
struit, dum ineptissimis consequentiis, absque omniratione ex
fanoribus Philosophematis eliciti, fundamenta Theologiæ sub- 23.
verti posse persuadet. Itane verò lubrica nostra Religio est, que
solidius in Scriptura fundamentum non inveniat, quàm ut

- consequentiis , ipso vento levioribus , ex Philosophia diductis , nutare credatur? Itane vilis nostrō Théologo Scriptura sacra , ut immortalitatem rationalis animæ non satis tueri credatur ; nisi
 24. nulla consequentia ex Philosophicis à perverso ingenio queat erui , quæ destruere eandem videatur. Quām verò solidā tandem illa consequentia cordatoribus videbitur! Rationalis spiritus in homine præest anima sensitivæ. Ergo mortui annihilantur; corpus evanescit ; Spiritus redit ad eum qui dedit ipsum , ut sit divina particula aura , quæ nullam habeat extra Deum in se aut per se subsistentiam , &c. Quām solidè , (bone Deus !) immortalitatē animæ hāc cavillatione , extra Scripturas quæsitā , tuebimur! Quām pulchre rationalis ille spiritus in homine suam in se ac per se subsistentiam servabit , ex eo solo quòd non agnoscat animam subordinatam! Nempe illud monstrum sensitiva anima tollendum est : quā verò tandem ratione? ne spiritus ipse evanescat , aut in originem suam , Deum ipsum , revertatur : nullā servatā propriā in se ac per se subsistentiā. Vereor profectò ne nimis curiosa judicetur à prudentioribus hæc nostri Adversarii solertia ; ac indefessa pro Orthodoxa religionis , quācunque etiam arte servanda , sollicitudo ac cura ; digna , meo quidem judicio , ut aut Pentagruelis Bibliothecæ dicetur , aut cum Tartareto de modo Cacandi in unum volumen compingatur. Evidem anathemate damnados censemus ac pronunciamus eos omnes , qui cum Socino Epist. ad Volkelium V. p. 489. negant esse ex ipsa creatione in homine agnoscendum quidquam immortalis vita : non tam quòd ipsamet Philosophia id negare vetet ; (vid. diss. nostr. de Immortalitate Anim. hum.) quām quòd S.S. Theologia contrarium sentire jubeat : quæ quidem sola piis animis sufficeret , si vel Philosophia nihil hīc assequeretur. Meritò ergo Orthodoxi contrarium unanimiter μιχθύοις affirman: non quòd ita suadeat Philosophia , quæ nec ipsa quidem refragatur ; sed quòd Theologia hīc μιχθύοις parendum sit , quamvis vel humana ratio , in se spectata , reclamaret. Cūm verò orthodoxi μιχθύοις contrarium affirman , haudquaquam unus omnium intellectus , seu una eademque rationalis anima constituenda est ; sed consentire omnes μιχθύοις censendi sunt , quòd in singulis non reluetur rationi
 28. cogitatio , dum fidei seratio submittit. Sic ergo sancta fide immortalitatem

CONT. III.

mortalitatem rationalis animæ tuemur, quam item ex naturæ lumine jam antè demonstravimus, cui sensitiva anima subordinata neutiquam adversa est, sed tuenda potius est per quam opportuna; quam vel negatâ sensitivâ animâ Hæretici eodem jure non admitterent, quo nunc assertâ sensitivâ eam negant. Non ergo in hoc ipso theologicè hallucinatus est Parkerus (quamvis forte alibi vel heterodoxus vel hæreticus habendus sit, quod discerne-re non esse meum scio, qui religionem viri nescio, nec perlustrâ ejus scripta,) quod hic ceteris liberalior, pronunciat, non omnino ineptè philosophatos Veteres, qui tria in homine constituebant, in mentem, animam, & corpus, quorum duo posteriora mortalia esse affirmabant: hoc autem eâ lege largiri refert Adversarius, ut non spiritus, seu superior rationalis anima, in auram divinam, ut ejus particula, redeat; sed hac sit anima inferioris ab aliis cum corpore morientis mors, ut sicut in terram corpus, sic in sublunarem animam, seu auram mundanam illa abeat: juxta illud Prudentii, *Hu-mus excipit arida corpus; Anima rapit aura liquorem.* Quid ergo, quæso, in hac sententia, de anima, spiritu & corpore, per se absurdum inest, si hæc non tollat aut negat rationalis animæ immortalitatem? Aut, si hactenus rejecta est ab Adversario sententia ea, quod credebatur immortalitatem animæ evertere, hanc si jam constet propriâ Hæreticorum confessione, non evertere, cur non tutò relinquenda est, donec alio argumento magis solidi rejiciatur? An vero, ne quam cum Hæreticis communem habeamus in negotio quocunque sententiam, repudianda illa erit sine ratione? jam propè erit, credo, ut vel negandum Deum clamet Adversarius, ne hic sententiam communem (Deum esse) tucamus cum Hæreticis quam plurimis. Averte Deus impias id genus Cavillationes!

Contactus III.

Porrè conjectura mobis est, subjungit sat infelix Conjectator, ^{10.} quæ situm in illa de duabus animabns hypothesi latibulum hæresi Apollinaris, quæ assarcuit Christo fuisse pro anima rationali Spiritum Deitatis: Hanc quoque foviisse Monopsychitas & Monotheletas, atque sic argumentatos: Quemadmodum in nobis tria illæ, ^{corpus,}

- CONT. III.** *corpus, & anima sensitiva, ac spiritus rationalis, coalescunt in unam naturam; sic tria illa Spiritum Deitatis, Animam sensitivam, & corpus, coaluisse in unam naturam Christi. Bone Deus! quām crassa subtilis ingenii hæc quoque conjectura est! quā tamē certum antē præjudicium effecit noster Adversarius, sc. heresium latibula & olim & hodie quaesita esse in ista de duabus ani-*
- 2.** *mabus opinione. Profectò Hæretico vix magis pius est, qui ita absque omni ratione, contra omnem rationem, contra conscientiam, meliores sententias detorquet in hæreses, & ex conjecturis per quam frivolis & absurdissimis certissimas hypotheses obtrudit, ut impietatis damnet innocentes conscientias. Mirari profectò satis non potui ingenium, & indolem imprimis, Adversarii mei, cùm hanc subtilissimam, quin futilissimam potius, conjecturam primū cogitatione perlustravi, quæ manifesta contradictione se involvit. Evidem ipsa sensitiva anima per se natura quædam est, quæ cum variis naturis sibi subordinatis v. g. carnis, ossis, nervi, venæ, &c. naturam unam animalem constituit; ac ipsa rationalis anima natura rectè dicitur latiori significatu: at interim, ubi utraque hæc natura conjuncta est, nimirum in homine non nisi unicam naturam dicimus humanam, quæ nempe ex animali natura, per se subordinata rationali animæ, ipsaque rationali anima conflata est: vel, si lubet, (ne logomachiis veritatem involvamus,) quæ est ipsa rationalis anima, subordinatas sibi reliquas naturas & intime materiæ implicitas continens, ac principatu suo veluti absorbens, ut ex omnibus unus per se homo constituantur. Quod si verò, secundūm conjecturam Adversarii, Hæreticorum ea fuerit opinio, *Spiritem Deitatis, animam sensitivam, & corpus, coaluisse in unam naturam Christi,* quā, quæso, ratione hæc una Christi natura verè quin imò sine contradictione una dici potuit, cùm sensitiva anima non sit per se subordinata Spiritui Deitatis? An non eadem ratione, eadem soliditate, unicam in Christo naturam quis pronunciaret, ex corpore, rationali anima, & essence divina, si nempe præter corpus strictè dictum, & rationalem animam, in homine nihil agnoscendum sit? aut quare hæc naturæ duæ differtuntur in uno Christo, humana & divina, nisi quod rationalis anima, quam cum naturis sibi subditis unitam corpori, naturam dicimus humanam, non*

non sit subordinata essentiæ divinæ , sed eidem juncta supernaturali modo in unam eandemque subsistentiam. Nimirum, in eo mysterium copulæ divinitatis cum humanitate non inest , quod duæ diversæ naturæ sint, non subordinatæ , natura divina & humana; sed quod duæ non subordinatæ , quin potius essentiæ ratione diversissimæ Naturæ in unam candemq; personam sint coniunctæ. Qui ergo in uno Christo præter corpus, atque Spiritum Deitatis seu naturam divinam , sensitivam insuper animam constitueret , is utique haudquaquam unam uni Christo tribueret naturam, sed duas naturas reipsâ distinctas , nec ullo modo subordinatas. Absurdum ergo omnino, quod solâ conjecturâ, abs- 6. que ratione, contra rationem , infert Adversarius, Monophysitarum aliorumque Hæreticorum hæresin stabiliri eo fundamento, quod excogitavit Adversarius : nec enim in absurditate ea nimis palpabili, quæ subtilitate nimis crassâ contradictionem conjecturæ implicat, latibulum ea invenire potuit. Sed quid ni po- 7. tiori ratione conjectura nobis fiat , quæsitum in illa de unica rationali anima, negatâ sensitivâ, hypothesi, latibulum hæresi *Apollinaris* , qui asserebat Christo fuisse pro anima rationali *Spirituum Deitatis*: Hanc quoque fovisse *Monophysitas*, & *Monotheletas*, atque sic esse argumentatos: Quemadmodum in nobis duo illa corpus & anima rationalis coalescunt in unam naturam ; sic duo illa , corpus & Spiritum Deitatis coalusse in unam naturam Christi. An non hæc conjecturâ æquè atque illa prior, vel forte paulò magis probabilis ac certa videbitur. Non hic manifesta ta- 8. lis contradictione inest , qualis in priori conjectura Adversarii: Quemadmodum enim ex anima rationali , in se ac per se subsistentiam habente, separabili nimirum , & corpore, unitis, unica natura hominis exsurgit; ita fortassis Monophysitæ & Monotheletæ existimârunt, ex Deitatis spiritu, in se & per se subsistentiam habente , ac ipso Corpore, unicam in Christo naturam esse constitutam. Sed his μιγτοῖς contradicunt Orthodoxi: non aliâ ratio- 9. ne, quam quod iisdem contradicit S. Scriptura, unica illa Religionis ac fidei nostræ norma , quæ ab humana ratione nullam penitus inflectionem patitur. Sed num pluribus etiam hæresibus latibulum præstitisse videtur illud monstrum Naturæ sensitivæ animæ in homine?

Contactus IV.

1. **A**busi quoque sunt eadem hypothesi Manichei, inquit porrò, ad suam hæresin fulciendam: quā dictitabant à bono Deo efferationem animam bonam, à Diabolo corpus & animam sensitivam, malum fomitem mali & peccati. Unicum omnium entium autorem ac conditorem Deum Opt. Max. qui est ens entium, qui simplicissima essentia est, piè ac religiosè agnoscimus, non ex lumine Scripturæ modò, sed etiam ex lumine Naturæ: hunc veneramur pio animo, hunc autorem omnis boni credimus, scimus, pronunciamus; ab hoc impossibile esse malum fieri, quā malum est, ex ipso etiam naturæ lumine demonstramus: adeoque omnem malum fomitem mali & peccati à Diabolo esse, cum orthodoxis omnibus asserimus. Nec verò, si hīc substitissent Manichei, ab ullo potuissent criminis damnari aut impietatis: At meritò anathema illis dicimus, quòd *corpus & animam sensitivam à Diabolo esse* statuerint: Haud tamen ulla necessitas exinde resultat, quā homini sensitiva anima sit deneganda. Quæ enim inde ratio eruitur, quā illa evertatur? *Abusi sunt eā hypothesi Manichei*, inquit Adversarius; ergo ipsa hypothesis non admittenda est, rejicienda est, anathemate proscriptienda est. Egregia sanè consequentia: quā ipsum quoque corpus homini denegandum erit; nam & hac hypothesis similiter abusi sunt. Ergo sola rationalis anima pro homine habenda est, cuius ne quidem ipsum corpus instrumentum sit, sed humani cerebri figmentum,
3. ad hæresin stabiliendam. Ecce, quónam in absurdā devolvatur suo impetu inanis cavillatio. Quid ergo tandem? Tollatus, proscriptitur, anathemate damnetur abusus; at relinquatur usus. Optimarum etiam rerum abusus est, sanitatis, virium corporis, divitiarum, felicis ingenii, ipsius etiam Theologiaz: Ergo hæc damnanda omnia, ergo mox repudianda? Certe haud exiguis eruditiois abusus inest nostro Adversario, quo famam proximi meliorem, integrumque conscientiam confpurcare studet. Hunc abusum detestamur meritò, ac anathemate penè dignum pronunciamus; haud tamen ipsam eruditioñem spernimus aut damnamus: per se illa mala non est; sed utilissima omnino, ac summā 4. laude dignissima, si à moderatis ingeniis possideatur. Quā multi

multi sunt, qui hypothesi certissimâ , & in summum humanigen
eris bonum tendente, æternâ , inquam, Dei prædestinatione,
pessimum in modum abutuntur? An verò ob impietatem horum
ipsam etiam hypothesin negabimus, aut in dubium vocabimus?
Abusi quoque olim sunt Hæretici nonnulli ipsis fidei ac religio
nis nostræ dogmatis primarii , quæ tamen nemo pius ideo rej
cienda unquam judicaverit. Impius ille *Arrius Christus in Deum*, 5.
ipsumque Dei filium, unâ nobiscum fatebatur: hypothesin nim
rum admittebat , cui reluctari evidentia oracula non permitt
bant. At eâ hypothesi interim pessimè abusus est, dum Dei filium
esse conditum, ac initium habuisse, ut reliquas creaturas, incul
care non erubuit. Nec defuere similes deinde nebulones, ut Cal
vinus vocat, qui quidem S. S. Trinitatem fassí sunt, in qua Pater,
Filius, & Spiritus S. At hypothesi deinde rationem affixaerunt
impiam, intolerandam, nimirum, Patrem quidem , qui fons est
ac principium Deitatis, verè ac propriè unicum esse Deum; hunc
formando Filium & Spiritum, suam in eos Deitatem transfudis
se. Quid ergo in similibus agendum statuemus? Si noster quidem 6.
consulatur Adversarius , hypothesin tollendam pronunciabit,
ne quis deinceps eâ abutatur , ad suam hæresis fulciendam: Neg
abit ergo fortè Dei Filium, negabit Spiritum S. negabit ipsum
quoque Deum. Probum piusque, si Deo placet, consilium: quin
intoleranda potius impietas : cui nemo Orthodoxus non dixerit
Anathema. Sine piaculo sanè, ac suadente sanâ ratione, nec re
pugnante, sed invitante potius, divinâ paginâ, *sensuivam animam*
Subordinatam rationali asserimus: At huic sententiæ si quæ hæ
reticæ nerantur opiniones, ab hominibus profanis & impiis, im
pietati equidem cum omnibus Orthodoxis anathema dicimus.
At interim cum iis omnibus, quibus cordi est sobrietas, & qui fi
dei mensurâ contenti sunt , id quod utile est cognitu in Philoso
phicis, quòd non repugnat orthodoxæ religioni, hypotheses, in
quam, per se innoxias, haud ita temerè damnamus, nec perversâ
ratione easdem in suspiciones impietatis ineptiis nostris adduci
mus: Quas si vel omnes Orthodoxi rationibus haud satis solidis 8.
μηχανά damnarent, ac anathemate proscripterent, haud tamen
eâ ratione quicquam extorquerent Hæreticis, nec animos eorum
ad meliorem frugem admoverent. Aliâ nempe methodo hic

- opus est, ac ipso Dei verbo convincendi sunt, qui à vera religione aberrarunt. Hoc bifido gladio in intimam conscientiam penetrâmus; hoc ipso figmenta hominum rescindimus, ac verum à falso discernimus. Hac methodo impium Manichæorum errorem tollimus: ac naturali quidem lumini supernaturale lumen admoventes, à Deo Opt. Max. *corpus & animam sensitivam* tum' quoad fieri, tum quoad esse dependere agnoscamus ac profitemur: nec ignoramus interim à vitiato atq; inquinato semine hominem generari, quo sit ut in peccatis omnes nascamur ac concipiatur. Hoc sanè vitii, quā tale est, à Deo non dependet, ut autore, quod nec cum rationali anima à Deo condita infunditur; sed à Diabolo originem traxit, & ab humano desiderio, malo somite mali & peccati. Sed an quā ratione tandem hac potius hypothesi de sensitiva anima abusus Manichæi sunt, quām alterā abuti potuisse, quā ex rationali anima & corpore conflatus homo statuatur? Nonne æquè impium fuisset, si forte credidissent, à bono Deo esse rationalem animā bonam; à Diabolo corpus malum somitem malis & peccati? (nam & materiæ primæ, quam ingenitam existimârunt, ac Deo coæternam crediderunt, assignare luctam ausi sunt: ut videre est apud Nicephorum Hist. Eccl. lib. 6. cap. 31.) An vero similiter fuisset referenda in hypothesin hæc quoque *impie-
tas, cui nemo Orthodoxus non dixerit anathema?* Futilis sanè ac inepta refutatio Hæreticorum, à tali viro instituta, à quo meritò solidiora nostra Juventus non modò exspectabat, sed jure etiam meritóque poscebat. Cessent ergo frivolæ id genus cavillationes, quæ vel hypothesin quamcunq; sine ratione, ac præter rationem, sub specie heresios traduceret. Nempe paucis dicam id quod rem expediet: Si forte hypothesi per se veræ, ac omni per se impietate carenti, falsi quippiam, quin imò impii, affinxerunt Manichæi, id. quod falsum est rejiciatur, quod impium damnetur; quod autem verum est, aut saltem vero simillimum, quod extra Scripturam est, at interim Scripturæ non repugnat, id suæ veritati qualicumque permittatur, ne sacrosanctæ veritati divinæ paginae permisceatur quicquam, de quo queat dubitari. Quæ manifestis Scripturæ testimoniis refelli nequeunt, ea expendenda relinquuntur Philosophis, aut peculiaris disciplinæ Magistris. Sic sancta teœtaque servabitur autoritas Theologiarum; nec in utilibus contentio-

tentionibus exagitabitur Oceanus Philosophiae. Sed necdum ^{CONT. V.}
motus animi compescit Adversarius.

Contactus V.

Viderint interim, inquit, an non Manichaorum fermentum ^{1.}
sapientia de pluribus animabus, qui illam urgent cum Ti-
leno Syntagm. part. I. Disp. 30. th. 30. hac persuasione occupati,
Commode explicari luctam τῆς θεραπείας ^{2.} cum τῷ θυμῷ καὶ τῷ εἰσι-
πνήσκῳ, & incommoda gravissima vitari, quibus scilicet urgentur,
qui ab eadem & quidem simplici unius anima essentia facultates
tam dissidentes, & velut adversis frontibus concurrentes, derivant.
Age, videamus ergo quid obtrudat Adversarius, & dum ipse ur-
get, expendamus ejus ratiocinationes. Hem verò profunda sub- ^{2.}
tilitas, & arguta perspicacia! Mirum profectò, ni lyncei illi oculi
suā nimis intentā acie tandem hebetescant. Me quidem quod
attinet, hebetioris intellectus me agnosco, quam ut in hisce Tileni
verbis ullum ullius hæreseos fermentum queam invenire, vel
cogitatione assuequi. Haud tamen interim pro Tileno stare velim,
vel ex autoritate ejus suspicione ullâ sinistrâ contaminare meam
Religionem: quamvis & Tilenum & Crociū, quasi meæ sen-
tentiaz, de duabus in homine animabus, patronos, mihi sat fuca-
tum pectus Adversarii, cùm simularet amicitiam, aliquando
suggesserit, ne fortè, (quod addebat,) autoritate Theologorum
destitutus, essem offendiculo alicubi. Egregia sanè pietas, & in ^{3.}
cælum laudibus efferenda animi integritas, quâ mel in ore, fel in
corde. Judæ hoc osculum erat, quo noster hic amplectebatur a-
amicum, fratrem, cuius tantorum virorum autoritate tueretur
famam integratam; at quem interim tali specie quasi Hæretico-
rum fortè aliquo fermento imbutum orbi aliquando propinaret.
Sed mihi quidem Theologorum autoritate in re merè philoso-
phica non videbatur opus: præsertim verò nec eorum patroci-
nium amplecti lubuit, quorum ignorabam ipsem et Religionem:
nempe & tunc temporis, ex variis indieciis, de amici sua-
foris candore dubitabam. A sententia ergo hac ipsa Tileni, ut ^{4.}
candidè profitear, haudquam alienus sum; at interim Tile-
num non agnosco, nec quòd ille ita sentiat, sic sentio: omne ve-

CONI. V

7. rò Manichæorum fermentum damno ac rejicio , quod fortè re-
ctius è suo animo eructat Adversarius , quām ex opinione mea
Philosophica id eruit. Quid verò tandem rationum nobis mo-
5. vet? Non est natura humanae , inquit, ex suis principiis constitutioni
Harmonicae, sed corruptioni imputandū, quod dissideant, & adver-
sis frontibus concurrent *Anima* facultates seu affectus. Hic nihil
equidem desidero præter angustiar locutionis. Indoctum sane , ac
propemodū puerile est, certè minus Philosophicum , animæ
facultates , seu τὸν ἀρχαὶ τὸν ὑπότιμον τὸν ἐνθυμητὸν,
non nisi affectum nomine indigitare; vel affectus ipsos appellare
facultates. Non est pro factō, ut loquamur accuratiū , natura
humanae ex suis principiis (mente sc. ac sensitiva anima, quæ ma-
teria immersa est,) constitutioni harmonicae, sed corruptioni impu-
tandum, si dissideant, & adversis frontibus concurrent anima fa-
6. cultates , seu rationalis appetitus & irrationalis. At interim, quòd
dissidere queant facultates , id natura humanae ex suis principiis
constitutioni harmonicae imputandum est : nec enim una ea-
demque simplicissima substantia ita è diametro pugnantes facul-
tates potest obtinere, quòd jam antè in Dissert. de Anim. hum.
Substant. demonstravimus, ac in Disquisit. famil. illustravimus.
Nempe, ex prima hominis creatione ita natura humanae consti-
tutio harmonica se habet , ut imperio rationalis animæ sensitiva
pareret, nec illi reluctaretur: at per lapsum majestate deperditā,
quæ superior ac imperans illa pars hominis instructa erat à con-
ditore Deo, in Adamo primū, ac in postetis deinceps, inferior
7. illa ac subdita rebellis facta est. Hinc, velut bruta quoque ani-
mantia dominium humanum quodammodo respuunt, ac prin-
cipem sibi præstitutum penè non agnoscent ; ita in ipso etiam
homine id quod subiectum erat rationi, principatum hujus quasi
respuit, & per luctam superius evadens, dominium quandoque
in potiorem partem exercet: ut adeò diversæ partes, quæ ad har-
monicam hominis constitutionem antè conspirabant, in hoc
inferiori statu dissideant s̄pēnumerò , & adversis frontibus con-
current. (vid. quæ de hac re exposui Diss. de An. Hum. Orig. 3.)
8. Coroll. 2: § 14. & seq. usque ad 20.) Hoc dissidium verò si in u-
na eademque rationalis animæ essentia simplicissima habere lo-
cum posse credat Adversarius, rationes nostras antè datas Dissert.
de

de Hum. Anim. Subst. dissolvat necesse est, ac solidioribus suam opinionem rationibus confirmet. Certè uno eodemque tempore trahit invitam nova vis aliquidque *cupido*; Mens aliud suadet, non modò theoretico, sed verè etiam practico judicio. Hoc cùm in Ethniciis quoque eveniat, & in irregenitis conspiciatur, cum meliora vident, probantque hoc est, practico judicio intellectus verè amplectanda agnoscunt, at interim deteriora sequuntur: omnino certè verum est, quod addit Adversarius: *Non est miscenda cum natura illa ἀτατατια Lucta carnis & spiritus*, ut inquit Adversarius, que in regenitis notat *Spiritus sanctificantis actionem*, cum reactione seu recalcitratione naturæ peccatricis, tam in intelligentia & voluntate, quam in affectibus inferioribus: ut nec caro affectibus sine spiritu insit, nec spiritus intellectui & voluntati sine carne: donec certamen illud in nobis componat hujus vita terminus. Ignoratio nempe hæc Elenchi est: nec enim quicquam ea ad positam questionem inferunt, nec quicquā habent, quod non ipsi quoq; unā sentiamus: velut & quod sequitur longissimè à scopo aberrat, nec minùs interim ipsum quoq; *ἀπαιδιύτως* est propositum.

Contactus VI.

Nempe, *Consensus* porrò *Orthodoxus*, inquit, contra quoscunq; ^{I.} iste est: *Affimpisse Christum naturam humanam ὡλόνησον*, intercedente inter animam Christi rationalem & reliquam naturam humanam Unione Naturali; inter naturam autem humanam solidam & Divinam intercedere Unionem Hypostaticam seu Personalem, quā *Humana Divina facta est ἀνυψόσα*. Et sic naturaliter naturali unione Christus est factus Homo, per se, non per accidens, unus: Supernaturaliter autem, non naturali sed personali, duarum non plurium naturarum, unione, factus non per accidens, ^{ad} per se, unum quid, quod vocamus Personam θεοῦ θεων.

Consensi huic orthodoxo nostrum quoque suffragium subjun- ^{2.} gimus: addimusque, si quis aliter senserit anathema esto. At interim ignorantiam Adversarii notare hoc loco necesse habemus, quā absolute unionem naturalē, ab unione hypostatica seu personali distinguit, quasi, cùm quis unionem personalem dicit, naturalē unionem neget necessariō; aut cùm quis in homine inter rationalem animam & corpus sensitivum unionem naturalem statuit,

3. tuit, hominem personam esse debeat negare. Omnis certè *unio personalis* est *unio naturalis*, si solam unicamque unionem personalem ex natura divina & humana, in Salvatore nostro, excipias: ac tantundem discriminis inter unionem naturalem ac personalem intercedit, quantum inter suppositum & suppositum rationale. Hanc verò Adversarii ignorantiam in Apol. ad Art. 1. pluribus notavimus: quæ denuò luculentissimè ac ridiculè admodum se prodit thesi sequenti, quām mox videbimus. Hoc tamen interim prætermittendum non est, vel non satis consentire orthodoxo consensui, vel non satis accurate dici, quod habet Adversarius, quando inter *animam Christi rationalem* & *reliquam naturam humanam* distinguit: Quod enim in Christo homine *præter rationalem animam reliquum* est, non est *natura humana* sed *corpus humanum*: nisi quis non *duarum, sed pluriū naturarum*
5. *unionē factum* credat id quod vocamus Personā *Θεόθετον*. Ac viserint alii an non novus ac inusitatus, tū in Theologia, tum in Philosophia, loquendi modus sit, quo inter *naturā humanam*, & *naturam humanā solidam* distinguitur. Sed ad sequentia progrediamur.

Contactus VII.

1. *P*rescribit hic *Consensus Orthodoxus contra presumptam Philosophiam istam*, quæ fortè in individuis unam per se personam humanam statuit, ubi humanum corpus animatum seu animal, anima rationali fit *invictator*; non tamen in specie paritur unionem naturalem, quæ ex anima rationali & corpore sit una per se natura, sed tantum homo ex animali humano & ex anima rationali aggregetur.
2. *gat̄us unionē personali*. Imò sanè prescribit hic consensus orthodoxus contra nimias quorundam argutias, qui Theologiam universam ad Philosophiæ normam accommodare, & religionem ratione metiri instituunt, perverso ac insano errore. Ut Philosophia Theologiæ non refragatur; ita nonnulla Theologia habet, quæ Philosophia universa non assequitur: Ex talibus verò ipsam Philosophiam evertere conari, nimis absurdum est, & rationis quandam imbecillitatem arguit, quæ, ubi ad splendidiora cœcū
3. tit, in se exstinguatur ita, ut & alibi nihil percipiat. Nempe ex Christo homine, & eodem Deo, unionē personali, non naturali, unus per se Christus est *Θεόθετος*, in quo non sit una, sed gemina

gemina natura, divina & humana : Hoc fide tenemus, ratione CONT. VII.
 non assequimur: Rationi verò suæ illud velle accommodare, &
 per rationem humanam reliquis similitudinem applicare indivi-
 duis, est abnegare ipsam fidem. Nimis certè ineptum ac penè in-
 sanum est, ex eo quod in Christo sanctâ fide agnoscimus velle ar-
 gumentari: Si in Christo ita se res habet, ut non sit naturalis unio
 duarum naturarum, nec siat una natura, omnino & in aliis humani
 generis individuis eodem modo se rem habere, ut non permittat
 unio naturalis, quâ ex anima rationali & corpore humano fiat
 una per se uatura. Quæ enim, quæ so, hujus consequentiæ ratio est? 4.
 Nempe, sicuti in Christo ex natura divina & humana supernatu-
 raliter sit per se una persona; ita *præsumpta illa Philosophia*, quam
 vocat Adversarius, in ceteris humani generis individuis unam per
 se humanam personam statuit: ubi *humanum corpus* (non diximus
reliquam naturam humanam ut Adversarius præcedenti thesi,
 quam à rationali anima veluti natura primaria distinguamus,
 sed *humanum corpus* diximus, animatum sensitivâ animâ, subor-
 dinatâ rationali,) seu *animal humanum*, per ipsam mentem in spe-
 ciem humanam determinabile, *anima rationali fit invictator*: ut
 adeò sicuti in Christo unio illa personalis non est naturalis; ita
 quoque in reliquis individuis personalis unio non sit statuenda
 naturalis. Apage, perplexitatis Magister, cum hac tua consequen- 5.
 tia. Nimis profectò vile tibi est mysterium incarnationis Dei,
 qui h̄c nihil agnoscere cupis, nisi quod reliquis item individuis
 per similitudinem queat adaptari. Pudeat talibus paralogismis in-
 tricare discipulorum animos, quos ultra naturam evehere debe-
 bas, & ad supernaturalia adducere; at interim naturam ipsam,
 seu rerum ordinem à Deo constitutum, ineptâ ratione non tur-
 bare aut destruere. Tibi Theologica tractanda præsumeres, quæ 6.
 ubi naturam rerum egrediuntur, supernaturali ratione, ex fon-
 tibus divini verbi haustâ, munires; at interim Philosophis in hu-
 milioribus, in naturalibus, seu iis quæ ordinarium à Deo mo-
 dum facta sunt, liberam disquisitionem mirabilium Dei ope- 7.
 rum non invideres. Quid tibi, quæ so, cui Theologica est Sparta
 tradita, Philosophia curè est, quam non intelligis? Quid Disputa-
 tiones Philosophico-Theologicas jactare præsumis, qui sanè puer
 in Philosophia es? Certè quantum rebus Philosophicis te ipsum-

CON T. VII.

- met immisces ; tantum tuæ famæ detrahis, ac interim quæ attinent mysteria Theologiae, pessimè cum rebus naturalibus confungis. Hominem certè ex animali humano, & ex anima rationali, aggregatum unione personali profitemur : Tunc verò hæc nobis contradicis ? quid ergo hominem esse aïs, dum personam negas ? Nimis sanè brutum ingenium humanum est, quod hominem personam esse non intelligit. At dum *in individuis unam per se personam statuimus*, non hæc similiter ut in Christo supernaturale quid, seu extraordinarium, fingimus; sed ipsam *unionem personalem esse unionem naturalem* dicimus. Puerile verò illud tuum est, quod inde infers, *Philosophiam nostram non pati unionem naturalem, quâ ex anima rationali & corpore fiat una per se natura*. Philosophiam disce prius, hominum contentissime, antequam te rebus Philosophicis immisceas vel ingeras, & extra Professionem tuam contentiones Philosophis intendas; antequam ex Philosophicis Hæreticorum pessima scandala finges. Tuam ipsius famam pessimè prostituis, dum futilebus tuis cavillationibus aliorum famæ dispendium machinaris. Quæ verò illa tua consequentia est, omni absurditate magis absurdâ, quâ ex hypothesis nostra, (quâ homo ex animali humano & ex anima rationali aggregatus statuitur in unum quid per se, unione personali,) inferas *personam Christi fieri, secundum Nestorii hæresin, Personam non per se unam, sed ex persona humana & divina aggregatam*? Longè alia ratio est in Salvatore nostro Jesu Christo, atque in aliis individuis, quod jam antè monuimus. Impia illa comparatio est, quæ inter Salvatorem nostrum ac reliqua individua humana instituitur, quâ summa salutis nostræ mysteria ita annihilantur, ac finib[us] in Christo supernaturale sit cogitandum, nulla unio quæ non similiter per analogiam reliquis conveniat mortalibus. Ordinariè seu naturaliter in singulis individuis humani generis ita se res habet, ut ipsa naturalis unio animæ & corporis sit *unio hypostatica*, & quidem personalis; (sed ignoras fortè quomodo hæc distinguantur:) At in persona Christi, humana natura, quamvis essentiam habeat & existentiam, absolutam tamen subsistentiam non habet sine divina : adeoque non sunt duæ in uno Christo personæ; sed in una Christi persona duæ sunt naturæ. Hæc verò Adversarii nostri sunt latibula hæresium, nullæ

nullâ ratione, nullâ inventione logicâ excogitata, quæ an non multo potius in animo Adversarii impietates arguant, quam in nostra sententia vel ullam speciem hærefoes, vel heterodoxie in Theologia, Prudentioribus perpendendum relinquimus. Deo verò interim, unico scrutatori cordium & rerum, unico autori omnis boni, gratias ago, qui eam nobis Theologiæ sanioris cognitionem est largitus, quâ Adversarii insultus, nimis violentos, sat validè queamus amovere: quam nisi concessisset, jam dudum iniquus ac male feriatus Altercator integerissimam famam nostram, ac intereratam Religionem, hæresium suspicionibus gravissimis ex propria libidine contaminâisset. Sed Deo Judici ac vindici hæc permettemus, dum interim, quod evitare non possumus, famam nostram lacesitam sèpius pro virili tandem liberamus. Nondum verò cavillationum finis est.

Contactus VIII.

Consentiant porro Theologi Orthodoxi, inquit, hominem ὁλόεν^{1.} corpore & animâ in mortuorum resurrectione fistendum Dei iudicio, sicut in hoc seculo cum Deo infadius coiit; neq; subducendam damnationi animam impiorum quæ peccavit. Adeò ut admisâ juxta animam rationalem animâ alterâ, quæ cum corpore moriatur, credenda sit, juxta carnis resurrectionē, altera etiam anima mortua reproductio, non ex nihilo, sed ex sua in quam migravit mundana aura materia. Consensui Orthodoxorum Theologorum nos^{2.} ipsi quoque calculum subjungimus: at ita, ut de mortuorum resurrectione disquisitionem haud ad Philosophiam esse traducendam statuamus, caveamus. Mortuos resuscitatum iri eosdem, qui obièrunt, cùdem carne, eadem cute, investitos, quâ defuncti sunt, per solam fidem credimus; at quo pacto resurrecturi sint, non investigamus, nec philosophicè id ipsum comprehendimus. Credimus ea, sanctâque fide pro certis habemus, quæ rationi sunt impossibilia, inter quæ mortuorum resurrectione connumerauda est; quæ verò possibilia tenentur, quæ nostris rationibus sunt explorata, pro certis habere, non fidei est, sed Philosophia. Ubi ergo ratio mihi deficit, at urget sacra pagina, ibidem optimo licet paradoxo Tertulliani consilio me iterum expedio facillimè: *Certum est,*

est, quia impossibile est. Quod si ergo animæ sensitivæ reproductio credenda sit in mortuorum resurrectione, nulla mihi difficultas hinc oboritur, dum vel minimum divinæ omnipotentiæ digitum considero. Qui enim ex lapidibus Abrahamo semen excitare vallet, qui ex nihilo omnia vi verbi sui condidit, qui idem numero quod perii resuscitabit, quid ni idem ex mundana aura, ut vocat

4. *Adversarius, sensitivam posset revocare animam? At interim, quæ ratio nostri sutura sit post resurrectionē, non est ita planum: hoc saltem certum est, glorificata fore nostra corpora, & quod corruptibile occidit, incorruptibile resurrectum. Nulla opus erit nutritione, accretione, ubi nulla erit corporis nostri absumptio: ac longè alia erit ratio sensuum ac motus, atque ea quæ nunc*

5. *concessa nobis est. Tunc oculi nostri Sole erunt perspicaciores, & ad extrellum quodvis sine telescopiis facilè pertingent. Nec enim animalis erit ea videndi facultas, quæ glorificati oculi nostri visuri sunt; sed spiritualis: quæ non angustiores tunc fore visus limites credibile est, quam quibus nunc exspatiatur intellectus. Deerit tunc medium naturale in cœlo beatorum, quod species visibiles ab objecto ad sensum transmittat, nec tale lumen aderit, quale nunc medium ritè contemperat, & nihilominus perfecta*

6. *erit visio. In aliis quoque sensibus similis erit ratio: ut illic obmutescere Philosophorum placita moderna necesse sit, & Pan sophiam magis exquisitam adhiberi. Supra humanam sortem sapere videtur, qui locum illum 1.ad Cor. 15. ubi agit Apostolus de corpore animali & spirituali, satis solidè se perceperisse credit. Quantum de objectis futuræ nostræ felicitatis, qua oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis venerunt, eloquentissimus ille Apostolorum, cui crepuscula cœli videre datum est, manifestum reddidit; tantum de subjecto ipso, spirituali illo cor-*

7. *pore, aut vix aliquanto plura, sermone pronunciavit. Modestia est suam hinc inscitiam agnoscere; ac pietatis est hinc profiteri tamen fidem. Praclarum modestiæ ac pietatis indicium, ac veræ fidei christianæ monumentum est, quod in agone mortis constitutus curiosis sciolisque mortalium animis constituit præclarus illæ Theologæ Interpres, & orthodoxæ Religionis columen ac antistites, LUDOVICUS DE DIEU, p.m. Amicus noster intimè desideratus, nostri in vita sua amantissimus, qui cum sibi moribundo*

bundo locum Apostoli prædictum à filio prælegendum curâsset,
*eum sibi nondum intellectum querebatur; at jam propè esse, quo ejus
 sensus ab ipso Deo demonstraretur: ut in Oratione funebri Re-
 verendi ac celeberrimi illius Viri refert Nobiliss. ac Rev. D. Po-
 lyander. Erubescant verò hīc nimis arrogantia illa mortalium g.
 pectora, quæ rationis suæ decempedā quidvis in Theologia me-
 tiri instituunt, & ad sui ingenii trutinam quælibet expendere co-
 nantur. Imprimis autem erubescat iniquus ille mens Adversa-
 riū: in quem unum fortè quadrat exactissimè illud Meisneri in
 Proæm. Phil. Sobr. pag. 5. & 17. *Reformatos* (non veros inquam
 ego, sed putatios quosdam, ac quandoque verè Hypocritas, qui
 interim meliori illo titulo gaudere cupiunt,) tribuere *Philosophiæ
 Magisterium in Theologiam*, eosdemque principiis rationis fidem
 expugnare. Evidēt, nil dico pro Meisnero; sed unā cum Ad- 9.
 versario meo ex Coroll. 2. disp. 2. Loci de Creatione, *inanem*
 hoc ipso Meisnerum assero, verèque *calumniari*, ac *Reformatis*
 veris *insignem facere injuriam* pronuncio: At interim hoc ipso
 argumento de hoc nostro Theo'go, an verè *Reformatorum* nu-
 mero accensendus sit, dubito, quem hac saltem parte impræsen-
 tiarum erroneum ac *inanem Deformatorem* pronunciare non e-
 rubesco, dum inani ratione difficultatem prætendit divinæ ope-
 rationi, quam nulla ratio humana comprehendit. Sed quid tan- 10.
 dé difficultatis sit ex illa altera animæ mortuæ, ut ait Adversarius,
 reproductione, si qua opus sit, non ex nihilo, sed ex sua in quam
 migravit mundanæ auræ materia? *Hic oritur nodus vindice di-
 gnus*, inquit, *non minus quam est ille circa carnis resurrectionem, de*
~~ἀνθετοφαγίᾳ & ἀλιλοφαγίᾳ, sc̄n hominum ab aliis animalibus &~~
hominibus devoratione, quæ videtur obicem ponere ejusdem carnis
reproductioni: videlicet, quomodo non Animæ istius mortua reprodu- 11.
ctioni obicem ponat mortalium Animarū μετεμψύχωσις, transente
in Animæ mundana matrice in materiā Animæ Animâ. Evidēt ut
 fidei objectū, quod non assequamur ratione, in mortuorum resur-
 rectione inveniamus, non opus est ad ~~ἀνθετοφαγίαν & ἀλιλοφαγίαν~~
 configere. *Quis enim ratione comprehendet, resuscitatum iri hoc*
 nostrum corpus idem numero, quod in terram antè transmutabi-
 tur, ex quo denuò varię plantę succréscent, quę vicissim in bruto-
 rum hominumq; cedent nutrimentum? quis cogitatione modum*

CONT. VIII.

- concipiet, quo interim sancte credimus cineres nostros dispersos passim, ac dissipatos, recollectum iri? quo certissimam sanctissimamque nobis fide indubitatum fecimus, post tot per varia corpora peregrinationes, post tot tantasque perelementa, per mineralia, per plantas, per animantia, ut nunc taceam humana corpora, transmigrations, ad proprias iterum formas divinæ vocis
12. imperio reducendos. Quod impossibile ratio judicat, hoc certissimum sola fides suadet, sola fides id indubitatum reddit. Magna verò impietas hæc est, fidem dubiam habere, ubi non ad amissim cuncta quadrant rationi. Quando ad omnipotentiam Dei recurrimus, protinus velut attonita conquiescit omnis humana ratio. Ipse Deus, Deus, inquam, qui ex nihilo omnia condidit, qui quod perii idem numero reproducit, omnipotente voce suâ elementares hasce reliquias, per innumera formarum genera dispersas, ut cui tandem corpori debeantur oblitæ videri possint, ad suum quasque individuum, ad suam quasque figuram
13. novissimo die evocabit. Qui nodum illum circa carnis resurrectionem vindice dignum censet, ab humano cerebro pendente, is sanè fidem abnegavit, nec ullo unquam vindice se expediet. Nodus omnis, Gordio difficilior, in sacrario divini verbi suspensus, qui judicio humano solvi nequit, fidei gladio secundus est, sine quo lora propriis implexibus sese obtegentia nemo unquam expediet, nec desideratis vasti illius regni latifundiis un-
14. quam potetur. Sed minor sanè nobis difficultas est, in *animistius mortua*, ut vocat Adversarius, reproductione: quæ tamen quâ ratione futura sit, non opus est hoc loco pluribus excutere, vel ex Philosophia exquisitiùs eruere, dum illa differentia inter corpus *animale*, quod nunc est, & *spirituale*, quod olim resurget, nondum est aperta. Huic tamen reproductioni obicem haudquam ponit (quamvis varios hic quoq; non ignorem in humana ratione nodos,) nulla animarum μετεμψύχοσι, quæ nulla reverâ est, si eam formarum naturalium admittamus rationem, quâ aliquando exposuimus in *Dissert. de Essentiam & Orig. formarum naturalium*. Quicquid dici poterit de reproductione formarum carnis, ossis, cæterarumque partium nostri corporis, quin & formarum elementarium, quæ sensitivæ animæ substrata sunt, idem reproductioni quoque sensitivæ animæ accommodabitur.

tur. Penitus autem inepta, omniq; sensu ac ratione carentia verba sunt, quibus transire in *Anima mundana matricem in materiam* *Anima* dicitur. Sed dum extra oleas sat diu oberratum est, ad rem ipsam tandem se accingit Adversarius.

Contactus IX.

AD Controversā ergo questionis determinationem dicit: Non esse 1. absque necessitate multiplicanda entia, maximè si per multiplicationem entium non solvantur nodi à uero seni insolubiles, sed cumulantur & in Philosophia & in Theologia: & ubi aperitur hæresi non unilatibulum, contra receptam sententiam. De qua necessitate jam reliqua est ad Scripturas sacras disquisitio, premissa obiter responsione, &c. Evidem Philosophiæ non est, multò que minùs verè 2. Theologiz, si quis effutiat quicquid in buccam incidit, aut in chartam conjiciat quicquid inanis cerebri cogitatio effinxit: tum rationibus, tum evidenter in *Philosophico-Theologicis* dissertationibus. At longissimè hactenus à ratione, longissimè à Scriptura S. digressus fuit noster Adversarius. Non esse absque necessitate multi- 3. plicanda entia Tyronibus quoque ipsis in Philosophia notum est: atque hoc unicum est quod sapiat Philosophiam in tota hac Philosophico-Theologica Theologo-Philosophastri nostri disputatione: At Philosophi sancè erat declarare & ostendere nullam in homine necessitatem esse sensitivæ animæ subordinatæ rationali, ac aduersas difficultates amovere: cuius equidem necessitatem nos ex ipsamet Philosophia demonstravimus Dissert. de Animæ Hum. Subst. ubi insuper sine ipsa sensitiva anima potius entia & entium affectiones multiplicari, aperiimus. Solvi autem 4. tali ratione nodos alioqui *insolubiles in Philosophia*, (ac in ipsamet fortasse etiam Theologia, vid. dissert. de Anim. Hum. Orig. 3. coroll. 2.) nullas verò cumulari, itidem sat solidè & aperte com- monstravimus; ac sancè nullos *cumulari nodos in Theologia*, nisi ex ineptis *Conjecturis*, ac pervercis Adversarii nostri ratiocinatiunculis, quibus ipse non uni hæresi latibulum aperire conatus est improbo ac detestando ausu, hactenus meridianâ luce clarius ostendimus. Nihil verò *contra receptam sententiam* à nobis esse pro- 5. ditum in Philosophicis, nec novi quid confictum esse, sed expos- sum

- situm fuisse antiquissimum ac omni evo receptissimum Philosophiæ dogma , quilibet agnoscer , qui Philosophiæ sacra penitus aliquanto perlustravit , quām ille qui se nobis Adversarium hīc p̄fstat. Anverò interim contra saniorem Theologiam nostris Philosophicis quid inferatur , æquioribus ac magis sanæ mentis
6. Judicibus perpendendum relinquemus ex præmissis. Sed de necessitate , absque qua non esse entia multiplicanda constat , jam porrò reliquam ad Scripturas sacras disquisitionem constituit noster Censor. Bone Deus! quām solida hīc disquisitio erit Theologica , necessitatis rerum minimè Theologicarum. Nullam necessitatem infert vel urget divina Pagina plurimarum corporis humani partium: de quarum tamen usū ac necessitate pluribus libris differuit Galenus : at Censori nostro ex accuratiore ad Scripturas sacras disquisitione nullus earundem usus erit , nulla penitus necessitas. Quasiverò , vel eodem jure , de necessitate quoque organorum mechanicorum , vel corporum brutorum animalium , disquisitio ad sacras Scripturas sic instituenda. Apage cum tuis nugis , nugacissime Virorum , nec tuis ineptiis Scripturam sacram p̄tende , neque protervis tuis contentionibus divinum verbum immisce. Hæ gemmæ longè nobiliores sunt , quam ut nugarum quovis sterquilinio debeant conspurcari. Sed mox ipsa tamen S. Scripturæ loca lustrabimus , dum interim nos detinet premittenda obiter responso , de necessitate , qua pratexitur , philosophica , ut ait noster , ut scilicet homo generet hominem ; quod non fiat , si nulla sit in homine anima p̄ter rationalem : quia aut statuendus est tradux anima rationalis , ut ipsa quoque educatur ex potestate materiae: aut , ut homo hominem generet , materialis quedam forma homini tribuenda est , qua reipsa diversa sit ab anima rationali. Respicit difficultatem à nobis motam in fine Disp.
6. part. 2. Theatr. Nat. Univ. ac solutam ibid Disp. 7. At aliâ ratione solutam , quām qualem hīc affingit Adversarius. Sed quid ad nostra idem? Respondemus , inquit , siquidem cum anima rationalis traduce conciliari nequeat natura ejus immortalis , quod nobis etiam placet , se ipsam refellit argumentatio ista , quia ex hypothesi neque homo generabit hominem , sed tantum corpus animatum iſthac forma materiali , quare ipsa diversa sit ab anima rationali , absque qua 9. animal humanum non est homo. Sed quā ratione se ipsam refellat iſthac

isthæc cavillatio , apertè ostendimus Dissert. de Anima Hum. Substantia. Hoc solummodò adjiciendum restat impræsentiarum, mirabile viri ingenium esse, qui, cùm passim Theologica, & omnem rationem humanam excedentia , ad rationis trutinam expendi urgeat, in ipsis Philosophicis, ubi rationi locus est, planè, quasi rationis impos, conticet. Egregiè nempe h̄ic exponit Adversarius, quā ratione homo generet hominem? Nempe facilis est aliena cavillis excipere, quam ex propria ratione veritatem prodere, ac propriam sententiam quamcunque rationibus stabilire. Quòd si modus à nobis expositus repudiandus sit, ac absurditatis queat argui, alius exponendus est à nostro Catone , qui absurditate nullâ implicetur. Sed huic rei ipse quidem impar erit, qui idcirco , cùm ratio nulla in promptu esset, hortabatur aliquando, ut pro quæstione prædicta solvenda , ex traduce potius rationalem animam derivarem. At cùm non modò ex Philosophia illud falsum arguerem, sed in ipsa quoque Theologia periculosum ostenderem, aut saltem sententiis Theologorum orthodoxorum repugnans; subjungebat, fuisse in illa sententia Rev. ac Clariss. Virum D. D. Walæum: quod quidem an verum sit, haud libuit hacenus investigare. Id saltem certum habeo, ex antè recitatis, ne ipsi quidem Adversario nostro satistutum nunc videri, quòd nostro comparare conabatur animo. Quòd si ergo nostris rationibus in meliorem mentem sit adductus, nobis utique ad referendam gratiam hacenus obstrictus est: si verò persuasione suâ nos in errores abducere conatus fuerit, id quidem indoli illius condonamus, qui eidem graviora olim condonavimus. Sed ad Scripturæ loca tandem, impellente ipso Adversario, accedamus.

Contactus X.

V Indicandus , inquit, ante omnia locus illustris 1. Theff. 5. 23° 1. Υἱὸν ἀνθρώπου ὁμοίον τὸ πνεῦμα, καὶ ὁ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέματος ἐπὶ προσειδή τὸ κρίσιον ἡμῶν ἐν τῷ χριστῷ τηροῦσιν: Et integer uester Spiritus, & anima, & corpus, inculpate in adventum Domini nostri Jesu Christi serventur. Censetur autem, inquit, illi parallelum, quod Hebr. 4. v. 12. Paulus habet μερισμὸν ψυχῆς τε καὶ ψυχαρίων divisionem Animaque & Spiritus. Vindicatur autem locus uterque à

- CONT. X. 1. *Thoma, nec non Calvinus, Beza, Piscatore, aliisque, ista responso-
re: Non notari diversas animas, sed unius anima duas potentias &
facultates: Spiritum mentem, quam sapimus & intelligimus; animam
voluntatem atque affectus.* Hæc ipsa Scriptura loca sunt, ad quæ
2. *Disputatio à Philosopho-Theologo adornata est, & à quibus ea-
dem Textualis fuit inscripta. Nempe à nobis olim illa loca pro-
fententia Aristotelis de duplice hominis gradu declaranda fuere
citata in Theatr. Nat. Univ. part. 2. disp. 7. §. 17. velut etiam*
3. *quod est ad Galat. 5. vers. 16. 17. & 1. ad Cor. 2. vers. 14.
15. Sed cum in sequiore partem hæc arripi viderem à Colle-
ga meo, (qui, ut magis pungeret, eidem Respondenti, qui an-
tea sub nostro præsidio disputationem 6. ejusdem part. Theatr.
Nat. ubi de sensitiva Anima in homine subordinata rationali, su-
stинuerat, hanc suam Textualem ventilandam imposuit,) ut evi-
tarem offendicula, ac simul modestiam meam probarem, cita-
tum illum Paragr. 17. paulò aliter, eodem tamen quo ante sensu,
exposui, (ut nunc in Theatr. Nat. extat,) antequam D. D. Pro-
fessoribus Leidensibus, illas meas Exercitationes inscripsi vel ob-
tulii. Imprimis autem pio animo (ut novam cum Collega con-
tentio[n]is ansam rescinderem,) eò libenter hanc mutationem in-
stitui; quod tunc Collegam ipsum pœnitere facti videretur ex
indignatione Nobiliss. & Ampliss. D. D. Curatoris Wijnbergii,
qui institutum mei Adversarii suâ sponte observans, meque ultro
gratiosâ compellatione complectens, Collegam Collegæ insul-
tare, & hæresibus conscientiam impugnare, nullâ collatione vel
adhortatione præmisâ, indignissime ferebat. Unde paulò post
Theologus eoram me ipso, (qui certè minimè illa curabā, & cum
interdicto coercere Collegam institueret Curator, ipse ne id fie-
ret, seriò at frustra rogabam) cum agnosceret meam modestiam &
candorem, multâ excusatione usus est; & ne mihi litem ullam
movisse videretur, Tilenum aliasque Theologos, sententiaz meæ
de sensitiva Anima in homine Patronos, mihi subministrabat; ut
neimpe sub tantorum Virorum Autoritate omne crimen evita-
rem. Notate hoc iterum, Candidi Lectores, & candorem utriusq;
5. animadvertisite ac differnitote. Sed ad rem. Evidē Scripturæ loca,
quæ non suâ sponte nobis cedunt, in nostra vota magno conatu
trahere non est animus: nimis enim impia illa vis est, quæ divine ver-
itati*

ritati infertur. At piaculum interim certè non est, in loco aliquo 6.
 Scripturæ, qui capita Religionis non attingit, ab alio dissentire:
 Hoc nempe ipsi quoque Adversario nostro familiare est, ut in hoc
 ipso itidem negotio mox innotescet. Sed nec opus est probare 6.
 Philosophica quævis per Theologiam; quin imò hoc tentare vel-
 le, temerarium existimamus: cùm Scriptura longè alium in finem
 divinitus sit inspirata. Consensum tamen cùm Philosophia ma-
 nifestum & expressum si queamus invenire ac crux è sacra pa-
 gina, id nobis è magis gratum esse solet, quò plus autoritatis ha-
 bet, ac firmiora fidei momenta efficit Scriptura, quàm certitudi-
 nis quandoque infert ratio humana. Quòd si Consensus tamen 7.
 non ita plane passim eruatur, haud inde protinus arguitur dissen-
 sus. Nec enim dissentire Apostolos ac Prophetas dicimus, quòd
 non dicant idem omnes, aut quòd non prodant singuli quod est
 ab uno proditum: Sed satis esse credimus, quòd invicem non
 contradicant. Quòd si ergo ille *locus illustris* 1. Thess. 5. 23. crea-
 tur verè alio sensu explicandus, quàm ut diversas in uno homine
 substantias discernat, haud magnoperè cuiquam reluctabimur. 8.
 Theologis nimirum suam Spartam híc relinquimus; ac eo solo
 acquiescimus, quòd nec opinioni nostræ quicquam ex divina
 veritate reluctetur: quin imò gloriamur ex nomine, quòd saltem
 probabiliter secundùm nostram mentem sumi posse, non modò
 præsens ille locus, sed & nonnulla alia, quibusdam videantur.
 Velut ille item, qui prædicto parallelus censemur. Hebr. 4. vers. 12. 9.
 ubi sermo Dei vivus & efficax, ac penetrantior quovis gladio an-
 cipi, pertingere dicitur ad divisionem ANIMÆ simul & SPI-
 RITUS: qui certè locus in nostram sententiam à præclaris viris
 exponitur: Unde & in Annotatiunculis marginalibus ad novum
 testamentum ex majoribus ipsius Beza Annotationibus & ali-
 unde excerptis, *Anima* explicatur in qua resident affectus; Spi-
 ritus, pars illa nobilissima qua mens dicitur, quam Beza τὸν ἄρωμαν
 hoc loco vocat; ac Piscator ad Thess. 5. 23. eam anima partem
 quâ sapimus atque intelligimus: (ubi cum idem per animam in-
 telligit voluntatem & affectus, verè voluntatis nomine τὰ θελή-
 ματα τῆς ψυχῆς voluntatem carnis, seu ipsum appetitum sensiti-
 vum innuit, à quo distinguit Apostolus Ephes. 2. 3. τὰ θελήματα
 τῶν σιωπῶν.) Certè qui partes anima humanæ distinguit, ille per o.
 Animam

- animam non intelligit id quod omnino simplicissimum est , ac prorsum partibus caret , quod animam rationalem appellamus; sed in una anima duas diversas substantias constituere necesse habet: quarum illa quæ *Anima speciatim* nominatur, per communionem particeps rationis, affectuum sedes est , materiae immensa; quæ verò *Spiritus* dicitur , per se rationis particeps, principatum tenet, ac imperium obtinet, vinculis corporeis haud alligata. Similiter, cùm ad Ephes. 2. v. 3. in iis qui *carnis* cupiditatibus aguntur distinguit Apostolus inter τὰ θελήματα τῆς σάρκος, καὶ τὰς διανοίας; secundum prædictas annotationes marginales ad N. T. *carnis nomine* primo loco totum hominem intelligit, nimirum irregenitum, quem in duas partes dividit , carnem, eam nempe partem quam ἄλογον vocant *Philosophi*; & cogitationem, quod τὸ λογικὸν vocant: Seu, ut ipse Beza exponit: σάρκα eodem nomine atque genus ipsum, vocat partem animi quam ἄλογον nuncupant *Philosophi*; διανοίαν vero τὸ λογικόν: aut potius hoc posteriore effecta τὸ λογικὴ indigitat , quamobrem etiam διανοίας dixit numero multitudinis, (q. d. cogitationum seu ratiocinationum; quæ sunt effecta mentis immanentia, inclinationes,) ut etiam alibi διαλογικές
12. Rom. 1. 21. Hæc equidem & similia alia in Sacris, si forte in nostram sententiam accipienda non sicut, quod mihi tamen admodum sit verisimile; profectò sententiam nostram saltem non destruunt, nec eidem refragantur. Et sanè, quâ ratione loco illo Hebr. 4. 12. per *Animam & Spiritum unius anima* duæ potentiae & facultates intelligi queant, nondum video: cùm sine aperta contradictione μερισθεῖ divisio utriusque in partes dici nequeat. Vel enim potentiae ac facultates animæ, ut in anima sunt, non differunt ab animæ essentia , vel sunt qualitates immediate ac necessariæ ab essentia animæ profluentes : utrum dicas, haud magis in partes dividi possunt , ac separari ab invicem , quâm risibilitas ab humanitate. Secundum nostram verò expositionem *Spiritus* seu mens ab *Animæ* etiam in homine est separabilis; cùmque, ut Trismegistus loquitur , *anima* sine mente neque quid dicere, neque quid facere queat; mens tamen saxe evoluta ex anima, & profundius meditatur, profundius de Deo ac rebus divinis cogitat, eoque pertingit quod sensus non assurgunt: Ad talēm verò cogitationem erigit ipsam mentem imprimis *Dei sermo*, ubi mysteria
33. risibilitas ab humanitate. Secundum nostram verò expositionem *Spiritus* seu mens ab *Animæ* etiam in homine est separabilis; cùmque, ut Trismegistus loquitur , *anima* sine mente neque quid dicere, neque quid facere queat; mens tamen saxe evoluta ex anima, & profundius meditatur, profundius de Deo ac rebus divinis cogitat, eoque pertingit quod sensus non assurgunt: Ad talēm verò cogitationem erigit ipsam mentem imprimis *Dei sermo*, ubi mysteria

mysteria nobis exponuntur, quæ nulla ratio affequitur ; hic verè Spiritum ab Anima evocat ac divellit, & ad ipsum Deum piis meditationibus adducit proprius. Sic ergo verè *vivus & efficax est*^{14.} *Dei sermo*, qui piis ac profundissimis meditationibus vivificat credentes, ut hujus beneficio verè in nobis percipiamus , quod per umbram expertus fuit ille, sapientiâ Hebræorum, Chaldaeorum, ac Ægyptiorum imbutus Plato, lib. 1. de div. sap. Ægypt. cap. 4. ubi, *Ego inquit, sapiens animo contemplans, relitto corpore visus sum perfrui summo bono, cum voluptate incredibili: quare hæsi quodammodo attonitus, agnoscens me esse partem quandam superioris Mundus, atque adeptum sentiens vita immortalitatem sub luce maxima, quæ neque oratione exprimi potest, neque auribus percipi, neque cogitatione comprehendendi.* Hæc illa vis divini verbi est, quæ Spiritum seu mentem ab Anima quodammodo avulsam abducit ad illa rerum fastigia, quò nulla ratio assurgit, quò nulla cogitatio humana potest pertingere. Quòd si forte nostris hisce piis in Scripturæ loca meditationibus non acquiescendum videatur ; nulli certè præjudicatum quicquam volumus, nec ullius meliorem expositionem rejicimus : quæ si vel displaceceret, haud majori injuriâ à nobis afficeretur *Calvinus, Beza, Piscator,* (quos citat Adversarius,) quām quā afficiuntur iidem à nostro Adversario, qui eorum expositionem respuens, sibi ipse potior videtur, ac suæ indulgere mavult opinioni. Sed forte potior ratio est, quā hæc unico^{15.} impunè dissentire licet ab aliis summis viris: nempe, perpetuum Dictatorem, aut eum sanè qui *Primum tenet, legibus salutum esse oportet.* Hunc ergo autoritas Calvini, Bezæ, ac Piscatoris, non tangit vel movet , quæ nobis quidem legem posuisse debebat: Ipsaque illa responsio, quā *vindicabatur locus interque à Thoma, nec non prædictio magnis viris, aliisque, rejicitur ab hoc dignissimo Censore;* quippe summæ majestatis est , ac penes unicum Principem esse debet, de summis negotiis discernere. Facto igitur irrito maximorum Virorum judicio , vindicandum sibi locum atrumque servat ab impietate illa quam notavit antè. Quid ergo tandem sentiendum erit? *Age, Princeps auguste, ac primarie Doctor Théologe, oraculum ab ore tuo audiamus.*

Contactus XI.

1. **N**obis, inquit, super loco 1. Thess. 5. 23. solidior videtur responso Gennadii Massil. cap. 20. quam sequi videtur Andr. Hyperius in Commentariis, quam etiam Thomas annotavit: Nempe talis ea est: *Qui ab Apostolo cum anima & corpore inducitur Spiritus, gratiam Spiritus S. esse intelligimus, quam orat Apostolus ut integra perseveret in nobis, ne nostro vitio aut minuatur aut fugetur a nobis.* Modestia equidem hoc qualemcumque speciem gerit, quod ad ullius saltem exemplum se componat, nec suum cerebrum omnibus qui sunt in Universo, qui fuerunt, ac futuri sunt, præfigat normam. At rariora interim præclariora censet: ne cum vulgo Theologorum, ut existimat, quid habeat commune. Fortassis ergo unicus ille in obscuriore Antiquitate Gennadius, omnibus præminens, veritatem assecutus est, quam tot celeberrimi ac summi viri, sub ipso Solis splendore, non agnoverunt; quam non nisi unus aliquis Hyperius ex umbra prospiciens, vidisse visus est. Sed quid rationis pro illa responsione afferit noster? *Persuadet nobis, inquit, expositionem illam quod antecessit versu 19.* τὸ τρίτη μῆνα
 3. **g**έιτε, *Spiritum ne extinguire.* Solida equidem ratio pro solidore responso: *Gratia Spiritus S. nomine Spiritus indigitatur 1. Thess. 5.. 19.* Ergo Spiritus ille, qui una cum Anima & corpore alibi, ac saltem mox Hebr. 4. 12. ab ipso etiam Adversario nostro sine controversia, alio sensu accipi, & ad ipsum hominem attinere statuitur, aliquot versibus post, pro gratia Spiritus S. haberi debet.
 4. Ipse textus profectò planè eam explicationem respuere videtur. Quid enim intendit Apostolus? Longo sermone ante hortatus pios ut ad bona opera se serìo accingant, eademque serìo exercent, mala evitent, postquam longum catalogum bonorum agendorum, ac malorum evitandorum, recitaverat. (inter quæ *Spiritum ne extinguire; prophetias ne pro nibilo habete, &c.* ut uno tandem verbo omnia simul exprimeret, *Ab omne specie mali,* inquit, *abstinetes:* Quæ omnia cum propriis viribus præstare non queamus, à Deo sanctificari debemus, & quidem secundum interiora & exteriora quævis: Quare subiungit: ἀντὶ δὲ ὁ θεός τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῖς ἡμᾶς ὄλοτελεῖς, χὺς ὄλοκληρον ὑμῶν τὸ σπεῦδα, χὺς ἡ τὸ σῶμα αἰμάτων

τοι εἰ τῷ περὶ τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ σημεῖον. Ipse autem Deus pacis vos sanctificet omnino totos, ne scilicet ulla mali species in vobis oboratur, ratione ullius partis vel internæ vel externæ; in quem eundem finem inquit porrò, & tota portio vestra, seu universum id quod es sis, servetur incalpatae in adventum Domini nostri Iesu Christi: id autem totum quod sumus homines per partes declarat & exponit, nempe spiritus, & anima, & corpus. Et certè, quando precatur Apostolus ut Deus ipse nos sanctificet, eodem vocabulo orat ut gratia Spiritus sancti nobis adsit; quæ ut integra perseveret in nobis, ne nostro vitio imminuatur aut fugetur à nobis, hoc insuper addit ac votis à Deo contendit, ut universa nostra substantia, quicquid sumus intus & extus, ab eodem Deo sanctificante, & gratiam Spiritus sui sancti nobis contribuente, servetur. Sed fruatur super eo loco Scripturæ suo sensu Adversarius noster, quis enim ausit tanto Viro, ac primario Professori Theologico errorem imputare? Videamus alterum.

Contactus XII.

Malumus quoque, inquit, ut Paulus Hebr. 4.12. quamvis lo- 1:
quetus de hominis Anima, tamen Spiritus & Anima discre-
tione non discreverit Mentem à voluntate, sed utrinque, & mentis &
voluntatis facultatem promam à condita, seu id quod è corpore trahi
nihil capiat in cor ingreditur, ab eo quod è corpore in rūs capias exwo-
peritas intimè ex corde egreditur. Matth. 7. v. 19. 21. atque illud
vocabit lux animam, hoc vivæ spiritum. Egregie sane in expo- 2.
sitione loci, quam controversam ipse facit, & in qua arundinis
instar à ventis agitatæ, ipse mirum in modum huc illuc per affe-
ctus concitatus, nobis difficultatem movet: Ac egregiam, si Deo
placet, expositioti fuxi hinc denudationem addit. Malumus, in-
quit, ut Paulus &c. Mavult Dictator, & ad nutum ejus protinus
ita res habere debet ut vult. Profectò tyrannicum est in politicis,
Si volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas: in Theologicis verò ex
arbitrio suo velle, nimis pericolosum est. Rectè tamen hoc notare
videtur, Spiritus & Anima discretione non discerni mentem à vo- 3.
luntate propriè dicta, (quam responsionem antè tribuebat Cal-
vino, Beza, Piscatori,) quippe voluntas ipsa mentis seu rationalis
anima.

CONT. XII.

- animæ facultas est, adeòque ut in mente est, ipsa mentis est essentia: at interim ignorantia hęc est, quā non agnoverit ex Sacris item propriè *θελήματα τῆς σοφίας*: adeòq; voluntatem aliquam carnalem, quām nos vocamus *appetitum sensitivum*, seu ipsam sensitivam 4. animam, à qua *affectus* profiscuntur. Sed quid tandem responsionis solidioris ipsæ affert? *Mavult ut Paulus Spiritus & Anima discretione discreverit utrinque & mentis & voluntatis facultatem promam à cuncta*. Ipse quid velit clariùs exponat neceesse est, nec enim Oedipus hic mentem ejus divinare posset: sat interim *αταδέντρος* loquitur Philosophaster, qui voluntatis nescio quam facultatem dicit, ignorans voluntatem esse ipsam animæ facultatem, quæ non ad aliam facultatem, sed ad functiones, & effecta 6. sua, *τὰ θελήματα*, refertur. Sed fortè clariùs tandem animi sensus effert: *vult Spiritus & Anima discretione discerni id quod εἰστρέπεται εἰς τὴν καρδίαν in cor ingreditur, ab eo quod ἐνώπιον τῆς καρδίας ἔχει, εὑρεῖ, intime ex corde egreditur*. Matth. 7.v. 19. 21. atque illud vocārit *ψυχὴν animam*, hoc *τελεῦτα Spiritum*. Hoc ergo est discerni utrinque & mentis & voluntatis facultatem promam à cuncta. Mira sana propria mentis explicatio; ac admiranda penitus Scripturæ loci expositio: cui quidnam ex cit. loc. Matth. probabilitatis affingat, non invenio; oculatores me ipso, si libuerit, id ex- 7. pendant. Vereor autem ne nimium sublimis eyadat noster ille, Phœnix, qui omnes supereminens, sibi solus & unicus, ab omnibus ultro deseratur. Sed nec suffragia tandem aliorum quoque huic invidemus, dum proprio eum frui sensu super eo Scripturæ loco lubentissimè permittimus: bono quidem, quantum capio mentem, ac pietati consentaneo, nisi virtiosi affectus dominarentur intus; sed an satis bene interim ac convenienter ex hoc Scripturæ loco elicto, cordatioribus relinquo perpendendum. Haud enim ita nobis subtile spiritus, qui ad su blimitatem tantam eychantur.

Contactus XIII.

1. Ita vero tandem perbellè *animadversa Scripturarum Analogia*, de cetero porrò disquisitionem instituere pergit, ubi offerunt se pro recepta, (quam vocat,) *sententia munienda observationes sequentes*.

Io. Etiam si

I^o. Etiam si quandoq^z, voces Πν^υη πν^ευμα Spiritus notant essentiam anima rationalis spiritualis, à corpore separabilem, ut Psalm. 31. 6. Ecel. 12. 7. Zach. 12. 1. Luc. 2. 35. Hebr. 12. 9. 23. 1. Cor. 6. 20. & 7. 34. & alibi. Tamen non est dicata in Scripturis vox Hebreæ aut Græca ad Anthropologiam significationi vel essentie vel facultatis in homine eminentioris, quam quæ vocibus etiam ψ^υψι, ψυχ^η. Anima, exprimi consuevit: Quod evidens est, ubi urgetur Cultus spiritualis & Charitatis Deo ac proximo debita perfectio; vel enim sola ψυχ^η anima voce Scriptura defungitur, dicens ex ψυχ^η ex anima Eph. 6. 6. Col. 3. 23. vel cumulantem plura vocabula ad omnem emphasis, expressa voce ψ^υψι ψυχ^η anima, vocem Πν^υη πν^ευμα Spiritus, ut synonymam neglit, dicens, Ex toto corde, ex tota anima, ex tota Intelligentia, ex tota cogitatione, ex omnibus viribus, Dcent. 4. 29. ss. 6. 5. ss. 10. 12. ss. 11. 13. ss. 13. 3. ss. 30. 2. 6. 10. Et gaudium spirituale expressit Paulus verbo à ψυχ^η derivato in ψυχ^η Phil. 2. 19. Et in spirituali certamine pro causa Christi, testatur se commilitonem εστι ψυχ^η pari anima præditum, ibidem, vers. 20. Et jubet perstantes in uno Spiritu, hoc est, munitos unius Spiritus S. præsidio, μη ψυχ^η συναθλεῖ decertare unâ animâ, cap. 1. 21.

Evidem haud ita dicatam esse in Scripturis vocem Hebream 2.
aut Græcam, quæ Latinè *Spiritus* sonat, ad Anthropologiam significationi essentiæ in homine eminentioris, idest, animæ rationalis, ut non etiam denotet essentias inferiores, quinimò brutorum etiam animas seu formas, ut Psalm. 104. v. 29. haud ignoramus, nec asseruimus id unquam; sed contrarium potius aperte testati sumus Theatr. Nat. Univ. part. 2. Disp. 5. § 16. antequam in nos insurgeret Philosopho-Theologus. Nec verò ita propriè ac determinatè id quod eminentius in homine est vocatur *Spiritus*, ut non etiam aliâ appellatione insigniatur: cùm nempe rationalis *Anima*, *mens*, *intellectus*, *ratio*, quin & *Anima* simpliciter dicatur. Hoc volumus tantum, hoc innuius, quando in homine *Spiritus* ab *Anima* distinguitur, ac ut diversa hæc ambo conjunguntur, voce quidem *Spiritus* intelligi humanæ animæ partem eminentiorem, quæ imperat; voce *Anima* inferiorrem, quæ paret, & veluti dicto parentis audiens est. Dicam cum Calvino ex Inst. lib. 1. cap. 15. § 2. *Hominem constare Animam & corpore extra controversiam esse debet: atque Anima nomine essentiam*

- MONT. XIII.** *tiam immortalem, certam tamen, intelligo, quæ nobilior ejus pars est. Interdum Spiritus vocatur. Etsi enim, dum simul junguntur hæc nomina significatione inter se differunt; ubi tamen seorsim ponitur Spiritus, tantundem valet atque Anima. Quando vero locis omnibus ex Deut. cit. folius *Anima* fit mētio, per *Animam* intelligit Scriptura S. id omne, unde facultates quæcunque profluunt, vid. Dissert. de Anim. Hum. Subst. § 13. vel saltem illud omne quod à natura strictè dicta, quæ circa nutritionem, & ea quæ huic spectant, versatur, distinctum est: ibid. § 11. cujus nimirum sedes potissima *Cor* est, unde & *Animam*, materialem nempe illam, in corde quodammodo radicatam dicimus, quâ medianti Mens corpori consociatur. Pulcherrimè autem Salvator noster Matt. 22. 37. inter *Animam* & *Spiritum* distinguit, quando diligendum Dominum Deum docet ἐν δρᾳ τῷ παρεδίᾳ, ἐν ὅλῃ τῇ ζωῇ, καὶ ἐν ἔργῳ τῇ διερολᾳ, ubi præter τὸ παρεδίον cor, quod animæ sedem appellavimus, ipsam quoque φυχὴν animam exprimit, in qua sunt affectus, à qua verò τὸ διερολα rationem, (quæ Marc. 12. 33. οὐρανος dicitur intelligentia, seu illa animæ pars in qua prudenter inest,) sive cogitationem, h. e. mentem ipsam, quam *Spiritu*.*
6. *tum uar' ἐξοχὴν* vocamus, distinguit. Cùm autem *vires* adduntur Marc. 12. v. 30. 33. significatur non in theoria dilectionem confondere; sed in vera praxi, ac universo conatu. Quod verò *spirituale gaudium* in homine exprimatur verbo à φυχῇ derivato ἐν φυχῇ; itemque in pirituali certamine pro causa Christi desideretur comp-
7. *miltio iσότικος*, &c, id haud alienū est à nostra sententia. Nempe, cùm spirituale gaudium, ac omnis pro causa Christi conatus, originaliter ab anima rationali seu *spiritu* hominis proficiscatur, indeque ad facultates inferiores influat, ut omnis omnino affectus conspiret in idem, haud immerito τῆς φυχῆς appellatio infertur: non latiori tantùm illâ significatione, quâ universa animæ humanæ substantia, superior nempe & inferior ejus pars, φυχὴ appellari consuevit; sed etiam magis strictè, quæ inferiores facultates respiciat: quoniam efficax non est cogitatio mentis sola, nisi facultates quoque materiales seu affectus unâ conspirent,
8. ac appetitus sensitivus non reluetetur rationali. Quin & ipsa rationalis *Anima*, reverā *Anima* quoque dicitur, ac τῆς φυχῆς vocabulo indigitari solet, (ut Dissert. de Anim. Hum. Subst. § 9. ex- posuimus.)

posuimus,) licet appellatione vulgari, ac minus propriâ, si etymologiaz habeatur ratio: quæ quidem jam antè à nobis concessa, & autoritatibus illustrata sunt. Interea tamen non repugnat, eandem rationalem animam, quando τὸ ψυχὴν *Animæ* propriè dictæ confertur, distinctionis causâ vocari πνεῦμα *Spiritum*: ut hoc etiam sensu, (nempe alteri quem Adversarius exponit, non reclamo,) unius Spiritus S. præsidio muniti omnes, nimirum fideles, jubeantur Phil. 1. 27. perfidare ἐν τοῖς πνεῦμασι, καὶ μηδὲ τὸ ψυχὴν (sic enim vertit Arabs, נַרְוח וּרוֹהָה וּבְנֶפֶשׁ וּרוֹהָה) *in uno spiritu* & *in una anima*, concertantes per fidem Evangelii.

Contactus, XIV.

EX dictis verò facile diluitur Observatio II. Quod nempe, Nelly etiam voce *Spiritus*, *Christus Animam* nominat, designare volens partem hominis nobilissimam ac pretiosissimam, que viva superstes manet, nec occidi potest corpore occiso, Matth. 10. 28. Quippe hanc eandem nos ipsi etiam rationalem *Animam*, adeoq; *Animum* certè appellamus, velut Aristoteles quoq; indifferenter νῆν, & ψυχὴν ποντικῶν appellat. Talem nempe dicimus *animam*, quæ totius Mundi lucro preponderat, nec non vita animali, adeoque ejus jaclitur redimenda est. Marc. 8. 35. 36. Quo posteriori loco, inquit Adversarius, eodem quidem anima ψυχὴ nomine nominatur & anima redimenda, & vita redemptione anima impendenda: sed vario schemate dictio[n]is. Vita enim animalis, inquit, impropriâ locutione, Scripturis familiari, *Animam* dicitur, ut ortum quid ex anima cum corpore unione. Quin imò potius, ψυχὴ proprie Græcis, velut שׁׂוֹן Arabibus & Hebræis, facultatē vitalem animalibus propriam, seu potissimā ejus functionem, quæ respiratione exercetur, significat, quod adeò verum est, ut cùm illa facultas, in corde radicata, sine calore nequeat esse, cùmq; ipse calor spirituoso sanguine conservetur, ipse etiā sanguis impropriâ locutione, Scripturis familiari, τὴν ψυχὴν *Animæ* nomine indigitari soleat: de qua videre licet Disp. nostram 5. part. 2. Theatr. Nat. Univ. § 16. 17. Hoc ergo solo omnis Adversarii nostri Disceptatio inanis redditur, quod eo loco Marci satis luculentè apparcat, vocabulum *Animæ* non sc̄per unā c̄demq; significatione accipi; sed modò propriè

- CONT. XV. propriè pro facultate vitali , quæ est ipsa materialis animæ essentia, seu animalis forma, in homine quidem subordinata rationali animæ; modò impropriâ locutione, Scripturis admodùm familiari , pro ipsa anima rationali sumatur. Sed instat Adversarius: *Huic animæ, inquit, rationali, corpus vivificanti,* (quomodo verè demum rationalis anima vivificet corpus humanum, exposuimus Theatr. Nat. Univ. part. 2. disp. 6. § 20.) si dicata esset appellatio spiritus , h̄ic illam vel maximè flagit àss̄et Christi oratio, ad causam ab effecto distinguendam. Quasi verò tanta fuerit necessitas diverorum vocabulorum , ut ex sensu ipso distinctione illa non potuerit innotescere. Unde nunc, quæso, distinctionem illam ex uno eodemq; vocabulo, modò pro causa, modò pro effectu accipiendo, 4. didicit noster Adversarius? Certè, si vocabulorum diversitas illius distinctionis causâ adeò necessaria fuisset, longè , meo judicio, significatiūs, ac captui vulgari accommodatiūs, vite propriè dictæ, quæ animæ & corporis unionem sequitur, & anima, quæ vita causa est , appellatione usus esset; quam spiritus , & anima; ut ille pro rationali anima , h̄ec pro vita metonymicè tamen fuisset accipienda, ad causam ab effecto distinguendam.

Contactus XV.

1. **O**bseruationem III. subjungit, quæ h̄ec est: *Accedit quod sive mox à corpore separanda, sive jam separata anima rationalis, non minus vocetur ψευδὴ ἡγεμόνη anima, quam πνεῦμα Spiritus.* 1. Reg. 17. 21. 22. Apoc. 6. 9. & 20. 4. Sed quid inde quod non ipsi quoque fateamur? Et quid tandem insuper? *Et in Christo inquit, πνεῦμα spiritus vocatur etiam inferior, ex hypothesi, anima in corpore, sanctis ira & doloris affectibus turbata, fremens & ingemiscens,* Marc. 8. 22. (vers. est. 12.) Joh. 11. 33. & 13. 21. Neque illud mirum , cùm sanctus ille doloris & iræ affectus in Salvatore nostro, *Spiritum ipsum*, seu rationalem animam, trahat in consensum, seu potius ad dictamen Spiritus procedat: nec enim ulla lucta inter spiritum & animam in Christo singi potest aut debet; sed ad utramque partem spectat , quod sensitivæ accidit animæ.
2. Hinc verò obiter notandum , neque appellatione τὸν ψευδὴν Anima , ad inferiorem à corpore inseparabilem , vel animam vel anima facultz

facultatem, adstringi posse Christi Agoniam, Marc. 14. 34.
 Matth. 26. 38. Nimirum, compatiente Spiritu affectibus; at
 eos tamen excitos moderante, sine omni lucta. Interim pessimè
 hallucinatur Adversarius, qui Marc. 8.12. ubi ἀναστάτωσεν
 quum altè sen vobementer ingenuisset spiritu, hunc Spiritum pro
 Anima accipit. Spiritum sanè quoque respirando ducimus, sed
 hic anima rationalis non est, ut nec sensitiva.

Contactus XVI.

O Bf. IV. Adversarius, Non esse negligendum, quòd de aeterna
 hominis perditione aut salute loquens Scriptura, ferè neglecta
 voce Spiritus, loqui amet vel de perditione Anima Matt. 10. 28. 16.
 26. Marc. 8. 36. Rom. 2. 9. Iac. 5. 20. &c. velde salute & re-
 demptione animarum, Hebr. 6. 19. 10. 39. Luc. 9. 56. 1. Petr. 1.
 9. & 4. 19. adeoque quamvis Deum nuncupet Deum Spirituum
 universa carnis, Num. 16. 22. & 27. 16. & Patrem Spirituum
 Hebr. 12. 9. tamen neglecto Spirituum nomine Christum nuncupat
 Pastorem & Episcopum animarum 1. Petr. 2. 25. Levis profectio
 hæc ratio contra nos est: quin potius solidissimum pro nobis ar-
 gumentum, quo apparet, Animas rationales, quarum Pastor &
 Episcopus est ipse Salvator, alibi κατ' ἔξοχη appellari Spiritus.

XVII.

Majori fortè examine dignum, quod V. notat: *Hanc temere* ^{I.}
factum, quòd sicut Emblema monstrosum in natura, hominis
mendacis & fraudulenti, qui modo ait, modo negat, est Homo bi-
linguis: sic Apostolo Jacobo est Hypocrita Emblema, quasi Mon-
strum in natura ἀνθρώπῳ Homo Bi-animes, seu habens duas
animas, een Twee-zielich mensch. Hem verò monstrum
 ratiocinationis, quod vivam devoret sensitivam animam hu-
 manam? Rectè equidem hominis mendacis & fraudulenti, qui
 modo ait modo negat, Emblema monstrosum est Homo Bilinguis:
 non quod talis homo geminam linguam propriè habeat; sed
 quod una eademque lingua à se ipsa dissentiat, dum verba ver-
 bis repugnant: nempe, quæ una est & indivisa in se, eadem ge-

CONT. XVII.

- mina est, ac à se ipsa divisa, per contraria ac pugnantia eloquia. Si-
 2. militer una eademque anima in homine aliter sibi conscientia , aliter
 verò sermone, vultu , gestu, vel alià ratione se efferens in publi-
 cum , *Hypocritam* constituit , *hominem* nempe διψυχον Bi-an-
 mem , cuius interiora exterioribus non respondent : tales nempe
 sunt, qui pietatem ac religionem simulant, at impiam interim ac
 sceleratam mentem gerunt, à religione integra ac candore animi
 longè distantes; falsiloqui, qui conscientiam prætendunt, at inter-
 rim sunt οὐκαντρησόμενος τὸν ἴδιαν οὐρανὸν, quorum conscientia
 canterio est insignita, ut loquitur Apost. 1. Tim. 4. 2. Qui pacis &
 tranquillitatis studium simulant; at minimè interim pacis studiosi
 sunt, contentionibus fovendis aptissimi ac studiosissimi: Quibus
 mel in ore, fel in corde: dum blando ore farent ; at cladem corde vo-
 luntant : Qui externo modestiæ prætextu sunt induiti ; at interim
 intus summè arrogantes. Hisce ac similibus inquit Apostolus Ja-
 3. cobus 4.8. *purificate corda duplices animo*. Tales quoque sunt, qui
 duplēcē in verbis sensum gerunt, vertumnī; & qui contra con-
 scientiam sinistrè aliorum verba interpretantur ; qui in omnes
 formas ac colores se vertunt, chamæleontis instar, ut speciem suis
 machinationibus addant, dum interim fallaciam internam fra-
 dibus tegunt. De hisce idem Apost. 1.8. *Vir duplex animo incon-*
 4. *stans est in omnibus viis suis*. Verè tales διψυχοι duplices animo sunt,
 licet vel simplicissimam animam in uno corpore gestare cupiant
 videri. Nempe, ut rectè fatetur Adversarius, eā voce expressit Ia-
 cobus Hebraum illud לְבַבְךָ Cor & Cor. Psalm. 12. 3. & Chron.
 (1. Chron.) 12. 33. quod similiter ut monstrum hominis pingit Hy-
 pocritam: *Gen dobbel-hertigh mensch*. Corde nimirum duplices
 dicuntur, non qui duo corda in uno corpore gerunt; sed qui cor
 unum habentes, vafri sunt, fallaces, ficti: quibus id Satyrici con-
 tinuè cor alterum addit, animæque veræ fucatam, animam adjicit;

— Sancta Laverna,

*Damibi fallere ; da sanctumque piumque videri:**Noctem peccatis & fraudibus objicere nubem.*

At gemina illa anima , quæ homini naturaliter inest, in unam a-
 ptissimè conspirat, si subordinata non repugnet superiori; nec i-
 psa superior aliter intus sit affecta, aliter extrinsecus se fingat.

Cont.

Contactus XIX.

OBL. VI. porrò talis est: *Munit quoque jam dicta, Quid Scriptura homines recensens, tot numerat Animas quot homines.* Gen. 46. Ex. 12. 4. & 16. 16. 1. Chron. 5. 21. Act. 7. 14. &c. Et quod nonnisi in singulari loquitur de uniuscuiusque Spiritu, qui in morte Deo redditur, & de Anima post mortem superstite, Ps. 31. 6. Matth. 10. 28. Eccl. 12. 7. Denique quid animæ epitheton facit ΗΠΩΡΗ Οὐνικα, seu juxta LXX μονογενεῖς Unigenita, juxta Aquilam μονογενὴ Solitaria seu singularis; juxta Symmachum μονότης Unitas. Psalm. 21. 21. & 35. 17. Ad quæ omnia hoc unicum reposuisse satis est, 2. unam in uno quoque homine esse rationalem animam, seu spiritum, qui in morte Deo redditur. Nec enim quando Spiritum in unoquoque homine ab Anima distinguimus, plures spiritus dicimus, eo sensu, quo Deus nuncupatur Deus spirituum universæ carnis, Num. 16. 22. & 27. 16. aut Pater spirituum, Hebr. 12. 9. sed in singulari loquimur de uniuscuiusque spiritu, ut fit, Ps. 31. 6. Eccl. 12. 7. qui ipse est rationalis anima post mortem superstes, de qua loquitur Scriptura, similiter atque nos, in singulari. Matt. 10. 28. Quamvis enim latiori interim significatione plures dentur in uno 3. homine spiritus, quod apud seniores extra omnem controversiam est, nempe vitales, animales, ipsæq; insitus: qui tamen spiritus, ne quidem immateriales substantiae sunt: quin & ipsa sensitiva anima spiritus dici queat, quatenus in se spectata immaterialis est substantia, quæ tamen materialis dicitur, tum aliis de causis, tum quia à materia non potest separari, ut in se ac per se propriam habeat subsistentiā: Hosce tamen spiritus omnes, nobilitate essentiae longissimum excedit ille noster Spiritus unicus, qui in morte Deo redditur, qui ideo καὶ ἐξοχὴν Spiritus in singulari appellatur. Interim nec illud emphasi caret, quod Scriptura homines recensens tot numeret Animas, quot homines: nimirū Animas potius vocat, quam Spiritus, vel Mentes, quod Anima relationē innuat ad corpus: aec Spiritus vel Mens propriè ac convenienter Anima vel Animus dicitur, nisi quatenus cum corpore conjunctus est: cùm ergo numerat Animas Scriptura, manifestè Personas innuit. Ipsius autem rationalis animæ Epitheton habetur ΗΠΩΡΗ unica seu singularis, quod singulis

CONT. XIX.

singulis hominibus ita propria existat , ut ne post mortem quidem singularitatem amittat , nec tenues evanescat in auras ; sed indolem suam ac ingenium vivaciter teneat , in se ac per se subsistentiam retinens: potiori ergo jure *unica* dicitur rationalis anima, quam uniuscujusque corpus *unicum* quoq; appellari solet, quod interim vel etiam dum eo utimur variè deteritur , ac tandem quoad totum interit. Quamvis Psalm. 21. (seu ut alii distin-

6. guunt 22.) vers. 21. pro eo quod in textu Hebræo legitur מִדְ בָּלֶבֶן חִידָתִי à manu canis *unicam meam* , vertat Arabs Interpres *Min jedi-lkelbati-lleti ihbtevvashetni*, Id est , à manu canis que invasit me.

Contactus , XIX.

1. Sed parum roboris inesse præmissis hisce argumentis, seu parum rationis adesse jam expositis Observationibus , tandem animadvertisit procul dubio ipse noster Adversarius, qui, cùm irritum hactenus conatum sentiat , suam Logicam ope Rhetorices solidiorem reddere tandem instituit. Sepositis ergo præcedentibus rationibus, cùm nihil obtinere queat: *Neque quicquam flagitamus*, inquit, Obs. VII^a. *præter judicium Logicum & Rheticum*, *ut ex collatis inter se locis Eph. 4. 4. & 1. Cor. 12. 6.* — 27. legatur hoc quasi Solis radiis Scriptum : *Esse in uno corpore mystico Ecclesia Unum Spiritum*, qui illud quasi animat & vivificat, influens in singula ejus membra , omnia & singula, quantumvis varia, singulis membris appropriata *ἐνεργείᾳ*: similiter ut unius corporis naturalis organici unica est anima. Adeò ut primo de corpore naturali, ejusque anima unica , in protasi; deinde de corpore demum mystico , ejusque Spiritu sanctificante uno , in apodosi allegoria accipienda sint verba Apostoli ἐν σώματι ἐν τοῦ πνεύματι *Unum corpus, unus Spiritus*. Heus, bone Lector, ne forte sequiūs quid opineris, non fuit in Adversario nostro culpa, quod nihil obtinuerit: quippe nihil ipse flagitavit hactenus: *Neque quicquam flagitamus* porrò inquit, *præter judicium Logicum & Rheticum*: Nunc ergo tandem meliores ingenii sui nervos intendet , cùm hactenus judicio ἀλογα & Grammatico sit usus. Reftiūs fortasse nunc sc *logico* *judicio* pollere seu *rationalem* esse domonstrare conabitur:

nabitur : At præstitisset interim tot æsa judicia seu venitus in rationalia Philosophum prætermisisse, ac meliori, quod fortassis nunc videbimus, per Rheticam munito, quievisse, quo ex collatis inter se locis, quæ nunc citat Adversarius, legatur hoc quasi Solis radiis scriptum, quod mox evidentissimum exponemus : *Esse in uno corpore mystico Ecclesia unum Spiritum, qui illud quasi animat & vivificat, influens in singula ejus membra, omnia & singula quantumvis varia singulis membris appropriata ère p[ro]p[ri]a perficiens ; similiter, ut unus corporis naturalis organici unica est anima specifica.* Optima certè comparatio, quæ rem ipsam verè exprimit: cuius ratio quasi Solis radiis sic illustrabitur elegantiùs. Veluti in uno eodemque corpore humano variæ partes variis formis instructæ, unâ animâ principatum tenente diriguntur; ita varia membra, varii homines in corpore mystico, cætu fidelium, qui singuli propriis animabus ac spiritibus constant & animantur, uno Sp[iritu] Dei simul omnes vivificantur. Et quemadmodum in uno corpore humano sensitiva anima subordinata est rationali, ut quasi dicto parentis audiens sit ; ita in corpore illo mystico rationalis anima subdita est spiritui divino : adeoque ut in uno corpore humano unus sp[iritu]s, seu una rationalis anima, in singulas partes influens, easdem omnes animat ac vivificat, influxu suo perficiens singulis membris appropriata ère p[ro]p[ri]a, quamvis variæ partes varias facultates sibi proprias obtineant; ita unus Sp[iritu]s s. in singulis Ecclesiæ membris ipsa ère p[ro]p[ri]a perficit, eadem universa quasi animans & vivificans, quamvis singula interim Ecclesiæ membra propriis animabus ac spiritibus sint instructa. Atque ita verè de corpore humano ejusque anima rationali unica in protasi; de corpore vero mystico, ejusque spiritu sanctificante unico in apodoſi Allegoria accipienda sunt verba Apostoli

6.

Proclus i[n]erat, Unum corpus, unus sp[iritu]s.

Contactus XX.

Judicio huic Logico Octavam tandem & ultimam Observatiōnem subnectit Theologo-Philosophus, quæ hæc est : *Cum uno autem corpore unam animam rationalem, non tantum ratione personali in individuis efficere personas singulas; sed in naturam u-*

O o

nam

CONT. XXI.

*n*am coalescere unione naturali, in specie humana ab individuis abstracta, demonstramus ex Jacobo, qui charactere dominii in onis animantium naturas, quo illa dominatur, ab aliis discernit quoniam à vno naturam humanam, Jac. 3. 7. Pendet ergo natura humana constitutio in specie sua naturali ab anima rationali, absque qua brutis dominari non posset.

2. Evidem vereor ut hęc dissertatio satis Logica aut Philosophica haberi queat à Cordationibus: Conclusioni tamen haudquam refragamur, sed cum applausu calculum quoque nostrum subjicimus. Ignorantiam verò nimis crassam, vel ἀσοφίαν Philosophi nostri, quam antea notavimus in iis quæ de *unione naturali* ac *unione personali* profert, mirari iterum necesse habemus; at futilem λογομαχίαν pluribus expedire supervacaneum ducimus. Alibi sèpius de multiplici significatu της φύσεως nature diximus.
3. Hoc *unum* interim silentio præterire non possumus, non esse satis *Logicum judicium*, quo *speciei humana ab individuis abstracta* quipiam tribuatur, ab essentia individuorum dependens, quod non individuis ipsis posse attribui videatur. Nempe, corporis & animæ rationalis unionem in specie humana, ab individuis abstracta, naturalem vocat Adversarius, quam in individuis, non nisi personalem agnoscit. Certè, nisi ipsa *unio personalis*, quæ in individuis efficit personas singulas, *naturalis* item dicenda sit non erit in specie humana ab individuis abstracta ulla *naturalis unio* animæ humanae cum corpore: ipsa quippe abstractio mentalis, quæ species constituitur, speciei nihil adjicit; sed differentias solum individuantes tollit. Sed cum prioribus illis judiciis αλέξαις quibus nihil flagitare visus fuit Adversarius, hoc quoque in eundem fasciculum committemus.

Contactus XXI.

Vnica tandem restat Adversario diluenda à nobis difficultas, cui ipsi primùm occasionem dedimus Thetr. Nat. Univ. part. 2. disp. 6. § 9. 10. Nimirum, *Mens humana* diximus ibid. etiam eo tempore cùm materia ac robis caducis immersa est, liberè ex absque materia auxilio de immaterialibus, sempiternis & divinis potest cogitare, & absque omni organo corporeo varias exercere operationes.

CONT. XXI.

operationes. Quod ibid. exemplis declarans subjungo : *Si itaque talia mens humana contra omnium sensuum dictamen, absque omni organo corporeo operatur, utique non agit ea tanquam forma corporis; forma enim, quatenus forma est, nihil agit per se; sed est principium & causa operandi ejus cui dat specificam essentiam.* Ex his-
ce procul dubio hanc nostram sententiam agnovit Adversarius,
humanam mentem, seu rationalem animam, utut materiæ im-
mersa sit, seu in corporis ergastulo contineatur, ac forma qui-
dem hominis, quâ homo est, existat, non ita tamen immersam
esse, ut materiæ sit illigata, seu forma corporis strictè dici queat:
sed dum forma hominis est, habere suas item operationes, ab
organis corporeis haud dependentes Contra quam sententiam
nostram insurgit in hunc modum : *Influere autem rationalem ani-
mam in corpus organicum integrâ seu operationes suas, non
tantum illas quæ videri possent exerceri mediante animâ sensitivâ;
sed etiam rationales, quibus Deo agglutinanda est : demon-
strat ex naturali argumento & seu ratiocinatio sermocina-
tione expressa per Lingua organon fac. 3. Et supernaturale ar-
gumentum idem persuadet : Quid ad cultum rationalem Deo
sifti non possunt hostia viva sancta ac Deo accepta, corporis mem-
bra, Rom. 12.1. & Rom. 6.13. si vitam suam in corpus non influit
neque illud animat rationalis anima. Neimpè, ut clariùs ex mente 4.
Adversarii loquamur, corporis membra, seu corpus organicum
informari animâ rationali necesse est, ac esse hanc illius integrâ, si quidem nullæ, ne quidem rationales illæ operationes, sine or-
gano corporeo, (quod vult Adversarius,) exerceantur: ac ipse
quidem cultus rationalis, quo Deo sifuntur hostia viva, sancta,
Deoque accepta corporis membra, institui nequit, nisi ipsa mate-
riam anima rationalis informet, adeoque facultates ejus sint pe-
nitius organicæ. Inhorresco propemodùm cùm hanc Adversarii 5.
nostrî ratiocinationem pio animo perpendo. Quò non abripit,
(ô bone Deus!) mortalium animos improba contradicendi libido!
Quàm longè hæc distant à sinceritate Religionis orthodoxæ!
Quid, quæso, eveniet animalæ tuæ Philosopho-Theologe, quan-
do diem tuum obibis, si ita necessariò, secundùm operationes
quoque rationales ab organis corporis dependet? An cum cor-
pore ipsa quoque interibit? an quiescet ipsa quoque ad extremum
usque*

- CONT. XXI.** usque diem, donec una cum corpore resuscitetur? Hæc cne fides tua christiana est? Apage monstrum Christiani hominis, qui boni Theologi larvam gestas; intus fidem veram abnegasti. Interest profecto Ecclesiaz purioris, ut in rapaces ejusmodi lupos, sub pelle ovina delitescentes, qui spem meliorem animis nostris eripiunt,
- 6.** animadvertisant tandem pii fidique Pastores. Longè alia profecto Calvinii mens fuit, longè magis orthodoxa sententia, quando Inst. lib. 1. c. 5. § 5. reprehendit eos, qui preposteris argutius dediti, frigidum illud Aristotelis dictum (quo facultates animæ, rationalis etiam, seu mentis, organicas pronunciare censetur) libenter obliquo flexu traherent, tam ad immortalitatem animæ abolendam, quam ad eripiendum Deo ius suum. Nam, quia organica, inquit, sunt animæ facultates, hoc pretextu alligant eam corpori, ut sine eo non subsistat. At quia longè abest, inquit, quin potentia animæ in functionibus, qui corpori serviant, inclusa sint. Usque adeò Argutatori nostro displaceat hæc Calvini sententia, quâ rationalianimæ, in unam quidem subsistentiâ cum corpore unitæ, tribuitur peculiaris subsistentia, quâ sine corpore etiâ subsistat, ut hanc aperte damnet, & detestandæ cuiusdam Apollinaris, Nestorei, & nescio cuius non turpissimæ hærefeos suspecciam reddere conetur: vid. Apol. Art. 1. dum interim turpissimâ hærefi se ipsum involvit, immortalitatem
- 8.** rationalis animæ evertens. Tantum abest profecto, ut rationalis anima *forma* vel *essentia corporis organici* queat pronunciari, quin potius periculosa illa definitio dicatur à Danæo loc. com. part. 3. lib. 1. cap. 10. quippe *qua alligat animam corpori*, quod de *anima hominis* vere dici non potest. Unde & Calvinus Inst. lib. 1. cap. 15. §. 6. *Anima definitionem à Philosophis petere stultum est*, inquit, (nempe siquidem illa definitio Aristotelica rationali quoque animæ attribuenda creditur,) *quoniam nemo fere, excepto*
- 9.** Platone, *substantiam immortalem solidè assertum*. Sed nec ipse Aristoteles reverâ eam definitionem rationali animæ accommodari voluit, ut antehac à nobis est ostensum. Nempe, *penitus incorporeus, nullique corpori hærens, ac ne corporeo quidem organo utens* Aristotelii intellectus, ut Bernardinus Tilesius de rer. nat. lib. 8. cap. 18. de eodem testatur. Similiter atque Burgersd. Metaph. lib. 2. cap. 16. § 1. *animæ rationalis operationes, puta intelligere, &*
- 10.** *uelle, non pendere à corpore*, docet. Quod idem variis argumentis ostendit.

ostendit, & exemplis declarat Calvinus Insti^t, lib. 1. cap. 5. § 5.
 & cap. 15. § 2. Neque enim spiritualis pœna metu afficitur corpus,
 inquit, sed in solam animam cadit. Deum invisibilem & Angelos
 intelligentia concipimus, quod minimè in corpus comperit. Re-
 lata, justa, & honesta, qua sensus corporeos latenter apprehendimus. &c.
 (de quare pluribus à nobis actum Dissert. de Anim. Human. Im-
 mortal.) Hæc ergo *irreponuata*, seu hasce operationes, atque id ge-
 nus multò plures, rationalis anima in corpus organicum non in-
 fluit, (ut cum balbutiente minus latine balbutiamus:) Attamen
 influit quoque rationalis anima in corpus organicum, quatenus
 principatum tenet, ac materiali animæ ita præstituta est, ut in
 unam personam cum corpore animato conjugatur. Verè e. 12.
 nim vitam rationalem influit anima rationalis in totum ho-
 minem, (sicum Aversario hac phrasⁱ liceat uti,) ac ita totum
 hominem animat, ut vitam humanam vivamus. Hoc nempe ad-
 dimus ex Calvino Inst. lib. 1. cap. 15. § 6. quamvis propriè loco
 non comprehendatur anima rationalis corporis tamen inditam illic
 quasi in domicilio habitare: non tantum ut omnes ejus partes ani-
 met, & organa reddat apta & utilia suis actionibus; sed etiam ut
 principatum in regenda hominis vita teneat: nec solum quoad officia
 terrena vita; sed ut ad Deum colendum simul excite. Sic apparet
 quomodo ratiocinatio sermocinatione exprimatur, per linguæ
 organum, Jac. 3. Sic ad cultum rationalem Deo sistimus hostiam
 vivam, sanctam, ac Deo acceptam, corporis membra Rom. 12.1.
 & 6. 13. Et facultates materiales, sensitivas, immateriali ac intel-
 lectivâ facultate, quæ ipsa rationalis animæ substantia est, materiæ
 haudquaquam immersa, regimus ac coercemus: Deoque creatori
 utramque nostri partem, tum quæ rationalis est, tum quæ est ra-
 tionis expers, consecramus.

S P O N G I A E X P R E S S I O:

Sic ergo illustrem Quæstionem à sordibus expedivimus, ac nitorem &
 elegantiam rei nobiliori restituimus, fortasse odiosam novo Philoso-
 phastrorum vulgo, Theologo nostro, si qui alii sunt, similium, qui (dicam
 cum Scalig. ex Exerc. 249. f. 3.) in superficie atque supinitate, quam ipsi vocant
 simplicitatem, intellectuum contemplationis nostra Philosophicæ finem posse-
 runt. Itaq; curiosos nos vocant; cum ipsi hoc etiam, quod bene dicunt, amant nescire
 se se.

sese, quare, aut quomodo dicant. Afinis similes sunt, qui triticum ad molas ferunt. Redi, namque officiū sui ignorantiam. Quod si hac ipsa indagatio vel causarum, vel modorum loquenda, atque explicandi ea que recte cum illis nos quoque sentimus, nequitiam nos vel tantillum avertunt à sincera simpliciique pietate, quid illi nobis invident astiarium hoc Spiritus divini: quod ille, cui libuerit, impetrat ē suis? Omnino in Theologia, ac rebus Theologicis, quā talibus, simplicitatem S. Scripturæ probamus; & omnem curiosam indagationem quæ extra Scripturam est, damnamus ac rejicimus: In Philosophia vero admittendas esse id genus *Questiones*, & à *Sapientibus*, seu verè Philosophis, solvendas consemus: non, quod ipsi rustici faciunt, (qui omnem humanitatem exuunt, & ex veritatis philosophicæ indagine conscientias impugnant, ac impietatis insimulant,) *Sophisticæ* damnatas perplexitatis (quod ipsi rerum acumina non capiant,) repudiandas; aut, quod horrendum dictu, eò quod extra Scripturam sit, cui interim minimè refragantur, anathemate proscribendas. Requius tandem suæ famæ consuluerit Theologus noster, si quando Philosophastri titulum déposuerit, & unicam sibi normam in rebus Theologiam attinentibus proposulerit sacram Paginam. Est certè vero Theologo satis, si vel nihil extra Scripturam didicerit, solis Scripturænti autoritatibus. At qui extra Scripturam quid definir, quā Theologus, is à vera Theologia deficit; dumque ratione interim satis solidâ est destitutus, inanis Philosophaster evadit. Ut autem ad veram Theologiam revertatur noster, hoc Melanthoni monito, ex *Praefat.* Loc., Theoli post spretum Calvinum aliosque, in ordinem redigendus est. *Doctrina Ecclesie non ex demonstrationibus sumitur*, sed ex dictis, que Deus certis & illustribus testimonitis tradidit generi humano, per quæ immensa bonitate se & suam voluntatem patefecit. Ac ut in Philosophia queruntur certa, & discernuntur ab incertis, & cause certitudinis sunt, *Experiensia universalis*, *Principia*, & *Demonstrations*: ita in doctrina Ecclesie certitudinis causa est *revelatio Dei*. Sic idem in fine Loc. de Peccatis, verè theologicum consilium subministrat, quod utinam sibi tandem commendatum habeat, noster Theologo Philosophus. Ne seramus, inquit, *loquaxius* & *Cavillationes* verborum, sed res necessarias in Propheticâ & Apostolicâ Scriptura, & testimoniis certis Scriptorum veterum traditas retineamus: quas si alijs melius explicant fibenter ipsorum sermone utamur. Non enim de verbis pugnamus; sed res necessarias expomimus. Mirum profecto aliqui, qui saeclo sanctam Scripturæ S. Simplicitatem velignovat, vel non observat, videri potest, tantos Viros Philosophos, ac illustria illa Dei organa, Melanthonem, Calvinum, aliosque, tantâ simplicitate Sacra tractare, ut Religio omnino sit hisce miscere philosophicos suos conceptus; aut ingenii subtiliores meditationes, quæ claris & evidentibus Scripturæ testimoniosis minùs clare & evidenter nituntur, divinæ veritati implicare. In Theologia profecto unice attendunt, quid Spiritus S. loquatur, non quid Philosophorum rationes urgeant: quæ paßim mysteria Fidei non attingunt. Nempe hanc veram pietatis viam sectati sunt, primi illi Reformatores, ut bisido verbi divini gladio nodos rationi humanæ indissolubiles solverent: & per sola Scripturæ testimonia Fidei dogmata ad pietatem ædificandam instillarent. Quantum vero ab illis gautati sunt

sunt inanes illi Philosophastris, qui dum Philosophico-Theologicis Disputationibus se ipsos macerant, nec Theologiam suæ integratam ac soliditatem relinquunt, nec ipsam Philosophiam solidam, quæ nequitiam Theologie refragatur, intelligunt. Certè hoc adjicere non erubesco: Quicquid extra Scripturam S. seu ubi nulla manifesta & evidenter Scripturæ testimonia fidem faciunt, in piis Deoque consecratis animis, ad firmandum Theologie robur, aut refellendos circa eam errores, à Theologo-Philosophastris afferuntur usquam, id non à Spiritu S. est, sed à perverso ipsorum ingenio, vel à Diabolo, qui eà ratione tenebras luci miscet, & à veritatis tramite in avia mortalium cogitationes abducit: Huic verus Theologus solo Scripturarum robore resistit: nec extra arenam sacro-sanctam longius in aciem procedit. Fallax ille Spiritus est, ubi quis extra Scripturam Religionis arma capessit. Væ autem illi Theologo, quem ipse extra veram Theologiam abducit, cui pro sacrâ armis humani ingenii machinas substituit, Præstat sanè Theologia munus & officium abdicare, & prætextum sacram exire, quām conari extra Scripturam hæreses arguere, vel heterodoxias in Theologia cavilando profigare. Vnum tibi superadditum habeto, Philosopho Theologe: Nisi deinceps felicior fueris Philosophiae rationibus, pro sententiis Philosophorum, in quos insurrexisti, refutandis, quām Scripturæ S. testimoniis rem tetigisti, vel hæresim latibula aperuisti, vae tibi misero Cavillatori, inanis certè factus es Theologo-Philosopher.

I F I N I S.

L E C T O R I S.

Cum hujuscemodi Exercitationis ultima penè folia pralum haberet, novas ad ea, qua de Formarum Naturalium Origine, Creatione ac Conservatione rerum, & Humanæ Animæ Substantia, ultimò reposuimus, Instantias, ex proximitate à nobis difficultatibus solvendis rationes, tum prolixè tum eruditissimè didulas, accepi à Clarijs. & Amicissimo Viro, D. Santeno: Ad quas ut hinc Responsum subiungam imprimætiarum, nec cura nostra varie, quibus hoc tempore occupatiissimi distringimur, nec copia materia suppeditata, que penè integrum tractatum requirit, nec ipsa, imprimis, Typographia ratio, largiuntur. Cum aliquando commodior dabitus occasio, reliqua item qua sanè ventilationem mereri videntur, ex fontibus jam antè constitutis diluere institham. Quod licet ipse forte non arduum: esse existimem, dum tamen illud nondum molitor, nihil equidem cupio evicisse, nisi quod sublimiora Doctiorum iudicia ultra adjudicabunt ipsi causa ac rationibus. jam antè allatus: at interim alii, qui quidvis in hæreses abripere prolixes sunt, nihil hac meâ modestia ac studio veritatis remissione cupio videri, nisi quod solidioribus rationibus ipsiusmet evicerint; moderatis vero sapientie cultoribus omnibus.

bus id unum satis fore sentio, dedisse saltem ansam pro re Philosophica in Meditationibus sublimioribus. Interea, qua hic monui, baudquam dñsimulare, ut sinceri veritatis studii, ita certè candoris nostri interesse duximus: tum ne præclaro. Viro & Amico, unā nobiscum de rebus pulcherrimis ac contemplati dignissimis amicè disquirerent, protinus in hoc vestibulo hæsisse aqua videatur; tum ne quid arrogantis prematur in nobis impetratur. Una veritatis inquirenda nobis cura est: cuius sane causâ judicis Virorum doctiorum nostra hec submittimus. Nec laboramus potius ut alius persuadeamus ex quo possumus, nisi forte prater rem quid accidat, quam ut erudiamur ipsi. Nunquam, dum mortalis ero, quicquam ita à me solidè dictum opinabor, quad ab aliis me ipso doctioribus non possit corrigit, vel clarius & evidenter exponit. Interea, nil unquam, quod vel heresim vel heterodoxiam in Theologia sapiat Cordatoribus, fuisse à me unquam possum, tuebor contra pervicaces inimicos. Vnum hic, ex ultimis Objectionibus Amicis nostri, ne mens illius sequitur alicubi arripiatur, adjungendum duxi. Monet ipse, ubi dixit. (Object. quartis, § 9.) à me & vulgo Theologorum, Confirmationem dicit continuam Creationem, manum à mente aberrasse: quippe voluisse dicere, vulgo à Theologis, profiteretur. Hoc, ne ciquam lapsus calamis sit offendiculo, & ut in causa simili, aut si fortasse, cum & ipsi simus homines, sit quicquam inconsultius vel durius à nobis dictum, ubi meliorem profitemur mentis sensum, aequori quidvis admittatur animo, publicè moneri necessarium existimavimus. Vale, Candide Lectio, ac conatibus nostris favet: & qua Religionis ac conscientie causâ, pro injuria iniquitatem retundenda diximus alicubi acerbius, indignè & contra omnem equitatem passi contumeliam, ea inquit multoties ab inimico lacerata anima, (quam certe condonationi atque reconciliationi, salvâ honestate, geroparatiſſimam,) iudicia & querelas agnosce.

C O R O L L A R I V M.

Adjœct. olim ad Differt. ultimam de Anima Humana;

EX origine rationalis animæ, à nobis tradita, constat, omnino fabulosum esse, quod persuasum tamen multis, posse Satanam per semen alicui fortè Veneris Nepoti surreptum sagas imprægnare. Quamvis enim ita fortè fieri queat, causis naturæ libus per artem diabolicam impulsis ac compositis, ut monstria quid in sensitivo genere producatur, (quod tamen raro admodum contingere necesse est, Deo non permittente multoties ordinem naturæ machinatione diabolicâ turbari vel in minimis,) haud tamen rationalem animam conferre Dæmon potest, adeoque nec humanam essentiam tribuere. Sed nec in unionem hypostaticam scipsum Satanam cum sensitivo corpore consociare valet: (quod nec bonis Angelis, in specie appellatis, est concessum;) at arte tamen suâ ac præstigiis vel larvam aliquam gestare, vel ex sensitivo corpore, suprà dicta ratione genito, mentiri hominis personam eum posse, non est absonum: cui simile quid invenimus Differt. 3. de Animæ humanæ origine § 48. Ut autem absolute completa ac perfecta substantia spiritualis creata, non est apta cum corpore in unam personam uniri; ita nihil impedit, quod minus rationalis anima, quæ naturaliter ad substantiam corpoream & ad unam cum eadem substantiam determinata est, in corpore ipso esse queat, ut tamen hominem re ipsâ non informet: solutâ nempe unione hypostatica, seu naturali, vel, si ita Deo visum foret, nondum inchoatâ. Huic simile quid an D. Paulo obligerit cum in ecstasi esset Act. 22. 17. cum raperetur in tertium cœlum, nesciens an in corpore, an extra corpus 2. Cor. 12. v. 2. fortè dubitari potest. At dubitari nequit, quin vivum corpus Pauli interea superesset, non planè mortuum cadaver: Quod si verò nihil præter rationalem animam, materiæ primæ vel nudis tantum qualitatibus instructæ junctam, sit in homine concipiendum, quo, quæso, animari potuit ipsum corpus, si quidem extra corpus potuerit extitisle rationalis Pauli anima? Hoc disquirendum aliis relinquimus. [Per ea quidem, quæ jam antè exposuimus, haud difficulter nobis illa difficultas potest expediri.]

SENeca

Epiſt. 65.

Sapiens affectatorque sapientiæ adhæret quidem in corpore suo; sed optimâ sui parte abest, & cogitationes suas ad sublimia intendit: & velut sacramento rogatus, hoc quod vivit stipendum putat: & ita formatus est, ut illi nec amor vitæ, nec odium sit; patiturque mortalia, quamvis sciat ampliora superesse. Interdices mihi inspectione rerum Naturæ, ac toto abductum rediges in partem? Ego non quæram quæ sint initia Universorum, quis rerum formator, quis omnia in una massa & materia inertis convoluta discreverit? &c. Ego nesciam unde descenderim? Nesciam quo hinc iturus sim? quæ sedes exspectet. **A N I M A M**, solutam legibus servitutis humanæ? Vetas me cælo interessere, id est, jubes me vivere capite demiss? Major sum, & ad majora genitus, quām ut mancipium sim mei corporis: quod equidem non aliter adspicio, quām vinculum aliquod libertati meæ circumdatum. Hoc itaque oppono Fortunæ, in quo resistat; nec per illud ad me ullum transire vulnus sino. Quicquid in me potest injuriam pati, hoc est in hoc obnoxio domicilio: **A N I M U S** liber habitat. Nunquam me caro ista coinpellet ad metum, nunquam ad indignam bono simulationem; nunquam in honorem hujus corpusculi mentiar. Cùm visum fuerit, distraham cum illo societatem: & nunc, dum hæremus, non erimus æquis partibus socii: **A N I M U S** ad se omne jus ducet.

Arist. 2. Metaph. cap. I.

Cum difficultas duobus sit modis, fortassis causa eius non in rebus, sed in nobis ipsis inest. Quemadmodum enim vespertilio-num oculi ad lumen diei se habent, ita & intellectus anima nostra ad ea, quae manifestissima oratione sunt. Verum, non solum illis agen-dae sunt gratia, quorum opinionibus quis acquiescat, sed etiam illis, qui superficie tenus dixerunt. Conferunt enim aliquid etiam isti: habitum namque nostrum prepararunt. Si enim Timotheus non fuisset, multum melodie nequaquam habuissimus. Si tamen Phri-nis non extitisset, ne Timotheus quidem fuisset. Simili modo & de illis est, qui de veritate afferuerunt.

Series Dissertationum,

*In Illustri Schola Academica Tetrarchia Gelo-Velavice,
Hardervici, publica ventilationi subjectarum.*

&

Respondentium Nomina.

I. De Animæ Humanæ Substantia.

Resp. Marino Goderis, Lugd. Bat. A° 1644. 4.Sept.

II. De Animæ Humanæ Origine, Prima.

Resp. Daniele Ortwein, Lutraeo-Palat. 13. Decemb.

III. De Animæ humanæ Origine, Secunda.

Resp. Job. Franckholt, Elberveldo-Mont. 28. Decemb.

IV. De Animæ humanæ Origine, Tertia.

*Resp. Gerhardo Everhardi à Stanhuys, Aren. Gelr.
A° 1645. 16. Ian.*

V. De Animæ humanæ Immortalitate.

Resp. Iohanne Pott, Steinfurt-VWestph. 6. Febr.

& Iohanne Neuber, Crucenaco-Palat. 8. Febr.

VI. De Animæ humanæ Unione cum Corpore.

Resp. Casparo VViddemeyer, Marco-Mulheim. 22. Febr.

VII. De Animæ humanæ Facultatibus.

Resp. Engelberto Schalenio, Camenn. VWestph. 6. Mart.

& Abrahamo Balck, Rotterdamo-Bat. 12. Mart.

